

Vári Attila

Szomorú hold

Vonatozol. Már késő délután van, de még elég világosság ahhoz, hogy beleolvashass jegyzeteidbe. A szász falvak látványa nem köt le, ódon és elhagyatott valamennyi, szinte semmit sem változtak nagyapád ifjúsága óta, a hetven év alatt, s így, az ő meséi miatt, nem nehéz elképzelni azt, ahogy az erdélyi szászok élhettek valaha.

Értük, a szászok miatt vállaltad ezt az utat, de főképpen nagyapád emléke, végtelenített történetei is kényszerítenek.

Nagyapád úgy óvta kamaszkori barátja, Frieder Knopp emlékét, ahogy csak féltett titkait, mások számára értéktelen, s mégis dugdosott emléktárgyait szokta őrizgetni az ember.

Talán másnak soha, csak neked mesélt róla, szabatosan és szabadosan, abban reménykedhetett (négyéves lehettél, amikor elkezdte azt a hosszú monológot), hogy egyetlen szót sem érthetsz azokból a hihetetlen eseményekből, amelyeket együtt éltek át valaha, s így, az indián-vérszerződéssel is megerősített barátságuk történéseit amolyan vénemberes hangos gondolkodásnak tekinted majd.

Frieder Knopp csaknem negyven évig élt, állampolgárság nélküli senkiként, szökevényként, önkéntes rabként, szülőháza padlásán, de ezekről a háború utáni esztendőkről nem mesélhetted neked nagyapád. Csupán halála előtt néhány héttel hallhatott arról az esetről, ami a messzi erdélyi Szászföldön történt. Ez pontosan azokban a napokban lehetett, amikor a halálra készülve nem volt már arra sem ereje, hogy kikeljen az ágyból, de megesketett, hogy utánajársz a történetnek.

A nap java részét átaludta, s mintha semmi más nem történt volna élete nyolcvan esztendeje alatt, ha ébren volt, akkor is közös gyermekkorukra emlékezett folytonosan. Azokra az évekre, amikor valahol messze már folyt a második világháború, de őket, azokban a kezdeti években, elkerülte a világméretű felfordulás, aminek éppen csak a szele érte el az általa a béke szigeteként fölmagasztalt erdélyi szász falut. Érkeztek ugyan haza néha frontharcos szabadságos katonák a faluba, olykor egy-egy sebesült is, de történeteikből hiányzott az igazság. Hősiességükről, rettenthetetlenségükről meséltek a kocsma közönségének.

Nagyapád is úgy tett, mintha nem élte volna át besorozott leventeként a fejlesztett meneküléssel fölérő visszavonulást.

Neki csak egyetlen történet volt az a négy esztendő, s abba a négy évbe zsugorított történelemben csak ketten értek el: Frieder és Ő, Ő és Frieder.

Nem nézett a szemedbe ilyenkor, s talán beszédnek sem lehetett nevezni azt a dörmögő puzmogást, amelyben szinte nem is esett szó másról, mint azokról az esztendőkről, amelyeket a második világháború előtt és alatt az észak-erdélyi faluban töltött, bár ez a helymeghatározás így nem egészen pontos.

Valójában szó sem volt a folyó kiszélesedő árterén emberi településről.

Az állomás még csak térképen létezett, ahová dédapádat a bécsi döntés után helyezték, amikor Hitler és Mussolini jóvoltából Erdély északi része ismét magyar fennhatóság alá került, s a kinevezett személyzet dolga a félévnyi barakklet alatt abból állt, hogy a majdani nyomvonal mellé fölállított táviróvezeték segítségével, a vasúti pálya építésének ideje alatt, napi jelentéseket küldjön a munkálatokról.

Falu sem volt a közvetlen szomszédságban, csak a fémtestű komp jelezte, hogy valahol lenniük kell településeknek is.

A folyó katlanszerű szorosát harántvölgyek kísérték, s az egyikben, jól elbújva a kandi tekintetek elől, egy szakadékos partokkal, a domboldalakat csipkéző teraszaival, s a községet körülvevő szántók és rétek lapályos kaszálóival tarkított medence alján húzódott meg a szász község, Frieder Knopp faluja.

Zsáktelepülés volt, s az egyetlen kövezet nélküli útja éppen ahhoz a láncos komphoz vezetett, aminek helyére az új vasúti híd került a tervek szerint. Arra a rétre pedig, ahol a környék falvai a tavaszi nagy baromvásárokat szokták tartani, fűtőházat, mozdonyforgatót építettek.

Előbb csak kubikusok, vasúti krampácsolók serénykedtek, de aztán a befejezéshez már civil ruhás, kabátjukon sárga hatágú csillagot viselő embereket is hoztak, akik többnyire gyenge fizikumú értelmiségiek voltak, s nem nagyon pótolták a frontra vezényelt vasúti pályamunkásokat.

Dédapád erdélyi volt, egészen pontosan a Székelyföldön született, de az első világháború után, amelyet főhadnagyként fejezett be, nem tért haza a románok által elfoglalt szülőföldjére.

Az osztrák határ mellett telepedett le, s mert a megcsonkított országban százezrek kényszerültek az új határok túloldaláról menekülve évekig vagonokban lakni, ő jogászdiplomáját s egy székelyföldi kisváros közigazgatásában főjegyzőként szerzett tapasztalatait föladva, egy tisztára segítségével, a vasútnál helyezkedett el.

Végigjárva a számléltrát: fékezést, váltókezelést, tolatásvezetést, forgalmis-taságot, s már állomásfőnöki vizsgát is tett a nyugati végeken, amikor 1940-ben, az országgyarapítás napjaiban, saját kérésére került az akkor még csak térképen létező állomásra. A sebtében tervezett vasútvonal tette megközelíthetővé, az új határ által szétszabdalt erdélyi hálózat miatt, az összeköttetés nélkül maradt Székelyföldet az anyaországgal.

Nagyapád szerint a kátránnyal telített talpfák szaga olyan függőséget alakított ki dédapádnál, hogy nem fogadta el a sokkal magasabb fizetéssel járó kereskedelmi tanácsosi állást, s az üzletigazgatósági iroda helyett választotta azt a félig nomád életet.

Suvadásos mezőszégi dombok között jelölték ki a majdani állomás helyét. A legközelebbi település, órányi járásra, a német nevű zsákfalú volt Frieder faluja.

A szászok lakta nagyközség láthatatlan volt a vasútról, elbújt a szőlőhegyekkel, erdőkkel kerített katlanban. Úgy elrejtőzött a világ elől, hogy sejteni sem

lehetett létét, s a házakat védő ódon várfalakon kívül a sziklaszorossá keskenyedő patak völgy bejárata előretolt védelmi állásként őrizte évszázadok óta, s nemcsak fizikai létében, de vigyázta, oltalmazta nyelvét, szokásait is.

Dédapád vitte a családját is, ahogy ő nevezte, a „sátorozáshoz”. Nagyapád tizenkét évesen költözött oda, 1940 októberének végén, s éppen a tizenhatot töltötte volna 44-ben, amikor végleg elkerültek onnan, de mintha semmi más nem történt volna nyolcvan éves koráig veled, egész életében arról a varázslatos világról mesélt neked.

Amikor megjelentek első írásaid, s miattuk, a tényfeltárónak nevezett riportjaid miatt, egyetemista korodban kerültél az országos napilap szerkesztőségébe, akkor nagyapád szívedre kötötte, hogy járj utána Frieder Knopp háború utáni életének.

Hat éves voltál a rendszerváltás évében, s felnőttként, a huszonegyedik században, számodra szinte hihetetlennek tűnt, hogy nagyapád nemzedéke nem utazhatott szabadon. Ő, amikor pedig már megtehetette volna, a kilencvenes években sem tért vissza soha álmai színhelyére, az állomásba és a szászok nélkül maradt faluba.

Állandóan arról a világról beszélt, de a székely körvasút olyan értelmezhetetlen fogalom volt számodra, nagyapád elnagyolt történetei miatt, hiszen az *állomás*, a *szénkonyha*, a *fűtőház* éppen csak úgy szerepelt, valamiféle díszítő jelzőként, mint a többi töltelékszó. Mint az *irgum-burgum*, a bakarasznyi emberke, az óperenciás tenger, vagy az, hogy Hencidától Bonchidáig folyt a bor.

Vénember meséje – gondoltad.

Vénember meséje lehet az, gondoltad, hogy egy néhány soros újsághírből, amely arról tudósított, hogy egy szász hadifogolyról, aki a németországi szabadulási végcél elől megszökve, negyven évig bujkált egy nevenincs szász romfaluban, nagyapád biztosan állította, hogy ilyen kitartó, ennyire konok csak Frieder Knopp lehetett.

Mese volt számodra mindez. Senki sem hitt neki.

Te is csak halála után, a hagyatékából előkerült iskolásfüzetbe hevenyészve vezetett, naplószerű bejegyzések miatt szántad rá magad arra az első szász földi utazásra.

Napló volt és még valami.

Indián szavak szótára Ugró Medve és Villámló Farkas nyelvén – ez volt agyoncirkalmazott gót betűkkel, németül, az első oldalára írva.

Két körbevágott igazolványképet ragasztottak a fedőlap belső oldalára, nagyapád és Frieder lehetett azon a kékeszürkén felismerhetetlenségig megkopott, sárgásodó fotón. Talán a hitlerjugend- s a leventeigazolványhoz készülhettek a fényképek, de kicakkozták a hajukat, hogy fejükre, mintha glória lenne, felkerülhessen a színes ceruzával utólag rajzolt tolldísz.

Negyven év egy padláson?

Riport, de inkább riportregény témát láttál abban a hajdani világban, s hogy az elmenekült szászok miatt, nagyapád meséiben inkább csak díszletként létező falut valóságnak láttathasd, elhatároztad, hogy körül nézel a romossá tett, lelakott faluban. Az volt első erdélyi utazásod.

Frieder faluja, bár látszólag élő település volt, csak külsőségeiben, maradék házaiban, odvasodó várfalaival emlékeztetett arra a helyre, amiről gyermekkori meséid szóltak.

A négy év alatt, amit nagyapád Erdélyben töltött, néhány alkalommal, talán karácsonykor, húsvétkor járt a székely rokonoknál is, de meséiben nem az igazság, nem is az élet, egyáltalán nem a valóság elevenedett meg. Úgy élt történeteiben az a távoli világ, hogy erdeimálna-illata volt a hegynek, medvék dörmögtek a havasi kaszálók szénacsínáló boronaházai között, s szerinte, ahány kő volt a hegyi pataokban, annyi pisztrángot foghattak volna pusztakézzel, ha a fenyveseket pusztító apácalepke támadása miatti permetezés csermelyeket mérgező vegyszere nem irtotta volna ki a vadvizek élővilágát.

Most oda utazol.

A nemzetközi menetrendet tanulmányoztad, hogy olyan vonatot találj, ami nappal halad át a dél-erdélyi szász vidékeken. Csak nézni akartad őket a vonat ablakából. Nem kívántál Frieder észak-erdélyi faluja után még több elhagyott községet látni.

Megpróbáltál mindenre emlékezni, amit nagyapádtól hallottál, s amikor a jegyzetek mellett már valós képed is volt, igaz, csak amolyan csontváz a történések színteréről, rászántad magad erre a székelyföldi utazásra.

A témát övező, s azt érthetővé tevő történések szegénysége volt a mozgatód, s a szász nagyközség miatt határozta úgy, hogy elutazol a Székelyföldre. Hirtelen jött ez az ötleted, de úgy érezted, hogy ott, ha választ nem is, de megnyugvást találsz arra a rengeteg zaklató kérdésre, amit nagyapád halála miatt nincs kinek föltenned Friederrel kapcsolatban.

Nagyapád halott, s a németországi címről, amit a Vöröskeresztől kaptál, a tizenhat évesen SS-be sorozott Frieder Knopp hajdani hadifogoly után érdeklődve, hetek óta nem érkezett válaszlével.

Egy hónappal korábban, még a nyár végén, egy egész napot töltöttél abban a valamikori szász községben, Frieder falujában, s számításaid szerint a Székelyföldre sem lesz több időd két napnál. Annyi elég kellene, hogy legyen arra, amit látni szeretnél belőle. Jelzőkre, hasonlatokra, metaforákra, irodalmi segédeszközök elemeire volna szükséged, olyasmire, amit egyetlen nap alatt talán össze is szedhettél volna ott.

Első benyomás.

Nagyapád azt szokta mondani, hogy minden, amit az első élmények követnek, olyan művi, mint a mütavacska műszigetének viaszból készült mütavirózsái.

Kiválasztottál egy isten háta mögötti székely falut, abban a reményben, hogy ott talán visszaköszönhet rád az erdélyi múlt. A lexikon szerint lakosságának 96%-a magyar.

Szinte hinni sem akartál a fülednek, hogy a felszálló utasok, rögtön, ahogy elhagyátok a magyar határt, már nem tudtak egyetlen szót sem magyarul.

Nézed a vonat mellett elsuhanó tájat, az őszi naplementében olyan kopár és sivár, mint egy kiürített lakás, ahol csak kopásnyomok, porból rajzolt alakzatok jelzik a bútorok, festmények helyét.

Néhány napja, ez előtt az utazás előtt, még kipróbáltad azt a készüléket, amiről nagyapád mesélt, s elképzelted, hogy te vagy Frieder Knopp, nagyapa kamaszkori barátja, s szádban a nádszállal, hogy lélegezni tudj, alábuksz a faluszéli kenderáztató békanyálas, büdös vízében. Alábuksz, ahogy ők tették, hogy ezzel a kezdetleges periszkóppal leshessék a szőlődombon ostorával nagyokat cserdítő, seregélyeket riasztó hegypásztort, hogy aztán abban a percben, amikor már jó távol van az érett fürtöket dajkáló teraszoktól, degeszre zabálhassák magukat.

Három kályhacső, abból az egyik egyenes, a másik kettő amolyan könyökcső, s rakott szoknyás redőzetei közé ragasztottad a két tükröt, aztán az úszómedencében ki is próbáltad.

Az egyik tükör a felszín alatt, a másik a levegőben, s a fénytörés miatt, amit a csőbe kerülő víz okoz, úgy hullámozott a látvány, mint hajdanában a nyári mozi-ban a film, amikor a hirtelen jött vihar miatt kiszakadt keretéből a vetítévászón.

Annak a hajdani szász falunak a valós életét szeretnéd látni, Frieder faluját, de a saroklátó, ahogy nagyapád nevezte ezt az első világháborús lövészárkokban kikísérletezett kezdetleges készüléket, nem alkalmas arra, hogy visszapergesse az időt. Pedig azt szeretnéd, hogy hallhasd a kolompolva hazatérő csordát, a libalegelőről hatalmas szárnycsapásokkal a falu felé evező gúnár vezette csapat gágogását. Nem hallhatod az acélabronccsal, ráffal megerősített, ökör vontatta szekerek kerekének zötykölődését sem, de amit mindenekelőtt szeretnél hallani, azt semmilyen távolba látó gépezet sem hozhatja vissza. Már soha többé nem hallhatod anyanyelvükön beszélni Frieder Knopp falutársait, a szászokat. Őket, akik a Harmadik Birodalomban kiképzett vezetők miatt, Hitler diadalának tetőfokán, ideig-óráig a náci eszmék hívei voltak, ha nem is mindannyian, de annyi szent, hogy mindenképpen a náci áldozatai ők is. Ők, az észak-erdélyi szászok, akik berlini parancsra, kényszerből hagyták el mindörökre falvaikat, amikor megközelítette vidéküket a front.

Azért határozta el ezt a székelyföldi utazást, mert úgy érezted, hogy különben nem tudsz megbirkózni a nagyapád meséiben élő, láthatatlanságában is valós anyaggal. Mert hiányzanak az ízek, zamatok.

Szinte folyamatosan vizslattad a Frieder falujáról készült képeket. Emlékezetből ráírtad a panorámafénykép házaira a hajdani lakók neveit, természetesen csak azokat, akik nagyapád meséiből meglevenedtek.

A templomtoronyból lefényképeztél mindent, amikor a falujában jártál, aztán otthon, Pesten, addig-addig vagdostál, ragasztgattál, mígnem összeállt a házak madártávlati képe. De a teljességre törekvő, darabjaiból összeragasztott fotó nem árult el semmit abból, ami valaha a falak között, a tetők védelme alatt, az emberek között, az otthonokban történhetett.

Tisztában vagy azzal, hogy más életminőségűek voltak a székelyek falvai, de valós falusi életet látni most mégis odamész.

– Ersatz – hallod is szinte nagyapád hangját. Azt a német szót, amivel az eredeti tökéletlenül helyettesítő dolgokkal szembeni megvetését fejezte ki, s amit abból a kamaszkori világából hozott, ahol a kávépótló, szappanpótló, cukorpótló, étolajpótló olyan köznapi kifejezés volt valaha, s annyira a minősíthetetlen, a fogyasztásra is alkalmatlant jelezte, hogy az öregnek szavajárása lett.

- Igazat mondtam, nagyapa! – mentetetőztél, amikor füllentésen ért.
- Persze, persze, ez csak amolyan igazság-ersatz volt ugye?

A vonat hirtelen fékez, s öledből lecsúszva, mint valami népgyűlés röpcédulái, beterítik a fülszécső padlóját a Frieder önkéntes rabságáról készülő riportregény kéziratának lapjai.

Szétszedted a terjedelmes anyagot, kihúztad az irattartó fémsínjét, s Isten, mint-ha azt akarta volna, hogy ne legyen időrendisége az elbeszélésnek, amit pedig kínosan igyekeztél betartani, most, mint a jól megkevert kártyalapok, összevissza kavarodtak, külön életet kezdtek a bajosan megszerkesztett fejezetek.

Napok óta pihentetted a munkát, volt elég dolgod a szerkesztőségben is, s most, friss szemmel, szűrőpróbaként fürkészted mondataidat. A lyukakat kerestél a leírásaidban, a meddő, hús és ízületek nélküli tetszhalott szövegeket, hogy a Székelyföldön ellesett életképekkel, valóságmorzsákkal mozgásba hozhasd, s velük temethesd majd be a hiány kátyúút a nevenincs holdbéli szász falu megérkezéséhez vezető utadon.

Nem a Friederről, a nagyapád negyven évig bujkáló szász barátjáról, a riport tulajdonképpeni hősről szóló részt nézegetted. Nem ezt a részt lapozgattad éppen. Őt amúgy sem tudnád másként láttatni, mint amilyenek nagyapád meséiből unos-untalan eléd áll. Ő, ha csak kamaszként is, de nagyapád miatt nem lett szög-re akasztott marionettbábu a leírásaidban. Az örökkön borzas fejet szinte látod is, a jobbról balra elválasztott, hitlerfrizurás szöghajat is, ami sehogyan sem akart megállni a feje tetején lévő forgó miatt, s amit előbb tojásfehérjével, aztán szappannal akart legyőzni.

– Egy nyári zápor az erdő szélén ért minket, s a szappanos lé belefolyt Frieder szemébe. Úgy csípte szegényt, hogy vinnyogott a fájdalomtól. Nem is támogatam, hanem a hátamon vittem hazáig, mint egy lábatlan vakot, s mert nagyon szeretett volna olyan frizurát, mint amilyen Hitleré volt, fenyőgyantával is próbálkozott, aminek az lett a vége, hogy változatos módszerekkel kínozták le azt a ragacsot a fejről. Égették izzó gyertyánággal is, borotvával vágták az összetapadt haját, petróleummal is mosták, birkanyíró ollóval vágták, hogy végül aztán nullásgéppel tisztíthassák le a maradékot, s mert szégyellte a tar koponyáját, de leginkább a még jobban látható elálló füleit, szerzett magának egy történelem előtti korból származó bőrkalapot, olyant, amit a hahnok, a faluőrök viseltek valaha.

Szinte látod is, ahogy nagyapád kopogtat a csontkeményre száradt, zsírtól fényes fejfedőn, ha nem akart hangoskodni, de figyelmeztetni akarta valamire Friedert.

Segesvártól Brassóig, a nemrég még szászok lakta falvakon robog keresztül a vonat. Erődtemplomok, rendezett házsorok húznak el melletted, negyedszázada még német többségű falvak, s ez a szinte már történelmi díszlet arra késztet, hogy még jobban magadba szállj.

Meg lehet-e írni élethűen valamit, ami ennyire közelmúlt, s mégis olyan távoli már, mint a Hold túloldalán adatközlését energiahány miatt véglegesen beszüntető műhold leszálló egysége?

Talán abban reménykedsz, hogy majd a Székelyföld-élmény kilendít, vagy hogy ezeknek az utazás közben madártávlatból elsuhanó, a vonat lassítása miatt

inkább csak elbicegő holt szász falvaknak a látványa is olyasmit hozhat ki belőled, amelynek segítségével felidézhetsz valamit nagyapád véget nem érő meséiből, amitől majd látható és érthetőbb lesz a történeted.

Frieder falujában, még mielőtt szétnézhettél volna az évek óta hatósági pecséttel védett, mégis kifosztott Wächter-házban, a veszélyesen omladozó templomtoronyból panorámaképet készítettél, amely kinagyítva szinte befedte dolgozószobád falát. Aztán, amelyik házat nagyapád meséi alapján azonosítani tudtad, hogy ki lakott benne, arra színes filctollal fölírtad a hajdani gazda nevét. Több mint háromszáz ház és házmaradvány közül csak néhányat tudtál nevekkal megjelölni.

A közel hetven év alatt, 1944 ősztől, azóta, hogy elhagyták a szászok, egyetlen új ház sem épült a faluban, csak annyit változott a látvány, hogy csalánerdővel benőtt, szemétkupacnak tűnő házromok foghíjai vicsorogtak rád fényképezés közben.

Frieder padlásán, a Wächter-ház hatalmas tetőszerkezete alatt, a fosztogatók lábnyomát őrizve, romosabban, mint amilyen az igazi falu volt, megtaláltad a fadarabokból, kukoricacsutkákból felépített makettet, amely arányaiban döbbenetesen tökéletes volt. Kerested, hogy hol lehetett a kiindulópont, azt, hogy honnan kezdte az építkezést, azt, hogy a lépték tökéletességéhez hol van a kulcs, s akkor rájöttél, hogy a kémény közelében van a megoldás.

Úgy tájolta ezt az emlékezéséhez szükséges terepasztalt, hogy a várbástyában szülei által működtetett Tischlerstube, a kocsma legyen fekhelyéhez legközelebb, egészen pontosan, a bástyák között a várfal belső oldalán végigfutó gyilokjáróhoz hasonlóan befedett kuglipálya.

A tér adott, éppen olyan, mint egy fények és színészek nélküli színpad, amely mégis él. A sűgő teszi a dolgát. Nagyapád hangját hallod, s így ez az elpusztult szász község részben megelevenedik.

Ő mindig visszakanyarodott pusztíthatatlan emlékeivel a szászvilágba, arról a hajdan volt faluról mesélt, s bár nem minden története kötődött konkrét, megnevezhető házhoz, felismerhető helyszínhez, de eleinte mégis azt hitted, hogy az is elégséges lesz, amit tőle hallhattál, hogy feltámaszthasd halottaiból Frieder szülőföldjét.

A panorámakép alapján vázlatos rajzot is készítettél. Kockák és nevek, amelyek aztán rákerültek a kérdéses háztetőkre.

Traute Seidler.

Nagyapád és Frieder kamaszkori szerelme. Ehhez a névhez rengeteg felkiáltójelet tettél. Most, a vasúti fülke keskeny asztalajára könyökölve, félig ökölbe szorítod kezéd, s a tenyeredben keletkező üregeken keresztül, mintha kukker lenne, nézed a jelenkori népvándorlás pusztításának nyomait.

A falvak közötti, hajdani komlóültetvények rozsdá rágta acéloszlopai még többségükben állnak, talán kézi vasvágó fűrésszel nem tudták, nem merték kivágni a fémtolvajok őket. Valami kúszónövény lopta rá magát az egyikre, s ezen a tenyér-távcsövön keresztül, a jótékonyan lopakodó este szelet ígérő vörös égboltja miatt, olyan, ahogy a vonat okozta légáramban csapong, mintha lángcsóvát akarna dobni valaki a falura.

Azokon a lapokon, amelyeket újraolvastál volna, s elkeveredtek, éppen nem nagyapád barátjáról írsz, hanem egy asszonyról.

Frabábiról szólnak azok az oldalak.

Frabábiról, a hűségéről, aki nem ment el Nyugatra a többiekkel. Talán később, Frieder hazaérkezése után, már nem is lett volna, ahová elmenjen.

Frieder Knoppról ezeken az oldalakon nincs is egyáltalán szó. Friederről, hazaérkezéséről, a negyven évig szülőháza padlásán bujkáló Friederről, akit tizenhat évesen kényszorosoztak az SS-be, s amikor a róla szóló, ebben a könyv méretűre tervezett riportodban megjelenik a betűkből fölépített színpadon, akkor sorsa beteljesedése miatt a falujáról is mesélsz, ahol lélek sem maradt a berlini kiürítési parancs után. És persze e részek harmadik szereplőjéről, a szülőföldre kiteljesedő padlásról is más oldalakon írsz részletesen.

Néha úgy tűnt neked, hogy csínytevéseikben, nagyapádnak és Friedernek, volt egy harmadik társuk is, egy csitrikorból éppen nővé érő cselédlány, de a négy kamaszévet átfogó időszámítás miatt, a Frabábiként emlegetett lány, egyre érettebb lett, hogy végül már betagozódjon a történet felnőttjeinek sorába.

Frieder érkezése előtt csupán Ő, az az asszony, Frabábi lakta a régiek közül a települést, évekig magányra ítelve. Ő, s aztán később a siserehadként megjelenő s a herdálás tudományából jelesre vizsgázó betelepedők.

Euzébiának hívták az asszonyt, Frieder nagyanyja csak Biának hívta, de nagyapja Frabiának szólította, gúnyolta, a frau és a Bia összevonásából, ami akkor nem is így hangzott. Piá s Frápia, mint ahogy az orvost, Bélgádi urat is Pélkátiként emlegették.

Néha szinte hallottad is, ahogy Frieder nagyapja azt mondja a magyar orvosnak: Natyan körsöl a tyomrom, porszasztoan, mintha mérkes kompát ettem.

Frieder unokahúga, aki éppen csak gagyogott még, de állandóan a lány mellett szeretett lenni, s akinek szoknyájába kapaszkodva tanult meg járni is, ő keresztelte el Bábinak, Frabábinak, s aztán ráragadt ez a név, s ezért Frieder tette a legtöbbet. Előbb csak ezzel csúfolta, aztán, amikor már valami cinkos barátságféle szövődött a fiatal nő s a kamasz fiú között, kitalált egy történetet, s abban egy őgermán istenség feleségévé tette a lányt.

– Frabábi isteni erejével vigyázott arra például, hogy léket ne kapjon a halászok csónakja – mondta neki, s mert gyakran hallották, hogy a néhanapján a kocsmában is kisegítő lányt Frabábinak szólítják a háziak, a falubeliek is kezdték Frabábiként emlegetni a háta mögött, mert szemtől szemben sohasem merték, attól féltek a szászok, hogy az valami Frieder által kitalált csúnyaságot jelenthet magyarul.

Frieder nagyanyja szerződtette a házhoz a lányt, nem azért, mintha valóban segítségre lett volna szüksége. Ha éppen a konyhában találta, átküldte a kocsmába, s ha ott lábatlankodott, ahogy az öregasszony mondta, akkor visszarendelte a konyhába.

– Kedves anyám – mondta neki Frieder édesanyja. – Az lenne a leghelyesebb, ha ezt a lányt odaültetné a tejesköcsög mellé, hogyha nagyon savanyodna a tej, azzal a férfifaló tekintetével édesgesse vissza.

Abban reménykedett az öregebbik Frau Knopp, Frieder nagyanyja, hogy agglégény unokatestvérével össze tudja boronálni valahogy, a tört orrú Hannes Gottschlinggal, mert gyűlölte a Brandschokat, márpedig úgy nézett ki a dolog, hogy a szokásjog szerint, Hannes földjei, a legjobbnak tartott szőlős, s az egyetlen tagból álló többholdas szántó és kaszáló visszazáll a felfuvalkodott Brandsch-féle pereputtyra, amennyiben Hannes Gottschling örökös nélkül halna meg.

És Frau Knopp előrelátó öregasszony volt, nagyon is előrelátó, hiszen Hannes még csak a harmincas éveinek végén járt, ahogy mondta: „fél lábbal tipegve a negyvenhez”, s beteg sem volt, veleszületett hibája sem volt. Csak az orra, az arca. Egyedül csak az orra, az arca, s természetesen a beszéde is hibázott, de az nagyon. De arról a kinézetről egyedül csak ő tehetett. Bikaerős ember volt, s mindig, mindenkivel mindenben fogadni akart, s szétlapított orrát, cakkosra faragott ajkát, az egész eltorzított arcát is annak köszönhette, hogy fogadott Martin Försterrel, hogy hanyatt fekve, az új kovácsüllőt, ami még nem volt befogatva a tőkébe, ha ráteszik egy vánkosra, s úgy a homlokára, derékból megemelkedve, anélkül, hogy hozzáérne kézzel, áthajítja egy fejbőlintással a lábfejen.

Könnyedén vette fel a közel másfél mázsás vasat, a feje fölé is emelte, bizonygatva, hogy nem nagy dolog.

Förster alapos ember volt, előbb lemérte a földön fekvőt a homlokától a lábfejéig, aztán fejét csóválva azt mondta, hogy fogadjon az, aki heréltet akar látni.

– De még a töködig sem biccented el, te istenmarhája – mondta és kiköpött, amit Hannes a megvetés jelének vélt, s anélkül, hogy bármibe is fogadtak volna, hanyatt vágta magát, a lajbijából vánkost csavart a homlokára, s a feje fölé akarta emelni az üllőt.

– Azt csak egy ilyen pogácsahuszar képzelem – mondta ki Förster gúnynevét, s emelte volna a homlokára az üllőt.

Vér fröcskölt szerteszét, ahogy az arcára esett az iszonyatos súly, betörte az orrcsontját, felső állkapcsát, s amikor leemelték róla, vért köhögve köpködté ki a fogait. Olyan torz lett az arca, hogy felépülése után nem mertek szembenézni vele az emberek. Az alsó álla emelkedett ki a két fül közötti hegesedett masszából, s a beszédét senki sem értette. Hörgés, nyáladzó loccsanások hallatszottak, ha mondani akart valamit.

Frabábit az öregebbik Frau Knopp ennek az embernek szánta volna, de Frieder apja egyetlen mondattal helyre tette a dolgot.

– Kedves anyám, jól tudja, hogy Hannest már régen kitiltottam innen, hát most meg Biának tiltom meg, hogy kitegye a lábát a házból, aztán csak tessék boronálni azt a házasságot a zárt kapun keresztül.

A nincstelen és mindent felélni akaró idegen ajkú házfoglalók minderről semmit sem sejtettek.

Bia, Frábia, Frabábi.

Őt sem láthattad soha, mégsem idegenebb számodra Friedernél, s ezt nem csak nagyapád szavainak életet adó ereje teszi, hanem az a tény, hogy a telepések elbeszélésében, már azéban a néhány emberében, aki román tolmácsodon keresztül szóba állt veled a hajdani szász faluban, mint valami történelem előtti lény, de inkább eredetmondai őspanya jelent meg. Otthon, a házban és az udvaron, vásá-

ri kékfestők sátrából, még a béke éveiben beszerzett olcsó anyagokból házilag összefércelt zsákszerű ruhákban látták azok, akik belestek a várkapuszerű bejárat résein, de minden vasárnap elment a hívek nélkül maradt templomba, s ilyenkor, nyaranta népviseletben, a szász asszonyok megmentett, fényűzően díszített ruháiban, s télen a nyakánál hatalmas ezüstcsattal összefogott hímzett bundáikban láthatták. És valóban a szász asszonyok ruháit viselte. Sorról sorra mindenikét. Azokat a drága kelméből készült, nemzedékről nemzedékre örökített rokolyákat, pruszlikokat, mellényeket vette fel, amelyekből egész raktárra valót szedett össze az elhagyott házak ruhásládáiból.

Selyembrokát és holland posztó súlya alatt látod vonulni a templom felé. A hímzett főkötő hátán csapongó pántlikái, mint ünnepre díszített lovak csengettyűi, ütemesen ringnak járásától, s az ing mellkivágásába tűzött kősöntyű ezüstje, rozettakaréjra rakott gyöngyeivel, hamis köveivel vibráló csillogást adott ennek a menetelészzerű haladásnak. Nem nézett sem jobbra, sem balra, s a falu rongyosai között valóban királyi jelenség lehetett. Érinthetetlen volt, amelyet elutasító fennkölsége mellett a nyomában haladó, borjú nagyságú szelindek is biztosított.

Vasárnaponként egyedül ült be a templomba, amelynek kulcsát úgy őrizte, mintha a mennyország kapuját nyitná. Saját magának harangozott is, betartva a szabályt. Beharangozás, kiharangozás. Hangosan imádkozott, kihallatszott a visszhangtól fölerősödő ima, aztán az énekeskönyvből elénekelt egy-két zsoltárt. Nem hagyta ki a sátoros ünnepeket sem. Karácsonykor és húsvétkor az egész éjszakát ott töltötte, eleinte még gyertyája is akadt, az elhagyott házakból összegyűjtött javak között találhatta őket, aztán már csak fagyúmécsessel világított a karzaton, ahol a hajdani templomi rend szerint a cselédek helye lehetett volna egyébként is.

A házban egyetlen luxuseszköz teremtett lehetőséget arra, hogy ne legyen elhanyagolt a kopottasra mosott köntösében, hogy vonzónak találja, még zsákszerű ruhájában is az a férfi, aki évekig rendszeres látogatója volt.

A menekülés után, de még az idegenek megjelenése előtt, amikor telehordta a házat mások értékeivel, hogy majd sértetlenül szolgáltatthassa vissza nekik, ha majd hazatérnek a menekülésből, a szép Müllerné dolgai között talált egy egész rekesz folyékony hajfestéket, s melléjük csomagolva, minden flakonhoz ragasztópapírral rögzítve, egy-egy üveg dauervizet.

Még az öreg frau Knopp, Frieder nagyanyja vágattatta le Frabábi copfjait, mert a malomban, szerencséjére, az éppen álló felvonó acélsodronyába gabalyodott a haja.

– Amilyen erős a varkocsod, letépheti a fejedet a lift – mondta az öregasszony, s így, ezeken a megőrzött szeszínű fonatokon próbálta ki előbb, aztán nekiveselkedve a feladatnak, a valóságos fodrázmunkának, két tükör közé állt, hogy a hátára omló fürtöket is láthassa, s hozzáfogott a szőkítéshez, daueroláshoz, frizuraigazításhoz.

Néha úgy érezted, s nem csak a szász faluban, hogy a nyomodban járnak, kíséretet az a névtelenné lett közösség.

De nem csak ők.

Mint Grimm meséjében, a hamelni patkányfogóban a zenész fuvoláját a gyermekek, úgy kísérik téged gazda nélkül maradt tárgyaik.

Hatalmas kovácsulló úszik utánad, tányérok és faliórák közt evickélve, hogy elhagyhassa a súlytalanul lebegő tekebábukat, amelyek előbb még körtáncot lejtettek a kocsmapult körül, s ebben az áradásban pillekönnyen szállingóznak fényképek és családi bibliák, bevetetlen ágyak és tűzhelyen hagyott lábasok.

Frieder padlása is követ, bárhová mész, mintha nem is csak egy hagyományos ácsolat lenne az ölesre rakott falak tetején, hanem kísértet, amely légáramlaton lebegő madarak módján, a kiterjesztett fedélszerkezethez tapadó, cserepeket tartó lécbordáival vitorlázik mindennapjaid fölött.

Ha rágondolsz, olyan, mintha ebben a tetősátorban téged is aszaltak volna a nyarak tikkasztó melegei a cserepek alatt, s a telek fagymarásait is érzed. De mindezt csak beleérezed, hiányzik az igazi átérzés. Frieder kétségbeesését, fájdalmait, a magányt, a mozdulatlanságtól satnyuló végtagjainak zsidbadását nem is élheted át, s nem hallhatod a fedélszék évszázados gerendáinak időjárás okozta fura hangjait sem. Most már egy kicsit a tied is az, amit csak egyszer láthattál a valóságban, de amely, nem utolsósorban, Frabábi padlása is volt.

Hiába élt lent a házban, mert két ember volt a foglya annak a padlásnak, s az asszony számára talán még keményebb lehetett ez a fogság, hiszen ő, ha csak elvileg is, de bármikor elmehetett volna, ha akar. Távoli szülőföldjén, egy mezőségi magyar faluban, ahonnan a háború kezdete előtt elszegődött Frieder nagyanyjához cselédnek, éltek a testvérei, s még útlevéltre sem lett volna szüksége, ha menni akar.

Ezt a kettős magányt az évek már nem fokozhatták, hatványozhatták, de alapfokon is kibírhatatlan lehetett számukra. Borzalmasabb mindennél, amit előtte átélhettek. A szökött hadifogoly felfedezésétől való rettegésük közös volt. Bujkáló és bújtatott naponta ismétlődő félelme úgy telepedett a házra, mint egy gyógyíthatatlan, de megváltó halált mégsem hozó betegség tünetegyüttese.

Tudni azt, hogy alig karnyújtásnyira van egy másik világ, de nem szabad lemászni az évente frissített, illatos szénával kipárnázott padlásról, s így sokkal keményebb börtöne lett Friedernek, mint az őrtornyok reflektoraival, gerendapalánkkal, szúrós dróttal, kutyákkal védett hajdani szovjet fogolytábor.

És tudni azt is, hogy van egy asszony, egy gyermekkorából itt maradt relikvia, aki, érkezése után, talán hetekkel később, már csak hangoskodva, olykor üvöltve mondja fel a napok eseménytelen folyásának semmitmondó jelenségeit. És akivel eleinte, amíg még volt mondandójuk egymás számára, csak a kéményen keresztül beszélhetett, s aki pontosan olyan ítélet nélküli fogoly volt, mint Frieder maga, de nem azért, mintha szabad mozgásában lett volna korlátozott, hanem azért, mert a megélhetésük embertelen munkát követelő óráiban minden szavára, lépésére vigyáznia kellett, nehogy egy sóhajtásból, egy meggondolatlanul tett mozdulatból megsejtsék az idegenek a padlás féltve őrzött titkát.

A padláson, keményfa ajtaja volt a kéménynek, itt tették be disznóvágások után füstölődni a szalonnát, kolbászt s a hetekig sóban érlelt sonkát.

Az asszony, a bujdosó érkezése utáni hetekben, ha éppen a házban volt, s nem a mezőn vagy a veteményesben, akkor a nyitott kemenceajtónál hallhatta, hogy

mit mond Frieder, s ő is suttogva válaszolt. De ez a drót nélküli telefon nem működött sokáig, Frabábi hangoskodása sem, ami eleinte, az éppen csak némi füsttel járó padlástűz után arra szolgált, hogy azt hihessék róla az emberek, hogy ártalmatlan futóbolond, aki magában beszél vagy perlekedik, gyújtogat is talán, s hogy ő, a különc félkegyelmű lehetett a padlástűz okozója is.

Egy szikra pattant a nyitott kéményajtó miatt a száraz szénára, s emiatt, a figyelmeztető jel miatt zárult be örökre a húsfüstölőnek használt kéménybejárat.

Az első hetekben mindent megtudott Frieder a falu fejetlen meneküléséről. A községháza tetején folyamatosan vijjogó szirénáról, a távoli légi harcról, s a messzeségben, talán a megyeszékhely vagy a vasúti csomópont fölött nappali fényt árasztó Sztálin-gyertyákról, amelyeket a bombázást megelőzően a felderítő gépek dobtak le, s ejtőernyőn lebegve nappali fényvel világították be a bombázók célpontjait.

Aztán visszafelé haladva az időben, megtudhatta a falu életének utolsó pletykára méltó eseményeit is, úgy, ahogy azt Frabábi átélte.

– Gottschling, nem az orr nélküli Hannes, hanem a testvére, a kupeckedő Dieter, alig egy hete adta el az összes állatát, mert az SS és a Wehrmacht számára, német birodalmi márkában kiállított elismervényért, megvettek nagyon jó áron mindent. Lovakat, marhákat, disznókat is felvásároltak, de vitték a kecskéket, juhokat, s az a szerencsétlen, a kapzsisága miatt, ott maradt igás állat nélkül. Ők is kapkodva készültek, azt rakták szekerükre a hirtelen jött utasítás miatt, amit a többiek. Mintha megbolondult volna az egész falu, vánkosok, párnák töltötték meg a fogatokat, mert élelem éppen csak néhány napra való volt a házaknál, az is a tavalyiból. Még senki nem örletett, augusztus végén füstölt hús sem igen akadt már a házaknál. Libát, kacsát, tyúkokat vágtak, azt sütvé tették a zsírosbödönökbe, s ami liszt még volt a kamrákban, abból szinte kelesztés nélkül csinálták a kenyereket. Még kemény puliszkát is csomagoltak vászonzsákokba. De, hogy szavamam ne feledjem, az a Gottschling felültette a kislányait a cókók tetejére, s hogy igás állat nélkül maradt, az anyósával, feleségével befogták magukat, s azzal biztatta őket, de a többieket is, hogy az állomásig kell, hogy kibírják, csak addig menjenek el valahogy, mert ott már várja őket egy egész szerelvény, ami a Birodalom védettebb részeibe szállítja őket. De az állomás felé a robbantások után már nem volt út.

– Tán egy éve sincs, azt mondta nekem valaki, szóval azt mesélték, hogy csak a városig jutottak a menekülők, mert ott a németektől zsákmányolt, és még mindig német felségjelzést viselő gépekkel a román repülők szétbombázták a menetet.

De a Knopp–Wächter család sorsáról semmit sem tudott Frabábi.

A Német Vöröskereszt révén te is őket akartad megtalálni, s most, hogy valami sínek mellé rakott jelzésért, talán pályamunka miatt, szinte lépésben megy a vonat, rácsodálkozol egy, a vártemploma körül festőien gubbasztó falura. Ökörszem padlásablakokat és a csúrtetők kutyaólszerű kiemelkedéseit látod csupán, de ebben a holt halmazban is felismered azt, ami miatt a szász falu volt nagyapád történeteiben a „bezzeg”. Ő csak egyről mesélt, de cseppben a tenger. A rendezettség fegyelmét, pontosabban, a fegyelem miatti rendezettséget rajzolják a tájba ezek a települések.

A padláson semmi nem történt soha Friederrel. Szeme és füle is kifinomult, olyan lett a hallása és a látása, mint az éjszakai életet élő állatoké. Meglátta a szalmaszálak között a hajszálvékonyra száradt gyomokat, s már azt is tudta, hogy a faluban az alvégről, vagy házuk közeléből, a felvégről hallani a lépteket.

Abból, amit hallott, szinte felépítette magának azt, ami számára valóban nem létezhetett: az idegen telepeseektől túl hangos falut, a házórzó kutyák váltakozásait, ahogy a mélybarna hangú, nagy testű kutya helyett egy fájdalmasan kaffogó, láncán rohángáló kisebb kutya került a szomszédos Brandsch-házba, ahol, nemcsak Frabábitól tudta, de a hangoskodásukból is, hogy most cigányok laknak.

A szőlőműveléshez mindig magyarokat fogadtak fel, s ezek a nemzedékek során kialakult kapcsolatok nemcsak a szászoknak kedveztek, de azok a magyar napszámosok, akik heteket töltöttek Frieder falujában, amellet, hogy megtanulták a nyelvet, vitték az itteni munkamorált, s szokássá vált, hogy kamaszlányokat elszegődtessek a szászokhoz szolgálónak.

– A szászok spórolósan éltek, náluk a lányok megtanulhatták, hogy semmit sem lehet pocskolni, s mert a gazdaköri könyvtárunkba birodalmi német újságok is jártak, amelyek tele voltak új ételek, sütemények leírásával, a szolgálat letelte után receptekkel teleírt füzetekkel tértek haza – mesélte nagyapád.

Frabábi szülei, s talán nagy- és dédszülei is, Frieder családjával álltak kapcsolatban, s az öregasszonynak nem is kellett messze keresgélnie a tervéhez. De Frieder apja, aki családfői határozottsággal mondta ki az ítéletet, mindenkorra lezártnak tekintette a Hannes-féle tervet.

Frabábi nem értette, hogy miért van szobafogságon, s közben egyet lépett előre a ranglétrán. Házi cselédnek fogadták meg, de mert kiderült, hogy hat osztályt járt, s szépen ír, ezért a magyarul éppen csak, hogy valamicskét beszélő gazda helyett ő töltötte ki a hivatalos papírokat, ő válaszolt az új magyar hatóság leveleire, s amikor a gőzmalmot átépítették, hogy hulladék fából fejlesztett fagázzal működjön, a budapesti vállalkozónak is ő tolmácsolt.

Akármelyik, a vonatból látható szász község lehetne Frieder faluja is. Bár az önkéntes fogság negyven éve miatt, amikor nem koptathatta a főút kövezetét, inkább Frabábi falujaként kellene emlegetned.

Az évek múlásával már nem volt, amit mondjanak vagy elmondjanak egymásnak.

Frieder rövidre mért szabad életének emlékeiben lakott, s ezeknek a képfosz-lányoknak a tudatot felőrlő ismételtetésében létezett. Aztán az illatok és anyanyelve furcsa kapcsolatával tartotta életben magát, s talán már rettegett is a végén attól, hogy egyszer majd le kell jönnie, s szembesülni azzal, amit egyáltalán nem ismerhetett.

Alig érintkezhetett gyermekkorában idegenekkel. Még az állomásig is, ami pedig csak öt-hat kilométerre volt az utolsó házaktól, csak néha merészkedett, s élete nagy élményei közé tartozott, hogy nagyapád apja, a te dédapád, az állomásfőnök, felültette őket egy gyűjtőszerelvény mozdonyára, amely az alig félórányi távolságra levő város rendező pályaudvarára vitt teli, majd hozott üres vagonokat.

Frieder úgy mesélte ezt az élményét a falubeli suhancoknak, hogy magyar szavakat kevert, szakértelme bizonyítására. Olyanokat, hogy „kallantyú”, „zárampa”, „fáradt gőz”, amiket a többiek nem érthettek, de irigységgel teli álmélkodással hallgatták a világrengetően nagy utazás egyre hosszabbra nyúló, s folytonosan terjedelmesebbé váló történetét.

Egy másik alkalommal dédapád sínautóvá alakított Balilla Fiatjával mentek a következő megállóig, mert valami baj volt a jelzőlámpával, s a pályamester engedte, hogy nagyapád és Frieder „vezessenek”. Markolták a kimerevített kormánykereket, s hiába nyomkodták a gázpedált, mert a motor le volt fojtva, csak olyan sebességgel tudott menni, hogy a sínvégek döcčenői le ne dobják a pályáról a vagonoknál jóval könnyebb kocsit. Aztán otthon lerajzolta, szinte emberarcot kölcsönzött a Fiatnak. Az osztott első szélvédő volt a két szem, a motorházból kikandikáló hűtőrács az orra, s az ívesre domborított lökésgátló két nikkelezett szárnya volt a bajusz.

– Olyan sebességgel mentünk – mondta a többieknek –, hogy a távírópóznák között nem is láttuk a távolságot, olyan volt, mintha végig magas kerítés lenne a töltés mellett.

Az egész falu ilyen volt. Nemcsak Frieder született otthonülő fajtának. A felnőttek is pontosan olyan hajmeresztő kalandként beszélték el egyszeri fővárosba vonatozásukat, amelyet a vasút megépítése előtt fél napi szekerezés előzött meg, mint ő a mozdony kénfüstös vezetőállását.

Frieder nem különbözött tőlük semmiben. Ő sem tett mást, mint életük egyetlen élményét, katonaeveket, távoli rokonok látogatását egyre kiszínezettebb formában mesélő szülei, nagyszülei.

Vásárokbá is ritkán vetődtek el. A bort és fölös terményeiket többnyire egymás között magyarul beszélő, de a falusiakkal német szavakat jiddissal keverő zsidó kereskedők vásárolták fel. Szent Wolfgang napján, amit egy a Bánságból a faluba költözött sváb szabó hozott divatba, terménycserét is tartottak, de csak egymás között. Ha mégis bementek egy-egy országos kirakóvásárra a közeli mezővárosba, csak ritkán vitték magukkal gyermekeiket, akik a cirkuszi sátrak, körhinták és céllövő bódék körül szerettek volna báméskodni, amit a takarékos szülők nemcsak anyagi megfontolásból nem engedtek meg, de azért sem, mert mélységesen lenézték a forgás közben visítózó, meztelen alsótestű magyar és román lányokat, akik két kézzel kapaszkodtak a hintakosár láncába, s így nem tudták combjukhoz szorítani szoknyájukat.

– Az egyik sátorban, üvegtetejű koporsóban mutogattak egy haldokló magyar huszárt. Én már voltam korábban, még Kőszegen, egy ilyen panoptikumban. Látszott, hogy lélegzik, mert emelkedett és süllyedt a mellkasa, s a nyakán tátongo sebből szivárgott a vér – mesélte nagyapád.

Friederékkal, a szüleivel és Frieder bátyjával ment ő is arra az egyetlen vásározásra, amit megélt a négy év alatt, s amiről úgy mesélt, mintha valami egzotikus időutazást tettek volna meg.

Éjfélkor indultak, s reggel nyolcra értek a húsz kilométerre fekvő városkába. A béke utolsó tavasza volt, már túl a fagyosszentektől való rettegés hajnalain is, Magdolna-napi vásárra vitték azt, amiről azt hihették, hogy fölösleg, nem is sejt-

ve, hogy néhány hét múlva kitör a háború, s jön a fagyosszenteknél is szigorúbb jegyrendszer, a hatóságilag ellenőrzött beszolgáltatás.

– Az ezermester Martin Förster szekerével mentünk. Olyant én addig még Kőszeg környékén sem láttam. Nem vasráfos abroncsa volt, négy igazi gumis autókereket szerelt rá, s visszafelé, mert eladtak mindent, ami terhelte volna, még három óra sem kellett, mert szinte repültek velünk a lovak. Friedernek nem, de nekem volt pénzem, a húsvéti locsoláskor kaptam Kőszegen a rokonoktól, sok helyen azzal váltották meg a piros tojást, s gondoltam, befizetek a haldokló huszárra Friedernek is. De nem is fizettünk. A sátor tulajdonosa a szakállas, kígyótestű asszonynál ivott éppen a szomszédban, s talán véletlenségből kapcsolta le a gépeket, mert nem pihegett, nem vérzett a huszár. Friederrel megemeltük az üvegtetőt, s félve, de megérintettük a halott arcát. Olyan volt, mintha zselatinból öntötték volna. Undorítóan puha és kocsonyás volt a tapintása, s Martin Förster egész úton a zselatinhuszárt meséltette velünk, s úgy röhögött, hogy majdnem leesett a szekérről.

– Kaptok tőlem egy-egy rugós élű, kipattintós bicskát, ha ezt elmeséletek Brandsch apónak – mondta, mert az a család kezdte pogácsahuszárnak, kossuthundnak csúfolni Martint.

És Frieder el is mesélte, de lehazugozták, s az apó menyé azt üzenté Frieder anyjának, hogy az ilyen magyarral barátkozó, őket hazugsággal vádoló fattyat mindennap vizes kötéllel kellene hurkás bőrvé verni.

Ez okozta a haragot a Brandsch famíliával. Ők mennyre-földre esküdve állították, hogy azt az üveg alatt mutogatott huszárt egyik felmenőjük sebesítette meg 1849-ben, amikor a szász népfelkelők harcba keveredtek a magyar honvédekkel, a kossuth-kutyákkal.

Ahogy a vonatozást is szabad élete utolsó napjáig meséltették vele a kamaszok, még a Hitlerjugend-táborban is valódi kalandnak számított, ugyanúgy a kocsonyaarcú bábhuszárt is elmondhatta mindenkinek. És talán nem is sejtették, hogy egyszer majd mesélhetne a magyar alföldről, a Balaton környéki csatákról, a szovjet fogolyvonatról s a fogolytáborról, aminek a többeszes tömeget kiszolgáló konyháján, amely az SS-ek bekerített lágerrészén kívül volt, köztörvényes orosz asszonyok és lányok dolgoztak.

Nagyapád, mintha indigóval másolták volna sorsukat, őt leventefoglalkozásról vitték egyenesen a frontra, s hadifogolyként ugyanazt élhette át, amit Frieder. De az ő vegyes nemzetiségű lágerében nem voltak konyhatündérek, mint az SS-ében, s azt a borzalmas élményét, ami most eszedbe jut, nem neked mondta el, hanem apádnak, s te csak kihallgattad őket.

– A domboldalban, a tábor drótkerítésén túl, ahol az örök kantinja, a civilek kulipintyói és egy vegyeskereskedés is működött a személyzet számára, fehérre meszelt téglafal volt. Olyanszerű, mintha egy színpad háttére lett volna, mert egy emelvényféle állt előtte, talán nyári színház lehetett valaha. Enyhén homorú volt a fal, nyári estéken vetítettek is rá, s ha nem volt túl szigorú kedvében aznap az őrseg, akkor mi is láthattuk a fekete-fehér háborús szovjet filmeket. Karácsonyeste riadóztattak. Szenteste nevében minket kirendeltek a parancsnokság előtti térre, hogy ne ünnepelhessünk, s valaki bekapcsolta film nélkül

a vetítőgépet. Szinte megvakultunk a hótól fölerősödő fényben, s láttuk, hogy a színpadon mozgás van. Egy fiatal nő volt. Odaállt a fénynyaláb közepébe, s a tábor felé fordulva ledobta magáról a pufajkát. Teljesen meztelen volt, csak a lábán lévő nemezcsizma rontotta a látványt. Időnk sem volt rendszeren megbámulni a nem várt ajándékot, ahogy terpeszbe állva mutatja, aztán végigsimítja ágyékát, mert a parancsnok, aki, ha csak tehette, prémes állatokra vadászott, s mindig vele volt a távcsöves mesterlövész puskája, egyetlenegy lövést adott le. Pontosan a nő ágyékát érte a golyó – mesélte apádnak, s később hiába kérdeztél rá az esetre, úgy tett, mintha nem emlékezne ilyesmire, s inkább a hetekig tartó vonatkozás szörnyűségeit ecsetelte olyan élethűen, hogy érezni vélted az olajoshordóból rögtönzött dobkályha füstjét is.

A fehér falra fröccsenő vérről, a robbanógolyó ütötte hatalmas sebről soha többé nem esett szó a házban.

De Frieder már csak Frabábinak mesélhetett volna arról az évekig tartó nagy utazásról, amelyről láthatóan soha nem ért haza. Pedig nem is akarhatott olyan messzeségeket bejárni.

Nagyapád szerint nem voltak felfedezőfajták. Tőlük akár Amerika is megmaradhatott volna a tányér alakú föld szélén túl, ahonnan a nagy Semmibe szoktak lehullni a világtengerek csavargói. Szerették azt a földet, amit nyolcszáz esztendő alatt belaktak. Olyan elégedettek voltak tökéletesre épített várfalaikkal, templomokkal, a szőlősök karószuronyt szegező regimentjével, hogy nem is kíváncsiak utazgatni, eljutni máshova. Néhányan, még a Monarchia idején, jártak ugyan a fővárosban, de csak Frieder dédapja, az öreg Wächter kalandozott jóval távolibb vidékekig, amikor az első világháború előtt balti német kereskedőkhöz csapódva Konstantinápolyban járt, ahonnan a cukorrépán, palackozott borokon meggazdagodott falu asszonyainak valódi keleti selymeket hozott, s két nagy testű kutyát.

– Csodájára jártak más falvakból is. Egy szukát és egy kant hozott. Azt mesélte, hogy az egyiket Isztambulban vette, a másikat Törökország balkáni részén, Ruméliában, s eleinte vigyázott arra, hogy moldvai csángó pásztorok borjú nagyságú vérebeivel keresztelje őket, hogy elkerülje a belterjességet. Az almokból válogatva elérte, hogy látszatra ötven év után is fajtisztának tűnjenek, s úgy hírlett, hogy még a szintén németül beszélő cipszerek is átjöttek a távoli Bukovinából a kölykökért, mert arrafelé kora tavasszal, ahogy a téli álom után kibújtak barlangjaikból, medvék tizedelték a nyájukat. Mi már az ivadékaikat, a sokadik, nagyon sokadik nemzedéket láhattuk, s apám valami könyvből azonosítva azt mondta, hogy ez az a kipusztultnak hitt fajta, a szelindek, amellyel valaha bölényre, medvére vadásztak Erdélyben is – mesélte nagyapád.

Nem volt elképzelése Friedernek a városokról, a villanyfákkal szegélyezett aszfaltos utcákról, s emeletes házat is csak egyszer látott hajdani szabad életében, sorozása előtt: a szomszéd mezőváros malmának magtárát, ahol inasiskolai éveit éppen elkezdte volna. Hiszen sorozása, a menetszázaddal a frontra indulása előtt szinte ki sem mozdulhatott a faluból. Csak kétféle világot ismert. Hajdani közöségét, a szász falut s a családját. Másokról nem tudott szinte semmit.

Egyre gyakrabban gondolva a fogolytáborra a padlás borús-égbolt szürkületében, fölfedezte, hogy életében először ott érezhette igazán jól magát. Az SS belső

fegyelme miatt a fogolytáborban nem voltak csicskások és lágerbárók, s az összetartozás tudata, s az a vágy, hogy egyszer majd élve akarnak hazatérni, nemcsak egyenlővé, de egymás túlélését segítővé is tette a németeket.

Szülőfalujának makettjét bámulva talán ezekre a napokra emlékezett.

Eleinte csak akkorák voltak az épületek, hogy arányaikkal viszonyulni tudjanak a Fogadalmi-kő mellé épített zenepavilonhoz, amelynek faszindelyes kupoláját egy fél dióhéjjal oldotta meg a padlásmaketten, s így az első falu ehhez a léptékhez épült.

Rathaus Nusschaedorf-rakta ki mákszemekből a községháza homlokzatára. Dióhéjfalva Tanácsháza, mert faluja igazi nevét, valami babonás szorongás miatti félelemből, amely talán mindkettőjükben munkált, sem Frieder, sem Frabábi nem mondta ki soha.

Az itt nálunk egyszerűen időhatározóvá vált.

Ha így kezdtek egy mondatot, az a régmúltról szólt. Arról az időről, amikor még valós életét élte a falu. A makett menedék volt. Névsor és szótár is.

Szertartásként mondta fel a házak lakóinak neveit, s csak a csecsemőkkel, az iskoláskor előtt álló gyermekekkel volt bajban, bár mindenik keresztelőjén ott volt a templomban, de nem jegyezte meg, hogy mi is lett a nevük.

– A lócitromos, a seggig csizmás – így emlegette gondolataiban is őket.

Az egyik szomszéd kisfiú előszeretettel gurigázott a lovak után szétguruló szarral, a másik, anyaszült meztelenül, de nagyapja csizmájában csoszogott a sárban, s hiába fenekelték el a bemocskolt ünnepi csizma miatt, bárhová is dugták, megtalálta, s anyaszült meztelenül, nagyokat nyögve az erőlködéstől, hogy megemelhesse a lábát, néha eljutott a Fogadalmi-kőig is.

Apró bábukat faragott Frieder, s behelyezte a névtelen gyermekek udvarába őket. Jó sok figura gyűlt össze, maga sem hitte, hogy ilyen sok kisgyermek volt valaha a faluban, s később, amikor már nem kötötte le figyelmét, hogy pontosan emlékezzen, ezek az emberkéek fölkerültek a sakktáblájára, kitelt belőlük a fehér és fekete gyalogosok sora.

Egerek és nyestek rongálták meg Nusschaedorf apró házait, de szenvedélyesen javította őket.

Aztán egyszer csak nagyítani kezdte az épületeket. Az elárvult menyétfióka, Lotte kuckója miatt érezte szükségét ennek. Kis ház volt ez is, oszlopos tornáccal, s hogy ne a menyétlak legyen a legnagyobb, negyven év akkurátus munkájával, hálólhelyét leszámítva, többször is át- meg átfórmálva, beépítette egyre terjedelmesebbre növe falujával az egész padlásteret.

Eleinte beírta azzal, hogy ételt dugdosott a játékházakba, s leste, hogy a kis állat keresgél, szaglássza a rejtekhelyeket. Aztán később már beszélni is kezdett hozzá, de valami meghatározhatatlan érzés miatt nem németül hívta, becézte, mintha azt hitte volna, hogy egy másik nyelven közelebb kerülhet hozzá. Azt a néhány magyar szót használta, amelyet nagyapádtól tanult, s amelyeket talán besorozása előtt a tanonciskolában is hallhatott. De Lotte egy nap meglépett, s maradt Frieder számára az építkezés s a véget nem érő szimultán sakkpartik másolása.

A várfal szalmafonatból készült, kéménykorommal patinázta ódon színűre, s talán évekbe tellett, hogy egymáshoz ragasztott pirosló búzaszemekből össze-

rakhassa a templomtetőt, az egyetlen, amelyet hódfarkú cseréppel fedtek át a háború előtt. Csak az utcák és az udvarok arányait módosította, s így négykézláb mászva a cipősdoboz nagyságú porták között, naponta másoknál ebédelt, sorosztra fogva magát, mint a gyermekora emlékeiből előlépő nőtlen lutheránus pap, aki bevallotta, hogy ha megnősül, megtiltja majd, hogy tyúkhúslevest és ránított csirkét főzzön neki az asszony, mert a hét minden napján vasárnapi ebédet várták a presbiterek által kijelölt házaknál.

De Friedert nem csak az étel utáni vágy hajtotta. Az ő éhsége másmilyen volt.

Szerelme, Traute házát mindig elkerülte. Számára semmi sem volt közelmúlt vagy nagyon távoli esemény, mert nem történtek vele olyan dolgok, amelyek értelmet adhattak volna az idő valós fogalmának.

A béke utolsó évének nyarára gondolt néha, arra a napra, amikor megérkezett a hadirokkant stájer kereskedő a mozgóüzletével.

Addig még nem láttak a faluban olyasmit, amiket a savószemű ember hozott, akinek olyan volt az arckifejezése, mintha éppen hazugságra készülne. De mindenképpen eseményszámba ment az a buszból és a vontatott utánfutóraktárból álló hihetetlen csoda.

Recsegős hangszórója is volt az autónak, ami annyira eltorzította a beszédet, hogy senki sem értette, hogy mit is árul, de azért mégis megtelt a templom előtti piactér, tolongtak is, hogy egyesével bejuthassanak a billegő fémlépcsőn a buszba.

Valódi vegyes üzlet volt a kocsiban, még csilingelő verklíkaros pénztárgépe is volt a savószemű osztráknak, és ha kifogyott valamelyik kapósabb áruból, a boltnak berendezett részéből csak hátrament az utánfutóraktárba, amelynek nem volt ablaka, s máris hozta a nyugati világ legújabb csodáit.

Bakelitedényeket árult, dinamós kézilámpát, kerékpárgumit és láncot, palackos gázrezsót, teleses világvevő rádiót, amit a polgármester, Wolfgang Teutch, akit akkortájt már faluvezetőnek is neveztek, azonnal meg is vett, s még ezer olyan hihetetlen tárgya volt a polcokon, amit addig még soha nem láttak a faluban.

De a legnagyobb sikere a gumitalpú vászoncipőnek volt, amiről Frieder anyja azt mondta, hogy azért olyan drága, azért kerül két pengőbe, mert bele sem kell izzadni, mert már gyárilag lábszaga van. De azért megvette, s nagyapád is kapott egyet, s így mindketten nyertek a pünkösdi famászó versenyen, mert nem csúszott a talpuk, s akkor egy éjszaka megtörtént az, amire a zsinórmértékkel épített háztetők nézése közben, a periszkópba bámulva emlékezhetett Frieder.

A házakat összekötő, az ereszek magasságáig rakott, néhol galambdúcos téglakerítések tetejét is cseréppel védték a hótól, esőtől, s akkor a gumitalpú varázscipőkkel elindultak ketten nagyapáddal, hogy a Wächter-ház tetejéről, kéményekbe kapaszkodva, lovaglólülésben a kapuk felett, de eljussanak a malomtól az Asztalos-bástyáig, ahol napközben a Tischlerstube, Friederék kocsmája, kuglizója működött.

Olyan zajtalanul, halkan mentek a tetőkön, hogy senki se vette észre, amikor éppen a fejük fölött jártak, s nagyapád kitalálta, hogy megfogja a bokájánál Friedert, s ha így fejfelé lógatja, akkor be tud bámulni oda, ahol az ablakból kiszüremelő lámpafény miatt azt remélték, hogy ha nem is látnak valami különöset, de megijeszthetik a gyanútlanokat.

Seidler mester háza volt az első, Trautéé, s amikor a téglakerítésről éppen a háztetőre másztak, ugatni kezdett a kutya, s nem sokkal később hallották az ajtó nyikorgását, s látták a viharlámpa fényét is, ahogy kijön a műhelyéből a szíjgyártó, s aztán a másik nyitódó ajtó felé mondja, talán Trautéénak megnyugtatásként.

– Senki sincs itt kicsim, csak a teliholdat ugatja Cézár.

Csak a mester jött ki, hiába reménykedtek abban, hogy megpillanthatják hálóruhában Trautéét.

Virágzott a hárs, de érett már a konyhakertek kerítése mellé ültetett málna, s a pap virágoskertje is ontotta az illatokat.

– Aznap délután esett, trópusi hőség jött utána, s az illatok úgy áramlottak fölfelé a gőzölgő földből, oda, ahol mi mászkáltunk, hogy soha életemben nem fogom elfelejteni. Földieper keveredett valami kesernyés vadvirággal, friss szénával, s érezni lehetett, hogy a túlrett cseresznye már megszeszesedett. Világéletemben érzékeny voltam a szagokra, az orrom, azt mondhatni, néha pontosabban vezetett, mint a szemem, de nem csak ezért az illatorgiáért emlékszem annak az éjszakának szinte minden percére ötven esztendő után is.

Négykézláb másztak a tetőkön, vagy felegyenesedve egyensúlyoztak a tetőgerincet záró kúpcserepeken. Olyan helyeken jártak, ahol előttük utoljára az lépegethetett, aki a helyére illesztette az utolsó darabot.

Nagyapád azokról a hatalmasra méretezett kőlabazatú kapukról mesélve történelmet is tanított neked.

– Valamilyik magyar király, talán Róbert Károly lehetett, az biztos, hogy abban az időben már szász falvak voltak Erdélyben, bevezette a kapu-, más néven portális adót. Minden olyan porta, amelyiknek akkora kapuja volt, hogy befért rajta egy szénásszekér, s meg tudott fordulni az udvarán, köteles volt a kincstárnak fizetni utána. A jó szászok úgy védekeztek ellene, hogy egyrészt hosszabbak lettek a szekereik, mint a korabeli Európa többi országában, másrészt pedig úgy mérték ki a házhelyeket, hogy a megrakott szekérrel el tudjanak menni a csűríg, de onnan vissza már csak az üres szekeret lehessen, ahogy az autósok nevezik, ipszilonozva megfordítani, de helyből soha nem fordulhattak a lovak.

Nagyapád ilyenkor nem tudott leállni. Már messze keveredett az eredeti tárgytól, s ha éppen a kapuadóról mesélt, akkor el kellett mondja, hogy a török hódolt-sági területeken, mert ilyesmiben a törökök nagyon tisztelték a régi magyar jogrendet, létezett a „reszmi kapi”, más néven „inszpendzse” ősi kapuadó, s aztán ilyenkor, lehet, hogy éppen az isztambuli Topkapi szerájjal, az Ágyúkapu-palotával fejezte be a pont és vessző nélküli hatalmas körmondatot.

A kapuk néhol sokkal magasabbak voltak a háznál is, mintha a szászok kérkedtek volna vele, vagy fityiszt mutattak volna, hogy „nekem ekkora kapura telik, de te nem kapsz utána egyetlen fabatkát sem adóban”.

A székely faluban jut mindez majd eszedbe. A háznál szinte mindig nagyobb székely kapuk látványa, s a hatalmas udvarok megértetik veled, hogy itt más volt a rend. A székelység kollektív nemessége, a sokáig megmaradt fegyverbe állási joga olyan szabadságot jelentett, hogy bármekkora is lehetett az a kapu, az udvar, nem kellett adózni utána valaha.

Ezeken a házközöket áthidaló kapukon megpihentek nagyapádék a gumitalpas tornacipőjük szülte nagy bolondozásukban, s ott döntötték el, hogy érdemes lesz végigmenni az udvari részen, vagy esetleg inkább a barokkos, homlokzati kontyot kikerülve, a következő háztetőn folytassák az utat.

Egyetlen esetet leszámítva sehol nem leplezték le őket, s felbátorodva az első éjszaka sikerén, s mert Frieder anyjának meghívólevele hatással volt dédapádra, elengedték nagyapádat néhány napra az állomásfőnöki lakásból, ami aztán hetekké változott, hogy a két fiú az istálló fölötti szénapadláson aludhasson, amit nagyapád addig még nem próbálhatott ki soha, s így napokon keresztül folytathatták tetősétáikat.

A várfalként egybeforrított istállókon úzték holdkóros éjszakai kirándulásaikat.

Nem elégedtek meg azzal, hogy sötét ablakokon lessenek be olyan szobákba, ahol talán nem is alszik senki. Hurkos botot készítettek, hogy leszüretellessék a nyár első igazi gyümölcseit, a pap korai körtéit anélkül, hogy lemásszanak, s aztán egy éjszakán mégis leszálltak a földre.

Autózúgást hallottak még délután, de akkor nem jött el a faluig az ismeretlen jármű, ott állt meg a szőlősökbe vezető hegyi út elágazásánál, rejtve a falu elől a Gyógy-bodzásnak nevezett részen, de éjjel, a háztetők magasságából a holdvilágnál meglátták, ahogy motor nélkül ereszkedik a falu felé, s nagyapádék arra voltak kíváncsiak, hogy miért jött újra a faluba az autóbolt.

A stájer lopakodott vissza az éjszaka kellős közepén.

Talán nem is az érdekelte őket, hogy mit keres itt, inkább azt akarták megtudni, hogy vajon miért bújta el délután a bodzabokrok lombjai mögé, s miért lopakodott be hangtalanul, motor és világítás nélkül a faluba.

Lopni akar?

Az egész vásárlás csak arra való lett volna, hogy kifigyelhesse a falut, szimatot fogjon, hogy kinél van a nagy pénz?

Ezeket kérdezték egymástól nagyapádék, ahogy felismerték, hogy a stájer kereskedő tért vissza valamiért, s gyanakodni kezdtek, hogy valami rosszban sántikál, mert ha csak kereskedni akart volna, gondolhatta, hogy az emberek itt már nem vesznek tőle semmit. Pláné éjjel.

Beállt a falu túlsó végén, a német nemzeti egységért munkálkodó falábú Müller háza elé, amelyen akkora horogkeresztes zászló lógott, hogy szinte eltakarta a homlokzatot.

Nagyapádék tudták, hogy csak az asszony van otthon. A férje, aki Berlinben dolgozott valaha, és ott tagja lett a náci pártnak, rögtön Lengyelország megtámadása után bevonult az SS-be, s végleg visszatérve franciaországi súlyos sebesülése után Erdélybe, a Reich propagandamegbízottja lett, a Volksdeutsche Kameradschaft ügyében utazgatott, s akkor is éppen távol volt.

Budapestre járt elég gyakran Müller, de akkor talán éppen Szekszárdra utazott, szövetkezni a dunántúli svábokkal, a nagy német dunai háza érdekében.

– Puccos egy asszony volt a felesége, annyi szent – mondta nagyapád. – Azt mondták a falusiak, hogy a vaskereszthez ment férjhez, a városi ruhákért mondtott igent a nálánál húsz évvel idősebb, féllábú Müllernek, aki csak csepegtette másoknak a berlini pénzeket, de magának jól megnyitotta a csapot.

Nem is kellett kutatnod nagyapád arcát olyankor, ha az asszonyról beszélt, aki talán csak néhány évvel lehetett idősebb a kamaszoknál, mert huncut fény csilant a szemében, valahányszor a Müller-házig jutott kalandjaik mesélése közben. Nem olyan, mint amikor Trautéről volt szó, mert akkor távolba révedt, szinte elfelejtette befejezni a név kiejtése utáni mondatot.

– Olyan szép volt Frau Müller, mint egy mozisínésznő – mondta, s te a hasonlat miatt úgy láttad, hogy vetítívásznonról integet neked egy szóke démon, aztán mozdulatlanul áll a holdfényben, mint aki vár valamire, és ráközelít a fitos orra, a hatalmas szemekre a kamera.

Csak nagyon későn, szinte halála előtt mondta ki az asszony teljes nevét, s te akkor értetted meg egy régi megjegyzését.

Valami egyetemi bulin csípted fel azt az egyéjszakás lányt, akivel aztán meglátott nagyapád az utcán, s akkor este csak annyit mondott, nem is neked, inkább csak úgy maga elé motyogva, hogy:

– Szép, szép, de tisztára Adelheid Müller – mondta ki nem sokkal később az emlékeiben kísértő asszony teljes nevét nagyapád, s te akkor nem is tudtad, hogy kire vagy mire gondol.

Az asszonyét, aki a róla mesélt történet szerint berlini és budapesti ruhákban flangált, s még a templomba se vette fel többé a népviseletet.

– Adelheid beengedte az udvarukba a stájer kereskedőt, de éppen csak annyira nyitotta a kaput, hogy a settenkedő alak becsúszhasson a nyíláson – emlékezett arra a tetőmászás éjszakára.

Lélegzet-visszafojtva feküdtek a fiúk az eresz szélén, óráknak tűnő percekig lapultak a cserepekhez, mert tudták, hogy titok részesei lettek, s mintha csak a délutáni eső villámai jöttek volna kísértetformában vissza, hiszen csillagos volt az ég, villámlani kezdett.

Fantasztikus erősségű fények villantak a délutáni esőtől vizes leveleken, de a gazdasági épület apró ablakain is tükröződött az a hideg, pillanatokig tartó átható fény, amelyet nem követett mennydörgés egyetlen egyszer sem.

A rózsatövek karóinak üveggömbjein is, mintha mesebeli gömbvillám lett volna, ismételten látták a tetőről a gyorsan egymást követő villámokat.

A csatornába kapaszkodva ereszkedtek egymás után az udvarra, ahonnan akár be is láthattak volna már a függönytelen ablakon.

Villámlást láttak a lakásban, el sem tudták képzelni, hogy mi lehet az a hirtelen és állandóan ismétlődő fényesség, amely onnan terjedt a külvilág felé, s az ablakhoz lopakodtak.

– Akkor láttam életemben először fényképezőgépre szerelt villanófényt. Fény és füst. Akkor természetesen nem tudtam, hogy a magnézium ég ilyen fényerővel – mondta nagyapád.

A fiatalasszonyon, Adelheid Mülleren csillogó sárga köpeny volt, olyanszerű, mint egy pelerin. Csak a nyakánál volt begombolva, s szétnyitotta magán, valósággal kifeszítette, mintha aranyszárnya lenne, s a stájer ezt a meztelenséget fényképezte, ide-oda ugrálva, mintha ez lenne az egyetlen s egyben utolsó alkalom.

Szemből és oldalról villogott rá, aztán hátára fekve alulról, a lába közé célozva a géppel, csak egyet villantott.

– Kis durcás körtemelle volt az asszonymnak, s azt az elkeskenyedő részt, a körte szárát, teljesen befedte a hatalmas, ciklámenszínű mellbimbó.

Szüneteltetve a villanásokat, az asztali vázából egy éppen csak bimbózó rózsát vett ki a stájer, körmével lekaparta róla a töviseket, s azt aztán az asszony combjai közé tette, mintha az ágyéka virágváza lenne.

Ez volt az utolsó kép.

Párnákat dobtak a földre, s ahová lehetett, mindenhova erősfényű elemlámpákat tett a férfi úgy, hogy szinte nappali világosságot teremtett a szobában, pedig már nem fényképezett, s aztán ő is levetkőzött.

Nagyapád nem mesélt részleteket a szeretkezésükről, de te tudtad, hogy végignézték, mert abban a korban, amiben akkor voltak, ha egy kamasz tehette, nem fordult volna el szemérmesen az ilyen látványtól.

Nem mesélt részleteket, csak azt mondta, hogy Adelheid Müller ezután gyakran viselte a sárga gumírozott esőköpenyt, s azokon a napokon, furcsa módon, éppen az adószedő, a borpalackozó felvásárlója, s olykor az a mérnök, aki a vilány bevezetését tervezte, az is a faluban járt.

– Két nappal később egy pengőért vette meg Frieder azt a „Müllerné nunája” fényképet tőle. Nagy pénz volt ám az akkor. Képzeld el, ha két pengő volt az akkor még ritkaságszámba menő gumitalpas tornacipőnk... Igazából, ha nem tudtuk volna, hogy mit ábrázol az a fénykép, lehetett volna bármi. Én inkább valami lomos fekete gyapjúból kötött anyagra helyezett rózsabimbót láttam a képen. A stájernél volt felszerelés, tudott laborálni, s a vásári bóvli mellett igazából a legényeknek eladott meztelen képekből jött a haszon, amiért érdemes volt bejárni az úttalan utakon Erdélyt – mondta nagyapád.

Amikor másnap meglátta Frieder a stájert, az éppen fényképeket mutogatott a Tischlerstubében, a katonaviselt legények asztalánál, szabadságosoknak, felmentetteknek.

Odaállt eléje.

– Én azt a rózsabimbós tegnapit akarom – mondta, és farkasszemet nézett a nagydarab emberrel.

Az nem kérdezett semmit, nem félt, mert a titok inkább Adelheid titka kellett volna, hogy legyen.

– Hja, fiacskám, az sok pénz. Kerek egy magyar pengő.

Frieder, talán számított rá, hogy éppen annyi lesz, mert letette a pénzt, szinte kitépte a stájer kezéből a fényképet, s elrohant vele, de úgy, hogy nagyapád is alig érte utol.

Sokévi lappangása után a képet akkor látta viszont, amikor kitépte Frabábi kezéből, hogy aztán örületében ne összegyűrje, hanem fogaival marcangolva megegye vágynai tárgyát a megszégyenüléstől való rettegés miatt.

A makettfalut járva soha nem időzött Traute házának tetején. Frieder számára tabu volt a ház, mintha szüzességi fogadalmat tett volna, mintha megesküdött volna arra, hogy nem közelít hozzá a nemiség okozta legyűrhetetlen vágyak gyötrelmes éjszakáin, s ilyenkor a modellfalu házai közé térdepelve megállt a szép Müllerné házában, vagy pedig szakadozottan lélegezve, zihálva, fuldokolva Katherine Hening háza fölé hajolt.

Az egyiket látta meztelenül valaha, a másikról pedig tudta, hogy miközben betegápolást tanult a közeli városban, méretlenül osztogatta magát a gimnáziumi diákoknak, s kegyetlen természetű apja hiába verte vizes kötéllel, kétrétűre fogott hámistránggal, mert ha tehetne, a faluban sem spórolt az adnivalóval.

Frieder, akárcsak a többi fiú, úgy gondolta, hogy ha a vénlánynak számító, húszas éveiben járó Katherine mással megteszi, akkor neki is van esélye, de hiába beszéltek át a stratégiát nagyapáddal, nem merték kérni, hogy megtegye velük is.

– Azt mondta róla a nagyszájú órás-ezermester Udo Förster, hogy Katherine olyan, mint a rossz szekér, félrejár az eleje, de azért meg lehet rakni – emlékezett a ringó csipőkre, a szándékosan csak félig gombolt blúzra nagyapád. Aztán hoztátette – akkor még azt hittük, hogy valami olyasmit akarunk tőle, ami egyoldalú. Neki csak annyi köze lenne hozzá, hogy megáll nekünk, szétveti a lábát, mert a nagyobb legények úgy beszéltek a dologról, mintha a lányoknak semmit nem jelentene, s csupán a megszólástól, a terhességtől való félelem tartaná vissza őket.

Képzelmései közben a lány vizes kötőfékkal hurkásra vert bőrére gondolt Frieder, s bárhogy is erőlködött, mert csak az istráng nyomát az ing hasadékában, s a kékesen puffadt arcot látta maga előtt.

Az utolsó nyáron szerzett, s mindenki előtt dugdosott fénykép, a szép Müllerné sejtelmessége nem ütött át ezeken a vágyakozással teli percekben felidézett színfoltokon.

Frieder tisztában volt azzal, hogy eltelt az idő, de mint ahogy anyja és apja sem tudott megöregedni az általa felidézett emlékképekben, így padlásfalujában, Nusscheduledorfban nem haltak, nem születtek az emberek, s mert ha ritkán is, de látta és megszokta Frabábit, rajta sem mérhette a korosodást, vénülést, s a padláson töltött negyven esztendő így valójában meg sem történt.

Az emlékekbe temetkezve, s a modellfalut lakva ebben az időtlenségben, az örök ifjúság szigetén élte át azokat az éveket.

Fel tudta idézni a szomszédok, mi több, a csak egyszer látott idegenek hangját is, de mert nem volt nővel dolga soha, fantáziálásai közben, furcsa módon, ha éppen Müllernére, Katherinére gondolt, látta őket, de nem hallotta a hangjukat.

Némák voltak, mint a bensőjét marcangoló vágyakozás.

Katherine kék hurkái, amelyeket álmában, mint kisgyermekük sebesült testrészét az anyák, ő is végigcsókolt, nem nyomták el azt az emléket, ahogy egy farsangi bálon, a tánctól kivörösödve, szépségének tudatában ring, tapad partneréhez, s melle, mintha megvadult élőlény lett volna, ki akart szökni a gyöngydíszes mellény szorításából, s akkor kezében a Seidler szíjgyártó mester által készített bivalybőr korbáccsal megjelent az apja.

Ütött, akit ért, agyát elborította a düh, s az ostor háromágú, ólomgolyókkal rakott vége rácsavarodott a klarinéttra, amely elcikázott a döbbenettől mozduatlanná merevedő táncosok feje fölött, s a levegőben, talán a mozgás okozta légáramtól, olyan visító hangot hallatott, mintha Katherine, aki mindaddig zokszó nélkül tűrte a verést, most egyetlen másodpercnyi sikítással kiáltaná világgá fájdalmait.

Katherine házának mására hajolva képzelgett, s a tetőfokára hágott izgalom miatt, mint mindig, behunyta szemét, s ilyenkor nem a testeket látta. Nem

Katherinét, s nem Müllernét, hanem azt a féltve őrzött fényképet, amelyet már nem lehetett miszlikre tépett darabjaiból újra összerakni, s amelyről csak ő és nagyapád tudta, hogy nem egy fényt kapott fotópapír szeszélyes foltját őrizi, hanem fekete-fehér közelkép a szép Müllerné ágyékáról. Arra az éjszakára gyakran gondolhatott Frieder.

Sokévi lappangása után azt az értelmezhetetlen rózsabimbós képet akkor látta viszont, amikor kitépte Frabábi kezéből, hogy aztán örületében összegyúrje, fogaival marcangolva megegye vágyai tárgyát a megszágyenüléstől való rettegés miatt.

Megsemmisítette, de nem tudta elfelejteni. A periszkóppal sokszor fordult a Müller-ház felé, varázslatot akart, hogy megjelenjen sárga gumiköpenyében Adelheid.

Napközben, ha nem az olvasókörből Frabábi által megmentett német könyveket bújta, akkor a valós évszaktól független összetételű ebédjét a találmásra kiszemelt házaknál tett látogatásán fogyasztotta el képzeletben.

Télen, mert éppen az jutott eszébe a hó súlya alatt meg-megroppanó tető alatt, Gertrud Eberlein tanító néni felkockázott rumos dinnyéjét ette, akinek segítettek nagyapáddal, hogy az örökkön világgá menni akaró, hattyúméretű holmogori gúnár szárnyáról levághassa az evezőtollakat, s ezért kapták a kútba leeresztett, fogvásítóan hideg cserhéjából készült ínycsokolat, a felkockázott gyümölcsöt, amit rumeszenciával locsolt meg az asszony.

Nagyapád azt mesélte, hogy egy alkalommal a már megcsontított szárnyú libákat ők rakták át a kerítésen túlra, a várárok gyepére, mintha kiszöktek volna, hogy megszerezzék a jutalomfalatokat, s eszükbe sem jutott, hogy októberben már nincs, s így nem is kaphatnak rumos sárgadinnyét.

Nagyon kedvesen fogadta őket az öregasszony azon az őszi libamentő délutánon.

– Sütőtökből kevert valami olyasmit, ami hasonlított a gesztenyepürére. Nagydarab diók és darált mogyoró volt benne, s amikor megettük, Eberlein néni elővette a gót betűs bibliáját – mesélte nagyapád.

– Most pedig, fiaim, olvassatok fel nekem a Jelenések könyvéből.

Nagyapád azt mesélte, hogy nem véletlenül az a másik neve János jelenéseinek, hogy az Apokalipszis, mert Gertrud néni sötétedésig olvastatott velük, de nem is volt igazi felolvasás, mert legalább százszor kérte, hogy ismételjék el neki azt a mondatot, hogy „*Én vagyok az alfa és az ómega (a kezdet és a vég)*” – mondja az Úr, az Isten, aki van, aki volt és aki eljő, a Mindenható”.

Az öregasszony mély torokhangon, mintha visszhangjuk lett volna, minden egyes alkalommal a fiúkkal mondta a szöveget, s a végén már rettegtek, s nem is értették a szöveget, hogy mit is olvasnak, mi az, amit gépiesen ismételtet velük, ájtatos arccal, a tanító néni.

– Nekem tényleg maga volt az a nap az apokalipszis. Mert a sötétedő, száritott gyógynövények illatától terhes szobában úgy láttam, hogy valaki fejfelé jár a plafonon. Nagydarab faragott, sötét színűre pácolt bútorok voltak abban a szobában. A tálalószekrény olyan csúcsíves volt, mint a templomban a szárnyas oltárkép kerete, s valami kinti derengés miatt az ágy fölé akasztott gipszöntvény

töviskoszorús Krisztus olyan volt, mintha megrovóan ingatná fejét – mesélte nagyapád. – És Frieder is azt mondta, már amikor kijöttünk onnan, hogy ha még öt percig büntet a vénasszony, akkor ott helyben összepisili magát a félelemtől.

De Frieder nem erre, hanem a rumos dinnye illatára gondolva hajolt a liliputi ház fölé, s szemét behunyva lélekben oda is ült a damasztabrosszal terített asztal mellé.

Máskor a tavasz azúrkeken tobzódó fényorgiájára s a szomszédból áradó bódító jázminillatra is fittyet hányva a kovácműhely fölé térdelt, s képzeletben, a fagytól ehetlenné vált, s ezért egy felizzított patkó karéjában egészben megsütött bőralma darabjait dobálta egyik tenyeréből a másikba. A tenyerében a forróságot s a tavaszi virágillat mellett azt a mámorító szagot is érezte, amit Mikulás-estéken is, amikor cukrozott kukoricát főztek, s a kályha átforrósodott öntöttvas tetejére tették az almák csutkáját és héját, amitől bódító illattal telt meg az egész ház.

Ott térdelt a kovácműhely parányi épülete fölött, látta az átforrósodó alma szára mellett sziszegve feltörő gőzt, s egyetlen mozdulattal sópörte a tenyerébe, hogy aztán percekig zsonglórködjön a tüzes labdával. Közben fújta is, hogy hűtse, mintha tényleg lett volna a tenyerében valami.

És forró nyarakon, amikor a háztető alatt tömege lett a hőségnek, s a levegő mellére telepedve lélegezni sem hagyta, ilyenkor mintha szellő kerekedett volna a padláson, érezte a hordós káposztacika csombor-, tormagyökér- és kaporillatát, amit pedig mindig csak a karácsonyi böjt végén szolgáltak fel anyjáék a Tischlerstube vendégeinek a friss disznótoros vacsorához.

Néha a periszkóppal végignézett azon a szelvényén a falunak, amit a szűk látószög miatt a tükrökben a romos, s így már nem is valódi településből, a megmaradt házakból láthatott, de a makett már több volt számára a valóságnál.

Itt Traute pont olyan kislányos maradt negyven évig, Müllerné pont olyan ledéren csábító fiatalasszony, mint ahogy a sok-sok évi belterjesség miatt több almot már nem hozó szelindek szuka oroslánbögésre emlékeztető éjszakai Holdra vonításai sem halkultak emlékezetében. Frieder még akkor is hallotta ezt az egész völgyet betöltő jellegzetes hangot, amikor pedig már az utolsó Blitz vagy talán Blum (ezt a két nevet kapták dédapja korától a mindenkori házörzők) már rég a kutyaparadicsomban ugatta a holdat.

Amikor első s egyben utolsó terepszemléden a körzeti megbízott engedélyével fölmehtél a padlásra, az, ami messziről kéményforgónak tűnt, s amivel mások nem is törődtek, téged éppen az érdekelt.

Már szinte postaállomásnyi távolságból is ordított róla, hogy nem valódi szélkakas, hanem egy periszkóp. A cserepet pótló bádogban, mint egy forgózsámlion, el lehetett tekerni a berozsdásodott csatornadarabot, s így ha nem is láthatta Frieder a hosszabbik, függőleges cső miatt, hogy mi történik közvetlenül alatta a szomszédos telken, de ha elforgatta, ugyanabban a síkban szinte száznolcvan fokban figyelhette a házfoglalók semmittevését, a pusztulást, nyomon követve az immáron idegen falu életét.

Nagyapád azt mesélte, hogy kamaszkoruk kezdetén addig-addig ügyeskedtek, amíg sikerült úgy beállítani a csövet, hogy a szomszédba, egyenesen Traute

udvarára láttak, s a nyári melegben, amikor még a cserepek szélei is zizzelve pattogzottak szerteszét a forróságtól, pengeéles darabokban csúszva az esőcsatornába, s a leskelődők homlokáról úgy csorgott az izzadság, hogy szinte semmit sem láthattak, meglesték az esővízes dézsában hűsülő kislányt.

– Abban az évben, azt hiszem, hogy az afrikai sáskajárást megirigyelve, annyi volt a lódarázs a faluban, hogy a csorgónál, a várárok fölött, ahová inni járhattak, szinte fekete-sárga volt az ég, s mi nem tudtuk, hogy ezek kedvenc fészekrakó helye éppen a padlás – mesélte nagyapád a kudarcba fulladt leskelődést. Azt, ahogy azt hitte, hogy Frieder csiklandozza egy tollal a nyakát, amikor éppen ő nézte a félmegtelen Trautét a periszkóppal, s hátraütött, de nem is egy, hanem egy egész csapat lódarázs nyalakodott a nyakán csordogáló izzadságból, s a fenyegettség miatt egyszerre támadták meg mindkettőjüket.

– Szegény Traute, semmit és senkit sem láthatott, csak az üvöltésünket hallotta, s talán azt hihette, hogy földrengés van, mert a kapkodásban, csapkodásban sikerült akkorákat ütni a tetőre, a lécezetre, hogy zengett bele az egész környék, s az udvarukba csúszott cserepek miatti csörömpöléstől egyetlen szökelléssel kint volt a dézsából, s úgy, ahogy volt, egy szál bugyiban jajveszékelt segítséget kérve.

Te csak szutykos, elhanyagolt udvarokat láttál a beporosodott, pókhálós csöbe nézve. Kapuja vesztett csűröket, roskadozó, cseréphiányos nyári konyhákat, aztán félrehúzva egy cserepet, hogy közvetlenül a padlás alá is láss, láthattad Traute udvarát, s ha nem emlékeztél volna nagyapád képi elbeszélése alapján, hogy melyik irányban keresd Seidler szíjgyártó mester házát, akkor is felismerted volna.

Az udvar közepén csalánnal benőtt, korhadó dézsadongák meredeztek az égre a rozsdás abroncsok hálójából. Talán cserzőkádak lehettek valaha. Vastag, penésztől zöld gépszíjjal volt átkötve a tornác széthullni készülő deszka mellvédje, de nem csak ott volt rothadó bőrmaradvány. A diófa egyik vízszintes ágáról ülőke nélküli hintaféle lógott két hosszú bőrhevederen, s a férfitenyér széles, repedezett, talán gőzgépet álmódó, hintapótló bőrszíz alatt egy virágszirmait hullató, hajdan dúsan festett, nyilvánvalóan szász bölcsőben, szétrothadt szőr-csomók között egy kutya aludt.

Szétgurulva az udvaron fémhordók, még a német feliratot is ki lehetett betűzni rajtuk több mint hetven év után. Cserzéshez használt nátronmeszet tárolhatott bennük a tímársághoz is értő szíjgyártó mester.

Traute, akit Frieder Traubchennek, szőlőcskének nevezett, húsvétkor ökörhajcsárorostorokat ajándékozott a fiúknak, amivel akkorákat tudtak cserdíteni, mintha puskalövés lett volna. Cipőfűző vékonyságú bőrből készült a varkocsszerű ostor, amit maga Traute font a műhely hulladékából. Az apjától tanulta, Bartolomäus Seidler, aki szíjgyártó volt ugyan, de ostorokat, deréköveket is készített az áttétnek túl vékony anyagból, s így a kislánynak volt, akitől ellesse a mesterséget.

Az apja valójában a nagyipar számára dolgozott.

Cséplőgépek gőzlokomobiljaihoz, szárazmalmokhoz, de nagyobb városi üzemekhez is szállított, s a hegyekből mázsaszám hordták neki a szárított fenyő-

gyantát a mőcok, amit aztán valamivel kevert, s ezzel a porral együtt csomagolt minden megrendelést, mert a kolofonnak nevezett anyaggal tették csúszásmentessé a gépeket meghajtó szíjakat.

– A félnyers bivalybőrröket egy örmény kereskedő szállította. Tolokánnak hívták, s ahányszor megérkezett, mindig azt kérdezte, hogy „kell-e barack, fiúk?“, s hüvelykujjával jót bökött a fejünkre, de aztán egyszer Frieder jól sípcsonton rúgta, s azt mondta neki, hogy ez nem is rúgás volt, csak éppen kiköpte a barackmagot – mesélte nagyapád.

– Tolokán, az örmény – így emlegette, mintha ez lett volna a teljes neve, s eszedbe jut, milyen jót aludtál ott, amikor a szász faluba menet megálltál abban a városkában, ahol nagyapád történeteinek barackos kereskedője lakhatott valaha, s ahol nagyapád szerint szinte csak örmények éltek a város alapításakor. Ott aludtál egy magánpanzióban, nem akartál sötétben nekivágni az aszfalozatlan útnak, s a városka utcáin, fenyőgerendát szállító román hegylakók szekereit láttad. Lámpa helyett fenyőgyantával töltött konzervdoboz fáklyák égtek figyelmeztető jelzésként a lőcshöz erősített rudakon.

Nagyapád szerint a gyantának különös szerepe volt Frieder és Traute kapcsolatában. Iskolából jövet, bár illetlenség volt a falu szerint, ezek mindig kettesben jöttek, s a kislány elmondta, hogy Erika Derner, az a nagyszájú, minden lében kanál, nagy valagú, izzadós, azt terjeszti, hogy ők szeretők, pedig az nem is igaz.

Abban az évben dédapád engedett a könyörgésnek, s nagyapádat próbaképpen a városi magyar iskola helyett beíratta a falusi, német tannyelvű osztatlan elemi iskolába. Úgy mesélte az öreg, hogy:

– Legalább a kőszegi sváb s az itteni szász mellett megtanulod rendesen a hochdeutscho – mondta apám, pedig az volt az igazság, hogy a leckét irodalmi német nyelven adták le, de mindenki úgy felelt, ahogy tudott, mert rátartian büszkék voltak arra, hogy olyan különlegesen ősi dialektust beszélnek, amit még a közeli szász falvak lakói is csak nehezen érthettek meg.

Az Erika elleni bosszút hármásban fundálták ki, mert Traute szerint bosszúért kiált az, amit a hájpacni terjesztett róluk.

– Azért pletykálja rólunk, hogy szeretők vagyunk, mert én azt mondtam neki, hogy tömjé ki kenderkőccal a seggét, hogy ne legyen mindig pisivizes a fenekén a szoknyája az izzadtságtól – magyarázta az okokat Traute.

És akkor Frieder indián szövetségükre, az esküre hivatkozva megkérte nagyapádat, hogy szórja be kolofonnal Erika padját. Nem is volt látható a kopott, amúgy is mindig krétaporos ülésen a gyantapor.

– Azt mondta, hogy azon a napon csináljam majd, amikor ő nem megy iskolába, mert engedéllyel segít apjának a malomban. Kellett neki az alibi. És mert azoknak az iskolapadoknak az ülőkéje felnyitható volt, amikor jól ráizzadt Erika, s felszólította a tanító, felrántotta az ülést is, amihez odaragadt, s amikor felállt, majdnem vitte a teljes padsort, s olyan erővel húzta a tábla felé menet, hogy a háta mögött ülőnek az ölébe repült a kinyitott tintásüveg.

Az első jól sikerült gyantaporbosszú után elhatalmasodott kettőjükön a gyantázás örülete. De már nem csak a csúszásgátló port használták. Feloldották ter-

pentinolajos forró vízben, s előbb csak a kapuk kilincseit kenték be, aztán már a községházán lobogó birodalmi zászlót is hozzáragasztották a homlokzathoz, amiből iszonyatos botrány, valóságos boszorkányüldözés lett.

Müller, a náci párt helyi megbízottja, falugyűlést hívott össze, s megfenyegette az ismeretlen bolsevik agitátort.

– Akkor hallottam életemben először azt a fogalmat, hogy koncentrációs tábor, mert Müller azzal fenyegetőzött, hogy egy életre koncentrációs lágerbe dugatja azt, aki megszejtelenítette a zászlót. Traute hallgatott, Frieder is, s mert én voltam az egyetlen magyar, akinek hivatalból ellenvéleménye kellett volna, hogy legyen azért, hogy a Magyar Királyság területén, egy hivatali épület homlokzatán egy idegen lobogót, a horogkeresztes birodalmi vöröset lengeti a szél, én lettem a fő gyanúsított, s apámat megkérték, hogy vegyen ki az árja szellemiségű iskolából. Aztán, abban az utolsó iskolaévben, már csak vasárnaponként, vakációkban találkoztunk, s negyvennégy nyarán csak egyetlen egyszer, mert engem levetiképzésre szólítottak, a Kárpát-Duna Nagyhaza védelmét akarták ránk bízni, Friedert pedig, a Hitlerjugend keretén belül, hadirokkant SS-tisztek készítették fel a Harmadik Birodalom megvédésére – mesélte nagyapád.

Amikor a makettfalut nézegetted, arra gondoltál, hogy a második világháború szörnyűségei után a lebombázott, kiégett településekre hazakerülő emberek számára mindig volt valami kapaszkodó, hogy ne tévedjenek el a romok között. Egy épen maradt ház, a templomtorony csonka mutatója s a törmelékhalomok között is ösvények felületei jelezték a hajdani utcák vonalát. De a parancsra kiürült falvak olyan épek maradtak, hogy pontosan ez tette számodra ijesztőbbé még a háborús romoknál is őket.

Ha nem népesültek volna be a mindent felélő jövevényekkel, akkor talán valamelyiket ki lehetett volna nevezni az Ismeretlen Katona szülőfalujának. Léteztek, de valójában végérvényesen eltűntek a világból. Új lakóik számára az Ismeretlenek Szülőföldje lehetett.

Frieder faluját már soha senki sem emlegette többé eredeti nevén. Azon az utolsó tavaszon történt még valami említésre méltó dolog.

A Birodalomból bombázások árváit fogadta az akkor még békés vidék.

Nagy felhajtást rendeztek a vezetők. Minden házra horogkeresztes zászló került, s az egész napos falugyűlésen döntöttek arról, hogy a gyermekeket nem sorkosztra fogja a falu, ahogy eredetileg Derner tiszteletes tervezte, s nem a községházán alakítanak ki közös hálójelű nekik, hanem családokhoz kerülnek majd.

– Városi gyermekek ezek mind, ezért aki azt hiszi, hogy kiscselédet kap, az téved – mondta Gertrud Eberlein tanító néni. – De nem szabad elszoktatni őket a munkától sem. Úgy nevelhetünk belőlük rendes német embereket, ha megtanítjuk őket dolgozni, de ne felejtsük el azt aényt, hogy Berlinben, Hamburgban, vagy a nyavalya tudja melyik nagyvárosban, még élő tyúkot sem láttak ezek soha, nem úgy, mint a mieink, akik az anyatejjel már magukba szívták a föld szagát.

Lassan a közbeszólásokból kiderült, hogy talán a hólapáton kívül semmi esz- közt nem ismernek, libapáasztornak sem lesznek jók, mert a gúnártól biztosan

megijednek majd, s egészen estig sorolták aggályaikat, de abban mindenki egyetértett, hogy nagy testvéri szeretettel kell fogadni az árvákat.

Másnap reggel érkeztek, kísérőjük sem volt, de mindenik gyermek nyakában ott lógott a tábla, hogy honnan jönnek, s mi a végállomás.

Egyforma papundekli bőrröndjeik voltak, benne a katonásan összehajtogatott váltóruha, s vászonzacskóban a tisztálkodószerek. Fésű, fogkefe.

Soványka, rettegő gyermekek voltak, fáradtak, s talán éhesek is a napokig tartó utazás után, s órákig vártak arra, hogy a kiválasztott falusiak hazavigyék őket.

Volt köztük egy lány, aki sokkal fejlettebb volt, mint a vele egykorúak. A hivatalos levél szerint a csoportba csak azonos életkorúak kerülhettek be. De az a lány évekkel nagyobbak tűnt a többinél.

Azt mondta, hogy ő kétszeresen is árva, mert nem elég, hogy az apja elesett s az anyja meghalt a bombázáskor, de aztán az árvaházat is szétbombázták az angolok.

Hallgatag, magas kislány volt, nagyapád azt hitte, hogy vele egyidős lehet, de hamar kiderült, hogy a tizenharmadik évében járt csak, s csendességét a lelki béke jelének tartva, Derner Jakob tiszteletes úgy döntött, hogy Heningékhez adja, hátha segít a kislány vélt ájtatossága jó útra téríteni a tüzelő szukaként viselkedő Katherinét.

Tévedett.

Charlotte Reinhardt gyűjtő volt. Ő is, akárcsak a többi árva, ajándécsomagot kapott a falutól, s a fából készült játékok, kinőtt ruhák, félretaposott, de még használható cipők között talált egy teljesen üres fényképalbumot is. Másnak talán bosszantó kacat lett volna, de a lány hamar kitalálta, hogy mi is kerüljön bele, egy olyan faluban, ahol az emberek még csak nem is fogtak a kezükbe soha fényképezőgépet.

– Legalább lesz, amibe begyűjtsem a családomat – mondta nagyapádéknak bibliaóra után, a vécé közös előterében, s elkezdte összevásárolni a fényképeket.

Már két testvért ragasztott be magának, s aztán nagyapádra is sor került.

Mindezt csak nagyon későn, szinte a halála előtti napokban mesélte el az öreg.

– Magyarra még úgysem voltam – magyarázta neki, amikor nagyapád végre megértette, hogy egy nagymamafényképért egyszer, egy dédiért, mindegy, hogy férfi vagy nő, hajlandó volt kétszer is engedni.

– Volt nekem amerikai fogolypilótám, francia hadifoglyom, de akkor csak ennivalót kértem, mert állandóan éhes voltam. Most begyűjtök magamnak egy családot, hogy ha majd lesznek gyermekeim, mutogathassak nekik fényképeket. Hát nem mindegy, hogy kit látnak a képen, ha már így is, úgy is halottak.

Nagyapád nem részletezte, ahhoz túl régimódián szemérmes volt az öreg, de te remélted, hogy Frieder még fogságba kerülése előtt túlesett a tűzkeresztségen.

Minden fiú tudott Charlotte fényképgyűjtő szenvedélyéről, s arról is, hogy mivel fizet, s azt olyan mesteri gyorsasággal csinálta, hogy szinte idejük sem volt átézni a fiúknak az eseményt, de a felnőttek, mint mindig, most is vakok és süketek voltak.

Ők csak azt látták, hogy a hallgatag kislány, örökkön a hóna alatt hordott albummal, el-elmegy sétálni, felmászik a Tímár-bátya falépcsőin, de soha nem marad el sokáig.

Már szelektálhatott is a fényképekből. Kidobott egy csomó fiút, s azt mondta, hogy egy tizenhat éves lánytestvékéért is kétszer jár annak, aki hozza.

A botrány nem váratott sokáig magára.

Az albumban már négy véglegesen beragasztott testvére volt Charlotte-nak. Volt már nagypapa, nagyanya, anyja is került, nagyon nehezen tudta megszerezni, mert nem akart népviseletes fényképet, s akkor kinézte magának éppen azt a Müllert, akitől inkább félnie kellett volna.

Kertelés nélkül mondta el, hogy minek kell az SS-egyenruhás fénykép, s hogy mit ad cserébe, s akkor a nemzetiszocialista erkölcsiség nevében összegyűlt a vésztörvényszék. Bizonyítékuk csak annyi volt, amennyit beragasztva találtak, nem tudhatták, hogy időközben megunta a bajszos nagypapát, összetépte két dédanyját is, de az egyik fivér képe okozta a botrány kellős közepén a tragédiát.

A kacsakezű, felmentett tűzoltó, Peter Schuller feszített az egyik képen rézsisakosan, díszegyenruhájában, s a keresztkérdések súlya alatt, amelyekben Else Fromun, a nőszövetség titkára jeleskedett, bevallotta, hogy neki semmi dolga sem volt a nevezett kiskorúval. Ő azt a féltve őrzött fényképet, amit Nagyszébenben csináltak róla a szász települések tűzoltóinak versenyén, azt Katherine Heningnek adta, s bár tagadta az elején, hogy kapott érte valamit cserébe, Müller fenyegetése miatt, hogy kiküldeti béna keze ellenére a frontra, végül bevallotta, hogy, hát azért.

– A gazdakör végében cseréltünk, amikor éppen én inspekciótam, hogy a szabás-varrás kör után ne maradjon parázs a kályhában.

Else Fromun ragaszkodott, hogy szembesítsék Katherinét és Schullert, s arról is faggassák ki a nagylányt, hogy neki mit adott az a kis cafka birodalmi árva cserébe a fényképért, mert valami fajtalanúságot sejtett a dolog mögött. Neki nyilván voltak sejtései, de akár tapasztalata is e téren, mert a háború előtt egy egész nyarat töltött Németországban, egy női vezetőket képző táborban.

– Ezek leszboszi szerelmet gyakoroltak – mondta ki a mások számára érthetetlen szentenciát.

Mindenki egyetértett abban, hogy okvetlenül szükség van szembesítésre, s hogy még keményebb legyen a vésztörvényszéki vizsgálat, úgy döntöttek, hogy átteszik a székhelyüket a kihallgatás idejére a Hening-házba, ahol a bűnösök élnek.

De nem kerülhetett sor a szembesítésre.

Azon a késő délutáni órán már tudta az egész falu, hogy mi a vizsgálat tárgya, s amikor a vérbírói szigorral megáldott előljárók benyitottak a kapun, olyan látvány fogadta őket, amitől a legádázabb ember is megdöbbsent volna.

Charlotte és Katherine, mint a vállon viselhető átalvetők, nyakuknál összekötve, félmeztelenül, korbácsnyomokkal a testükön, élettelenül lógtak a diófáról, s nem messze tőlük, a csűr gerendáin, Heninget lóbálta a szél.

Hening.

Háborús kvótákat kaptak a falvak. Cukorrépat természetettek olyan vidékeken is, ahol senki sem értett hozzá, s gyár sem volt elérhető közelben. A pótkáv

anyaga, a cikória, de a len is rákerült a kvótára, az ipari olaj miatt, de gyógyszer alapanyagokat, gyógynövényeket is kötelezően vetettek a kimaradt trópusi szállítások helyettesítésére. Zsákszámra szolgáltatnak be mákgubót, hordószámra a szüretlen házi repce- és tökmagolajat, s Frieder falujában is pontosan tudták, hogy mikor, minek van transzportideje, ahogy nagyapád nevezte az azonos rakománnyal megtöltött vonatok indulását.

Lesoványodott ökrökkel kellett volna az az ember, talán éppen Hening, föl-hajtsa a rámpára, hogy egyenesen a vagonba rakodjanak, de az ökrök lába meg-megcsuklott, s ha fél métert haladtak, akkor kettőt csúsztak vissza a túlzottan megrakott szekérrel.

Talán második órája kínlódott az állatokkal, a fagyott sár már kifényesedett a csúszkáló patáktól, s akkor az a hajcsár, aki addig vészjóslóan csendes volt, egyet üvöltött, mint a súlyosat emelő emberek, s jancsiszöges, ólomgolyókkal is súlyosított ostorával elkezdte verni az ökröket.

– Olyan hangot hallottunk a lakásban, mintha tompa, nagyon távoli mennydörgés lett volna. Anyám nézett ki elsőnek az ablakon, s éppen azt láthatta, ahogy az ostor vége beakad az egyik állat szarvába, s kitepi a marha szemgolyóját, aztán a következő iszonyatos ütéstől felhasad a másik igásnak a hasa, s a belek kifordulnak a földre. Apám akkor ment ki. A levegőbe lőtt, de a megvadult ember talán a fegyver dörrenését sem hallotta. Csak ütött és ütött, egészen addig, amíg a lövések hangjára elő nem került az állomási csendőr, aki aztán puskatussal hátulról leütötte az eszement parasztot – mesélte nagyapád.

Te ugyanarra a lapra jegyezted föl a bálban lezajlott eseményt, Katherine megveretését, aztán a két lány halálát, az öngyilkosságot s az állomási jelenetet, akkor, amikor arra gondoltál, hogy a padláson talált makettet s a panorámafényképet véve alapul megpróbálsz történésekkel végigmenni a falun.

Az indiánosdi mellett a tetőmászás volt nagyapádék kedvenc éjszakai szórakozása. Gumitalpú tornacipőjükkel halkán mászkáltak a házak tetején. Egyszer kapták el őket csak, de Frieder kivágta magát. Azt mondta, hogy a repülőket figyelték, hogy ha bombatámadás lenne várható, bekapcsolhassák a községházára szerelt szirénát.

Közvetlenül a háború előtt ezerkétszáz lakosa volt a községnek, nagyapád nyilvánvalóan nem ismerhetett mindenkit, talán az egytizedét sem, s így akikre te emlékszel a történeteiből, talán az egytized tizede, legjobb esetben is a negyede. Húsz-harminc név került arra a panorámafotóra, amelyet térképként akarsz használni.

Azért ez a határozatlanság, hiszen nem azt monddod, hogy huszonkettő, esetleg tizenkilenc, mert a tetőmászó éjszakai kirándulásaikat mesélve olyan kéményekről, galambdúccá szélesített padlásablakról mondta (nevezzük tereptárgyaknak őket), hogy ott lakott Liebhardt, esetleg Eberlein tanító néni testvére, hogy az említett történet, amiben kiszakadó villámhárító rúdja szerepelt, két-három házra is ráillett volna.

Nem kapkodva mesélte, aprólékosan részletezte a tetőmászásokat, de ahol emlékeid szerint semmi sem történt velük, azt nem számoztad be. Traute házától addig, amíg Müllerné ablakáig értek, ötvennyolc háztetőn kellett volna, hogy

végigmásszanak, s akármilyen tetszetős és látványos is lehetett cserépmászó alpinizmusuk, azt hiszed, hogy egyetlen éjszaka alatt képtelenek lettek volna eljutni a falu egyik végétől a másikig.

A templomtorony magasságából a múlt mélységébe kellene leszállnod.

Nem is akarod újrendezni a fülke padlóján szétszóródott lapokat.

Talán az lenne az igazi megoldás, ha beszámolnád külön-külön az azonos helyszínek történéseit, esetleg, mint a hivatalos ügyiratokban, a szereplők kapnának akkurátusan összefűzött oldalakat, s az egészet, mint valami valós dokumentumot, bekötetlen formában, egy irattartó dossziében, s nem könyvként jelentetné meg a kiadó.

Talán tilos jelzést kapott a vonat, mert nyoma sincs olyan településnek, ahol meg kellene állnia. Koszos faluroncs utcájára nézel, már sötét van, s egy lámpa gyenge fénykörében egy embert látsz. Kimustrált babakocsit vonszol maga mögött. Deszkakupac a rakománya, s innen, a sötétség és távolság ellenére is, látod, hogy egy üveges ajtó maradványait, s talán néhány ablakkeretet cipel.

Frieder megszelídítette az elárvult menyétkölyköt, Lottét, s várta, hogy ismét hallja, de most már távolodni, annak a férfinak a lépteit, akit soha nem lát, pedig szinte hetente jön az idegen, s ilyenkor csöndben mennek át Frabábi hajdani cseleedszobájába, ahonnan már nem hallatszának fel Friederhez a hangok.

Nem láthatja, mert az autóval mindig az alsó úton jön, s ha Friederék utcáján megy vissza, akkor már amúgy is csak a hátát láthatná.

Az ilyen látogatások után, amikor az asszony fölviszi a padláslépcső felső fokáig Frieder ebédjét, vacsoráját, érezni rajta a szagos szappan illatát, s látni, hogy frissen mosott, festett és dauerolt a haja is.

Már várja a felbukkanó fejet, hogy megmutathassa, milyen kunsztra tanította a kis állatot. Mert Lotte bebújik tenyeréből a hosszúujjú ing alá, s ha csak egyet csettint a nyelvével Frieder, akkor visszamászik a kinyújtott tenyerbe, de a két csettintés azt jelenti, hogy végig kell, hogy rohanjon a karján, átmászni melle szőröcsomói között, hogy leereszkedve a másik kézbe elkunyerálja a csirkenyakmaradékot.

Furcsa zajt hall az utca felől, s tudja, olyan irányból jön, s olyan távoli a hangforrás, hogy nem takarják a közvetlen közelben lévő háztetők, s azt, hogy mi okozza, azt talán még a periszkóppal is látni lehet.

Lottét a fejére teszi, mert ilyenkor a hajába csavarodik a menyétkölyök, s a periszkóppal lenéz a templomtér felé. Nyár van, de az az ember egy vasszánkón húz valamit, s Frieder felismeri a gazdakör ajtajának maradványát. Talán túl nagy volt ahhoz, hogy egyben húzhassa el, s a V-alakú berakások egyikénél barmolta szét.

– Ez az ajtó teteje – ismeri fel a rajta maradt feliratról. A domborított réztáblán a könyvtár órarendje, az, hogy munkanapokon, de vasárnap is, minden este hattól hétig van nyitva.

És látja azt is, ahogy a harangot akarják darabokra fűrészelni, s a torony alatt hallja Frabábi tiltakozó hangját, s azt a másikat, az oroszlánbögés-szerűt, Blitz támadás előtti figyelmeztetését. És mint akárhányszor hasonló esetekben, akkor is, amikor régebben a zenepavilon rézkupoláját akarták szétverni a fémért, tudja, hogy az idegen, milicista egyenruhás férfi, Frabábi ismerősének legkö-

zelebbi látogatása után csak órák telnek majd el, s máris razziázó rendőrökkel telik meg a falu, s csizmák dobogását hallhatja majd a templomtér kövezetén. Parancsszavakat is, sikoltozó nőket, üvöltő férfiakat, hogy aztán napokig ismét csend legyen a szétlopkodott faluban.

Ahogy a periszkóppal a szánkós embert nézte, talán a fények játéka, vagy a tükrökre rakódott piszok miatt, egy pillanatra különös jelenségnek lehetett szemtanúja. A négy fiatornyon nem keresztek, csupán fémgömbök voltak. Négy fémgömb, de ő ebből a szögből mindig csak egyet láthatott közülük, s most az az egy elmozdult, mintha rá akart volna telepedni egy zsebkendőnyi felhőre, s Frieder biztos volt abban, hogy nem a rosszulleteket megelőző feketeséget látja, hanem az az előbb még fényes gömb feketedett be, mint hajdan a hold, amikor barátjával, Villámló Farkassal, a nagyapáddal, az Igazak Útjára akartak térni.

Negyven év alatt, amit elbújva szülőháza padlásán töltött, csak néhányszor látta feketének, szomorúnak, pedig évente ott állt a ház fölött a telihold, néha éppen azon a ponton, ahol az egyik cserepet törött ablaküveg darabjával pótolták. Nem tudta az okát, arra gyanakodott, hogy a kéménytől lehet, talán szemetet, rossz rongyokat égethet ilyenkor Frabábi, attól lesz gyászfekete a hold.

Önámítás volt. Nem akart emlékezni a Jenyiszej melletti barakk-tábor kórházára, a karbolszagra, a csöndben haldoklókra, akiknek már arra sem maradt erejük, hogy legalább jajveszékkeljenek.

Arra sem akart visszaemlékezni, valami belső gátlás miatt, hogy nemcsak gyermekkorában a kolostor romjainál tett fogadalma alatt látta, de egy szibériai fehér éjszakán, amikor június végén is fagyott, s az erdei málnaszemek zölden koppantak a rettentő hidegben, akkor azon a Szent Iván-éjszakán a vastag jégvirágon keresztül látta meg ismét fogadalma jelképét, a szomorú fekete holdat.

Friedernek visszatérő álma volt a padláson, hogy egy csupa húsvéti bárányból álló nyájon, mint valami vetett ágyon, fekszik, enyhe hullámmázzal viszik, s ő az eget bámulja, amelyen tükröződik ez a menet, s a bárányfelhők mozdulatlansága mögött olyan kék az ég, mintha tintával kenték volna be a fodrozódó fehérség között.

Fekszik ezen a bárányágyon és hallja, hogy valami multság lehet, s mert nem volt cigány a faluban, a bálokon a fúvószenekar szolgáltatta a zenét, vagy Teo Plötz harmonikázott, egy Poroszországból idekerült suszter. Álmában mégis mindig a rezesbanda fújta a talpalávaló polkát, s a nehéz lépések döngését megszakítja időnként a kórusban kiáltott, az utolsó zenei frázist elnyomó „hoppsásá” moraja.

Férfiasan lépegetve, mintha nem is a bárányokon járna, dédapja jön szembe vele. Ünnepi csizmája lakkosan fénylő, dúsan hímzett ujjatlan templomi bundában van, csak a nagy ezüstgombok tartják nyakánál a lehullni kész, súlyos ruhadarabot, s kinyújtott kezében egy fehér galambot tart. Friedernek akarja adni, de mintha nem is őt szólítaná, csak valahogy hasonlít nevéhez az a szó. Talán azt suttogja, Friedhof, talán friedlos, hogy temető, békétlen... Aztán szokása szerint, mint ahogy valaha életében is kötőszó helyett használta, azt ismétli, hogy „allerdings”, amely éppen úgy lehetett kérdés, „valóban?”, mint helyeslés, „persze, persze” értelemben.

Álmában Frieder faluja nyelvjárásában beszél, azon a szász nyelven, amelyen negyven éve nem hallott senkit megszólalni, bár időnként a dallamos, madár-látta mondatokat elnyomják fantáziálása közben a lidércnyomásos, poroszosan pattogó vezényszavak, s ilyenkor a megyeszékhelyen van, s a kötelezővé tett Hitlerjugend-táborból SS-kiképzővé változó inasiskola udvarán áll.

Már besorozták, mint a többi tizenhat évest, de civilben vannak. Csak sapkát és SS-karszalagot kaptak. Négyszögben állnak, Hitler szónoklatát hallgatják. A lámpaoszlopokra szerelt csukaszürke pléh hangszórókból a Führer beszél. A frontszállítások miatt késve, de mindennap megérkezik a Völkischer Beobachter, a náci hivatalos lapja, s ő álmában hatalmas sárkányt készít az újságból és elrepül a bárányfelhők közé.

Látja a tundra gyér fenyőerdeit, de a fátlan térségeket nem hó fedi, hanem a frissen fejt tejnek a fehér habja, s onnan, abból a magasságból a barakkváros sem kátránypapírral fedett épületek sora, hanem szilvalekváros, a magas falú tepsi-ben pirosra sütött héjú kalácsok egész légiója.

Érezte is azt az illatot, ami olyankor terjengett az udvaron, ha az almolásra sem való szalmával felfűtötték a sütőkemencét, hogy aztán a senyvedő hamuba helyezze anyja a tésztával teli edényt, s a forró hamu és a hőt visszasugárzó tapasztott kemencefal egygé olvasszon tésztát és szilvalekvárt. Olyan ropogós lett a kalács, mintha cukormázzal vonták volna be.

De nem kedvenc nyalánkságának illatát érezte.

Rosszul csukhatta be a kémény ajtaját, s szikra pattant a száraz szalmára. Már lánggal égett akkor, amikor fölébredt kábulatából, s mert az ivóvízzel teli agyagkorsón kívül csak a kübliként használt teli dézsa volt a padláson, ezzel oltotta el a búvóhelyét, s ezzel együtt a szülőházát veszélyeztető tüzet.

A bűzt nem lehetett kiirtani soha. Beivódott a sárral tapasztott padlásaljzatba, s a tűzveszély, no meg a szag miatt Frabábi sarat kevert, s szinte láthatatlanná téve, bevakolta vele nemcsak az ajtót, de a kémény vélt repedéseit is.

Az első években nagyon sokat aludt a padláson, egyetlen szórakozása az volt, hogy mielőtt bevakolták volna, azon a kéményajtón keresztül hallgatta azt a faluvezető házából szerzett rádiót, amit Frabábi még a kiürítés utáni napokban hozott el a kapkodó menekülés miatt ott hagyott, de egyáltalán nem az elhanyagoltság látványát nyújtó lakásból.

Igazi világeveő volt, a Német Birodalomban gyártották, amit a szárazmalom motorjáról üzemeltetett az asszony. Hulladékfából fejlesztett gáz volt benzin helyett az üzemanyaga, de az őrlő köveket s az áttételeket lekapcsolta, hogy kevesebb fogyasztó legyen, s így, ezzel a régi dinamóval fejlesztett árammal működött a rádió, akárcsak házukban a padlásfeljáró alatti egyetlen hunyorgó villanyégő is.

A rádió nem németül, magyarul beszélt, román adó volt, naponta egy-két órát magyarul is sugárzott, de Frieder soha nem tudott végighallgatni egyetlen műsort sem. Csak addig szólt, amíg kitarzott a gépezetet tápláló fagáz.

Néha elvadult galambokat is látott a padláson, s ilyenkor próbálta kitalálni, hogy vajon Jakob kínai sirálykái párosodtak-e Andreas pergőivel, mert néhány nemzedékig, amíg egységes vadgalambszínt nem öltöttek, még meg tudta különböztetni galambász szemmel, hogy milyen fajtából keveredtek jövevényei.

Kóbor macskák is meglátogatták néha, s egy éjszaka ijesztő sivalkodásra ébredt. Kurrogás és fájdalmas nyávogás, fújtatás jelezte, hogy valaki, a kandúrnál is keményebb honfoglaló érkezett.

Menyét költözött az egyik sarokba, s az óvatos állat megérezhette, hogy Frieder nem akarja elpusztítani sem őt, sem a később megszületett kölyköket. Ételmaradékból, csirkecsontból rakott útjelzővel, mint mesékben az elszórt hamuval, utat jelölt a kis ragadozó számára, s az egyre közelebb merészkedett hozzá. Talán szelíd menyétje, Lotte ősükanyja volt ez az első látogató.

Egy-két nemzedékváltás alatt megszokták az embert, s a kölykök játszótérnek vélhették a férfi tenyerét, ki-be ugráltak, s szinte várták, hogy ismétlen záródjanak és nyitódjanak Frieder ujjai, hogy aztán egymással versenyezve ugorhassanak a furcsán meleg, füvetlen, emberszagú rétre.

A fecskéfészkeket a szomszéd házon láthatta. Az eresz alatti falhoz tapadtak, s a magány hosszú évei során annyira kifinomult Frieder hallása, hogy megismerte saját fecskéi hangját. Amikor nyári zivatarok előtt fecsegve cikáztak a magasban, kihallotta a raj csapongva helyet változtató, összevissza kavargásából is kedvenceit.

Ha nem is látta, de szinte helyszíni közvetítőként el tudta volna mondani, hogy mikor repesztik meg a fiókák a tojásokat, s a csivitelés kórusából azt is tudta, hogy most éppen a fészek szélén egyensúlyozik, vagy a mohával, pihével bélelt, jól kiharcolt helyén bizonyítja elsőbbségét az, amelyiket az első pillanatban megszeretett uralkodói hanghordozása miatt.

Az a kedvenc soha nem csacsogott, nem csiripelt, nem szaporította a szót. A fecskenyelv tőmondataiban közölte akaratát testvéreivel, s enni is mindig ő kapott a szülők csőréből elsőként.

Amikor először repültek ki, Frieder elhúzta azt a cserepet, amelynek kapaszkodóbarázdáit egy tollecsettől bezsírozta, hogy hangtalanul csúszathassa el, s figyelte kedvencét, azt a dupla V alakot az égen, amivé cikázásainak gyors zuhanásában vált a nevenincs madár, ahogy a levegőben is gyorsabb, fordulékonyabb volt többi fiatal társainál.

Ha ismerték volna az ornitológusok a felfedezését, amit a fészeknél magasabb pontról figyelve őket leszűrt, azzal, hogy évekig követett egész nemzedékeket, akkor a szervezetségük különös társadalmi rajzát írhatták volna le.

Látta, hogy az eresz alatt szinte várost építettek a fecskék, de tökéletes hallásával csak egyetlen fészekre figyelt. A magányos évtizedek alatt megtanulta jelzéseiket, kedvenceit figyelve, amelyek többnyire az első költésből kerültek ki, s amelyeknek nevet soha sem adott, talán babonásan félve attól, hogy akkor nem térnek vissza. Ők, a kedvencek vezették rá, hogy az őszi nagy gyülekezésben, amikor a felületes szemlélők számára rendszertelenül, összevissza telepednek meg az ágakon, aztán már később a falu villamosítása után a drótokon, öröklött, és soha nem változó állandó mintát követnek.

Alsóbb ágakra zsúfolódott a többség, még akkor is, ha sokkal hosszabb, több helyet kínáló volt a fölöttük növekvő ág, amelyen csak néhányan kapaszkodtak, köztük Frieder fecskéje is. Percre pontosan tudta, hogy ezek a villámként cikázó, szinte láthatatlanul forduló madarak mikor röppennek fel, s éveknél kellett elteltetnie, hogy rájöjjön, nem csak a csapatban repülés tanulása miatt teszik.

Lábaik gyengék – gondolta Frieder, mert a cinkékkal, verebekkel ellentétben szinte nem is látott át hasuk fehér tollazata alatt. Nem álltak. Valójában guggoltak, s megfigyelte a körtefa száraz ágán üldögélőkön, hogy fűszálvékony lábujjaikat úgy mozgatják kapaszkodás közben, mintha a gally furulya lenne, s a fecskezene-kar hangjai a befogott és megnyitott, láthatatlan lyukakból szállnának az égre.

Ott csiviteltek gyermekkorra egén is, de Frieder tudta, hogy akkor figyelte meg őket először jobban, s ez nem padláslelte alatt történt, amikor a visszavonuló SS fél századot, amelybe beosztották, vadászgépek támadták.

Hanyatt feküdt az útszéli árok bokrai között, valójában nem tudott félni. Inkább csodálkozott, mert ilyen közlőről még nem látott soha repülő. Nem zavartatva magukat a gépek fülsiketítő zúgásától, a fedélzeti gépfegyverek ropogásától, fecskerajok gyülekeztek a közeli falu fölött. Magasba emelkedtek, aztán a mező felett szinte sűrölték a földet. Arra gondolt, hogy a Wächter-ház eresze alól is éppen így útnak indultak már. Akkor még nem sejtette, hogy a fecskék után a falu is megindul, hogy sohase térjenek vissza oda, ahol megszülettek.

Honvágya volt, s nem a félelem miatt csorogtak végig a könnyek az arcán.

Figyelte, hogy az útnak induló fecskék éles fordulókkel kerülnek el a zuhanva, a katonákat géppuskarúzzal támadó gépeket. Mintha felmértek volna sebességet, pontos távolságot, s felhőnyi rajukból, a támadás óráknak tűnő percei alatt, egyetlen madarat sem találtak el a záporozó golyók, pedig ott röpködtek az alacsonyan húzó vadászgépek között, s ez az élmény, s az, hogy az igarkai fogolytábor közelében, a vízmosásos partba vajt fészkekből kirepülve is láthatta őket, talán azonosította benne a fecskék közösségi létformáját azzal az egyetlennel, amelyet felnőtté válása közben megtapasztalt.

Makulátlan fekete-fehér egyenruhájú hadsereget látott a fecskékben, amelyek egyenként személyiségek ugyan, de a láthatatlan parancsnokuk által megkövetelt kollektív fegyelem miatt a legtökéletesebb légi köteléket képezték.

Egy fürdés, borotválkozás utáni aszályos nyári napon (literes üvegekben adta fel neki Frabábi a hűsítő zuhanyozáshoz a kútvizet), s amikor, hogy fel ne fedezék, nem lehetett leönteni a padlásról az esőcsatornába a fürdővizét, eszébe jutott gyermekkorra szappanbuborék-eregetése, s egy szalmaszállal, a félretolt cserép nyílásán keresztül, elkezdte évekig tartó játékát.

Eleinte csak egyszerű buborékok szálltak a felhevült cserepek fölött, de aztán mestere lett, technikát fejlesztett, s egész gömbszerelvényeket tudott indítani. Színekkel is kísérletezett, de málnával, fekete ribizlivel színezett szappanos vize nem hozta azt az eredményt, amit várt, s beletörődött abba, hogy Isten egyformán szívárványosra teremtett minden szállni képes buborékokat.

Unalomból, talán gyermekkorra hangulatának felidézése miatt, fújta az első gömböket, de felfedezte, hogy azok, amelyek nem esnek le rögtön a cserepekre, s továbbszállnak a szomszéd udvar felé, felbőszítik a fecskeszülőket, s mint hajdan a vadászpilóták, ezek is éles fordulókkel, zuhanva támadják a betolakodókat.

Frieder egy hosszú náddal irányítani, gyorsítani tudta a szívárványosan csillogó gömböket úgy, hogy a bal kezében fogta a szalmát, s ha már felhőnyi buborék lebegett a háztető fölött, a jobb kezében tartott nádba nagyot fújva a cserepektől elirányította, s a fecskeharc eszközeivé tette őket.

Fecskék, menyétek, macskák és elvaduló galambok voltak számára a társadalom. Fölfedezte életrendjükben azt a szakaszosságot, amely miatt ellenségeik számára is kiszámíthatóak lehettek. De a valódi rendszert, az alávetettségből, a mellérendelések láncolatából, s talán valamiféle törzsi, faji öntudatból származó fegyelmet az utca felőli szarufa alá telepedett vadméheken tanulta meg.

Az a figyelem, mondhatni, hogy szeretet, amelyet Frieder a kezdeti években tanúsított állatok, madarak, bogarak iránt, megmagyarázhatatlanul ment át gyűlöletbe. A párosodó galambok felajzott turbékolása, a fészküket építő fecskék sárgolyóinak halk csettintései, a csuporforma otthon építésének szinte nesztelen, mégis hallható hangjai, a macskák szerelmes kurrogása gyűlöletet keltett benne, s olyan érzés fogta el, hogy ha nem pusztít el mindent, akkor neki kell elpusztulnia.

Frabábi megrémült, amikor Frieder arcába nézett, s nem tudhatta, hogy az a fénykép volt a dühroham elindítója, amelyet ő adott oda.

A meneküléskor Knoppék nem vitték magukkal Frieder dolgait, abban reménykedve, hogy Hitler csodafegyvere napokon belül úgyis megfordítja a háború menetét, s ha a fiú korábban térne vissza a frontról, mint a család a bizonytalanból, civilbe öltözhet rögtön. Minden a helyén maradt, reménykedett az anyja, hogy a fiókos szekrényben megtalálja ingeit, gatyáit, a gyapjúzoknikát, téli és nyári ruhákból mindkét váltást, s amikor egy alkalommal Frabábi friss levendulát tett a molyok ellen a ruhák közé, megtalálta azt a semmitmondó, talán az időtől megfeketedett fényképet.

Hatkilences fekete-fehér kép volt. A rózsabimbót felismerte, az kiviláglott a sötét alapból, de hiába forgatta, nem tudta megállapítani, hogy egy ravatal fekete gyapjúposztóját látja, vagy az idősebb Frau Knopp hárászkeendőjét, s amikor rákérdezett, Frieder kikapta kezéből. Számára az a kép, amelyről csak nagyapád és ő, ketten tudták, hogy Müllerné ágyékszörzetén van a rózsabimbó, a nemiséget jelentette. Nem a kép valóját látta benne, hanem azt a sárgán fénylő gumiköpenyes alakot, aki kitarja, mint egy szárnyat, azt a szokatlan köntöst, s az aranyfényben ott volt látható minden, amiről egy kamaszfiú álmodhatott.

Ujjai görcsöt kaptak a féktelen dühtől, nem bírta széttépni, ezért a szájába gyűrve rágni kezdte a képet. Homlokán lüktetve dudorodtak ki az erek, de Frabábi nem ettől a látványtól, hanem a nézésétől ijedt meg igazán, és amilyen gyorsan csak tudott, lemászott a padlásról, s napokig került a találkozást.

Olyankor tette le a padlásajtó melletti lépcsőfokra az aludttejcsuprot, a kenyeret, vagy ha sütés napja volt, s még nem volt friss kenyér, akkor a héjában sült krumplit, amikor Frieder lépteiből tudta, hogy a padlás túloldalán van éppen.

Frieder nem csak Frabábival szemben változott meg.

A szemlélődőből, szokásokat megismerőből talán felszínre bukkant az uralkodó faj diktatori, uralkodni akaró hajlama, s megtette azt az utat, amit őelőtte mindenki, aki önmagát fontosabbnak érezte a többinél.

Nem állhatott vadméhek, fecskék, menyétek, galambok élére Frieder, s az, hogy szeme láttára párosodnak, fészekaljakat nevelnek, eljuttatta a magány végső stádiumainak egyikébe, az önpusztítás kezdeti fontolgtatásának gon-

dolatait kitöltő napjai után a társtalanoknak a mások kapcsolatait feldúltni akarásáig.

Hurkos botjával, amelynek végére kis kosarat szerelt, hogy elérhesse a tetőre hajló cseresznyét, körtét, olyan dühvel kezdte tépdetni az ágakat, mintha orkán csapott volna le a Wächter-ház tetejére, s csak Frabábi könnyörgése vetett véget a csendálarc elleni önleplező tombolásnak.

– Azt akarod, hogy tömlöcbe dugjanak? – kérdezte szemrehányóan, fejét éppen csak feldugva a padláson szétterített szénából.

Belső démonjaival vívta azt a harcot, amelynek maradandó külső sebei is voltak. Leverte a vadméhek lépsejtjeit, s bár nem akarattal, de szétrombolta tombolása közben a menyétcsalád fészket, amely olyan volt, mintha a fölösleges emlékek enciklopédiája lenne. A jól kipárnázott fészek anyagába szétrágott szépírásfüzet maradványát éppen úgy megtalálta az ember, mint régi szvetterek gyapjúszáleit, s énekesmadarak színes tollai mellett a ruhaszárító kötél végéből lerágott darabot.

Már esteledett, amire lecsillapodott, s magába roskadva ült a párnákból, paplanokból, derékaljakból és matracokból kialakított kuckója romjain, amikor meglátta a fészket kereső menyétet.

A kis állat, mint aki nem akar hinni a szemének, bele-beleszimatolt a levegőbe, s egyre nagyobb köröket írva le, kereste a fészek maradványait, s Frieder úgy látta, hogy minden egyes darab megtalálása után szemrehányóan néz rá, mintha azt kérdezte volna: „ez mire volt jó?”

Másnap kezdte azt a házacskát építeni, amiben aztán hosszú szelídítő munkájának köszönhetően végleges otthont nyertek menyétek nemzedékei, s amely méretei miatt átrendezte később a terepasztal, a falu makettjének léptékét is.

Ha valaki szimbólumot keresett volna a terepasztal és a menyétház elhelyezése, nagysága s a padláson betöltött szerepe között, könnyen találhatott volna érveket arra, hogy Frieder tudatalattija rávetítette erre a mikrokozmoszra a külvilághoz való viszonyát. A Lotte-ház, ahogy később magában emlegette, természetesen nagyobb volt, mint a makett temploma, s az állatok nemzedékei úgy sétáltak végig a várfalon, a házak között kihagyott úttesten, mintha ők lennének a valódi lakók.

A menyét, de nem az egyetlen Menyét, hanem nemzedékeik, ugyanúgy viselkedtek, mint a jöttment házfoglalók. Friedernek látnia kellett, hogy még föl sem falták teljesen a fészekből kiszedett fecskefiókákat, a tetőn le vadászott galambokat, már hozták a következőt. Húsos szárnyrészeket, szétrágható ízületek maradványait hordta ki a házacskából a menyétmama, s valójában csak annyi különbség volt a falut bitorló siserehad s a menyétek között, hogy ezek legalább tisztán tartották környezetüket.

A dühkitörés napja után megváltozott Frieder és Frabábi viszonya. Az asszony, aki a padlástűz után, amikor beszüntették a kéménytelefont, gyakran ült le a legfelső lépcsőfokra, hogy a napi események néhány szavas beszámolója után, az emlékezésbe temetkezve, árnyalja régmúlt történések elrajzolt képét, s hogy, olykor vitázva, pontosítsa a Wächter-házban hajdan elhangzott mondatokat, már nem szívesen lépett a padlásra.

Néha levágta Frieder haját, segített megmosni a férfi hátát, de nem kucorgott többé óráig a lépcsőn vagy a kémény tövében.

Nem ment fel, pedig neki is hiányzott az, ahogy eleinte le-leült Frieder mellé, s mesélt a hirtelen jött menekülés okozta felfordulásról, a síró asszonyokról, gyermekekről, a katonai kötelezettségen túli férfiak elkeseredettségéről.

– Tudod, Frieder – mondta akkor, amikor a fiú hazatért –, olyasmiket vittek, amit minden ember fölöslegesnek tartana. Fényképalbumok, párnák, amik az első esőben használhatatlanná dagadtak, ünnepi viseleteket, amiknek az úton nem vehették hasznát. Vittek persze a maradék élelemből, a tavalyiból, hiszen még csak augusztus vége volt, nem jött el a friss gabona őrletésének ideje. Disznók is, már ahol maradt a beszolgáltatás után, csak éppen hízásra fogottak voltak, s nem volt idő arra, hogy levágják, lesüssék a húsuikat.

Különös csatornákon érkezhettek Frabábihoz a hírek, tudott régebbieket, a front átvonulása utáni napokban malenkij robotra hurcolt, soha vissza nem térő mezőségi magyar emberekről, s arról a németes hangzású nevéek elleni városi hajtóvadászatról is, amelyben a román közigazgatás örömmel segítette a béke első napjaiban a szovjeteket.

Beszolgáltatásról mesélt neki, a megnyomorított falvakról, a gyárak államosításáról, s arról, hogy bizottságok alakultak arra, hogy az üresen maradt szász falvakat betelepítsék.

– De ide nem jönnek újak, a nyakunkon marad ez a csürhe.

Frieder nem is gondolta végig azt, amit normális körülmények között érzékelnie kellett volna. Honnan tudhat az asszony a külvilágról, mikor el sem hagyhatta a falut, s beszélni sem tudott senkivel a falut már benépesítő kétes külsejű, idegen nyelven hangoskodó emberekkel.

– Ezek nem csak úgy általában alattomosak. A nézésük sem tiszta. Csak kétféle dolgot tud kiolvasni az ember belőle. Vak gyűlöletet és sóvárgó irigységet.

Beszélt, de Frieder már nem is rá figyelt, mint ahogy majd évekkel később, a fényképeset után, már nem fog igazából az asszonyra figyelni soha. A fekete, szomorú holdat bámulta ilyenkor, amely ide-oda libbenve, körözgetve járta táncát a cserepek alatt.

Nem kérdezett Frabábitól, nem válaszolt neki. Néma maradt, ahogy az egy Ismeretlen Katonához méltó.

Sándor Iván

A Vanderbilt-jacht hajóorvosa

(3.) ...amint Doktor Schütz belépett az előszobába, elfeledte a Fröhling IV. osztályú fregattot, az Admirális érkezését a fedélzetre, a tisztek sorfalát, a Deutschland csatahajó ágyúinak távoli dízsorsütését, a kikötőben a Horst Wesselt éneklő, masírozó osztagot, Fanni megérezte, hogy hazatérek, gondolta, a délután búcsúzott, felesége ez idő tájt ült a pianínóhoz, ő ilyenkor dőlt hátra a karosszékben, Fanni nemcsak Schubertet játszott, habár mindketten Schubertet kedvelték legjobban, máris olyannyira elmerült az otthonlét hangulatában, hogy az emlék-ünnepség alkalmából az egykor viselt, a szekrényből kiemelt főhadnagyi egyenruhájához illő tiszti sapkát a fején felejtette, a C-moll szonáta kiszűrődő hangja az Allegróból az Allegrettóba váltott, felesége eléje sietett, átölelte, oh, annyira vártam már, érdekes híreim vannak, Doktor Schützöt meglepte, hogy mindeközben hallja az Allegrettót, belépett a hallba.

Kellermann Feri felállt a pianó mellől, meghajolt, bemutatkozott, végtelenül örülök, Doktor úr, hogy a munkatársául fogadott.

Doktor Schütz tiszti tányérsapkájához emelte jobbját, de máris elmosolyodott az önkéntelen mozdulaton. Nevetett, a karosszékbe hajította a tiszti sapkát, Kellermann Feri is nevetett, a Doktor kezét nyújtott. Ugye milyen fess az én Johannom, mondta az asszony, hátha még látná őt, kedves Franz, fürdőruhában, na de drágám, mondta korholóan Doktor Schütz.

Fanni asszony áradozott.

Képzeld, drágám, Herr Franz is református, azonkívül imádja Schubertet, a kedvenc időtöltése a naplóírás és a levelezés.

Megvacsoráztak.

A Doktor ugyanolyan rokonszenvesnek találta Kellermann Ferit, mint a fivérét, aki a scheveningeni nyaralásukon beajánlotta öccsét a megüresedett asszisztensi helyre.

Vacsora után szivarra gyújtott. Vendégét is megkínálta.

Vasárnap este volt.

Hétfőn mindig szünetel a rendelés, de nem kizárt, hogy egy Heidrich nevű fiatal hadnaggy gyorssegélyért becsenget, szíveskedjék ellátni. Kedd reggelig öné a rendelő, ismerkedjen a felszereléssel, a gyógyszerkészlettel. Ma korábban térek aludni, fordult a feleségéhez, kissé kimerített az ünnepi céció a hajón, a szekrénybe az egyenruhát, látni sem akarom.

Részlet egy készülő regényből

A nap búcsúzott, amikor másnap Richard Heidrich csengetett.

Kellermann Ferit nem lepte meg a fiatalsága, a Doktor felkészítette rá, olyan korú lehet, mint én, gondolta.

A Hadnagy feszesen tisztelgett, mintha parancsnoka előtt állna.

Doktor Schütz ma nem rendel, rám bízta önt, Hadnagy úr, s Kellermann Feri máris mutatta az utat a fogorvosi székhez.

Mindössze egy lyukas fog, jelentette ki néhány perc múlva, ha időben kezeljük, semmi komplikációt nem okozhat, használjunk érzéstelenítő injekciót? A fájdalom elviselésére kötelességem szerint mindig készen állok, mondta némi góggal a Hadnagy, oh, valóban a tisztí magatartás, bólintott Kellermann Feri, a Hadnagyhoz hajolva érezte a férfi kölniillatát.

Nos, ennyi volt az egész, jelentette ki néhány perc után.

Kezet mosott.

A Hadnagy megkérdezte, mennyivel tartozik.

A tarifa a falon függött.

A Hadnagy leszámolta az összeget.

Kellermann Feri a fal mellett álló székre mutatott.

Hasznos ilyenkor néhány perc pihenés.

Időpontom van a vonatom indulásához, elegendő az öt perc pihenés?

Annyi is jótékony lesz.

Megkérdezte, hogy szolgálatba siet-e.

A Hadnagy tekintete megváltozott. A jegyesemhez készülök, a jövő héten esküszünk, a pályaudvaron vár Berlinben.

Kellermann Feri gratulált. Én is esküvőre készülök, a házasság megalapozásához szükséges pénz összegyűjtéséért fogadtam el a Doktor úr rendelőjében megüresedett asszisztensi helyet.

Remek, mondta a Hadnagy. Igen jól beszél németül. Az akcentusából nem tudom megállapítani az anyanyelvét.

Kellermann Feri azt válaszolta, hogy budapesti.

Nem jártam még Budapesten, hallottam, hogy szép város, és a Führernek vannak ott hívei. Ha volna névjegykártyája, szívesen megőrizném, ha a sors egyszer arra vet, talán még láthatjuk egymást.

Kellermann Feri besietett a hálólhelyére, előkereste a névjegykártyáját, átadta.

Üdvözlöm a jövődöbelijét, mondta Richard Heidrich, sok szerencsét, kedves Franz.

Készülődött az újabb vihar.

Már érkezése estéjén végignézte, miképpen ereszkedik alá a nap, tűnik el a tengerben izzó fehérből vörössé válva, a szél felkerekedik, dagasztja a kikötőbe siető jachtok vitorláit, az eget rohanó fekete felhők takarják, rázkódnak az ablakok, a vihar gyermekkora olvasmányainak világába repítette, tengert járó kóbor lovagok, hatalmas gályák, kinccsel rakott, kalózok üldözte, a viharban hajladozó árbcú dereglyék, a fedélzeten átcsapó hullámokkal küzdő tengerészek, a kieli kikötő partján kigyúltak a lámpák, a házak ablakait becsukták, Kellermann Feri a hálólhelye íróasztalához ült, Drága Zsóka, írta, éppen kitör itt a vihar, izgal-

mas és félelmetes, leírta az érkezését, beszámolt Doktor Schützről, nem hagyta ki Fanni asszonyt, a Schubert-játékukat, a református vallásuk emlegetését, azt elhallgattam, írta, hogy utoljára tízéves koromban voltam templomban, rövidesen tájékoztatom Laci bátyámat is, írok Amszterdamba, írta, tudsz-e valamit arról, hogy Glück bácsi meg a néni, Évike szülei megbékéltek-e már, amiért a lányuk nem zsidó ember felesége, kedves emberek, megnyugszanak majd, ha látják, hogy Lacival milyen boldog. Egy gyors fogtömés alkalmat adott rá, írta, hogy megismerkedjem Richard Heidrich hadnaggal. Nemigen tudtam magamban helyretenni a fickót, főképpen a látható Führer-imádatát, korrektül fizetett, házasságkötés előtt áll, említést tettem neki rólunk, gratulációt küldött neked is, a viharban kihagyott a világítás, sok csók, majd rövidesen írok újra, reggelre tiszta lesz az ég.

Éjfél előtt csengettek.

Doktor Schütz kijelentette, hogy pihenésre van szüksége.

Nem szűnt a csengetés.

Kellermann Feri felvette a köntösét. A lámpák már világítottak. Ajtót nyitott.

Magas, esőköpenyes férfi várakozott a zuhogó esőben.

Csuklyája alatt tányérsapka, esőköpenyén váll-lap, nem német tiszti jelzésekkel.

Udvarias, de parancsoláshoz szokott határozottsággal közölte, sürgős beavatkozásra van szükség, hozza a beteget. Nem várt választ, távozott, Kellermann Feri látta, hogy a ház előtt várakozó taxiból kisegít egy ugyancsak magas, esőköpenyes férfit.

Angolul szólították meg. Kellermann Feri beszélte ezt a nyelvet is.

Úgy látta, nem térhet ki a vizsgálat elől.

Fehér köpenyt, gumikesztyűt húzott.

A tiszt lesegítette a másik férfiről az esőköpenyt.

Kellermann Feri a fogorvosi székbe ültette, fölé hajolva a nyitott szájban csak a szabályos fogsort, a mandulákat látta, sajnos a jobb felső negyedik menthetetlen, jelentette ki, látta, hogy a páciens érdeklődve méregeti, mintha nemcsak arról kívánná tudomást szerezni, hogy rábízhatja-e magát erre a fiatalemberre.

Könnyű kézzel szabadította meg a menthetetlennek ítélt fogtól. A diploma előtti gyakorlatokon végzett hasonló kisebb beavatkozásokat, úgy ítélte meg, hogy nem okozott fájdalmat, tamponálás, pihenés, ellátta a férfit a szokásos figyelmeztetésekkel, mikor ihat, mikor ehet.

A férfi mondott valamit a tisztnek.

Köszöntek. Beszálltak a taxiba, elhajtottak, fizetés nélkül, gondolta Kellermann Feri.

Már felkenték a vaját a friss reggeli zsömlére, kortyolták a tejeskávét, merítettek kiskanalaikkal a mézből, már beszámolt az éjféλι látogatóról, amikor megszólalt a kapucsengő.

Doktor Schütz intéssel adta Kellermann Feri tudtára, hogy ő se reagáljon a csengetésre, amikor azonban a csengő nem hallgatott el, Fanni asszony lesietett.

Egy angol tábornok, sietett vissza kipirulva.

Doktor Schütz az ablakhoz lépett.

Csak kapitány, mondta, de valóban angol.

Az éjszakai tiszt belépett, átnyújtott egy csekket Kellermann Ferinek.

Mister Vanderbilt köszöni az elsősegélyt. Szívesen látja önt a jachtján, pontosan tizenegy óraker. Az Alva a harmadik állásban várakozik, a kikötői irodaépülettel éppen szemben.

Tisztelgett. Távozott.

A fontban kiállított csekk kétszerese volt Kellermann Feri egyhavi fizetésének.

Oh, milyen izgalmas, mondta Fanni asszony.

Igen, drágám, ha nem is izgalmas, de feltűnően meglepő.

Tudja talán a Doktor úr, hogy vajon ki Mister Vanderbilt?

Doktor Schütz szórakozottan csepegtette a mézet a vajás zsemlére.

Mister Vanderbilt Amerika öt leggazdagabb milliárdosa közül az egyik. Az újságok szerint hat hajója, nyolc kastélya, tizenkét autója van, százéves holland família leszármazottja.

Ezerkilencszázharminchárom július huszonegyedikén, tizennégy óra húsz perckor az Alva kihajózott a kieli kikötőből.

Alkonyatkor elérte az Északi-tengert.

Reszketett a levegő. A fedélzetig csaptak fel a hullámok.

Kellermann Feri hajóorvosi kabinja lakosztály volt, hét méter hosszú, öt méter széles. Az ismeretlennek vágtam neki, amikor Budapestről elindultam, gondolta, ezúttal azonban a kiismerhetetlennek. Miközben már a La Manche-csatornán hajóztak, nem a népes vagy a néptelen távoli kikötők jelentek meg képzeletében, ahol a jacht majd megáll, az útirányt megismertették vele, nem a különböző városok, a különböző lakóik szokásaival, nem az üzletemberek, hivatalnokok, tengeri rókák, katonai parancsnokok, rakodómunkások, mezítlábas fehér meg színes bőrű gyerkőcök, koldusok, szajhák, nem a tengerparti éttermek, sörözők, halsütők, bárók, napernyővel árnyékolt teraszok, luxusautók, szekerek, másféle terek úsztak előtte képzeletében, a valóságosakat fedték az elképzelték, gyermekkorának álomvilága Verne Gyula vitorlásaiival, Joseph Konrad Afrika partjai mentén imbolygó hajóival, a fedélzetről látható erdőekkel, az izzó napsütésben olvadozó kősziklakkal, Drága Laci bátyám, írta a Board Alva feliratú levélpapírra, hihetetlen, az óceán felé hajóznak Mister Vanderbilt hatalmas jachtján.

Hat vendégszoba van, írta. Az enyém a négyes számú. Amikor bevezettek, nem hittem a szememnek. Fali világítás tizenkét lámpával. A falakon impresszionista mesterek képei. A bútorok cédrusfából. A kabinból nyíló fürdőszoba fehér-fekete márvány. Kristályüveg fogantyúk. Velencei metszett tükrök. Az éjjeliszekrényen ezüst vizesüveg.

George az inasom. Megkérdezte, hány órára készítse el a fürdőt, milyen fürdősót kedvelek, hány fokos legyen a víz, mikor tálalja a reggelit, melegítve akarom-e a harisnyát és a fehérneműt, ne röhögjeteK, keréken betolta a reggelizőasztalt, az asztalhoz melegítőnek a fali konnektorba vezethető hálózati zsinór kapcsolódik, ki ne húljön már a kávé, a toast, a lágY tojás, megpucolta a narancsot, két lépésnyire mögöttem állt, néha újabb szelet húst tett a tányéromra, nem örültem meg, higgyéteK el.

De előreszaladtam. Már berendezkedtem Kielben Doktor Schütz rendelőjében, akihez te ajánlottál be, amikor éjszaka rám tört egy angol hajóskapitány, rám erőszakolt egy pácienset, könnyű beavatkozás, fizetés nélkül távoztak.

Másnap a Doktorral és szeretetre méltó nejével, Fanni asszonnyal reggeliztünk, amikor újra megjelent a Kapitány, átadott egy fantasztikus összegekről szóló csekket. Felkért, hogy tizenegy órákor jelenjek meg Mister Cornelius Vanderbilt Alva nevű jachtján.

Doktor Schütz meg volt rendülve. Csak annyit mondott, hogy Mister Vanderbilt Amerika egyik leggazdagabb milliárdosa.

Felvettem a fehér vászonöltönyömet. Tizenegykor a jachton voltam.

A Kapitány fogadott. Bemutatkozott. Mister Haig. Mister Vanderbiltnek váratlanul a repülőtérré kellett hajtania, elkerülhetetlen üzleti tárgyalásra Berlinbe repült, őt bízta meg, hogy adja át az üzenetét, köszöni az éjféle segítségemet, ritka eleganciával végeztem, igen, így adta elő, a hajóorvosukat váratlanul kórházba kellett szállítani, felajánlja nekem a megüresedett hajóorvosi posztot, biztosíthat, hogy a honoráriumról meg fogunk egyezni.

Leszédelegetem a hajóról.

Hogyan fogom én ezt Doktor Schütznek előadni, aki bizalommal fogadott?

Könnyebben ment, mint gondoltam.

Végighallgatott. Csak egyszer szólt közbe, amikor Fanni asszony felkiáltott, oh, ez csodálatos, hajózhat az óceánon, hagyd beszélni Doktor Kellermannt, drágám, gratulált, végtelenül sajnálja, hogy máris búcsút veszünk. Sok szerencsét kívánt. Ellátott praktikus tanácsokkal, mert ugyan, mint mondta, háborús körülmények között, de szerzett némi tapasztalatot a hajóorvosi munkából.

Elbúcsúztunk.

Fanni asszony szeme könnyes volt.

Kissé csapongok.

A rendelőnek is berendezett új otthonomban a szőnyegen kuporogtam, rakosgattam az orvosi szekrénybe a kikötőben vásárolt gyógyszereket, nyílt az ajtó. Éreztem, hogy valaki megáll mögöttem. Szótlan volt, mint aki nem akar megzavarni.

Feltápászkodtam. Megfordultam. Simára borotvált, hosszúkás arc. Világoskék szem, elég dús, hátrafésült barna haj. Kellemes mosoly. Bőrmellény, ellenzős bőrsapka a kezében. Bemutatkozott. Ő volt Mister Vanderbilt.

Örül, hogy elfogadtam a meghívását. Motyogtam valamit, hogy én köszönöm a meghívást. Megkérdezte, elégedett vagyok-e a kabinommal, ha bútorcserére gondolok, csak szóljak, intéznivalói vannak, az ebédnél majd találkozunk.

A tiszti étteremben két asztal van, írta. Az egyik öt-, a másik kétszemélyes. Az utóbbinál Mister Vanderbilt és a Madame ebédel. A tiszti asztalnál minden szék támláján réztáblácska, bevéselt nevekkal. Az asztalfőn Mister Haig, a kapitány, az egyik oldalon Mister Lawrence, az első tiszt és Mister Martin, az első rádiós tiszt, velük szemben a Hajóorvos, ez én volnék és Mister Briand, az első navigációs tiszt. A nevem már a réztáblácskán volt. A szervírozás, írta, a Kapitánynál kezdődik, utána az Első tiszt és a Hajóorvos jön. Felajánlottam a sorrendcserét a nálam

jóval idősebb Mister Martinnak, udvariasan elhárította azzal, hogy ez a sorrend tradíció a tengerészetnél.

Az útirányunk, írta, La Havre. Ott adom postára ezt a levelet. Onnan Southamptonba megyünk, ahol a tisztek új öltözékeket kapnak. Lisszabon, aztán a Kanári-szigetek, ahol lovaspóló-világbajnokság van. Mister Vanderbilt maga is pólójátékos volt, és kíváncsi a küzdelmekre. Eddig egy könnyű anginás betegem volt, elég magas lázzal, meg egy zúzódást kellett kezelnem az egyik kukta ujján.

Lacikám, Évikém, gondolok rátok. Ha nem ismerkedtek meg véletlenül Doktor Schützékkal Scheveningenben, ha nem a rendelőbe csengetnek be véletlenül Mister Vanberbilt foga miatt, hát bizony, nem írhatnám meg ezt a levelemet. András öcsénknek majd írok Budapestre, gondolhatjátok, hogy Zsókának már írtam. Milyen lehet otthon az élet? A rádió bement, hogy Bécsben csődbe ment a Creditenstal, aminek következményei lehetnek. Hitlerről is sok hír érkezik. Nem mindennapi alak. Csók, ölelés, Feri.

Az íróasztalfiókban az Alva board feliratú levélpapírok mellett képeslapokat is talált, a jacht fényképével. Megcímzett egyet az öccsének: Kellermann András úrnak, Budapest. Ez a csodahajó az otthonom, írta. Öcskös, most már gimnazista vagy. Igyekezz, érdemes tanulni. Anyánkat az új házasságában és nevelőapádat üdvözlöm. Csókol bátyád, Feri.

A teraszon fehér kabátos pincér tekerte a napernyő hajtókarját. A csikorgás, mintha a fénnel kúszott volna, erősödött, s amikor a part menti asztalokat, székeket az ernyő már beárnyékolta, elhallgatott.

Az Alva délnek tartott.

A terek változásával az időzónák is változtak. Más volt La Coruña kikötője, ahonnan reggel indultak tovább, meg Vigo kikötője, ahova kora délután érkeztek meg.

A tisztek között voltak, akik már hajóztak erre. Szerintük, mondták, mindössze annyi a különbség, hogy La Coruñában kétezer, Vigóban tízezer férfi hord baszksapkát.

Voltak kikötők, ahol vihar rázta a jachtot, voltak, ahol az Alva békésen ringott a tükörsima vízben.

A La Manche-csatornán a hajózás kellemes turistaút volt az óceánhoz képest, gondolta Kellermann Feri, amikor Vigóban kikötöttek. Megtanulta, hogy az örökös indulás és az örökös érkezés között tart a folyamatos útonlét. Tudta, hányadikként kell partra szálláskor elhagynia a hajót, a Kapitány, az Első tiszt után, a Rádiós tiszt és a Navigációs tiszt előtt. A Southamptonban készült fehér uniformisban feszítettek.

A pincér megigazította a terasz asztalán a piros kockás terítőt, előrehajolva vette fel a rendelést, Vigo vetekszik Biarritzcal, mondta Mister Lawrence, az Első tiszt, sört rendeltek. Mister Martin, a Rádiós tiszt, aki már a jütlandi ütközetben is szolgálatot teljesített, közbeszólt, Vigo utcái, szemben Biarritz utcáival, mondta, olyan szűkek, hogy egyetlen gépfegyverrel egy egész századot sakkban lehetne tartani, a teraszról belátható volt a hegyoldal, az egymás mellé dobált házakkal, az egyik villamosról háromszáz méterenként másikra kellett szállni, mindenfelé

lépcsők vezettek az újabb szintekre, Mister Martin előadta, hogy a jütlandi tengeri ütközetben a csatahajó, amelyen fiatalon szolgált, miképpen vette fel a küzdelmet Franz von Hipper admirális flottájának túlerejével, becsalták a hajóikat a csatornába, ahol a katlan formációban felsorakozott angol naszádok jó eséllyel szállhattak szembe a német túlerővel, az mindmáig nem került nyilvánosságra, mondta Mister Martin, hogy a németek támadási tervének titkosított kódját az oroszok megfejtették és eljuttatták az angol főparancsnokságra, a pincér régi ismerősökként szolgálta ki őket, amikor rövid utazás után visszatértek a teraszra, hagyjuk a háborút, Mister Martin, intette le Mister Lawrence, az Első tisztt, a világ békés, az időjárás kedvező, gondolja, hogy így van, mondta némi töprengés után Mister Martin, a japánok Mandzsuriában megtámadták Kínát, messze van ugyan, de amikor Mister Vanderbiltet tájékoztattam, magához kérte Mister Grayt, a bankárját, s utasította bizonyos tranzakciókra a tokiói érdekeltségéinél, úgy tudom, a berlini bankokkal is tárgyalnak.

Már Southampton is sok érdekességet tartogatott Kellermann Feri számára. A legmagasabb ház, írta bátyjának, kétemeletes. A legújabb is kétszáz éves. Lehet, hogy túlzok, írta, de ez a benyomásom. A teherautók leginkább gőzhajtásúak, füstölnek, mint a lokomotívok. Amikor kikötöttünk, három tengerjáró horgonyzott, holnap befut az Európa, állítólag ez a legnagyobb hajó, amelyik most az óceánt járja.

Mister Martin egyik este a hajóbárban a whiskyspoharaik mellett szívesen mesélt a tisztársairól is. Miért olyan hallgatag a Kapitány? Az a hír járja, hogy néhány élménye közül ez leginkább arra vezethető vissza, hogy amikor tíz esztendővel ezelőtt egy kereskedelmi hajó parancsnoka volt, az afrikai partok mentén szállítottak árut, vámtisztviselők is utaztak a hajón, mondta Mister Martin, feltűnt egy francia hadihajó, ágyúzni kezdte a part menti viskókat, válasz nem érkezett, siralmas bohózatnak tűnt az egész, Mister Haignek azt mondták, hogy bizonyára a bennszülöttek táborát lövik, aztán amikor az áruk kirakodásakor partra szálltak, egy néma ligetben fekete alakok gubbasztottak a földön, arcukon kín, lemondás, haldokoltak, nem a lövedékek ütötte sebektől, hanem attól, hogy túlhajszolták őket, már elveszítették a munkaképességüket, Mister Haig egyszer elmesélte nekem a látványt, mondta Mister Martin a hajóbárban Kellermann Ferinek, fekete csontvázak, az egyik ott halt meg Mister Haig szeme láttára, azóta ilyen hallgatag, habár az a hír is járta, hogy amikor már az Alva parancsnoka volt, Florida felé hajózva a Madame megkérte Mister Vanderbiltet, aki a Madame legkülönösebb kéréseit is teljesítette, egyszer például az egyik földközi-tengeri kikötőből repült helikopterrel Párizsba a legújabb márkájú kölniért, szóval a Madame-nak az volt a kívánsága, hogy hajózzanak el a Bermuda-háromszögbe, mert kíváncsi volt, legenda-e vagy valóság, hogy a tenger elnyeli ott a hajókat, azt mesélték, mondta Mister Martin, hogy Mister Haig szótlánul tisztelgett, maga lépett a kormányhoz, a Bermuda-háromszögtől biztonságos távolságban vezette el az Alvát, a Madame persze ezt nem tudhatta, Mister Haig nyakába ugrott, viháncolt, Mister Haig átadta a hajóparancsnokságot, Mister Lawrence-nek, elvonult a kabinjába, két napig nem jött elő, ha érdeklí, Doktor úr, mondta Mister Martin a whiskyspoharát kiürítve, beavathatom más történeteinkbe is.

A Madame igézó asszony volt. Harmincöt év körüli. Nem feltűnő szépség. Külön-külön volt rajta vonzó a kékeszöld szeme, az ívelt szája. Ásítás közben is ügyelt rá, hogy a fogai szabálytalansága ne legyen látható. A tekintete kihívó volt, ám amikor a hatást tapasztalta a mosolyában, máris némi gúnyral hűtötte le a lehetőségeket kutató pillantásokat. Többnyire bokáig érő szoknyákban járt, a varrónők mestermunkájának köszönhetően feszültek a fenékén.

Mister Martin a fedélzeti sétákat is kedvelte. Többnyire alkonyatkor. A tenger nyugodt volt. Két világban élek, mondta a tat korlátjának támaszkodva Kellermann Ferinek. Az éterben meg, felnevetett, nem a földön, hanem, mutatott körül, a vízen. Néhány napja vettem a híreket, hogy a németek első új csatahajója, a Deutschland kiúszott a kieli csatornából a tengerre. Kellermann Feri megemlítette, hogy a Deutschlandról még Kielben hallott. Akkor, Doktorom, magának beszélhetek az újabb hírekről, habár Mister Vanderbilt felkért, hogy csak neki jelentsek, feltételezem, hogy nem terjeszti, Doktor úr, szóval ha nem lenne megdöbbenő, azt mondanám, komikus, ahogy a németek nagy része vágyódik az erős kezű vezér után. Bármit mond, hisznek neki. Elindult a fegyverkezés, persze a német adók koncertekről, színházi előadásokról, kiállításokról adnak hírt. A művészi élmények csodálata, úgy tűnik, nincs ellentétben azzal, hogy közben atrocitások, fáklyafényes felvonulások, indulók, elkaptam egy hírt, miszerint meghirdették, hogy csorogion csak a zsidók vére, a mi családunk református, szólt ekkor közbe Kellermann Feri, bár a sógornóm zsidó, Németországban él, kérdezte Mister Martin, nem, nem, Hollandiában, Amszterdamban, az jó hely, biztonságos, mondta Mister Martin, de higgye el, Doktorom, a legszabadabb a tenger, a legjobb hely az Alva, megyek, veszem az újabb adásokat.

Southamptonban Mister Vanderbilt szabóságának főnöke, aki az új egyenruhákhoz mértéket vett, úgy mozgott, mintha divatbemutaton szerepelne. Fehér pettyes sötétkék ingének kivágásába ezüstszínű selyemkendőt bújtatott, tánc lépésekkel járta körül a kiállítóterem méretű műhelyben, nyakában mérőszalaggal, a tiszteteket.

A sarokban a karosszékek között elhelyezett kerek asztalon sorakozó legújabb francia divatlapokat hosszan tanulmányozta. A tölgyfa ajtón nem volt névtábla, nevét, címét csak a legfelsőbb körökhöz tartozó megrendelői ismerték.

Együtt hajoltak a Madame-mal a divatlapok fölé. A Madame már régen határozott, ezt a főnök is tudta, de úgy tett, mintha maga is azokat a modelleket tartaná kiválasztásra alkalmasnak, amelyekre a Madame rámutatott.

A teremből nyíló műhelyben dolgoztak a varrónők. Már az első próbán is tökéletesen simultak az uniformisok. Díszes dobozokban boyok szállították az Alvára. Vigóban öltötték fel először. Az Alva körül itt nem voltak ajánlatokkal érkező üzletemberek, ügynökök, Kellermann Feri Southamptonban megszámolta, huszonhárom motoros érkezett, hajókötelet, vitorlavásznat, benzint, ékszereket, szappant, iránytűt, szalmakalapot, illatszert, borotvapengét, borokat, pálinkát, gyümölcsöt, zöltséget, teniszütőt, női fehérneműt, szózott húst kínáltak, friss áruval rakottan ért az Alva Vigóba.

Krémszínű öltönyben, a fehér inggallérban laza csomóra kötött azúrkék selyem nyakkendővel, krokodilbőr aktatáskájával lépett a kikötőben tartózkodásuk harmadik napján egy férfi a fedélzetre.

Mister Doktor Kellermannt kívánta felkeresni.

Kellermann Feri éppen befejezte a borotválkozást. Tíz perc türelmet kér, üzenté.

Derűs reggel volt. A hajóinasok teli vödörrel, hosszú nyelvű seprűkkel futkároztak. A látogató méltóságteljes testtartással, szolgálatkészben várakozott a hajóhídnál. Németül, majd angolul mutatkozott be.

Magánügyben keresem fel, Doktor úr.

Állok rendelkezésére.

A Shell helyi képviselője vagyok. Arra kérem, hogy a cégetől vásároljon üzemanyagot az Alva számára. Bizonyára tudja, hogy a minőségünk világhírű.

Kellermann Feri tudtára adta, hogy semmi köze nincs az ilyen tranzakciókhoz.

Nono... Csak ennyit mondott a férfi. Megpödrte a két szélén lefelé kunkorodó bajuszát. Szertartásos mozdulatokkal kinyitotta a kigyóbőr táskát, kivett egy levelet, nyújtotta, de az utolsó pillanatban visszakapta Kellermann Feri keze elől, ügyelve azért arra, hogy felismerhesse a feladót.

Azt hittem, hogy a Doktor úr hálás lesz nekem ezért a levélért.

Zsóka kézírása, a budapesti feladó a röpké másodpercek alatt is olvasható volt.

Ugyan már honnan került magához ez a levél?

Higgadjon le, Doktor úr. Jó összeköttetésem vannak a postán. A kikötőbe érkező hajókról is vannak információim. Nem titkolja, folytatta, hogy az eredményes üzletkötéshez hozzásegítheti, hogy felajánl híreket, leveleket, információkat.

Őn, Doktor úr, bizonyára Vigo postáját adta meg címül egy hölgynek. Az utóbbi napokban csak önnek érkezett levél, nincs más választásom, mint az, hogy közreműködését kérem. Tudom, jobb lett volna, ha a Gépész tiszthez fordulok, de hát ő nem kapott levelet.

Kellermann Feri átvette a borítékot. Felkereste az Első gépész tisztet. Kétszáz tonna olajat vásároltak.

Drága Ferike! Az események csodálatosak. Írj részletesen mindenről. Végtelenül kíváncsi vagyok.

Zsóka leírta, hogy milyennek képzei a krémszínű tiszti egyenruhában, tányérsapkával, küldj fényképet magadról, meg a hajóról. Képzeld, írta, a Papírművek Rt.-nél nagy változások vannak. Három új osztályvezetőt neveztek ki. Rozgonyi doktor személyi titkárnője lettem. Bécsbe, Grazba is szállítunk. Az általános recesszió alig érinti a céget. Évike írt Amszterdamból, biztosan Te is kaptál jó híreket tőle és Lacitól. Glück néni és a bácsi jól vannak. Lassan megbékélnek Évike házasságával. Ne felejtse a fényképeket. A Te Zsókad.

A Shell képviselője meghívta Kellermann Ferit és az Első Gépész tisztet városnézésre. Hispano Suiza luxusautójában szívesen megmutatja a környéket is. Három órát autóztunk, írta este Zsókanak. Leveled értéke kétszáz tonna olajnak felelt meg. Vigo talán Európa legnagyobb halászati kikötője. Impozáns a Castelos palotája, meg a Santa Maria-apátság temploma. Mister Vanderbiltről majd írok

részletesen. A tisztekkel már összebarátkoztam. Mister Haig, a Kapitány hallgató. Mister Martin, a Rádiós tiszt rendkívül tájékozott. Mister Briandnak, a Navigációs tisztnak a reggeliző asztalnál is olyan a tekintete, mintha az óceánt figyelné.

Kellermann Ferit Mister Briand azokra az amerikai filmsztárookra emlékeztette, akiket Budapesten a mozikban látott. Négyesben jártak Zsókával, Évikével és Lacival, leginkább a Keleti pályaudvar melletti Capitolba. A zsöllyéknek lila bársonyhuzata volt, a híradó és a nagyfilm közötti szünetben a jegyszedők illatos frissítőt permeteztek a levegőbe.

Mister Briand szívesen magyarázta a tengeráramlás törvényeit, az örvények keletkezését, a viharok fokozatait. Néha felvételeket készített a fedélzeten. Sötétkamra nyílt a kabinjából, amelyik hasonló méretű volt, mint Kellermann Ferié. Nézte csak, mutatta a papírképeket, ugyanarról a helyről, ugyanabba az irányba exponáltam kétóránként, mindegyik képen más a fény, a tenger árnyalata, másfélék a felhők, a hullámhegyek és a hullámvölgyek, s mégis, nézte Doktor, a hasonlóság az uralkodó, folyamatos a tér, szokásos az idő, Mister Briand megkérdezte, írta Kellermann Feri Zsókának, hogy van-e menyasszonyom, beszéltem neki Rólad, említettem, hogy pénzkereső út számomra a szolgálat az Alván, felbátorodva a kérdésén megkérdeztem én is, hogy van-e felesége, menyasszonya talán, engem hosszabb ideig egyetlen asszony sem visel el, mondta, de hát én sem viselem el egyiküket sem hosszabb ideig, az én világom a tenger, befejezem, a harang hív vacsorára, reggel a postára adom a parton még indulás előtt a legközelebbi kikötőnk Casablanca, az ottani postára címezd a levelet, a Te Ferid.

Vacsora után nem tudott elaludni, felment a fedélzetre, langyos szellő járt, feketéllettek a hullámok, kezdem ezt a világot megérteni, gondolta, a nyugalmat, a készenlétet, a hajósok éberségét, számolnak a bármikor feltámadó viharral, máris morajlás hangját hozta a szél, megállapíthatatlanul, hogy nyugatról, keletről, északról vagy délről, a hajóorr emelkedett, süllyedt, a sötétség eltakart mindent, de bizonyos volt benne, hogy teszik a dolgukat, a legénység, a tisztek, sokszínű volt a vihar hangja, koncertként szólt, billentyűsök, vonósok, sívítások, dörrenések, alig néhány méterre két alak tűnt fel csuklyás köpenyben, az egyik a párkány védettségében állva olyannak látta őket, mintha kulisszazajtól hangos színpadi jelenet szereplői volnának, Mister Vanderbilt átölelte Mister Haig vállát, a Kapitány tisztelgett, kiáltások hangzottak, Mister Vanderbilt távozott, csendesedett a vihar, Kellermann Feri a Kapitányhoz lépett.

Nem tud aludni, Doktor úr?

Hát... nem nagyon...

Jöjjön, barátom, sosem fordult hozzá még így a Kapitány, jöjjön, búcsúzzunk a kikötőtől, újra egy darab múlt, most már közös múltunk.

A felhők oszlottak. Ezüst sáv hasította a vizet. Önnek bizonyára megszokott a látvány, nekem csodálatos, mondta Kellermann Feri. Nem könnyű felfognom ezt a sötét nyugalmat.

Rátalált barátom a pontos szavakra. Úgy látom, Mister Vanderbilt éppen azért kedvelte meg, mert más, mint mi...

Tengerjáró tapasztalatom valóban nincs.

Örüljön a tapasztalatlanságának és a gyanútlanlanságának.

Nem veszi tolokodásnak, ha megkérdem, honnan a bizalmas kapcsolata Mister Vanderbilttel?

Ezerkilencszáztizenhatban találkoztunk először.

A háborúban?

A cirkáló Első tisztje voltam. Mister Vanderbilt önként jelentkező Fedélzeti tiszt. Fiatalon hajszoa a sportokat. Repült, autóversenyző is volt. A jütlandi ütközetben találatot kaptunk. Nem fért mindenki a mentőcsónakokba. Észrevettem őt, amint kitartóan úszott a tengerben. Mellé irányítottam a csónakot, kiemeltük. Tíz évvel később hívott az Alvára kapitánynak. Még akkor is hálálkodott. Egyetlen feltételem volt, nem ejtünk szót sosem a háborúról. Egyszer szegtük meg, amikor azon a viharos éjszakán beléptünk a rendelőjébe Kielben. Néhány órával később vettük, hogy a felfegyverzett Deutschland megjelent a csatornában. Mister Vanderbilt legyintett a hírre, ezeket egyszer már véglegesen legyőztük.

És ön mit válaszolt? kérdezte Kellermann Feri.

Sigmond István

A szakács elfogyott

Az időutaztatót egyedülálló képességei miatt rengetegen vették volna igénybe, de havonként csak öt jelentkezőt fogadott, és mindegyik jelentkezőnek meg kellett felelnie bizonyos feltételeknek. Kizárólag 30 és 60 év közötti férfiakra lehetett szó, akik az időutazás lebonyolítása előtt át kellett utaljanak egymillió dollárt a Mester számlájára, emellett volt bátorságuk kilépni a saját jelenükből és a felajánlott múlt egyik jól körülhatárolt szeletét választva, vállalniuk kellett a szenvedés okozójának, végrehajtójának vagy elviselőjének szerepkörét, azzal a garanciával, hogy egy óra múlva épen, egészségesen újra a saját, XXI. századi jelenükben lesznek, de amíg a múltban tartózkodnak, százszázalékosan teljesíteniük kell az akkori és ottani követelményeket, vita és kommentár nélkül. Az időutaztató felhívta a váróterem kényelmes foteljeiben üldögélő milliomosok figyelmét, hogy ha gondatlanságból vagy szándékosan nem tartják be pontosan a jelzett követelményeket, ennek felmérhetetlen következményei lesznek vagy lehetnek, amit el kell viselniük. S ha megtörténne a helyrehozhatatlan baklövés, hiába van ott velük állandóan, segítségükre nem lehet. A jelentkezők ideiglenesen elvesztették a nevüket, sorshúzás útján kaptak egy-egy számot 1-től 5-ig. A sorshúzás igen fontos procedúra volt, ugyanis az egyes számot húzónak lehetősége nyílt arra, hogy az öt felajánlott múltszelet közül kiválassza a neki legjobban megfelelőt, az ötös számot húzó viszont már nem tudott választani, ami megmaradt, azt volt kénytelen elfogadni. A jelentkezőknek megvolt az a lehetőségük, hogy választhattak a szerepkörök közül, lehettek a szenvedés okozói, végrehajtói és elszenvedői, merthogy a jelzett múltszeletek mindegyike az emberiség történelmének egy-egy határhelyzetéhez kapcsolódott, ezúttal az emberevés, az inkvizíció, a holokauszt, a gulag és a leprasziget közül lehetett választani, azzal a pontosítással, hogy az emberevés esetén csak két szerepkör, az elkövető és a szenvedő jöhetett számításba, a leprasziget esetében pedig nyilvánvalóan csak egyetlenegy létezett, s ez az elszenvedő volt.

Az egyes számot húzó milliomos egy idősebb úr volt, valószínűleg némileg mazochista beállítottságú lehetett, nem azért, mert a holokausztot választotta, a felkínált lehetőségek egyike sem volt napfényesebb, inkább azért tekinthető az illető mazochistának, mert a lehetőségek közül az utolsót választotta, nevezetesen a szenvedés elviselőjének a szerepkörét, noha megjelölhette volna az okozót vagy a végrehajtót is.

Es megkezdődött az időutazás.

Időutazásának egy óra hosszat tartó szakaszaiban sorozatos szenvedéseit egyre elviselhetetlenebb formában kellett végigélnie. Lengyel zsidóként az egyik éjszaka háza ablakait bezúrták egy csomó kővel, majd valami suhancok bemásztak az utca felőli szobába, ahol a 15 éves kislánya aludt, és vagy öten megerősszakolták. A leányka segítség után kiáltott, de a suhancok belülről eltorlaszolták a szobája ajtaját, a család felnőtt tagjai nem tudtak behatolni, tétlenül hallgatták az egyre kétségbeesettebb segélykiáltásokat. Másnap az időutazó apa elvitte a kislányát a nőgyógyászati kórházba, majd a rendőrségre. A kórházban azzal utasították el, hogy tudomásuk szerint nemsokára létrehoznak egy nőgyógyászati rendelőt kizárólag a sárgacsillagosok számára, majd oda kell fordulni. De itt megerősszakolás történt, ezzel nem lehet napokig várni, érvelt az apa, most azonnal meg kellene állapítsa egy szakorvos, hogy ennek a szörnyűségnek milyen következményei valószínűsíthetők, arról nem beszélve, hogy tudomása szerint a rendőrség csak egy szakkórházban kiadott hivatalos okiratot fogad el. De a kórháznak megvoltak a maga utasításai a zsidókkal szemben, ezektől nem volt szabad eltérniük. És a rendőrségen természetesen kérték az okiratot, de hogy ezt nem tudták bemutatni, elküldték, vagy inkább elkergették őket, hogy még rengeteg kérelmező várakozik, felesleges tátott szájjal tovább álldogálniuk a fogadószoa előcsarnokában.

A következő fázisban a ház pincéjében tartózkodott az egész család, a mi emberünk a súlyos beteg édesapját is levitte, aki sem mozogni, sem étkezni, sem gyógyszert bevenni, sem a dolgát elvégezni egyedül nem tudta, tulajdonképpen már-már haldoklott. Két nap sem telt el, máris felfedezték őket, a szomszéd irányításával megjelent a pincébe vezető lépcsőkön egy bőrcsizmás fiatal német tiszt és négy katona.

– Miért döglik itt az öreg? Inkább állna fel és üdvözlne engem! Maguk nem hallottak a jólneveltségről?

– Nagyon beteg, sajnos. Nem tud felállni.

– Állítsa fel maga!

– Képtelenség.

– Semmi sem képtelenség. Idenézzen! – A német tiszt megragadta az öreget a pizsamájánál fogva, kitépte az ágyból és a falhoz támasztotta. – Áll ez, mint a cövek! Maga pedig – fordult a mi emberünkhöz – fogja ezt a pálcát – és átnyújtotta a kezében szorongatott lovaglopálcáját, amivel eddig a csizmája szárát ütögette – és húzzon végig rajta vagy huszonötöt, az ilyen megátalkodott pasikat meg kell fenyíteni valahogyan, nagyon eljött az ideje, hogy illemet tanuljon.

– Sajnálom, uram, én édesapámat nem ütöm meg.

– Vigyázzon, ha megtagadja a parancsomat, baj lesz. Magukat elvitetem, a hölgyek egy német kuplerájban fognak szolgálatot teljesíteni, a felesége önagysága nagyon fogja élvezni ezt az új feladatot, a kislánynak már úgymint mindegy, a szomszédja mesélte, hogy már sikerült kurvát csinálniuk belőle.

A következő jelenetet egy zsúfolásig megtöltött marhavagonban élte végig, ahová haldokló édesapját is behajították. Étlen-szomjan utaztak, néha meg-megállt a vonat, hogy a hullákat kitaszítsák a szántóföldre. Így jártak el az édesapjával is, aki már a második megállónál nem élt, gyógyszereket nem hozhatott magával,

s a vagon padlóján többen végigtaposták, várható volt, hogy nemsokára elszáll belőle az élet. Semmivel sem összehasonlítható, iszonyatos látvány volt, ahogy a drága, egyetlen édesapját kicsúsztatják a marhavagon állatürülékkel foltos padlójáról a vonatsínek melletti földterületre, de nem volt lehetősége sem ellenállni, sem tenni valamit, hogy civilizált körülmények között adja vissza az anyaföldnek imádott édesapját.

Végül a koncentrációs tábor bejáratánál csoportokba állították az érkezőket, a mi emberünket is alaposan megnézték, „munkára alkalmatlan!” – hangzott el az ítélet, és ahhoz a csoporthoz állították, ahol a nők, a gyermekek és az irodasápadt, vézna férfiak gyülekeztek. Elképzelni sem tudta, hogy mi fog történni ezután, megpróbált variánsokat felállítani, hogy mit fognak vele csinálni a továbbiakban, de nem tudta összeszedni a gondolatait, aztán valami furcsa zibbadást érzett, s ezzel egy időben újra az időutaztató dolgozószobájában találta magát, épen, egészségesen, a saját XXI. századi jelenében.

– Letelt az óra – közölte vele a Mester. – Nagyon kérem, egy éven belül ne jelentkezék újra, csak azután tudom megint fogadni.

A kettes számot húzó milliomos az orosz gulagot választotta. A három szerepkör közül ő is választhatott volna kényelmesebb szerepkört, lehetett volna maga Sztálin, ezeket a javító munkatáboroknak nevezett haláltáborokat, amelyekből mindegyre újabbak és újabbak létesültek, minden bizonyosan Sztálin személyesen ötlötte ki. Ezekben annyira „megjavították” főleg Sztálin politikai ellenzőit, kisebb százalékban köztörvényes bűnözőket is, hogy a 15–20 év kényszermunkára ítélt, többnyire ártatlan rabnak – az embertelen élet- és munkakörülmények miatt – a nyolcvan százaléka elhalálozott jóval a büntetés letöltése előtt. Ez Sztálin rémuralma alatt, a történészek vélekedése szerint, körülbelül húszmillió embert jelentett. A milliomos választhatta volna egy egyszerű hóhér szerepkörét is, s noha nem tudhatta, hogy az egyes számot húzó kolléga is a legveszélyesebb szerepkört jelölte meg, már-már úgy nézett ki, hogy a milliomosok megfertőzték egymást, mert a kettes számú is a harmadik szerepkört választotta, amely mélységes szenvedéssel és beláthatatlan következményekkel járt vagy járhatott. Pedig csak arról volt szó, hogy ezek az urak soha semmilyen fizikai fájdalomnak nem voltak kitéve, és excentrikus mivoltuk igényelte, hogy ha fizetni kell, hát fizetnek, csak érezzék végre, hogy mit jelent a testi szenvedés. Jól látszott ezen az újabb jelentkezőn, hogy alig várja, hogy a gulag szibériai hőmérsékletében valamilyen sajátos szerencsétlenség érje, például kapjon skorbutot, amelytől rengetegen elhaláloztak, de hiába várt ilyesmire, sokkal cifrább sorsot írt elő neki az időutaztató. Azzal vádolták meg ugyanis őt és még jó néhány társát, hogy miután a kiadott napi 13 mázsányi szén nem sikerült kibányászniuk, s büntetésként felére csökkentették a napi élelmiszeradagjukat, éjszakánként rendszeresen lopkodják a munkatábor raktáraiból az élelmiszert, a ruhaneműt és a gyógyszereket. Ennek természetesen semmilyen reális alapja nem volt, az éjszakai ellenőrzés is olyannyira meg volt szervezve, hogy a rabok semmilyen körülmények között sem kerülhettek be egyetlen raktárba sem, ezeket a holmikat a tábori személyzet lopkodta össze, éjjel is, nappal is, ők ugyan nem végeztek kényszermunkát, csak kíméletleneknek kellett lenniük, ez volt a feladatuk, viszont élelmiszerben,

ruházatban és gyógyszerekben ők sem dúskáltak, és az iszonyatos hidegtől is szenvedtek eleget. Az összelopkodott élelem, ruházat és főleg gyógyszer sokat javított az örök életkörülményein. Egy napot sem vártak a következő lépéssel, rögtönítélő bíróságot létesítettek a munkatábor vezetőjének és a tábori személyzet két igen megbízható tagjának a részvételével, akik mindhárman a főtolvajok voltak, és a bíróság a vádlott rabok mindegyikét természetesen halálra ítélte. Felállították őket egy fal elé, velük szemben vagy húsz gépfegyveres őr várta a parancsnok beintését, aztán repültek a golyók a kivégzendő rabok testébe. A mi emberünket is érte vagy két golyó, de egyik sem volt halálos, persze jött volna egy újabb sorozat, amivel kioltották volna mindenkinek az életét, de erre már nem kerülhetett sor, már-már fészkelődött benne a gondolat, hogy vajon mikor fog a két szeme közé fúródni egy lövedék, amikor úgy érezte, hogy elzsibbad az egész teste, és újra az időutaztató dolgozószobájában találta magát, a saját XXI. századi jelenében, épen, egészségesen.

– Nos?

– Köszönöm, uram, sajátos élmény volt. Sajnálom, hogy önnek soha ilyen élményben nem volt és nem lesz része.

– Tévedés – mondott ellen az időutaztató –, én mindegyikkkel ott vagyok, persze nem azért, hogy a segítségükre legyek, ha elkövetnek valamilyen helyrehozhatatlan baklövést, hiszen nem is látnak engem, én viszont követni tudom minden mozdulatukat, sőt, a gondolataikat is. Azért érzem szükségét a jelenlétemnek, hogy tapasztalatokat gyűjtsék mindenütt, s ha valaki önök közül elköveti azt a bizonyos baklövést, lássam és tudjak róla, hogy ha legközelebb valamelyik jelentkező azt a határhelyzetet választaná és azt a szerepkört, amelyben a baj megtörtént, lebeszéljem róla, tudott dolog ugyanis, hogy a történelem bármikor megismételheti önmagát, bármilyen jelentéktelennek látszó történésben is. És nekem nem lehet mindegy, hogy ennyi pénz kifizetése után, valaki önök közül, az én irányításom mellett, noha nem az én gondatlanságomból, de esetleg végleg eltűnik, mert valami visszatartja abban az általa kiválasztott múltban, ahonnan később visszahozni senkit sem tudok. Nehezebb dolgom van, ha valamelyikük a harmadik szerepkört választja, ugyanis nekem is együtt kell szenvednem az illetővel, de hát önök fizetnek ezért, ennyi jogot meg kellett adjak mindegyiküknek. Az előidéző és a végrehajtó szerepkörét minden időutaztató jobban szereti, noha ez a „minden” egy kicsit túlzás, tudomásom szerint ugyanis egész Kelet-Európában egyedül vagyok ilyen képességekkel felvértezve, ezért is kérem mindannyiukat, hogy élményeikről ne beszéljenek senkivel, részint mert nem fogják elhinni, részint meg nem szeretném, hogy a hatalom tudomására jusson a dolog, biztosan nem vennék szívesen, hogy függetlenül a hatalom milyenségétől, senki sem tudna az én színvonalamon az idővel játszani. Úgy néz ki, mintha Isten ruházta volna rám ezt a tehetséget, amely a közismert emberi képességeket messze meghaladja, még a legzseniálisabbakat is.

– Pedig ezt az egyedülálló élményt szívesen megosztottam volna barátaimmal.

– Ebben megállapodtunk a kezdet kezdetén, nagyon kérem, tartsa be az egyezséget.

– Rendben van, uram, bízhat bennem. Biztos lehet benne, hogy hallgatni fogok, már csak azért is, mert egy év múlva szeretnék újra jelentkezni.

– Máris programálhatom, ha akarja.

– Nagyon köszönöm.

A következő milliomos már messziről lobogtatta a kezében tartott hármas számot.

– Az inkvizíciót akarom, az inkvizíciót!

– Egy kicsit várnia kell, kedves uram, két időutazás után, ahol a harmadik szerepkörben én is végigszenvedtem, amit a sors ott és akkor kimért reánk, pihennem kell egy keveset, az idegrendszerem igen megviselt állapotba került, lazítanom kell. Nem akarna eljátszani velem egy sakkpartit közben?

– Sajnálom, nem tudok sakkozni, inkább várok, amíg rászánja magát egy újabb feladat megoldására.

– Rendben van, uram, akkor ülünk csendben.

Néhány perc múlva azonban megtörte valami ezt a szokatlan csendet, azaz inkább valakik, mint valami. Három ijesztő figura és egy asszony jelent meg az időutaztató dolgozószobájában, akik a jelenlévő milliomos számára ismeretlenek voltak, az a bizonyos három semmiképpen sem tartozott az ő világához, az időutaztató viszont ismerte őket, noha hívatlan vendégek voltak, akik soha nem jártak ebben a jelenben, megjelenésük így megdöbbenést keltett. Mintha vezényszóra mozogtak volna, beálltak egymás mellé a bejárati ajtó és az ablak közötti falnak támaszkodva. Nem szóltak, csak álltak, és nézegették egymást és maguk körül az idegen környezetet. Négyen voltak, ketten a holokauszt időszakából, ketten a gulag világából. Elsőként a lovaglópálcás német tiszt állt a fal elé, mellette az elhurcolt férj felesége dőlt a falnak, aztán az orosz munkatábor vezetője, akinek a legfőbb tevékenysége abban merült ki, hogy lopkodta a raktárakból az élelmiszert, a ruhaneműt és a gyógyszereket, és nap mint nap beintett az alkalmi kivégzőosztagnak, hogy golyózáporral büntesse meg a halálra ítélt, mondvacsinált bűnösöket. A negyedik az a végzetes sorozatra váró, halálra ítélt rab volt, akinek vérezett ugyan a teste, de az a két golyó, amely felszakította a rongyait a hasán és combja tájékán, nem bizonyult halálosnak. Az időutaztató elszörnyülködve nézegette ezt a múltból idetolakodott négy figurát, s a legjobban a német tiszt jelenléte háborította fel.

– Maga hogy merészelt bejönni ide? Magát nem végezték ki? Miért hagytak életben egy ilyen gazembert?

A fiatal német tiszt lovaglópálcájával dühösen belesuhintott a levegőbe.

– Velem beszél így, maga féreg?! Jobban tenné, ha befogná a pófáját, mert magát is elvitetem.

– Hova vitetsz el, te árnyéknak is fürtelem?

– Tudja, milyen sok hely van még Auschwitzban?

– Az most múzeum, te szörny. Egyszer én is végigjártam az egész telepet, azóta is a rosszullét környékez, ha eszembe jutnak az ott látott örületek. Ti nem voltatok kizárólag jól képzett tömeggyilkosok, nektek testi-lelki pórusaitok voltak megfertőzve a gyilkolás vadállati ösztönével. A teremtés egyik legnagyobb melléfogása, hogy Isten elnézte, hogy anyátok méhében megfogantatok, meg kellett volna

öljön mindannyiatokat, mielőtt a világra jöttetek. A teremtés melléfogásai közül ez az egyik legégbekiáltóbb, az emberevés, a gulag és az inkvizíció mellett.

– Miket karattyolsz itt összevissza? Te is zsidó vagy, mi? Hogy múzeum? Hogy temetés? Hogy miért nem végeztek ki? Micsoda hülye duma ez?

– Vége van, nem hallotta?! – szólalt meg a feleség. – A maguk ideje már rég lejárt, most szereztem tudomást én is erről, és ebben az egész iszonyatban, ami az én családomat is tönkretette, évek óta ez az egyetlen örömöm. Lehet, ezért kellett én is megjelenjek, hogy megtudjam mindezeket. Abban a bordélyházban, ahol öregkoromig szolgáltam, soha semmiről nem szereztem tudomást, a német tiszték még a hatvanas-hetvenes években is odajártak, az első periódusban meg kellett adnom magam, mert a kezdet kezdetén minden áldott nap megverték, amíg kénytelen voltam engedni nekik. Közben persze eltelt az idő, később már csak főztem a lányoknak, meg vigyáztam a tisztaságra, a higiéniára, ellenőriztem a rendszeres orvosi vizsgálatokat, egyszóval olyan kupimama szerepet kaptam, amit el kellett fogadnom, valamiből meg kellett éljek öregkoromban is. A férjem biztosan már régen halott, a kislányomról azóta sem tudok semmit, s ezt mind-mind magának köszönhetem, maga hóhérlékű szennydarab! – Azzal kikapta a német tiszt kezéből a lovaglópalcát, és végigvert néhányszor a csodálkozástól tátott szájjal maradt németen, s csak akkor hagyta abba az ütlegelést, amikor a mellette álló tiszt undorító arcán megjelent néhány véres nyom a bőrére lesújtott pálca nyomán.

– Elnézést, uram – szólalt meg a félig-meddig kivégzett rab az orosz gulagból, s az időutaztató felé fordult –, én tudom, hogy miért kerültem ide, egy szent feladat végrehajtása vár reám, ki kell végeznem ezt a riherongyot – s a munkatábor főnökére mutatott –, láttam, többször láttam, ahogy többedmagával viszi ki a holmikát a raktárakból, és a rabokat ítélte ezért halálra, koronatanú vagyok, uram, s arra hatalmazott fel az istenem, hogy mindannyiunk nevében itt és most elvegyem ennek az emberi selejtnak az életet. Sajnálom, de más megoldást nem lehetett kitalálni. – Ezzel előkapott egy hatalmas pengéjű kést a rongyai közül, s egy jól irányzott szúrással a gulag vezetőjének a nyaki érébe döfte, aki azonnal szörnyethalt. Az időutaztató kétségbeesve nézte a vérző hullát, soha, de soha nem fordult elő vele ilyesmi, elképzelni sem tudta, hogy mit kell tennie, hiszen a dolgozószobájában fekvő hulla minden bizonnyal már évtizedekkel ezelőtt elhalálózott, a gulagok ideje már hatvan év óta lejárt, azóta az illető nem maradhatott életben. Nyilvánvalóan csak az emléke volt jelen, de hogy egy emléket hogyan lehet úgy megölni, hogy véres foltok terjedjenek el a nyakán, a ruháján és a dolgozószoba padlóján is, felfoghatatlan.

A sakkparti elmaradt, kikapcsolódásra nem volt lehetőség, a harmadik milliomos újra ott lebegtette a hármasszámot, hogy ő az inkvizíciót választotta, nevezetesen a második szerepkört, a végrehajtó posztúráját.

– Végre! – mondta fellélegezve az időutaztató. – Nem kell szenvednem újra! – S örömmel konstataálta, hogy a dolgozószobája kiürült közben, csak ő meg az inkvizíciós környezetre várakozó milliomos volt jelen, a múltból előjött látogatók eltűntek mindannyian, a gulag vezetőjének véres emlék-hullájával egyetemben.

Az inkvizíciós környezet igen lehangolónak bizonyult, a milliomos egy majdnem üres szobában találta magát, egy íróasztal mögött ült és sorban olvasgatta a segédpapoktól kapott iratokat. Ezek mind-mind feljelentések voltak kettesével összefogva. Neki kellett eldönteni, hogy a feljelentettek szavaikkal vagy tetteikkel megsértették-e a római katolikus egyház tekintélyét. Ha az illető a protestáns vagy a zsidó vallás dogmaiban hitt, és azt kisebb vagy nagyobb hallgatóság előtt hangoztatta is, vagy csak hitetlen volt, ezeknek az esetében kérni kellett a pápai jóváhagyást, hogy kínvallatásnak vessék alá a szerencsétlent. Ez volt a tévelygő eretnenség kinyomozásaként ismert feladat, tulajdonképpen akció nélküli nyomozás. Ezek után meg kellett várni a pápai jóváhagyást, és következhetett a büntetés végrehajtása. 1200-ban járunk, Spanyolországban. Itt az volt a szokás, hogy akit bűnösnek találtak, először kínvallatásnak vetették alá, s csak utána rótták ki rá a büntetést. Az igen súlyos eseteket máglyahalállal büntették, de ez a büntetés csak apagyilkosság, szentségtörés, gyújtogatás, boszorkányság és árulás esetében volt adható, de hogy a szentségtörést, a gyújtogatást, a boszorkányságot és az árulást tulajdonképpen milyen formában követte el az illető, ezt a bíróságon kellett eldöntsék, hogy kimeríti-e a titkos ügyiratokban szereplő bűncselekmények legsúlyosabb formáját vagy sem.

A mi emberünk sorban behívatta a delikvenseket, hogy a kínvallatás egyetlenegy vagy többféle formáját alkalmazza rajtuk. Először mindig a víztortúrával kezdte. Ez abban állt, hogy a segédpapok segítségével rengeteg vizet itattak a vádlottal, az illető néhány liter után könyörgésre fogta a dolgot, de hát abbahagyni a procedúrát nem lehetett. Viszont megengedték, hogy menet közben az illető annyit pisiljen, amennyit akar, de az elviselhetetlenül feszülő belei irtózatossággal jártak, egy idő után lélegezni is alig tudott. Pedig ez csak az első fázis volt. A következő szakaszban feszíthető csomózású kötelekkel erősítették kínpadra a bűnösnek talált eretneket, a kispapok természetesen boldogan segítettek, a római katolikus egyház tekintélyének megőrzése adott értelmet az életüknek, s hitük szerint ezt úgy lehetett biztosítani, ha a protestánsokat, a zsidókat és a hitetleneket kivétel nélkül kínvallatásnak vetik alá, aminek az esetek nagyon nagy többségében semmi kézzelfogható eredménye nem volt, a megkínzottak semmit sem vallottak be, csak üvöltöttek minden egyes újabb feszítésnél, ami nyilvánvalóan kibírhatatlan fájdalommal járt, és a feszítések sűrűsödése egyre nagyobb fájdalmat jelentett, már-már repedtek a csontok, mintha szakadozott volna a hús, az izmok, a rostok. A többi kínzóhelyiségből érkező férfiüvöltések és női sikolyok találtak a levegőben, a fájdalom olyan többszólamú koncertjét hozva létre, amelyre hasonló példát nemigen lehet felhozni azóta sem, pedig az emberi szenvedések hanggal kísért változatait bizonyára meg lehetne említeni az azóta eltelt évszázadok történelmének ismeretében. Nagyon súlyos esetekben, amikor az eretnek semmilyen körülmények között sem volt hajlandó megtagadni elveit, a kínvallatás köröm alá vert szögekkel fejeződött be, természetesen a kispapok segédkeztek ebben is, s ha még mindig nem hangzott el semmiféle vallomás, sorban letépték az eretnek összes körmét. Aztán néhány pihent kispap a delikvens után jött, s visszavonszolta cellájába az illetőt.

Közben megtörtént a helyrehozhatatlan baklövés. A kispapok bevitték az egyik eretnek kísérőjét is, egy katolikus papot, nyilván ő állt legközelebb a szomszéd terem ajtaja előtt, aki ordítva tiltakozott, de a mi emberünk nem vette figyelembe a tiltakozást, ugyanis számtalan esetben került olyan helyzetbe, hogy a bevezetett eretnek lelkesen megesküdt, hogy ő rendkívüli tisztelője a római katolikus hitvallásnak, noha a protestáns vallás dogmáit tartja igazán követendőnek, mély-séges tévedés lenne őt is megkínózni és így tovább. Ezeknek a szövegeknek nem volt szabad hitelt adni, de a katolikus pap megkínzását nem bocsátották meg neki, és másnap ő is a kínpadra került. Még nem jutottak oda, hogy letépjék a körmeit, máris kiszenvedett. Az időutaztató kétségbeesve nézte a halott milliomost, de segíteni nem tudott.

Másnap természetesen folytatták a kínváltásokat, de már nem a mi emberünkkel.

Az időutaztató behívta a negyedik milliomost.

– Kedves uram – fordult hozzá –, aludnom kellene vagy két órát, fel kell frissülnöm egy kicsit, meg kell értenie, hogy ez a munka nagyon igénybe veszi az embert, de ne hogy azt gondolja, hogy cserbenhagyom. Ugye, maga a négyes?

– Igen – mondta a kérdezett. – S hogy a lehetőségek korlátozottak, azt választom, ahol két szerepkör áll a rendelkezésemre, aki embert eszik, s akit megesznek. Az első mellett maradnék, ha lehetne.

– Persze, természetesen. De ezt csak vagy két óra múlva kezdjük meg, rendben van?

– Uram, megértem, várok.

A milliomos is belealudt a várakozásba, egy kényelmes fotelben ülve vagy félig-meddig feküdvé várta az idő múlását, aztán mindketten az óra csörgésére riadtak fel.

– Tisztelt uram – kezdte az időutaztató –, ebben a témában többféle lehetőség adódik, azaz többféle helyszín és időszak, én az idők folyamán voltam mind-egyikben, persze logikus lenne, hogy a kifizetett pénzért önt engedjem választani, de higgye el, nekem nagy tapasztalatom van ebben a témakörben is, úgyhogy én fogok ön helyett időt és helyszínt megjelölni. Elvihetném a régmúltba, valamikor az 1 millió 200 000 előtti évekbe, Spanyolországba, ahol akkoriban nagyon divatos volt a kannibalizmus, vagy az éhínséggel küszködő XIV. századba, szinte bárhova Európában, amikor a szülők megették a saját gyermekeiket, a VI. században is voltak emberevések szörványosan, vagy lehetne ön az egyik túlélője az Andokban lezuhant uruguayi rugbycsapatnak, akik 1972-ben zuhantak le, és hetven nap múlva találtak rá a 16 túlélőre, akik meghalt társaikat kikaparták a hó alól, és megették őket, így sikerült életben maradniuk, de a felsoroltak közül egyiket sem ajánlom, legyen ön inkább egyike a két rablógyilkosnak, akiket egy orosz gulagban tartottak fogva. Ezeknek egy idő után sikerült megszökniük, persze vittek magukkal élelmet, amennyit csak tudtak, de tisztában voltak vele, hogy hetekig vagy hónapokig kell bujkálniuk a közeli erdőben, s az a kevés élelem, amit sikerült összelopkodniuk, nem lesz elég, magukkal vittek egy elég jól táplált szakácsot, aki szintén köztörvényes bűnöző lévén boldogan tartott velük, elképzelni sem tudta, hogy mi vár rá. Nos, amit nem tudott elképzelni, két hét

múlva már bekövetkezett, a megszökött rablógyilkosok, amikor teljesen elfogyott az élelmük, kénytelenek voltak levágni a szakácsot, és nap mint nap legalább háromszor falatoztak belőle. Eltelt még vagy két hét, és megdöbbenve tapasztalták, hogy a szakács elfogyott. Persze eldugdostak húsdarabokat a tarisznyájukba és a rongyaik közé, közben félték egymástól, alig mertek éjszakánként aludni. Aztán a szökevény rablógyilkosok egyike, akinek a szerepét a mi milliomosunk vette át, tudatában volt annak, hogy az egyre közelebb érő üldözők nemsokára a rejtkehelyükre találnak, s úgy döntött, hogy feladja a társát, lehet, hogy az illetőt kivégzik, de annak, aki a rejtkehelyhez vezeti az üldözőket, megkegyelmeznek. És úgy sikerült, ahogy elképzelte. Az egyik kora reggeli órában, amikor a társ a több éjszakai virrasztás után alig bírt ébren maradni, a mi emberünk óvatosan felállt, sikerült zajtalanul eltávolodnia, és megközelítve az egyre közelebb hallható hangokat, a rejtkehelyhez vezette az üldözőket. A társát másnap kivégezték, ő kapott még tíz év kényszermunkát, felemelték a napi normáját 13 mázsáról 15-re, amit természetesen soha nem sikerült teljesítenie, a napi élelmiszeradagját a felére csökkentették, és ezek mellett minden áldott nap megverték, hogy többet ne jusson eszébe a szökdösés. Aztán egy nap csak eljött az a zsibbadás, és ott találta magát újra az időutaztató dolgozószobájában, épen, egészségesen, a saját XXI. századi jelenében. Hogy miért hozta magával halott társát is, ez talány. És nem holtan jött vissza, igencsak életben volt, kezében egy kést szorongatott, és ráemelte a milliomosra.

– Megölettél, te bestia! – és ugrott volna, hogy döfjön, de az időutaztató résen volt, és letépette a padlóra.

A dolgozószoba padlójáról el is tűnt rögvest, visszatérhetett a múltjába, ahol a helye volt.

Az utolsó milliomos még hátravolt, pihenni már nem volt lehetőség, az a két óra alvás elegendőnek mutatkozott, be kellett fejezni a sorozatot.

– Sajnos nekem már nem maradt választási lehetőségem, meg kell elégednem azzal, ami maradt, így egy lepraszigetnek leszek a lakója többedmagammal, anélkül, hogy lehetőségem lenne választani a szerepek között, itt mindenki csak leprás, senki sem okozza ezt a betegséget, tudomásom szerint nincs ellene vakcina, aki megkapja, egyszer és mindenkorra kiközösítik az emberi társadalomból, gondolom, egyetért – fordult az időutaztatóhoz.

– Nem egészen – válaszolt a kérdezett –, emberek is megfertőzhetik egymást, tartós és szoros testi kontaktus útján képes fertőzni, antibiotikummal kezelik, kevés sikerrel, súlyosan torzító bőrgyulladással jár, a baktérium megtámadhatja az orrcsontokat, amelynek következtében az orrszövet eltűnik, leeshetnek az ujjak, kezek, lábak, lábujjak, a szemben az üvegtest gyulladása kezeletlen esetben vaksággal jár és a szemhéjak bénulása jön létre, perifériás idegkárosodásról is tudni lehet, amely tartós szellemi leépüléssel jár, no most az a kérdés, hogy ön a felsorolt következmények közül melyiket akarja választani – fordult a milliomoshoz, aki jól láthatóan zavarban volt, fogalma sem volt, hogy mit válaszoljon.

– Hát akkor bízva rám magát – mondta az időutaztató.

És a milliomos nemsokára Afrikában találta magát, beszélni nem tudott, félig-meddig sután botorkált egy népes lepraszigeten, mellette leprás csimpánzok

csúszkáltak a fák között, tisztában volt vele, hogy ez a vég, a bal kezéről három ujj hiányzott, a jobb lábfeje már csak félig volt meg, ezért nem tudott járni rendszeren, a napi háromszori étkezéshez el kellett gyalogolnia 100-100 métert, s ez mindhárom esetben egy-egy órát vett igénybe, segíteni senki sem segített senkinek, mindenkinek megvolt a maga nyomorúsága. Egy héten legalább kétszer temettek, ahol szokás szerint mindenki jelen volt, csakhogy a temető egy jó fél kilométerre volt a lakhelyétől, odáig legalább öt óra hosszát kellett gyalogolnia, ötöt meg vissza, elment vele az egész napja, sokszor az étkezést is lekéste, de a temetéseket nem hagyhatta ki semmiképpen, megszólhatták volna érte, s ha valaki egy ilyen helyzetbe került, annak vége volt. Nem kockáztathatta meg, hogy társai ne szóljanak az orvosnak, aki nagy ritkán megjelent a lepraszigeten, hogy neki is szüksége van valamilyen gyógyszerre, vagy ki kellene húzni az egyik fogát, vagy ki tudja, milyen betegség kerülgeti, egy orvosi vizsgálat néha rendkívüli fontossággal bír, az életösztön a lepraszigeten is dolgozik, mindenki mindenhol élni akar, a lehető legtöbb ideig, ez ellen nem az az ellenérv, hogy az öngyilkosok kivételek volnának, nem azok, az öngyilkosok gyávák vagy betegek, akinek nem ez a véleménye, az mélységesen téved. Arról nem is beszélve, hogy az ember születése és halála Isten feladatköréhez tartozik, magának az embernek ezekhez semmi köze sincs, csak annyi, hogy megszületik és meghal, amikor Isten ekképpen rendelkezik. Éppen az egyik temetésről vonszolta magát a lakhelye felé, amikor a mi emberünket elérte a zsidbadás, a dolgozószoba foteljében tért vissza a XXI. századi jelenéhez, épen, egészségesen.

– Sajátos élmény volt – mondta a milliomos –, nagyon köszönöm. Tudja, mire volt ez jó?

– Fogalmam sincs.

– Hogy megbecsüljem az egészségemet, hogy nap mint nap tegyek érte valamit, hogy a gyermekeimet is sportolásra buzdítsam. Nincs igazam?

– Persze – mondta az időutaztató. – Mindezzel csak egyetérteni lehet.

– Tudja mit, vissza szeretnék menni még egy-két órára, meg tudná oldani ezt nekem?

– Ötszázezerért igen.

– Rendben van, holnap a számláján lesz, bízhat bennem.

– Máris mehet, uram!

A milliomos ott találta magát a leprasziget temetőjében. Letérdelt annál a sírnál, ahová utoljára temettek.

– Uram, Istenem! Amióta itt vagyok, nem imádkoztam hozzád, pedig hiszek benned, engem nem véletlenül tartottál életben, valamilyen szerepet szántál nekem. Most világosodott meg az agyam. Nincs sem teológiai, sem tanári képesítésem, de a szavak embere voltam mindig, a környezetemben élő embereket meg tudtam győzni, hogy tegyenek vagy ne tegyenek valamit, hogy téged szolgáljanak mindörökké. Ismerem a Szent Bibliát, nap mint nap elolvastam esténként egy-egy részt belőle, mielőtt idekerültem volna. A Tízparancsolatra még mindig emlékszem, és mindig igyekeztem betartani. Igaz lenne vajon az a vélemény, amelyet egyébként senki sem cáfolt meg, hogy a keresztes hadjáratok tulajdonképpen azért indultak az évszázad elején, hogy a keresztesek megtalálják Jeruzsálemben

Mózes frigyládáját a Tízparancsolatot tartalmazó kőtáblákkal? Mennyire leegyszerűsödött azóta minden, a Szent Bibliában olvashatja bárki a Tízparancsolat szövegét, amelyeket mindannyiunknak be kell tartani, másképp az emberi élet az állatokéval lenne egyenrangú, akkor meg nem volt értelme világra jönni, vagy ha igen, azok, akik a Tízparancsolat szentségét semmibe veszik, a sertésekkel kellene egy ólban éljenek. Uram, érzek magamban képességet arra, hogy a leprásokkal betartassam a parancsolatokat, boldogan fogok élni ebben a nyomorúságban, amíg úgy döntesz, hogy sorban elveszed tőlünk az életet, de az utolsó lélegzetvételig téged fogunk szolgálni. Én majd megtanítom őket imádkozni, ha nem tudnának, hogy reggel tiszta lélekkel induljanak neki a napnak, és este nyugodt álmuk legyen mindannyiuknak. Segíts, Uram, hogy teljesíteni tudjam ezt az utolsó feladatot, amely értelmet fog adni az életemnek.

A dolgozósobába az utolsó milliomos ragyogó arccal érkezett vissza, megköszönte az időutaztató segítségét, amelynek köszönhetően, úgy érezte, hogy értelmet kapott az élete.

– Egy év múlva ugyancsak ide megyek, akárhányas számot húzom. És a következő években is. Lehetséges lesz?

– Természetesen, uram.

Az időutaztató kikísérte a milliomost a kapuig, visszajönni már alig tudott, a fáradtságtól botladozva érkezett vissza a dolgozósobájába, ahol rázuhant a kerevetre. Az álom szinte azonnal rátelepedett, éppen csak annyi ideje volt, hogy véglegesen eldöntse, hogy egy alkalommal három jelentkezőnél többet soha nem fogad.

Grendel Lajos

„Utazás a semmi felé”

1.

Fölvillant, mint az évtizedekig a sötét sarokba szorított, az elfeledésnek és az elmúlásnak kitett, de újra élővé vált kísértet, a Boronkay Imre (ugye, már nem emlékszik rá, csak a halál), és azt mondta: no, most megfogtam az isten lábát, csak egy kis segítségre van szükségem, és pedig egy főhősre, és az éppen te vagy. Boronkay már évek óta csendes bolond volt, de nem akadt ember, aki ezt nyíltan megmondja neki. Rendező volt a rádióban, nagyon tehetségesen indult, de elkapták és elkényeztették, aztán jött 68, utána is megmaradt valami csoda folytán, de az már nem volt a régi Boronkay, egyre többet ivott, és megbízhatatlan lett. Valami eltört benne. És ezt soha nem árulta el. A Manderla-ház udvarán találkoztunk, egy átjáróházban, nem volt menekülés. Na, éppen téged kerestelek – ezt ebben a pillanatban találta ki, de mégsem hazudott, számára az igazság és a hazugság egy és ugyanaz volt, összekeveredett a fejében, pláne, ha be volt rúgva. Boronkay egy csőd volt, már régen elbocsátották volna a rádiótól, de szerencséje volt. Nagyon tehetséges volt, és a tehetség lassabban kopik el, mintha tehetségtelen lump lett volna. Egy autóversenyző bajnok akkor is autóversenyző bajnok marad, ha már teljesen elitta az eszét. Tulajdonképpen tebelőled még nagy ember lehet – mondta Attilának –, még fiatal vagy. De a szeme nem úgy állt. Boronkaynak egy ideje mindenki gyanús volt, főleg, ha egyetértett vele, és túlságosan lelkes volt. Attila állt, mint a cövek, és nem tudta megállapítani magáról, hogy most túl lelkes-e vagy nem túl lelkes. Persze a későbbiekben se rádiójáték nem volt, se főszerep, semmi. Csakis színjáték, amiből egy szó sem volt igaz, Boronkay meg néhány hét múlva öngyilkos lett. Meg volt írva már előre, csak éppen Attila nem akart tudomást venni róla. Ahogy általában, most is elkésett. Már a Manderla-ház udvarán halott volt, pedig beszélt, gesztikulált, életjeleket adott magáról.

És ez harmincvalahány év múlva jutott eszébe, addig egyszer sem. Hát olyan kilátástalan lett minden? Vagy harminc év alatt egy hatalmas kört írt le, és most odajutott, ahol a Manderla-ház udvarán állt harmincegynéhány évvel ezelőtt? Már jóval elmúlt este tíz óra, úgyhogy előmerészkedett a vécéből. Még teljes fényvel égtek a Pláza lámpái, de a takarítószemélyzetet kivéve, a villanyok felét leoltották, és bezárták a boltokat, mint hosszú és fáradságos munka után szokás. Minden takarítónő őt nézte. Kint, a selymes úton, elsuhan egy taxi. Mert idebentről, az ablaküveg torz hullámveréséből, a motorzúgás mégis selymesnek és

andalítónak tűnt. Egy kövér férfi laposan odapillantott. „Ő fog elárulni engem.” Leült a kövezetre, és körös-körül megnyúlt a tér, és ellipszis alakúra formázódott. A takarítónők nem néztek oda, de lopva figyelték. Vagy csak az ő káprázata az egész? A kövezeten ült, mert a székeket behúzták a boltokba, és a boltokat bezárták. A kövér férfi egy sovány férfival órála tárgyalt. Ötven méterre, vagy talán még messzebb voltak, nem hallotta a hangjukat, de biztos volt benne, hogy órála tárgyalnak, mert a sovány pasas többször is felé nézett, ám a kövér pasas egyszer sem. Talán tíz perc telt el, talán fél óra. Mindenesetre a takarítónők már nem voltak sehol. A kövér és a sovány pasas is eltűnt. Aztán egy hang szólalt meg, röviddel azután, hogy mindnyájan eltűntek.

– Keljen föl, mert nem akarunk erőszakosak lenni. Csak csöndben és nyugodtan. Jöjjön, kérem, ide, és mi hazakísérjük magát.

Elmosolyodott, mert várta ezt a kinyilatkoztatást, mintha maga az úr szólt volna hozzá. És az úrnak engedelmeskedni kell.

– Nem megyek haza többé. Csak az üres fal van ott.

– Jól van – mondta a hang, mely előlről jöhetett, de az oszlop eltakarta őt. Fiatal volt, ezt szinte biztosra vette, talán olyan harmincéves forma ember lehetett. – Bemehetünk a klinikára is. Ott kialussza magát, és előbb-utóbb csak hazamegy.

– Mondom, hogy nem megyek haza többé. Inkább az utcán alszom.

– Hát jó. Nem leszek a jókedve elrontója – mondta az ismeretlen fiatalember, és halkán röhögött. – A klinikán meghúzódhat néhány napig. Akár örökre is. De bemenni a Plázába, és itt tölteni egy fél napot, és nem vásárolni semmit sem, csak úgy lődörögni... Lassan már idegesíti az itt dolgozókat.

Hát ez igaz volt. Előbb-utóbb följelentette volna valaki, sőt, már meg is tette. Minden emberben lakik egy vadállat, csak ki kell provokálni. Még mielőtt fölkelte volna, kinyújtózta a lábát, kényelmesen, mint egy elkényeztetett macska, és elindult abban az irányba, ahonnan az úr parancsa hallatszott. A Plázában ajtó nyikordult, aztán a lámpák felét eloltották, mire a külső zaj egy fokkal megerősödött, ez hallucináció, gondolta, hiszen a külső zaj, a városi zaj ugyanaz maradt, csak az ő vérnyomása emelkedett, és a zajártalom ezzel növekedett. Egy hosszú csík volt az út, és most már látszott az ismeretlen úr. Ezen az estén meglepetés nélkül vette tudomásul, hogy az akarata, mely eddig érvényesült, most néma maradt, mint egy döglött macska, egy szétpukkant léggömb, mert most, ebben a pillanatban nem érvényesül, még annyira sem, hogy kiabáljon, hogy hátat fordítson, hogy leszarja ezt a kurva világot. Ment ezen a csíkon, mint a holdkóros. Ott állt a néhány személy, mind idegen volt, látni, hogy onnan jöttek, a külvilágtól, és rendőrök voltak, noha egyikükön sem volt rendőregyenruha. Most éppen civilek voltak, jóindulatú civilek, akik hazakísérik őt, illetve elkísérik a klinikára, mert ő, ne adj Isten, nem akart hazamenni. Az első emeleten tartózkodott, és a földszinten még világított az összes lámpa, ha lenézett, szinte elvakította a fény. De ez sem volt normális. Valahogy ezen az estén semmi sem volt normális, beleértve a civil ruhás rendőröket, akik elhatározták, hogy ha tetszik, ha nem, hazakísérik.

Hárman voltak barátok, ez régen volt, ő, de régen, holott most is barátok, legalábbis a Tamás azt hiszi. De a Tamás sem hiszi már, csak úgy tesz, mintha megállt volna az idő negyven évvel ezelőtt! Nos, egyre ritkábban találkoznak,

és olyankor mindig fölemlégetik a hosszú, és csak a halállal végződő barátságuk történetét, holott már nincs barátság, a barátság elszakadt, mint a cérna öt éve, vagy még régebben, lehet, hogy tíz éve, vagy mit tudja ő... De ezt nem emlegetik. Hogy pofára esne a Tamás, hogy rendszeres látogatója a Plázának, mert oly közel van, egy perc vagy kettő. Átmegy a gyorsforgalmi út túlsó felére, és már ott is van. Igen sok fiatal jár a Plázába, egy egészen új generáció, szinte ott nőnek fel. Az iskola végeztével, hipp-hopp, gyerünk a Plázába, próba szerencse, minden ezredik vagy kétezredik markát üti a pénz, mely gépi pénz, de a pénznek nincs szaga, ezt már korán megtanulták. Az öregemberek ritkábbak. A „lódörgők”. Még most is fölmege a vérnyomása a harmincéves hapsitól. Hogy lódörgők! Még legalább azt nem mondta, hogy csavargók, bár azt is mondhatta volna. Hiszen, tulajdonképpen igaza is volt. „Már régen meghaltam. Csak úgy lódörgök a világban, mert a testem ideiglenesen itt maradt. De nem soká, barátaim, már nem soká.” Persze a Zoli más volt. Zoli különleges volt, de ezt csak jó sokára vette észre, Tamás és Zoli egy kaptafára ment, legalábbis eleinte, amikor megismerkedtek, és még egy fél évig, vagy, no, teszem azt, egy évig. Míg az ismeretségből nem lesz barátság. Mert a barátság nagy öröm és nagy tragédia, de ezt még nem tudta Attila. Zolit kiirtotta az emlékezetéből, mert nem akart gondolni rá, holott mindegyiknél jobban szerette. És most is szereti. Még mindig a legjobban. És mostanában előjött Tamással, Boronkayval együtt, mintha a szélvihar sodorta volna őket ide, az északi szél esőtül, havastul meg egy nagy kőfürgeteggel. Mert az Isten nem nyugszik!

A harmincéves férfinak a merev arcizma jó sokára pihent meg, csak amikor Attila már az ő felügyelete alá tartozott.

– Megijedtünk – mondta. – Azt hittük, hogy egy örülltel van dolgunk. De maga nem örült?! – tette hozzá, de az idegességtől mégis megremegett a hangja. – Hát hová akar menni, ha nem haza?

– Mindegy – mondta Attila. – És miféle klinika az?

– Egy hétig ingyen aludhat ott. Aztán ha tovább marad, nos, azt már fizetni kell.

– Magán- vagy állami klinika?

– Tudja mit? Ez egy hétig ne érdekelje magát.

A felügyelő vagy az intéző, vagy kicsoda, mert nem volt rendőrkapitány, az hétszentség, túl intelligens volt a hangja, vagy ha túl intelligens, akkor a rendőrök szociológiát tanulnak, vagy más efféle butaságot... Nos, orvos volt! Vagy pszichiáter? Bársonyos hangja volt, mint a Bács Ferencnek vagy a Domján Editnek, és ez a bársonyos hang „kiütötte” őt, ami azt jelenti, hogy megadta magát neki, holott senki sem kényszerítette rá. A másik két figura viszont ellenszenves volt, az egyik torokhangon gargarizált, mint egy arab emír, a másik selypített, piszkos volt a cipője, türelmetlenül harapdálta az alsó ajkát, és vörös volt a szeme a kialvatlanságtól. „No, hová megyünk” – kérdezte a Domján Edit és a Bács Ferenc kereszteződése, inkább kíváncsiságból, de hát megmondta, hogy hová, de úgy látszik az a fajta pasas volt, akinek kétszer kellett mondani valamit, hogy egyszer megértse. „Megyünk hát a klinikára” – és Attila türelmetlenül intett, mintha máris késésben lennének. Zoli fiatal volt. De nem is ért rá megöregedni. Viszont Tamás is fiatal

volt, ebben a pillanatban legalábbis, és ezt erős túlzásnak tartotta, mert ő meg nem volt fiatal, és ez furcsamód sértette őt. És határozottan elindult a kijárat felé, a többiek egy pillanatra haboztak, de aztán fölvettek az ő tempóját. A Pláza sötétbe borult, vagyis hát égtek még a lámpák, de Attila hátat fordított nekik, és a friss éjszaka fogadta őt, a nyakkendő, elegáns úriember, mert az éjszaka ilyen volt, nyalka, friss fiatalember, sötét ruhában és sötét nyakkendőben. Bezzeg a téli éjszaka egészen más volt. Jéghideg volt, és farkasok voltak a sötétben, és az embert kilelte a halál. De nem értették meg, gondolta Attila, és még sok mindent nem értenek, és soha nem is értik meg, most is csak az ő eszébe jutott... „Valaha fiatalok voltunk, de csak a Zoli maradt örökre fiatal.”

Valaha fiatalok voltak, még nem voltak Plázák, még a három-négy emeletes házak között jobb volt a levegő, tisztább volt az ég, lassabban jártak és kedvesebbek voltak az emberek, megkérdezték, hogy hogyan szilvesztereztél, vagy hogy milyen a kofánál a petrezselyem, vagy hogy nyári hőségben nem romlott-e meg a disznóhús, és az emberek kedvesen válaszoltak, hogy jó, kitűnő, jó, mint az esti mise vagy megzápult, rossz, mint a jégverés. Az emberek összevissza beszéltek már akkoriban is, de egy picivel nyájasabbak voltak, nem sokat törődtek a halállal, élték a mindennapjaikat úgy, hogy észre sem vették, hogy múlik az idő. A kommunizmus pedig őrt állt felettük, mint a kondás a disznók közt. Aztán jött a rendszerváltás, még Attila nem töltötte be a negyvenet, épp a férfikor delébe araszolt, és hirtelen megváltozott körülötte a világ. Pedig jó és megbízható ember volt, illetve az is maradt, de a világ megváltozott körülötte, mondhatni, levette az álarcát, semmi több nem történt, az égvilágon semmi több. De ez éppen elég. És elkezdtek épülni a Plázák, ami abszolúte rendben van. Egy Pláza, két Pláza, és aztán sorba a többiek. És ez is rendben van. Még Krisztina javában élt (még nem tudott róla, hogy neki egy alabástromillatú, fekete, de hófehér bőrű Juditja van), szóval az első látogatása a Plázában csalódás volt. Mert akkor már a sokadik Pláza épült, ráadásul a belváros szélén, csak át kellett mennie az utca túloldalára. Eltévedt, idegen volt, szinte menekült tőle, az utcán nagyot lélegzett, első alkalommal érezte, hogy túllépett rajta az idő, hogy előbb-utóbb meg fog halni. És Krisztina életében be nem tette a lábát a Plázába, csirkecombot vagy friss zöldséget a sokkal kedélyesebb Körnernél vagy Zelenáknál vásárolt, és öltönyt sem a Plázába ment venni, hanem a szocialista ipar hanyatló fellegvárába, a Dunajba. És tökéletesen elégedett volt. Krisztina halála azonban megváltoztatta a világot, méghozzá gyökeresen. Mire kiegyenesedett, mire talpra tudott állni, vagy fél év telt el. Villanykörtét vett a Plázában, mert az elektronikai üzletet, mely szintén kórhajtásnyira volt, ismeretlen okokból bezárták egy hétre, szóval a Pláza volt a legközelebb, és volt fehér üveg meg vörös üveg meg átlátszó üveg meg üvegtelen villanykörtéjük, szóval bement az áruházba, és nagyot fordult vele a világ. Egyszeriben kiderült, hogy a városban van még egy város, és sokkal intelligensebb emberek járkálnak föl és alá, az üzletek nincsenek tele, válogathat az ember akár egy órát is, mert itt valóban megállt az idő, jobban mondva nem törődnek az idővel, csak amikor becsukják a boltot. Nos, azonnal megnyerte a tetszését. Úgy bámult bele a nagy csarnokokba, mintha egy másik világban lett volna, egy csodavilágban, mely öröktől fogva van, csak egy kapun kell befordulni, és a szür-

ke város csakugyan átváltozik mesés birodalommá, ahol villanykörtétől kezdve hétszínű amerikai blúzig vagy zöld-kék-piros-fekete machesterig minden, de minden kapható. És ez nem New Yorkban, hanem húsz méterre van a lakásától. Éjjel is ezen gondolkodott, mert nem tudott aludni, mert özvegy volt, és kitaszítottnak érezte magát, mint egy leprás. És másnap újra elment, és gyönyörködött a választékban, mert összevissza volt néhány eurója (pardon, még koronában fizetünk), és távol volt a fizetés. És lassan mindennap eljárt, eleinte biztatták, hogy vegyen ezt meg vegyen azt. Utóbb már sóhernak nézték, kapzsinak, mert van pénze dögvél, de ő inkább megtartja magának. Holott nem volt pénze, gyakran csak villamosjegyre meg cigarettára.

És ekkor jött Tomi, vagyis Tamás, pedig ritkán találkoztak, és még ennél is különösebben Zoli, aki harminc éve halott volt, és évtizedek óta nem jutott az eszébe, csak ha valamilyen haverja költözött át a túlvilágra. Akkor igen. De csak egy futó találkozás volt a rég halott barátjával, és nem is nagyon kellemes. „Hívogat a túlvilágra, de én még nem akarok menni. Pedig egy idő óta remeg a kezem, gyakran fáj a nyakszirtem, és néha úgy elanyátlanodom, hogy nem is tudom, mely városrészben, vagy mely utcában tartózkodom.” Egyszer úgy reszketett a keze és a lába, hogy inkább lemondott arról, hogy valami kis ebédet készítsen, kiment a balkonra, és éhgyomorral napozott, mígnem késő délután elmúlt a remegés, de pechjére az éhezés is. Most fordult elő először, hogy itt-ott nem engedelmeskedtek az akaratának a végtagjai. De ez, hála istennek, csak múló rosszullét volt, erőtlen lázadása a megzabolázható kezeknek, lábaknak, gyomornak és hasnak. Nem minden működik úgy, mint hajdanában, de erős akarattal túl lehet tenni az anarchián. Nos, belépett a Plázába, és megjelent előtte Tomi, majd egyre inkább Zoli, és most még a Boronkay is, bár őt kevésbé sajnálta, mint Zolit, sőt egy időben kifejezetten ellenszenves volt a számára, mert részeg volt, mint egy részeg haramia, és állandóan cikizte őt. A Plázába járt, hogy találkozzék velük, legalábbis a kísértetükkel? Attila elhessegette még a gondolatát is ennek. Nem! Hiszen Tomi él! Meg kellene látogatnia egyszer.

– Hová megyünk? – kérdezte, mert a város végében jártak, már a Dunaszerdahely felé vezető úton, de még Pozsonyban.

– Nyugi – mondta egy hang a kocsi elejéről. – Mindjárt itt vagyunk.

– Álmos vagyok – szögezte le Attila, olyan hangon, mintha még úr lett volna.

De nem volt már úr, nem álmodott, ellenben egy hókuszpókusszal visszakanyarodtak a város felé, de nem mentek a gödrös és kátyús úton ötszáz métert sem. Itt lakott Zoli! Elmentek a ház előtt, de nem volt kivilágítva az út, és az ablakokban sem égett a villany. Attila dermedten ült a kocsi hátsó ülésén, évtizedek óta nem járt erre. Tulajdonképpen a Zoli halála óta, márpedig rengeteg idő telt el azóta. Meg sem mukkant. Nyilván az embereknek fogalmuk sincs róla, hogy mi játszódott le benne egy tized másodperc alatt. A ház mint ház! A ház megmaradt, ugyanolyan sárgára volt kifestve, mint azelőtt, csakhogy mások lakják, idegenek, akik némán összenéznek... Valami Zoli? Hát nem ismerjük, kérem. Régen volt, még gyerekek voltunk, és nem is itt laktunk. Vagy még gorombábban? Nem ismerjük, hagyjon minket békén. Attilával az autó egy emeletes ház udvarába

hajtott be, alig száz méterre Zoli hajdani otthonától. Csak ekkor jött rá, hogy Zoli tulajdonképpen itt is albérletben lakott.

– Menjünk be – mondta udvariasan a harminc év körüli férfi. De Attila valahogy úgy érezte, ellentmondani neki nem érdemes. Most, a százas körte fényében, alaposabban szemügyre vehette. A pasas egyik szeme ingerülten járkált, mintha valamit sürgősen keresne, de a másik *néma* volt. Egy félvakra bízom magam? Ez volt a második megdöbbenése Attilának. Nem, nem, valami nem stimmelt, holott a pasas végre bemutatkozott, pszichiáter volt, valahol olvasott az illetőről. Elég neves pszichiáter volt. És udvariassága valahol sértette őt.

Zelei Miklós

Akkoriban még fehér voltam

Santa Monicában az a fekete lány, aki Los Angelesben lakott. Csak az ajtaja volt Santa Monica. Mihelyt beléptem, nem ott voltam.

Hamar leterítette a sors. Vele halt meg a Los Angeles-i is. Még megvan a hajuk. Földrészeken át is érzem az illatát. Kiásom. Beletúrok. Beszélni tanítom a dögkeselyűt, hogy legyen, aki szól hozzám: a haladék. Hogy nem kell a halál kivilágított bányaliftjén alászállnom és izzó nyelvű csákánnyal jöveszteni a folyékonyan lángoló szénfalat. Külszíni fejtéssel jutottam pokolra.

Én öltözöm, ő az ágyon hasal. Lábát térdben behajlítva, talpával sokáig nézi a plafont, amíg megkérdezi: „Az ingeid, ugye, magad veszed?”

Az a pálmafa már régóta leselkedett utána. Követte. Éjjel az ablaka alatt várt. Hiába szóltam egy csomósor, hogy eszközöljön ki távortartási végzést. Amikor a parti behajtón padlógázzal döngetett, a pálma kihasználta az alkalmat és a kanyarban elébe ugrott. Az átömléshez nem volt zsírmentes, eperízű vér. Amikor beleharaptam az ajkába, mindig éreztem, milyen finom.

A halál csupán az abortusz korrekciója. Akit nem sikerül rögtön, ahogy azt kell, még az anyjában elintézni.

A múzsa torka

Olvasztárbakfis. Kohóbaba. Offline vas és acél. A vesztes pillangózás örök dobogója: fáj a torkom. Nyeléskor jobban. Erőlködöm, rajtam a köhögés, de semmi nem szakad föl. Száraz és kapar, beszélni is alig. És lázam is! Nem mértem, eltört, de érzem. Pedig vettem be Algopyrint. Kettőt.

A múzsa nyugdíjban, torokgyuszija dolgozik. Alig bírja a lantot is. A húrok duzzadtak, a hangszertest teljes ívén vörös foltok, málnaszín elváltozás, kiütés, lepedék, rekedt, reszelős rezonancia. Ha pendül a húr, köhögési roha-hhha-hhha-hhha-khm-khm-khm ríkatja. Meddőhányás, salakzene.

Az orra is folyik. Éjjel dugul. Hrrrtyög, hrrrtyog, szrrrtyög, szrrrtyog, szív és harsog. Hajnalra beáll, lenyugszik. Orrlyukában megdermed a kunkori szórszál, a kifújt levegőt rezgésbe hozza íígy, a belélegzett levegőt úúúgy. Íígy-úúúgy. Piszte aulosz, beleesne az eső. Ííí-úúú-ííí-úúú világosig. Fuvolázza, hogy nem egyedül vagyok, hogy nem magamra. Fuvoláz, zenél, muzsikál, reggel trombitázva kel, ébresztővel két zsebkendőt telifúj.

Jóval 1964 előtt született: baby-boomer. Három b, y. Már nincs értéke, csak használati. Költőjének ómega és alfa. Modest proposal, hogy betegsége idejére nyugdíj nuku, hisz nem teljes értékű nyugdíjas. Költőjét mint meghihlette, ahogy a Spárral szemben, a rendelőben levegő után kapkod, fuldoklik. Az most a közért. A Spár.

Ahogy alszom

Hány éneket megölték, hányat kikapartak. Nem győztem foganni, megszületni. Magzati létben férfit játszani. A dajkák hangja szép volt, a halálba ahogy beszoktatás. Kezdetben két-három óra csak naponta, aztán kétszer annyi. Gyorsan megtanulom, hogyan tettessem magam halottnak, ha puha léptekkel jön anyám, szagolgat, az arcom nyalogatja. Megtanulom időben, a jövőt hogyan kell halva tölteni.

Mindegy ma már. Léttelen és tárgyaltalan. Egy-kétezer karakter hajnalonta, napkelte mentesen. Az alvászavaraim fogom munkára, mint az oroszok a Jenyiszejt, a nagy, rabszállító folyót. Olyan erővel tör rám az ébredés, ahogy a Jenyiszej árad, hajó hajó után, délről északra. Konténerek az emberek, teli álommal, múlt és jelen tudása bennük, értéktelen, eleven rakomány, feltörve, összedúlva. Éhségtartalom, súlya pontosan lemérhető, párás palackokban káprázó szomjúság. A semmi műzsájának jövetele.

Arcot, szemet mosok, hideg vizet a csuklómra, tarkómra is, fölfrissítem a fülcimpákat, jövök a szobámba, hogy asztalomhoz ülve bekapcsoljam a Macintosht. Egyre gyakrabban előfordul, hogy amikor benyitok, már ott ülök.

Cipők

Elemér, a suszter újra megnyitott. A rég megszűnt Olimpia mozi alatt fungál a suszteráj. Volt ott egy ehetetlen bár is. Hideg műbort szolgáltak fel, citromszellettal langyos vermutot, amerikai mogyorót kistányéron, a Lenin tévesz termelte Pest határában, keletnémet lányok pulóvert csempészték és önmagukat, de még mindig olcsón lehetett hozzájutni ezekhez a cikkekhez az Olimpia bárban.

Ujjávarázsolja Elemér a régi lábbelit. Foltoz, szegel, kalapál. Talpal, sarkal, spiccvasat, sarokvasat pótol, túsarkat hegyez, megvarrja a felsőrész repedéseit, és pont olyanra festi, amilyen a cipő. Nagy mester ebben. Elemér Willem van Gogh! Az ácsorgásban kopik a leggyorsabban a cipő is. Mióta megint nem indulunk sehova, a javítása nagyon megy.

Záruk, rácsok, hevederek

Az összes emeleti lakásba betörték és falig rámosták őket. Egyet kivéve, ahonnan hetekre elutaztak, nyitva felejtve résnyire az ajtót.

Csengőfrász

Ha nem szól, az is. A csöndek hosszan. A csöndek váratlanul. Az ügyeletről a szociológus. Kiriad, ujját a homlokomba dugja: immunrendszerem társadalmilag meg mindenhogyan, rég összeomlás. Kihúzza, visszadugja, könyékig szívembe

forogat. Kihúlt a túlélés vágya, kimúlt ösztöne. Önvédelmi stratégiám statisztikai értéke nulla. Ezt tudja mondani. Tanuljak többet, olvassak sokat. Hogy ne ismétlődjék: múltismeret!

*„Lám, ösztönöm helyes nyomon
járt, amikor bejött az ember.
»Kikapcsolja a villanyom« –
ez zúgott bennem, mint a tenger.*

*A kés ott volt az asztalon
– éppen a ceruzám hegyeztem –
ha ezt az embert leszurom,
tudom, mindennel kiegyeztem.”*

(József Attila: *Gyönyörút láttam*. 1937. július)

De a történelem is tanul, és megjön az embere. Kék overallban, sárga paszomány. Mellén fényképes azonosító, markában én s a megbízólevél.

Csak a dolgát végzi.

De itt az ajtómban?

Mosolyog. Sodrából nem lehet a történelmet kihozni. Ügyféltanfolyamokon direkt tanulja. És pont odanyúl, hol az órát megbuheráltam. A tápvezetéket ott tárja föl, hol ápolitam s eltakartam.

A történelemnek jók a felderítési mutatói.

A fizetését emelni fogják.

És fotelban üldögél, mert elviszi a bútoraimat. Hiába állok őrt, az ajtót betöri. Tanúkkal. A történelem mindig törvényesen tör be. Betáncol. Salome hullámzó keblei. T-54-es hattyúk tengere. Kígyózó sorok, háttal.

Komment

Herceg, a szekrényt viszik, a csontváz marad. Aztán a lakást is elviszi a történelem. Fordítva különös volna. A lakást először, a bútorokat aztán, én meg kalózmásolatok közt, falak és födém nélkül a hetedikem egy sezlonyon.

Hátam a semminek vetem, osztanak. Forró teát, meleg ételt. Én szavakat osztok, de nem kellenek. Hiába csöngetek hosszan, hiába csöngetek váratlanul.

Exkluzív a Celebmagazin életmódrovatában

Még szerencse, hogy textiles a Kenderesi szaunája! Máskülönben az úszómesterek még a fürdőnadrágot is húzgálhatták volna föl a középkorú férfire, aki a szaunában lelte halálát. Pontosabban, akire a szaunában lelt a halál. A férfi mondat közben fordult le a padról. Arról beszélt, hogy havi vitamin-tabletta- és gyógyteaszükségletét melyik biodiszkontban szokta szinte féláron beszerezni. Egy idős hölgy megkérdezte tőle, hogy melyik busszal közelíthető meg az előnyös biodiszkont, mire a férfi, akiről azután kiderítették, hogy

Galambos Áronnak (47) hívják, rámosolygott az idős hölgyre és így válaszolt: „Én azt, kérem, nem tudom. Én felülök a biciklimre és...” Ekkor esett fejfel a szaunakályhára, a kárkésztő mentők azonban, akik újraélesztésével hiába próbáltak, megállapították, hogy Galambos nem égési sérülésébe halt bele. A halál oka: szívelégtelenség. Amikor égési sérülését beszerezte, már nem élt. A mentők távozása után Galambost hullaszákba tették és a lelátó egyik alsó padján helyezték el, az öltözőkből a medenceterbe vezető lépcső közelében, ahol a szállítók érkezéséig, több mint három órán át feküdt. A Kenderesi vezetője a halálozás miatt nem záratta be az uszodát. Rélay Roland (35) uszodavezető azt mondta, kegyeleti okból nem kell bezárniuk, csak ha gusztustalan, fertőzésveszélyes esemény történik, például ürülék jut a vízbe.

Megkérdeztük az elhunyt Galambos Áront is, aki lapunknak, a majdnem félmillió példányszámban megjelenő Celebmagazinnak régi olvasója, és kizárólag nekünk volt hajlandó nyilatkozni! Az elhunyt Galambosról kiderült, hogy extrém sportoló:

– Én, kérem, nem tudok úszni! – mondta a Celebmagazinnak adott exkluzív interjúban. – Mégis a Kenderesibe járok mindennap. Éves bérletem így tudom maximálisan kihasználni. A *Mélyvíz! Csak úszóknak* tábla melletti startkőről a vízbe vetem magam, azonnal fuldokolni, csapkodni, kapalózni kezdek, el is merülök néhányszor, mire az úszómestereknek sikerül kimenteniük. Tízszertizenötösztör megismétlem! Én el se tudom mondani, hogy milyen jól átmozgat. Esküszöm, hogy ez a legjobb fitnessz. Utána pedig irány a szauna!

Fekete Riviéra

Bőröndökkel, táskákkal, szatyrokkal az átépítés alatt álló Felszabdulás téren. Hozzá kell a szegénységhez mélyíteni a várost. Két méterrel közelebb. Az ilyen kicsi is számít. A pokolhoz.

Nem várakozik, megérkezett. Trendi borosta. Mosolyát fogak nem zavarják. Halszákamintás felöltője nagyvárosian laza. A vállból leszakított ujjak jól kihangsúlyozzák a zakó hiányát. Alatta természetes anyagból készült karok, finom, meleg a tapintásuk. A lehajtható ellenzós, prémes bőrsapka magabiztosságot sugároz, a mostani szokatlanul enyhe napoknál sokkal nagyobb hidegben is bevéd. A fűző nélküli bakancsok biztosítják az egészséges szellőzést, viselőjének lezserségéről beszélnek. A zokni elavult, szerepét a jóval nagyobb bakancs és a láb közötti praktikus, hőszigetelő légréteg tölti be. Pucér esernyőküllők az ég. Eltávozott, de itt hunyorgat rá. Istent keresi, „aki hátrál”.

Az aluljáró mellvédjének dől. A munkálatok végeztével felüljáró lesz. A metró magasvasút. A csövek, vezetékek a felhők között. Háborús bombák odaföl helyezve. Szennyecsatorna a magasban. Mindig valami tartalom. Öml, zuh, foly, dögál, dogál és perészget. Állandó kiáradás. Túlcsondulás. Patkánypermet a szélben.

Leccsap a csarter, karma közt viszi.

Vészkiárusítás

Aktív bélflóra, aktív hétköznapiak! Se túlgyomorsav meg roszongás, nincs rotjongás. Nem rekedek szét, has nem megyek, Puffadó Bill nem vagyok.

Hódító ma a bélflóráim.

Hónaljaim ápolom, hidratált. Alkonyatkor a kikötőben nagy kacagás protkócsiriz! Felszabadultan integetek a zsírpárnák után. Gyűjtőpontjaimra sugárfertőzés-ada-gomat átveszem, a rákkeltőtápot money back guarantee, a szorongásfejadagot, azéji rémálmaim, felújított öngyilkossági vágyaim, rágszálóirtós nápolyim, egér-kövem és tévelyem, meg maszlagom és mételyem. Tavalyi rettegetéseimet beszámítással idei márkákra cserélem. Félelmeim bukóhullámain magasra szállok.

Eladom van Gogh levágott fülét! Nem a szája végét viszi, nem is eteti! Kettévágott óriáskigyóm eladom. Sarokban kuporgásomat kilakoltatás miatt eladom. Éhezésem eladom. Rémálmaim eladom. Szívszorításom eladom. Hideg örvényeimet eladom. A tapogatózást a szív sötétjeiben eladom. Hajnali verítéke-met eladom. Félbeharapott aszpirinemet eladom. Hasfalamból a szikét eladom. Hontalanságom eladom. Autóeladásomat eladom. Emlékkönyvemet: ennek az utcának mindkét vége zsák. Repedt kályhámom macska hűl. Hogy voltam bejutni képes? Napnyugat megváltója akciós Buddha használt elefánton. Az összes bennemondatokkal eladom. Koszos körmeim eladom. Lábombáimat eladom. Kihullott hajamat eladom. Megújuló energiám a rettenetes bűz, amit árasztok, eladom, eladom, eladom. Halálaimat eladom.

Komment

Két szörfdeszka az élet tengerén,
az egyikén te állsz, a másikon én.
A két deszka egymástól elszakad,
de a szerelmünk örökké megmarad!

Munkanaphimnusz

A nappal fehér vásznán mindig marad egy darab éjszaka. Minél jobban világosodik, annál inkább látszik. Ahogy száll fel a szürke derengés, mind feketébb. Hypózom, cloroxozom, moshatozom, hideg víz, meleg víz, kefevíz, áztatáselölről, magzatkvíz, csarnokvíz. Csak napszállta után tűnik el.

A munkanélknep repmacskakályha himnusza. Izzófájdalomremix hidegnyá-vogáson. A fagykonvektor jégimnusz. Hidegradiátor-himnusz, sötéthyény-léshimnusz, egy tört szék őgyeleg. Naphimnuszokat szerettem volna írni mindig, „szolgálván hálával s alázatosan”¹ a belélegzett hányásban fölriadt hajnalokhoz, a délelőtt elkábításához, a darabolós gyilkosság áldozata-délutánhoz, az alkonyat kibevezéséhez. Halott zseblámpám becsukott szeméhez. A napvédő krémhez.

1 Assisi Szent Ferenc: *Nap-testvér éneke*. Szedő Dénes fordítása.

A napernyőhöz. A napközihez. A napfogyatkozáshoz. Lepkehálóval a tantestület az agyamban, a pávaszemes, fekete szóképeket gombostűvel a homlokomra szúrják s a számárpadban hallgatom a faanyag lakkozása alól a szarvasbőgést.

Az UV-sugárzást nem kerülöm. Nem kenem fényvédő krémmel az agyamat, a szívemet és a lelkeimet. Minden reggel jókor az ablakokat. Naphimnusz 0–24.

Naphimnuszok a fekete foltba.

Hajtja a Golf-áramlatot. A már hátrafelé is késik órát. A homokóra alsó edényéből a felsőbe a homokot.

Nyolc perc. És a vászon, amelybe csavarnak, kész. Az időm nem telt, kiürült.

Költészet

A Vörös Október Művelődési Központ könyvtárából Barczy elvtárs, intézményi fűtő néhány szekrény könyvet minden reggel lehordott a kazánházba fűteni. Egész nap jó meleg volt a könyvtár.

2013. pozitív

Most van az, hogy nem tudom, mi van. Tegnap jött a hír: megvett minket a BRGNZ tulajdonosa. Tegnapig nem is hallottunk erről a cégről. A Kajmán-szigeteken van bejegyezve. Lukács úrnak, aki a kilencvenes évek közepe óta igazgatta a vállalatot, tegnap volt az utolsó napja. És bemutatkozott Takács úr, az új tulajdonosunk amerikai magyarja. Tulajdonosunk. Pedig nem ő a miénk, hanem mi az övé. Körbevezették, megnézték bennünket.

A kollégáim nagy égedelemben vannak. Próbálták kisakkozni, az új tulaj milyen lobbisoporthoz áll közel, kiket hoz ide, kiket fog kirúgni, kiket hagy meg. Én meg nem hallgattam tovább ezt a kínos huhogást, zavart röhögcsélést, eljöttem haza. És nyavalyogni egy pillanatig se, nincs rá erkölcsi alapom. Mert például apám annak idején állattenyésztő technikus volt, aztán dolgozott gázüzemben, lett teherkocsijogsija, aztán elvégzett egy szállításszervezőit, szakcsoporthoz vezető lett az áfésznél, azután tápboltos, és kábé olyan idős volt, mint most én, amikor ív- és lánghegesztő szakmát tanult, és elment egy lakatosbrigádba. Én pedig már huszonegy éve ugyanabban a szakmában, húsz éve ugyanazon a munkahelyen dolgozom.

Lajos születése

Farkascordának nemet, apukám? Hogy megmondd nekik, nem mész közénk előadást tartani? Ráadásul azt is, hogy miért nem?! Szépen elvállalod, ezért aztán előző nap késő délután meghal a feleséged bátyja. Nem Budapesten... És nektek föl kell kerekednetek, vidékre kell indulnotok még aznap este, mert szegény

bátyus egyedül élt, nincs, aki intézze a temetést. A feleséged a legközelebbi hozzátartozó. Nagyon szerette a bátyját, és rettentően megviseli a tragikus esemény. A nehéz órákban te nem hagyod magára. Vezetni se tudna a téli úton ilyen állapotban! Milyen váratlanul jött, istenem, a halál. Reggel még hosszan mobiloztak, aztán a bátyus dolgozni ment. Építész. A feleséged családjában majdnem minden férfi építész. Persze, legyen hiteles a történet, részletgazdag. És délben, ebédkor, a második fogás helyett jött a halál. Lefordult a székről, és abban a másodpercben vége volt. Borzasztó. Nem találok szavakat. De az is igaz, hogy nem szenvedett legalább!

Van bátyja a feleségednek?

Nincs. Akkor nyugodtan meghalhat. Lajos legyen a neve. Az ilyen jó mérnök-név. L. Lajos 1950–2013. Még élhetett volna.

Urnázni fogjátok?

A világot jelentő koporsódeszkák?

Szerintem szórjátok szét. Az a legolcsóbb. Egy szóróparcellás temetés a ti életviteletek mellett sem szokatlan mértékű költsékezés. Csak ne csináljátok mindennap.

Virtuál

Egy apát annyira zavarta, hogy fia minden idejét online szerepjátékokkal tölti, hogy virtuális bérgyilkosokat fogadott: azonnal öljék meg fia karakterét, akárhányszor belép a játékba. A virtuális gyilkosságsorozattól azt remélte, hogy fia egy idő után elveszti a szerepjátékok iránti érdeklődését.²

A kínai X. F. (23) még középiskolás korában kezdett el szerepjátékokkal játszani. Az évek során szinte mindegyiket kipróbálta. A kínai szerepjátékosok egyik mesterének tartja magát. Az elkeseredett apa azt állította, hogy a fiatalember nagyon rosszul teljesített az iskolában, utána pedig munkát sem tudott szerezni. A fiú szerint ellenben arról volt szó, hogy nem talált olyan munkát, amelyet szeretett volna. Az apának az sem tetszett, hogy fia még egy szoftverfejlesztő cégnél sem bírta ki három hónapig sem. Elkeseredésében döntött úgy: játékosokat fogad, hogy kedvenc játékában vadásszák le fia karakterét. A terv az volt, hogy a fiú valahányszor belép a játékba, a virtuális bérgyilkosok azonnal megölik a karakterét, ettől hátha elmegy a kedve a játéktól és munkát vállal.

Az apa akciója teljes kétségbeesésbe döntötte a fiút. Toporzékolva magyarázta szüleinek, hogy a játék nincs rá rossz hatással! De hiába. A sorozatos kudarcélményt, karakterének állandó elvesztését végül képtelen volt feldolgozni. Reményvesztettségében úgy döntött: felveszi a harcot, beszáll az akciójátékba. Megindult, hátulról leterítette utcájuk posztos rendőrért. Az így zsákmányolt Jing-

2 Vö. http://index.hu/tech/2013/01/07/virtualis_bergyilkost_fogadott_fia_karaktere_ellen/

Gong pisztollyal és tartaléktárral kivégezte szüleit és a velük közös háztartásban élő nagymamáját.

A lövöldözés hangjára a szomszédok lettek figyelmesek. A lakásba behatoló kommandósok először nem találtak ellenállásra. Váratlanul támadt rájuk a fiú. Legújabb akciójátékából a kommandósokat nehézgéppuskával lőtte szét. A lakás áramtalanítása után azonban könnyűszerrel megbilincselték.

A Nagy Vadász

*„habár a szent kereszt dicső,
de fényesebb a puskacső”*

Buda Ferenc: *A Nagy Vadász*. Székelyföld, 2012. 12. [5]–7. p.

Mennyek kapuja. Fegyvert behozni tilos! Nagy Vadászt nem tartja vissza tiltás, törvény, forgóajtóban forró légörvény, írott és íratlan szabály. Szokás, rovás rá nem vonatkozik. Vereckei tamburmajor, olvadásuk végső tócsájáig éljenző hőemberek a bandérium élére vipdaruval lóra emelik. Kocsmai nóta, mint a szikla, lóháton indul, számaron érkezik, s nyulaké lesz sok répaorr.

Vip, vip, hurrá! E tartományhoz, úgy véli, van joga, let's go to mennyek országa, hogy az Úristent megy kitüntetni, Szent Hadicsel, jó ürügy. Szagos mirigy, szagtalan müge, erdőmesterfű: leváltani! Ha visszaszaglik. A növénytanból is kirandalírozni nyomtalan. A kőtáblával Szent Pétert fejbe somja és több vállra elég fegyvert bevisz. Golyóst, sörétest, távcsövest. Vadászjelenetekkel díszes fegyveragyak. Agyfegyverek! Kilóni mindkét féltekét, homloklebenyt és gerincvelőt. Angyalskalpkés. Csócsapda, csapódó csapda, hurok, nyárs, háló, horog. Fúvócső, dárda, íj. Estélyi háncsszoknya, tör. Kétcsovú, háromcsövű, négycsövű, öntöltős durrnagyok. Rohannak hajtani a nőstény ördögök meg a kanok. Hogy újra itthon! Angyalvadászat, mert jóból is megárt a sok, ritkíteni kell az állományt. A mennyből poklokat csinálnak, trombitát fújnak, üstökkel zörögnek, káromkodnak és fütyülnek. Csapatokban riadnak föl az angyalok, a kegyelemből kihajtják őket a puskacső elé. Szárnyveszetten rohangásznak, fejveszetten menekülnek, dörög Nagy Vadász összes fegyvere. Véres lyukak az ingecskék fehérén, a megsebzett szárnyakból száll a toll. Egyetlen sátán százfelé szelindek, foguk közt az elejtett angyalok.

Kabinetje falán Vícium márkájú, aranyveretes, gyémántberakásos, éjjellátó, célkövető vadászfegyvere. És büszkeségei, a sarkalatos négy trófeák. Az okosság, az igazságosság, a mértékletesség, a bátorság trófeája. Fölöttük a világrekord, súlya, mérete az összes katalógus hivalkodása: a szeretet. A legnagyobb helyet viszi a falon, pontosan a közepébe küldött, tökéletes találattal.

Komment

François Villon (1431. vagy 1432. – 1463., eltűnt) médiaszakértő: minden hírt lehet manipulálni. Csak egyet nem: Krisztus véré.

Tandori Dezső

„Tavasz ide, tavasz át...”

Mind a dolgozatban említett írók emlékének!

(Fejezet az én Gergely-naptáramból, Scarlatti-sonáta, aki érti, mi az)

Az évek is: törmellék. Törmelék. Elkerültük a puszta tórt, a halál csapdáját, maradt egy olyan halom – Mészöly Miklós lenne érzékeny –, házunk mellett például, amilyen a házunk fele is volt az ostromban, ostrom után, épp azon az oldalon. Leomlott a ház negyede, a mi lakásunknak a harmada. Meg is haltunk volna mind az óvópincében, ha meg nem csúszik a jó kemény lépcsőfokokon a láncos bomba (három bomba együttese), és nem az udvari klasszikus romokba, pincékbe csapódik. Mert az óvópince kijáratát már befedte maga a ház, említett egyharmadával. Most a szomszédos Vármegyei Mentők (egykori Andrassy-istálló) bontása után szálloda lesz, lett ez a romhalom. Mennyi rom! Téglá, homok, agyag, gerenda, beton. Pincebejárat, lógó villanykörtével. A házunk mellett. Visszatért az ostrom. Ostromol minket a 21. század. Fényképezem le? Minek?

*

Holott, mikor összetalálkoztam hídmester ismerősömmel, már nem is oly fiatal ember, főfoglalkozásban rajzfilmművész, apjától örökölte meg hídmesteri állását, enyhe célzásomra azonnal megajánlja, naná, felvisz a Lánchídra. Sajnos, még az állandó meghívások, ritka külföldi konferenciák (elégé ritkává tettek, bár ebben én is segítettem), nem mondok elég gyorsan nemet. De ez már kezd menni. Hát ha nem megy, nem megy. Enyhítettem az itteni szövegen, hová nem megyek most pl. – de égnek állna a haj. Mondjuk, egy Salinger-emlékülésre, de hogy ott vannak államok kormányzói, irodalmi biztosok. S nem bírok menni. Ha meghívnának a Derbyre díszvendégnek, nem mennék. Miért állt be ez? Életem büntetése? Lehet. Nem begörcsölés ez, nem, oly szép sima terepet látok, az egyetlen lehetséges terepet látom magam előtt, s annyira tudom, mi az, amit még szeretnék. Szerepelni elég volt. Meg egyáltalán, kapásból beszélni, mikor álmaimban oly oldott vagyok. (S akkor meg, ld. Joe Bitofabanter, majd, itt, szintén ijesztő dolgok jönnek, csak úrbéli állapotban.) De fellépés? Akkor se szerettem egyiket sem. Kicsit mesterségesen kellett összeállítanom magam a dolgokhoz – ld. rocksztárok, csak kicsiben –, hát nem. Sajnos, az életem semmi része nem jobb annál, mint ha eljárnék így. A Lánchídra akkor se fogok fellépni. Iszonyú tériszonyos vagyok. S mit látnék? Ld. Ottlik, „Hajnali háztetők”, annyit se. Azt én mások élettörténetéből, az Ottlik-

regényecskéből láttam. Transzponáltam. Goethehez képest, írtam a minap, még Rilke, főleg Kafka – szegény, hogy humoristának nézték soká –, Musil, Doderer is humorista volt, Goethe mindent halálkomolyan mondott. Az undokságig. A röhejig. Ebben az egyben goethei vagyok én is. Ha komolyan mondom, hát komolyan is gondoltam. Írás – igen (kevés vallomással bár, már), szereplés nem. Nincs ebben semmi él.

Ha nincs életem, írtam versesen,
lehet még valakim,
lehet még valamim,
valaki-valami másnak az élete,
pótlásul.

(Magad vagy. Madaraitok is már csak: mintha álmodtátok volna őket, mondogatjátok idehaza. A múltkor, egy álmomban, egyikük beszélt is. De nem ez a lényeges. Álom volt az élet.)

Valaki-valami másnak az életét élni. Na ne. Ezek után?

*

No, ez olyan drámaian hangzott, holott csak apró szösszeneteket szeretnék összeszedni. Itt ez az Arany János és Illyés Gyula nyomán (stíl!) írt versike, hosszasan vacakoltam rajta, kivételesen nagyot sétálva Budán. A „hó” – a tavalyi hó Villontól etc.

Hava, java, tavalya:
nyavalya!

Tavasz ide, tavasz át –
hogy a Kaszás a faszát...!

Ha (Arany kipontozta volna? nem biztos) kipontoznám: hogy a Kaszás a f...át...! lenne, kicsit túl modernista, formalista, futurista, szállodaszofista, hotelbordelista lenne nekem. Nem? (A „nyavalya” az Illyés, a másik az Arany.)

A továbbiakban prózai szösszik jönnek csak.
(Semmi célzás!)

(De tényleg. Nem szoktam célozgatni. Fura, ilyenre megáld anyagokkal pl. egy Joe Bitofabanter, rám hagyván emlékezéseit.)

*

Azt hittem, van (lesz) életem. Szinte, kötelezőkön túl, költekezések nélkül élünk. (A rezi, meg kutyánkkal és utolsó madárkánkkal a minimum.) Hittem én. Ezt. Így.

És hogy 2005 lesz az. (Évek! Illik sorozatom törmelékei közé a vonzat.)
Nem lett.

Kezdődött egy jóízű kiadói kiszúrással. Valahogy rendezzük, rendeztük.
Folytatódott a honoráriumhalogatásokkal.

Tovább folytatódott utolsó madárkánk, Totyi teljesen meglepő, viszonylag fiatalon bekövetkezett halálával.

Mivel mintha megfulladt volna (másfél hónap gyengélkedései, a mi tehetetlenségünk, kisegíthetlenségek, ide-oda dőlések, hullások által és után, „tavasz ide, tavasz át...”), most a tavaszon, nincs több madár 28 év után kb.

Mondásom:

Már nem annyira fontosak nekem az emberek, hogy madaraim legyenek.

Finoman kétértelmű. Hiszen a madaraink is emberek voltak, rejtett rétegekben. Na, mindegy. Nem akarok pillanatnyilag több madarat.

Elmentek a lovak. Elment az utazás legcsekélyebb vágya is. Sőt. Minden részletétől irtózom bármi utazásnak. Holott lovakat még csak megnéznék valami bécsi irodákon. De Bécsbe se bírok elmenni. Pszichés okok. Az volt az igazi, mikor előző kutyánk nagyon beteg volt. De nem hittem volna, hogy halálán van. Még kimentem volna Bécsbe. A vonat a Józsefvárosi pályaudvar jó közepe táján leállt. Mi ez? Visszatolattak minket a Keletibe. Ugrottam le, loholtam haza, Szuszi a következő éjjel meghalt. Szuszi, azaz a kutyánk. Tavaszon történt ez is.

Mondom, most, hogy valaki mások lókönyvéhez szakjegyzeteket írtam (nagy-képűsködöm is, nem is), kicsit visszasodort témámba a sok szakkönyvem. De nem, nem, nem. Magyarországon ilyen igazi értelemben (az én igazi értelmemben) lóverseny nincs. Bécsben is alig.

Akkor még most 2005-ben jött, hogy egy közművek 332 000 forintot akar behajtani rajtunk egy rossz (vagy mások által elrontott) óra állása alapján.

Idehaza jószerén egyébről sincs szó másfél hónapja. Jaj, mi?

S még én szerettem volna azt (bár mondtam: tudom, ilyen nincs), hogy én azt várnám, kényeztessenek, dédelgessenek csak, mint Medve Gábor szerette volna Ottliknál. (Nem szerelmi, nem barátsági kényeztetésre gondoltam. Hanem hogy pl. lehessen részletesen megbeszélnem az írásaimat valakikkel etc.)

*

Recenziót írtam nemrég egy kitűnő könyvről. *Beckham és Spanyolország* (mert másutt már reklámoztam, ideírhatom: Európa Könyvkiadó). Ott sok minden van, például különféle futballfelfogásokról. Di Stéfano szerint az élet legyen 24 óra foci és csak foci a labdarúgónak. Butraguénó szerint mindenfélének kell lennie az életben, azért. Még róla: kíméletlen támadó volt, de nem csonttörő, sőt, kedves ember. De jó lehetett neki!

Ami fontos volt e tárgyról, ott megírtam. Nem igaz az olyan egyszerűen, hogy túl sokszor írok meg mindent. Mert ebbe a cikkbe nem kell, kapcsolatomat Czibor Zoltánnak (néhai) pl. nem írom be ide. Csak úgy ismétlek, ahogyan legjobb hitem szerint igenis kell.

*

Ez lett a kényeztetős (utálom a szót), dédelgetős (használja a kitűnő aforizmaszerző, Salamon Ödön, a könyv nemrég jelent meg, ERI Könyvkiadó, címe: *Minden jóra fordul, de későn*). Így van ez az én 2005-ömmel is. Csak a közművek fordulnának jóra! Érdekes, mesélem mindazonáltal feleségemnek, ahogy a ló-dolgokat újra tanulmányozom, utólag minden második galopp- vagy gátfutam eredménye olyan evidens. És mégis: mind külön műalkotás. Két, három, huszon-

három, harminchét ló közül megmondani, előre, akkor, olyan körülmények között, olyan állapotban, annyi pénzért stb., melyeknek lesz az orra egy adott célvonalon épp elől! Őrület, nem? Mikkel foglalkoztam!

Igaz, egy fontba, ötbe, tízbe, húszba. Jó. De ilyen összegekkel is hihetetleneket lehet veszteni. Egy kafeai mondás ide: „Ha volna egymilliárd forintom (ennek megfelelő uniós pénzem)”, meséli magyar származású francia barátom, aki hazaköltözött (a csacska?), „és annak volna ennyi meg ennyi kamata” (jó, ha azt a képtelenséget vesszük, hogy mind bankban, és nem ma, később, hát ötvenmillió forint egy évre), „hát annak a századrészével se mennék ki Angliába lófogadni”, mondja ez a barátom. Hm. Megértem őt. Magyarázza. Nekem ilyen fogalmaim nincsenek, de elhiszem neki. Napi 2–3000(!) fontot simán el lehet veszteni, s nem ötszázakkal játszottál. Hm. Eszembe jut szakíró ismerősöm, ő mondta: már csak a pultos kisasszony v. úr előtt is személyesen szégyelli magát, hogy a pénzért, amit – rá van írva reája! – oly keservesen keresett, így elveszítgeti.

Ez nekem elmélet. Egy dolog fix: kiadói „félreértés” folytán 130 ezer és 20 ezer forintot élből elveszítettem. Hagyjuk. Nem lóversenyen. Műfordításon.

Visszanyerhetetlen.

S akkor még a közművek! Reméljük a legjobbakat.

Ez lett ez az év, és még csak június vége van.

*

Remélem, vallásos érzületében nem sértek meg senkit, igyekszem finoman fogalmazni:

Ezt az életet
az isten is megcseszte.
S akkor még nincs is!
(Egy ateistának, haha.)

*

Vagy „s akkor még ő nincs” etc. Íme, az esztétikum, a műfordítás kérdése. Hányféle szórend (Arany J.), hányféle mindenféle, s mindig egy kis árnyalati gazdagodás-szegényedés. Ez a mi gazdagságunk, íróké; s ez a szegénységünk is.

*

„Kétségtelen, hogy üzleti alapon kell állnia az irodalom nagy masszájának. Eladható művek kellene”, mondja valaki.

Jó, én ezt a mondást megveszem. De nem kell hozzá Mészöly Miklósnak lennem, hogy azt kockáztassam meg: épp az igazi irodalom fogja kárát látni ennek. Túl sokszor kiált piaci sikert (farkast) a pásztorgyerek, túlságosan rákap a magyar irodalom a sikerszempontra. De hát érdekel is engem!

*

Az említett csodálatos lókifejezés-szótárt olvasgatva szegény jegyzetanyagom készítéséhez (Lóverseny; ERI Könyvkiadó, megjelenőfélben), olvasom ezt is, a bukmékéréséről.

Közbevetve: csak Angliában és Írországban vannak igazi bukmékerirodák, sőt, pályabukmékerek. Ez utóbbi atyafiak egy *ring* terepén, ládákon, asztalokon állnak, hadonásznak, táblákat mutogatnak, általában kopott akatatóskájuk van, kalapjuk, és vannak embereik, akik a *ring* más helyi érdekeit figyelik, fontoskodva handabandáznak, jelzik, hogy a futamban a Calvados Barbados nevű ló a My King elé került a fogadók szemében, meg ki tudja, miért, nem 7/4, hanem 6/5, mondjuk, azaz ennyi a pluszpénz egy fontra stb. Azt írja a könyv szerzője: a *ring* a pályák mentén (vagy az általam 9 éven át kedvelt városi irodák) a piacgazdaság legtisztább megtestesítői, és azonnaliak.

Már ha bízunk benne, hogy a bukméker tényleg ki is fizeti a pénzünket stb.

Magam 1990-ben kavarodtam össze a lóversennyel, és 1999 januárjáig lelkesedtem érte (1997-től, Totyim érkezettől, már csak halványan, de „ki muszáj volt menni” Londonba, forgatni a „Londoni Tandori” c. filmet, hagyjuk). Erről jut eszembe, most írtam:

Nagy úr a muszáj.
Nála csak egy nagyobb van:
a „Nekem nem kell”!

A „nekem nem kell” egyébként fogadói kifejezés: amelyik lovat így vagy úgy nem fogadod.

(Képzetes személy volnék, mint álmaimé? Abszolút író? De azért...) Tkp. borzasztóan bánt is, hogy így nem tudok elmenni sehová. De – pszichésen – nem tudok. Holott nem betegség ez. Ld. mégis az iménti rajzot. Ez van a mélyén. Meglátjuk, megy-e ez így végig. S mi a „végig”.

*

(Jaj, az az álmom. Sok Joe Bitofabantert olvastam. Na ne!)

Másokat nem írok ki. Nem kiírás, hogy az egyik borhelyen, ahol rendszeren be vagyok fogadva (nem egészen a környékem), azt mondja egyik „kollégám”: „Na, tessék. Megint meghagyja az alját a Tendoráj.” (Ez én vagyok.) „Azt tudod, ugye, hogy a Robson is meghagyja újabban, hogy tőled látta; mert hogy ezt így kell.”

Mit mondjak erre?

Félreértést ne: nekem ez teljesen jól van. A bor meg, a végére, meglangyosodik.

Idehaza, mert nagy a huzatom (és minek?) bor ellen vörösborot ittam. Kortyolgatós az nekem, s a végét vagy kiöntöm, vagy másnap hajnalra hagyom. (Nagyon egészségtelen szokás.)

Tandori János, John Tendoráj, az (egyebek közötti) italboltos (vegyesboltos, távirószerelő etc.)!

Nagyapám. Micsoda világ volt még. Apámék laktak a Rózsadombon, az Istenhegyi út mellett egy faházban stb. És nagyapám öregek menhelyén halt meg 1949-ben. Apám fél évtizede nem tartotta vele a kapcsolatot. Nagy balhék lehetek a nagymamival.

Az Anna nagymamám volt az a valaki, akire apám azt mondta: „Aki az Anna nagymamáddal nem tud kijönni, magára vessen.” Ezzel szoktam bosszantani egy

időben szeretteimet: „Aki velem nem tud kijönni...” Hahaha, nem gondoltam komolyan, persze.

*

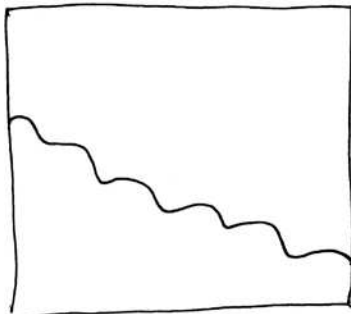
„Rettenetes dolgokat műveltem életemben, és álmaim mégis oly gyakran jutalmaznak”, írja reám testálódott naplójában és más feljegyzéseiben Joe Bitofabanter, akiről újabban könyveket írok. (Egy lónév; ld. „13:87”, eddig hat rész a Debr. Disputában, majd jön a kötet.) Joe Bitofabanter! Ma én is csudásat, de rémítőt is álmodtam. Kicsit Joe Bitofabanter életét ismétlem álomban? Kaszás! (Joe Bitofabanter nagyon elkaszálódott a végén.) Az író és alakjai! Felébredtem, kivett az ágy, jó, lehetett bírni, de... így jobb. Még egy éji felébredésemkor – ráadásul megint óriásit aludtam, reggel teljes csönd – rájöttem, ebben a dolgozatban mit kell javítani. Rettenetesen fáj, hogy nem tudok eljárni sehova. Megjegyzem, álmom rosszabbik része is ilyesmivel függött össze. Az utolsó pillanatban a teljes tanácstalanság, felkészületlenség. Mit mondjak? Mit csináljak? Én, aki hatalmasakat hepajoztam a színpadokon, a végén magam is felolvastam... amit pedig megvetek és dögunalmasnak tartok, jó, hát lehet bámulni közben a szerzőt, ott lenni, így szokás... de én nem. Bármilyen hátrányt vállalok, meg 67 éves is vagyok, és ha minden össze nem omlik, talán fogok végül *make all*, jó, azt nem, de túlestem azon a korszakon, hogy az a kifejezés illene rám, mikor „újra jön” a ló, vagy „kiveszik oldalt”, hogy tere legyen, ha nem talál rést, folyosót az előtte haladók közt. Na, mondtam a feleségemnek, ezt a pénzt legalább nem lovon vesztettem, értettem ezt balsorsomra egy kedves kiadóval. Annyi baj legyen, tudjuk, megírtam a nagy angol mondást: Lóversenyen nyerni, ehhez fogható boldogság csak egy van – lóversenyen veszíteni. The Next Best Thing... Külhonzól megtért barátom meg így fanyalog, hogy ő nem, nem. De rólam egy sor dologban biztos szintén ezt hiszik, hát vigyázat!

*

Kedvem támadgat lassan befejezni ezt. Ahogy szél támadgat: fodrozza a hullámokat (a vizet). Nekem ez fordítva áll. A „ne tovább!” szele forgat habokat, a hullámok nincs-hullámok.

Keszthelyi Rezső írt valami jót nemrég a Semmi bájáról. Kicsi vers. Az, hogy a Semmi bája az, hogy létezik. Vers és aforizma határa.

Hérakleitosznál nagyon izgatott engem ennek a határnak a vicce. Íme:

„Most melyik fele sosem ugyanaz?!“

De a Keszthelyi-dologra visszatérve:
A nincs – kincs;
ha van.

*

(Könnyek nyoma itt az eredeti kéziratpapíron, az ám.)

Anna nagymami az ostromban halt meg. Feljött a Duna (talajvíz). Tüdőgyulladás. Apámék temették el, ezerszer megírtam, itt a közelben. Mindegy. Nem járok családom urnájához Óbudán. Feleségem, feleségem mamája teszi ezt helyettem.

Lassan a madaraink sírjához se járok ki a Tabánban. Fenyeket valami azzal, titkon, hogy nem akarok új madarat? Nem érzelmeskedés az oka, hogy Totyit, annyira szerettem. Több, mint szerettem. Valami olyan életem volt vele, hogy az se volt az én életem, de az se volt, hogy valaki-valami másnak az élete lenne rám erőltetve, abba keverednék csak bele.

Az utazás azért nem megy, mert nagyon valaki másnak az élete lenne. Pedig hogy szerettem csak annyit is, hogy Bécsben, a Südbahnhofon megveszem a reggeli lapokat (kutyagumit se érnek). Iszom kis bort az ismerős büfében, esetleg virslizek (a végét annak is kiköptem mindig, amit lehet, kiköpöm a jó részét, hagyom az alját), mégis jó volt. A vonat nem. Mi közöm ezekhez az emberekhez? Halottaimhoz se járok ki, holott az az én életemnek is lehetne képzelhető. De ezek más életek. Hagyjanak békén.

Nem csúnyaság ez a részemről, remélem. Annyi tízezer oldal fordítással, annyi kiadóval, újsággal *ígyekeztem* örökké mások dolgában, mások „szerint”. Örülök, ha pl. ma délután is itthon maradok, bár még korán van, s ez mindjárt kész. De – annyiszor megírtam – ha kilépek a kapun, már kafkaian borzadok, hogyan fogok én hazajönni. Tehát én az irodalmat komolyan is vettem, életre komolyan. Erre rá is mentem a szó bizonyos értelmében. Remélem, ahogy az amerikai lovaglás szereti: *make all*. A magam életéhez képest (nem másokéhoz!!) végig vezetve valahogy „hazaérek” (*come home*, élen végezni). Volnának még aforizmák, de hagyom a *rizsmát*.

Kis karizma-karima vers, pótlás mégis*.

*„Hogy nagyon el ne komolyodjunk!”

*Pohár karizmája,
kalap karizmája,
lé csordul belőle,
eső hullik rája.*

*Innen: visszafogottságom, sötétedik.
Karimája forog,
napok félre-szelik.*

*Túlcsordul a pohár, túlcsordul a kalap,
hol a karizmája, hol a karimája,
mind kikezdi a nap, kikezdi a felleg,
aztán mindemellett túlcsordul a kártya,
ötvenhárom a lap, elmegy nekem radar alatt:
ezt az ötvenharmadikat lelkem nem találta.*

*Ötvenhárom alap
kéne, nem kártyához:
de ne fárasszanak,
ha így, mihez máshoz.*

*Ki mertem mondani: életem álom volt.
Ez se nagy valami: 0–24 bolt.
az se. Folt hátán folt.*

*S így van, hogy:
mindig azt hiszik, nem viccelek,
mikor nem viccelek,
de hát forma szerint minek,
mikor viccel helyettem Slicc vagy Giccs Elek!**)*

*S így van, hogy:
mindig azt hiszik, nem hördülök,
mikor nem hördülök,
de hát ha szól helyette valahol Dél-Afrikában
a Kalengeroo-lóversenypályán az egész futam
alkalmasinti érvénytelenségét jelző tüllök,
de oly erővel, hogy az országos hatás is nagy,
elefántok és orrszarvú népek értik félre,
és pásztorok, és a közönséges versenyfelül-
vizsgálásjelzésre visszahörög ezer ormány és
állati és emberi torok!*

Így van ez.

(És ezt már tényleg senkinek az emlékére nem tudom mondani, és minden felhördülés ellenére nem viccelek!)

** Keresztnévként. Remélem, nincs ilyen keresztnévű prominens humoristánk. Még csak az kéne nekem. Akkor írni se lehetne. És még valamit. Szerintem a világ klassz is, meg szar is, mondjuk, abban is klasszis. Én az ötvenharmadik lapot nem találtam a pakliban (de mások valamelyik dzsókert annak vették, talán ők azok, akik jól tették; melyhez hasonló jókat). S innen megyek „etc.”-ésbe. Az „etc.”-és a legjobb edzés.

Buda Ferenc

Derű-ború

Tűnődések fehérről-feketéről VI.

Sok ember (talán a legtöbb?) okkal-ok nélkül retteg az ízeltlábúak bizonyos fajtáitól, mint például a pókok, méhek, darazsak, hangyák, azaz olyanok, amelyek csíp(het)nek, mar(hat)nak, szúr(hat)nak. (A legyekről, továbbá a szúnyogokról, bolhákról meg a többi vérszívóról itt most nem ejtek szót: az irántuk való ellenérzéseinknek más a háttere s a megnyilvánulása is.)

Pókoktól, darazsaktól, hangyáktól én nem félek, nem irtózom s nem is idegenkedem. (Egy hajdani pók barátomról néhány éve már beszámoltam: ő volt az, akire egy nyári reggel a kispárnámon találtam rá, közvetlenül az arcom mellett, s akit aztán néhány napig afféle házi kedvencként tartottam egy üvegeben, míg nem a rabságra ráunván faképnél hagyott.)

Ha a hozzátartozóim nem ijedeznének annyira tőlük, lehet, hogy darazsat is tartanék egy ideig. (No, meg lehet a véleménye rólam annak, aki ezt olvassa...) Nyaranta persze nem kell tartani őket: jönnek hivatlanul is, főként étkezések alkalmával. Felületes benyomásokból vagy hallomásokból fakadó előítélet az, hogy csak gyümölcsökre vagy édességekre járnak! Nos, ilyenkor mi a teendő? Nem szabad pánikba esni: az oktalan (ráadásul eredménytelen) csapkodás csak felingerli őket, s ilyenkor félelmükben vagy dühükben hajlamosabbak rá, hogy támadásba lendüljenek. Általában csak egy vagy kettő ajánlkozik, hogy csatlakozzék az asztaltársasághoz, s ily kevés számú s ily apró méretű hivatlan vendég nem okozhat nagy gondot még ínség esetén sem: az étel csekély hulladékából is hamar megelegülnek. (Azért, ha lehet, ne egy tányérból együnk velük...)

Feleségemmel a minap kinn ebédelünk a teraszon. A csontostányéron összegyűlt csirkecsontok felett hamarosan megjelenik egy darázs: az a jól ismert, sárga-fekete, keresztben csíkos potrohú, közönséges darázs. Halkan dongva-zümmögve, óvatosan, aprózó körökben közelíti meg a tányérkát a levegőből, jobbról is, balról is szemügyre veszi a zsákmányt, majd továbbra is vigyázva, de szemlátomást mohó étvágygal leszáll az egyik nyakcsigolyacsontra, szájszervével megragad rajta egy gyufafejnyi ott maradt kis húscsacfatot, eltökélt, célratörő mozdulatokkal lefejt a csontról, majd a szájába – kis híján azt írtam ide: a foga közé – szorítva félrehúzódik vele az asztalon (no, nem messzire, mindössze talán egy kis arasznyira), s a szemünk láttára mohón fogyasztani kezdi. Meg is eszi azonmód az egészet. S aztán elrepül. „Fehérjehiánya lehet valószínűleg”, jegyzem

meg. S eszembe jut: valamikor rég, talán még az ötvenes évek elején hallottam méhészekről: télvíz idején ők is adnak főtt tyúkhúst a méheiknek. Ami számomra feltűnő volt: mindenféle alaki, rendszertani s – ha lehet így mondani – evolúciós különbség ellenére a darázs e mozdulatsora, egész viselkedése arra emlékeztetett, mint amikor egy kutya vagy farkas a megkaparintott, de egy falásra le nem nyelhető konccal félrevonul biztonságosabb távolba a többiektől – vagy egyszerűen csak az érdeklődés középpontjából.

Hasonló viselkedést néhány hete egy kis gerinces lény jóvoltából is megfigyelhettem. Jó idő lévén, kinn ülök az udvaron, egy kicsi széken, előttem kicsi asztal a papírjaimmal s ceruzáimmal. Dolgozom. A nap túljár a delelőn, sugarai a ház oldalát s a mellette lévő betonjárdát hevítik, s anélkül, hogy szándékosan arra tekintenek, szemem sarkából – az ún periferikus látás: a ragadozók s a zsákmány céljára kiszemeltek segítőtje révén – valami aprócska test mozgására figyelek fel. Jobban odanézek, hát egy kis növendék ürge gyíkfióka futkároz a fal tővéből s a járda hasadécai közül sűrűn kisarjadt fű között. Feltápászkodva óvatosan megközelítem, lassan leguggolok, majd térdre s tenyeremre ereszkedve nézem, mit csinál. Hát vadászat: épp rajzanak a dupla mákszemnél alig nagyobb fáraóhangyák, s ökelve – orra hegyétől a farkincája hegyéig kb. 4,5 centiméter – épp a szárnyas hímeket selejtezi közülük. Hirtelen rohammal odaszalad a kiszemelt példányhoz, biztos mozdulattal szájába kapja, majd sarkon fordulva (a méretek elégtelen volta miatt nem figyelhettem meg, valóban van-e sarka neki) sietve félrevonul, állkapcsa szorgos működtetésével szétdarabolja, majd legyűri a torkán. Az elejtett zsákmány egy-egy parányi darabja lepottyan mellé a földre, ezek javát gondosan felcsipegeti; az áttetsző, hártvás hangyaszárnyak azonban ott maradnak. Aztán kezdi előlről. Pontosabban: folytatja. Négy-öt perc alatt legalább egy tucatnyi hangyát zsákmányolt s fogyasztott el. Lehet, hogy csupán a képzeletem láttatta velem – szemem élessége ugyanis már hagy némi kívánnivalót maga után –, de amikor felcihelődtem mellőle a földről, mintha a hasa is valamelyest domborúbb lett volna, mint annak előtte. Időnként óvatos, ám amúgy közömbös tekintetet vetett rám, de nem zavartatta magát sem a jelenlétemmel, sem a távozással. Farkincája hegyes és vékony, mint a tű, picinyke lábai úgyszintén tűnyi vékonyak. Belegondoltam: ha izommal, inakkal kibélelve, bőrrel s kötőszövetrel borítva ilyen véznácskák, vajon milyen vékony lehet bennük a csont – például a sing- és orsócsont, ami lényegében ugyanolyan, akár az enyém vagy a rég kihalt mennydörgő sárkánygyíké! Van-e nagyobb csoda az életnél?

Egyébként pedig azon is el kellett töprengenem, hogy vajon miért épp a szárnyas hímeket szemeli ki. Nagyobb falat reményével kecsegtetik? Csupán a szárnyuk keltette látási ingernek engedelmeskedik? Esetleg azok szervezete nem tartalmazza a kellemetlenül csípős hangyasavat? Netán valami tágabb – mondjuk: ökológiai – összefüggése is lehet ennek a következetes válogatásnak? Például a haszon nélkül fogyasztó, fölösleges hímelek kiselejtése? Nem tudom. Legfeljebb feltételezéseim lehetnek.

S ha már a hangyák szóba kerültek: a rovarkutatók megfigyelései alapján régóta ismeretes, hogy a különféle, de egymáshoz igen hasonló társas rendszerekben – államokban? – élő izeltlábúak, például épp a hangyák, továbbá a méhek

s a forró égövi természetes életközösségei roppant ésszerűen, gazdaságosan, „olajozottan”, mondhatni tökéletesen működnek. Tökéletesebben, mint az emberi társadalmak. S aligha mellékes, hogy nemcsak a maguk szempontjából, de az ökoszisztéma egészét tekintve is. (Bizonyára ismeretes például az erdei vörös hangyáknak az erdők életében betöltött fontos szerepe.) Az anyát, a hímeket meg a dolgozókat egymástól élesen s egyértelműen megkülönböztető, végletes „szakosodás” s a gyakorlatilag tökéletes összehangolódás révén voltaképp az egész közösség egyetlen, noha számtalan testből álló élőlényként működik.

*

Hogy a Föld javait mekkora mértékben élük fel a rajta élők tömegei, korunk legfontosabb gazdasági kérdései közé tartozik (ha nem épp ez a legfontosabb). Letagadhatatlan tény, hogy az emberi kultúra lenyűgöző teljesítményei kötődnek a városokhoz, a városi civilizáció kialakulásához és felívelő fejlődéséhez. A jelenkor és a várható közeljövő megapoliszai azonban már messze túlléptek a város, mint olyan, évezredek óta kiérlelt, megszokott keretein és tartalmain. Ezeknek a gigantikus képződményeknek az energia- és nyersanyag-felhasználása (vagy inkább: pazarlása), hulladéktermelése és szennyezőanyag-kibocsátása – hogy egyebekről, például a társadalmi problémákról ne is szóljunk – már jó ideje nyomasztó gondokkal jár, s mára ezek a gondok gyakorlatilag szinte megoldhatatlannak látszanak. (Ám lehet, hogy nem csupán látszanak.)

El lehet gondolkodni rajta (hisz van mivel): kellő körültekintés híján szabadjára eresztett kívánságaink és akarataink árát vajon nem épp civilizációink rendszeres összeomlásaival fizetjük-e meg? S hogy ennek riasztó fenyegetése nem csupán jelenkorunk horizontját rajzolja telis-teli baljós jeleivel, arra hadd idézzek néhány mondatot Komoróczy Géza *Az ókori Kelet* című tanulmányából (In: Ókor, 2006. V. évfolyam 3–4. szám, 3. oldaltól):

„Mezopotámia Éden-kertje memento az emberiség számára. Itt bontakozott ki a dokumentált történelem első nagy ökológiai katasztrófája. A talaj elszikeseződésének drámai bizonyítékai vannak kezünkben. (...) Kiszámítható, hogy állandó és nagyjából egyenletes öntözés mellett a szántóföldek sókoncentrációja évszázadonként (...) legalább 2 százalékkal növekszik. Alig 100-150 év kell ahhoz, hogy egy adott földterületen folyamatos öntözés, változatlan technológia mellett a további növénytermesztést már lehetetlenné tevő mennyiségű szikós csapódik ki. Ha a folyamat megszakítás nélkül, egyenletesen tart, fél évezred alatt a szántóföldi öntözéses növénytermesztés használhatatlanul tönkreteszi maga alatt a talajt. (...) Az i. e. 5. évezred óta az emberi élet Dél-Mezopotámiában az öntözéses földművelésen alapult, az agyonöntözés ennek lehetőségét ott – egyelőre úgy látszik – örökre megszüntette.”

Mit fűzhetnénk vajon a fenti idézetben foglaltakhoz? Ezúttal talán csak annyit, hogy a 20. és 21. század ökológiai pusztításai a korszerű technikai eszközök jóvoltából összehasonlíthatatlanul nagyobb területen s gyorsabb ütemben mentek és mennek végbe az ókorihoz képest. Továbbá: az ókori Folyamköz gyér lakossága még megtehetette, hogy pár száz mérföldnyivel északabbra húzódjon, s ott termelje meg a léte fenntartásához szükséges gabonát. (Okkal feltételezhető, hogy e viszonylag gyorsan végbemenő vándorlás aligha ment végbe összeütközések

nélkül.) A ma emberei viszont már annyian vannak, hogy lassacskán nem lesz hová húzódnuk. Legfeljebb az amúgy is minden mértéken túl felduzzadt városokba, ahol nem megtermelik, hanem elfogyasztják a lét javait. Már amennyi jut majd belőlük. (Ám hogy kinek mennyi és milyen arányban – az már egy másik kérdés.)

*

Október huszonharmadika. *Azóta* épp az ötvenhatodik. Higgadt belenyugvással veszem tudomásul: megértem, megértük ezt is. Azokban a napokban s hónapokban erre nem mutatkozott százszázalékos esély. Más dolog persze, hogy akkori életkoromból s életerőmből adódóan a tulajdon halálom lehetőségébe még nem igazán tudtam magam – hogy úgy mondjam – *beleélni*.

Tévénk – szerencsére? – már hónapok óta nem működik, így a rádió révén követjük nyomon (úgy-ahogy) az ünnepi eseményeket. A pártok s a különféle politikai alakulatok más-más helyen gyűjtik össze híveiket a maguk külön megemlékezéseire. Vezérszónokaik kivétel nélkül valamilyen ellenségkép (másik párt – avagy az összes többi párt – és annak első embere(i), valamely kisebbség, esetleg a teljes többség, továbbá EU, IMF stb.-stb.) felmutatásával iparkodnak leleskesíteni az egybegyűlteket tömegét. (A *tömeg* itt nem mennyiségi, hanem minőségi, lényegbeli különbséget jelent az egyénhez képest: alkalmas hírokat pengetve – az érzelmek s indulatok várható interferenciája folytán – sok-sok embert általában könnyebb meggyőzni valamiről, mint kettőt-hármat.)

Jómagam többnyire húzódozom az ünnepi beszédektől. Úgy is, ha más szájából hallom, de kiváltképp akkor, ha nekem kell(ene) effélet mondanom. Az elmúlt héten (személyes érdekeltségre hivatkozó rábeszélésnek engedve) mégis rászántam magam, hogy egy kecskeméti lakónegyed közösségi házának udvarán az egykori események (még) élő tanújaként és résztvevőjeként emlékező szavakat mondjak ötvenhatról. A városrész egy-két tucatnyi, többségükben idős lakosán s iskolás gyerekeken kívül három történelmi egyház (r. kat., ref., ev.) lelkes képviselői vettek részt az ünnepségen. Ez utóbbiak – ki-ki a maga módján s rítusa szerint – megszentelték a ház bejárata közelében álló ötvenhatos emlékművet. Megjelent továbbá két díszegyenruhás öregúr, hajdani nemzetőrök, egyikük őrnagy, másikuk tábornoki (!) rangban, telitűzdelve kitüntetésekkel (főleg az utóbbi). Ő ráadásul el is késett, ám nyomban közölte az esemény szervezőjével: szeretne – úgymond – néhány szót szólni.

A néhány szó mintegy hat A4-es oldalt tett ki, igaz, jó nagy betűkkel kinyomatva. A nagyméretű betűk sem tudták elejét venni a dagályos közhelyekkel teli szöveg felolvasása közben az egyre gyakoribb akadozásnak, a bonyolultabb szavak nyelvgabalyító gonoszkodásainak. Önjelölt szónokunk a jelenből leginkább a nemzeti összefogást hiányolta. Két derűs mozzanat élénkítette még az ünnepséget: az emlékmű megszentelésekor a díszőrségben álló két leánykának is kijutott az odafreccsentett szenteltvízből, csak úgy kapkodták a fejüket. Továbbá: miután – személyes indítványomra – közösen elénekeltük a Szózatot (ugyanis nem volt kéznél az a CD, amiről lejátszhatták volna, s ez a sajnálatos körülmény – akárcsak rövid- (vagy távol-) látó embert az otthon felejtett szemüveg

– rajtam kívül szemlátomást az összes jelenlévőt tanácsstalanságba taszította), a szervező (külső figyelmeztetés hatására) észbe kapott: a felkért ünnepi szónok – azaz szerénységem – kimaradt a műsorból! Pótoltuk a hiányt. (Holott már-már kezdtem bizakodni, hogy megúszom.) Végül a résztvevők lassan szétszéledtek. Távozóban a két főtiszti rangú veterán nemzetőr közül a tábornok számonkérő hangon szegezte a kérdést a másiknak: „Te meg mit keresel itt?” Kettejük nem épp baráti-bajtársi szóváltásával ért véget a tiszta szándékot s a nemzeti összefogást megtestesítő 1956-os forradalom és szabadságharc 56. évfordulóján tartott ünnepi megemlékezés. Szinte mindegy, hogy hol történt. Ennek a hite, együttes akarata és egészséges valóságérzéke vesztett országnak jóformán bármelyik szegletében megeshetett volna. Így hát, noha nem titok, sem a helyszínek, sem a két *utószereplő*nek nem írom le ide a nevét. Maga a tünet az, ami lehorgaszítja az ember tekintetét.

*

Egy egyszerű bővített mondat, akár egy vers csírája is lehet(ne):

Már semmit nem tudok.

Mára: ennyi.

*

Sok nap múltán is elkedvetlenít a fenti dőlt betűs, rövidke mondat: mivelhogy nem a bölccsé válás útján elindult vándor belátása, hanem egy tétova, tébolygó ember tanácsstalansága csendül – vagy inkább: kondul – ki belőle. (En már csak tudom: magam írtam le, mégpedig *belülről*.) Hisz arra előbb-utóbb ráeszmélhet bárki (ha van egy csöpp esze), hogy a megszerzett tudás és tapasztalat mennyire jelentéktelen a még meg nem szerzethez – sőt: az időbeli és egyéb korlátok miatt már végképp megszerzhetetlenhez – képest. Önmagában ettől még nem vész oda, nem kellene, hogy odavesszen a szellem úgynevezett dinamikus egyensúlya. Ám abban a szikár és csupasz mondatban ott fenn nem a bölcsesség, hanem (bocsánat a párhuzamért, Ady úr!) a *Minden egész eltörött* állapota rejtőzik, a fosztóképzőkkel faltól falig benépesült (szinte mindegy, hogy külső vagy belső) világ. Még ha kínálkozik is, hogy verssé váljék a kezem alatt, egyelőre úgy hagyom, ahogy van. Talán fülön ragadhatnám vele az ismeretlen fenevadat; de félő, hogy egy óvatlan pillanatban a kezembe vagy a torkomba harap. Félreteszem hát a ceruzát. Várakozom. És figyelek: hátha kínálkozik valami szelídebb, puhább kapaszkodó.

*

Nem kell hosszan várakoznom.

A minap Borsi lányom rám bízta két kisleányát: legyenek velük s vigyázzak rájuk, amíg ő a dolgai után jár a városban. Boldi október végén múlt öt éves, Ábris március elején tölti be a harmadik esztendőjét. Számomra nem okoz gondot a feladat: az idő során, amíg az unokáim szülei világra jöttek s felcseperedtek – ez szűkön

számolva is három évtized – úgy hiszem, kellő gyakorlatra tettem szert az effélében. Örvend a két kis legényke is, hogy ezúttal én vagyok velük, s mint mindig, keveslik az otlétemet, az együttlétünket. Remekül eltöltjük az időt hármásban hol ilyen, hol olyan játékkal. Papírrepülőt hajtogatok nekik – ha netán elfeledkeznek róla, Boldi figyelmeztet: „Ábriskának is!” –, majd Boldi (aki egyébként gépek helyett inkább vonzódik az állatokhoz) megemlíti, hogy szeretne egy sólymot. Félbehajtott papírlapból kiszabok hát ollóval egy kitárt szárnyú madárfigurát, sebtiben megrajzolom neki a két szemét meg a szárnya s a farka tollait, adom a kezébe, ő a két ujjá közé csippentve boldogan röpteti, s mivel a papír vékony és puha, a sólyom is ellenkezés nélkül, könnyedén lengeti a szárnyát. Két forduló közt Boldi megtorpan, s komolyra vált arccal megkér, hogy Ábriskának is csináljak egy sólymot. (Igen, így emlegeti mindig az öccse nevét, azzal a becéző-kicsinyítő toldalékkal.) Teljesítem a megbízást, mindenki elégedett. Másnap kapok egy SMS-t a lányomtól: „Boldi kezéhez hozzáótt a sólyom. Még semmihez nem ragaszkodott ennyire. Egyszerűen nem engedi el.” Válaszomban emlékeztetem rá, hogy a solymászatot – a matyó hímzéssel együtt – nemrég nyilvánították hungarikummá. Visszaírja: „Igen, tudom! Egyébként Ábriska sem szabadulhat a sólymától, B. hurcolja utána, ha kell, ha nem!” S az SMS-szöveg végén a fokozott vígság egyezményes jele: :-D

Bálint fiamék a második gyermeküket várják. Első fiacskájuk, Bence, már elmúlt 12 esztendő, s mire a kicsi – az ultrahang-előrejelzések szerint minden bizonnyal lány – megszületik, ő már jócskán benne lából a tizenharmadikban. Két gyereknél ez számottevő korkülönbség. Miért is hozom szóba? Karácsonykor összejött a család. Nem csekély feladat egybegyűlnie – egyelőre még csak – huszonkét embernek. Az idén – azaz, hogy máától fogva már tavaly – Péter fiamék vállalták a befogadó szerepet, tele is lett a házuk egykettőre az alsó szint padlójától a tetőtérig. Már túl vagyunk az ebéden, az ajándékkeresgélésen, kezd pilledni a társaság (főleg a felnőttje). Orsika menyünk féloldalra dőlve pihen a kanapén, elég rendesen látszik már rajta: van, s főleg lesz mit cipelnie márciusig. Boldi ott álldogál előtte, mandulavágású szemét tágra kinyitva nézi. Amikor oda lépek hozzájuk, ő felém fordul: „Papa, Orsi csakugyan szülni fog egy kisbabát?” – „Igen” – mondom neki. „Akkor Bencének is lesz kistestvére!” – állapítja meg, s mosoly fénylik fel az arcán, majd egy lélegzetnyi szünet után hozzáteszi: „Nekem is van kistestvérem!” – s ragyog nem csak az arca: ragyog az egész gyerek.

S álljon itt még egy kapaszkodó. Eszter lányoméék sokáig-sokáig várva várt kisfia, Áronka – kék szemű, szőke szőghajú, mindene kerek, roppant okos emberke, egy egész hónappal „öregebb” Ábrisanál – a soron következő étkezés előtt lassan, vonakodva készülődik, eltökélten húzza az időt ahelyett, hogy szaporán bemászna egyik kedvenc foglalatosságára kiemelt színhelyére, az etetőszékbe. Többszöri eredménytelen biztatás után az apja végül a szokottnál emeltebb hangon, erélyesen szól rá. Áronka erre már szót fogad, ám miután elhelyezkedik, s az előke is a nyakába kerül, megszólal cérnahangon: „Apa, szomorú lettem, egy kicsit megszeppentem.” – „Miért?” – „Mert így szóltál rám: Áron!!!”

No, szóval: mit akarnak, mit is képzelnek azok az ismeretlen fenevadak...?

Tűnődések fehérről-feketéről VII.

Az önműködő – úgy is mondhatnám: önjáró – emlékezet s a képzelet váratlan, kiszámíthatatlan (s meglehet: kifürkészhetetlen) mozzanatai és villanatai. Előfordul, hogy valamely tárgyat, képet vagy képzetet félig elsúlylyedtt uszadékfaként hömpölyget elő valahonnét s visz tovább a kanyaron túli ködbe és semmibe. Ám az is meg-megesik, hogy az az elfelejtettnek hitt valami hirtelen-váratlan bukkan elő a mélyből s jelenik meg egy pillanatra, mint játszadozva felszökkenő hal ezüstös hasa a folyóvíz fodros felszínén. Mondhattam volna tengert is, azzal azonban eddig, sajnos, igen kevés találkozásom esett (meddő sóvárgással, ám természetesen az irigység legcsekélyebb árnya nélkül gondolok Tolnai Ottó tengerélményeire: neki az Adria testesítette meg a kisebbségi zártságból s beszorítottságból való szabadulást, a szabadság azúrkék távlatait), a Tisza viszont itt kanyarog, hol áradva, hol meg apadva a közelben, nyugat kivételével bármelyik égtáj felé elindulva fél órán belül elérhetem, ha akarom. (Kanizsán egyébiránt neki is ott kanyargott, csak hogy ezt ő gyerekként akkor nyilván kevesellte. Öregként én már ennyivel is megelégszem.)

Ezúttal egy széles fenyődeszkából összerótt kerítést, más szóval palánkot úsztat elő múltam kanyarulatai mögül (nem a Tisza, az emlékezet), s olyan közelbe hozza, hogy nemcsak látom magam előtt, de szinte tapinthatom szűrkére avult, szálkás, napszitta felületét, s átleshetek a deszkák közötti keskeny réseken meg azon a kerek lyukon, ami nem más, mint egy korábban kipottyant csontkemény ágmaradvány hűlt helye. Annak a debreceni udvarnak a hátulsó végét zárta le s rekesztette el ez a kerítés, ahol gyermekkorom nagyobbik felét s – ha nem túlságosan fennkölt így fogalmaznom – ifjúságom kezdetét töltöttem. Másutt már leírtam részletesen, milyen is volt az az udvar, így most csupán azon kell eltöprengenem: vajon a deszkapalánkon túli kertbe átvezető ajtót – amelynek a palánkénál valamelyest keskenyebb deszkaszálaait három, Z alakban elrendezett erős lécs fogta egybe – vajon mivel szoktuk bezárni? Kallantyúval? Vagy tolokával? Ám az ésszerűség – no meg a földerengő (majdnem azt írtam ide: *földrengető*) emlékezet – azt súgja, hogy mind a kettővel: az udvar felől tolóka volt („*rigli*”), a túloldalon meg egy kallantyú, amit az ajtó s a kerítésoszlop közti résen átdugott vékony pálcával, vagy akár ujjal átnyúlva ki lehetett emelni az oszlopba ütött vasgyűrűből, ha valaki túlhan beakasztotta.

Ezek az egykori tárgyak meg építmények – az említett deszkapalánk, a szomszéd háznak a mi udvarunk felőli vakolatlan, magas tűzfala, a zárt kapubejáró, ahol visszhangot vert a hangos beszéd, vagy a nagykapu hirtelen csapódása – a mulandóság és a maradandóság megjelenítői a szememben. A maradandóságé azért, mivel számos esztendőn át mindennapi környezetem állandó s változatlan elemei voltak, s egy gyerek számára egyetlen év is igen hosszú: kevés híján az örökkévalóság. A mulandóságot pedig a sorsuk példázza: időközben a nyomuk is eltűnt azóta.

Hogyan s minek a kapcsán jutott mindez az eszembe? Valószínűleg az lappanghat a dolog hátterében, hogy amióta Tizsakécskén, annak is ókécskei

„alvég”-én lakunk – s ennek az idén már tizenhatodik éve –, itt is sok olyan vagy hasonló deszkakerítést láthatok (még), mint amilyen ott, Debrecenben, a Bem tér 7. számú porta Libakert felőli, nyugati végében volt – úgy 60–70 évvel korábban.

Végigfuttatván tekintetemet az előző bekezdésen, eszembe ötlik s elgondolkodom rajta: jelenlegi lakóhelyemen már hosszabb ideje élek, mint abban a Bem téri udvarban. Ám ha el kell döntenem, hogy a kettő közül melyik volt igazán meghatározó, nem kétséges a válasz. Mire a Tisza partjára – vagy legalábbis a közelébe – vetődtem, réges-rég túljutottam azon az állapoton, amikor az ember még sikerrel (át)alakítható.

*

Szemet szúr az a *rigli* az előző oldalon. Bizony, ha tetszik, ha nem, a mi jó ízekben is gazdag debreceni-hajdúsági tájnyelvünk már akkor teli volt tűzdelve idegen szavakkal s kifejezésekkel. Akadt köztük persze latin (mint például maga a *persze* szó is), többségük azonban a németből potyogott-szüremkedett át a századok során. (Még az a néhány francia is többnyire német közvetítéssel.) A konyhai tűzhely *spór* volt – vagy kissé úriasabban *sparhelt* –, a polc *stelázi*, a mosdótál *lavór*, a mosogatótál *vájdling*, a ruhásszekrény *sifon*, a fiókos szekrény *komód*. És így tovább. Nagyjából egy időben tanultam meg, hogy a lépcső az *grádics*, s hogy a grádics az lépcső. Az ipari mesterségek műszavai szinte egytől egyig németül honosodtak meg s terjedtek el nálunk, kiszorítván az esetleg korábban használatos magyar megfelelőiket is. Nincs ezen mit csodálkozni: számos betelepült német ajkú iparos dolgozott hazánkban, így túl a Tiszán is, mesterlegényeink a századok során át elsősorban Németföldön gyarapították itthon megalapozott tudásukat, vagy pedig már az alapokat is ott szerezték meg. Kamaszkoromban mindezt ha nem is helyeseltem, de tudomásul vettem. Akkor kaptam föl egyetlen alkalommal a fejemet elképedve, amidőn egy kovácsműhely előtt szemlélődve – ott volt az a műhely valahol a Hadházi út legelején, jobboldalt – a patkoláshoz készülődő idős mester e szóval biztatta a lovat a lába fölemelésére: *Auf!* „Hogy lehet az – gondoltam –, hogy ez a ló német szóra hallgat? Magyarul tán meg sem értené?” Nehezen tértem csak napirendre a dolog felett, de szóvá tenni (akkor még s már) nem voltam eléggé bátor. Minthogy tanyán s faluhelyen a rokoni kapcsolatokból adódóan már pöttöm koromban is gyakran meg-megfordultam, idejekorán megrögződött bennem, hogy a létra arrafelé *lajtorja*, a reggeli az *früstük*, vagy kissé „magyarosabban”: *früstök*, s hogy a lóhajtó ember – akár parasztszekér bakján ül, akár a szódás kocsién, vagy *pláne fiákeren* – amikor hátramenetbe akar kapcsolni, azt kiáltja oda a lónak, hogy *curikk!* Utóbb aztán az öregek egy-két elejtett szavából rájöttem, hogy a *früstük* meg a *curikk* – jó néhány társával egyetemben – a KuK hadseregbeli szolgálat ideje alatt rögződött meg a kerek alföldi (no meg a felföldi, délvidéki, dunántúli) fejekben s hagyományozódott át a fiak, majd az unokák nyelvhasználatába is. Nem hajdúsági vagy debreceni sajátosság volt tehát a közbeszéd idegen – elsősorban német – szavakkal való teletűzdelése, hanem Európa szerencsésebb – s egyúttal hozzánk legközelebbi – nagyrégió-

jából kelet felé (*nach Osten*) terjedő polgárosodás nyelvi nyomvonalhálózata. S ne essünk abba a tévhitbe, hogy ez a terjeszkedés megállt a tartós német (vagy osztrák – de ez nyelvi szempontból mindegy) hódítások határmezsgyéinél. Az orosz legalább annyi – ha nem több – német (ezenfelül még francia, angol, holland stb.) szót és kifejezést vett át Nyugatról, mint a magyar, s az esetek többségében ezeket később – máig – sem helyettesítették orosz megfelelővel. (A német *Rucksack*ból például mi *hátizsák*ot alakítottunk – az oroszok viszont meghagyták *ryuzsak*nak.)

Manapság az angol térhódításának lehetünk tanúi, valamint hasznélvezői, s egyben kárvallottjai. Angol kifejezések régente leginkább a sportban voltak használatosak. Igen rövid és roppant felületes „focimúltam” emlékeként őrzöm még – úgy írom, ahogy akkoriban mi ejtettük – a *centerhalf*, *korner*, *bekk*, *taccs*, *henc* szavakat. (A tájékozatlanabbak kedvéért: középfedezet, szöglet, hátvéd, partdobás, kezezés.) Lám, a labdarúgás eredeti angol műszavai közül mára alig maradt meg valami. Talán csak maga a *football*. No meg persze a lényeg: a *gól*. (Ha pedig valaki nem be, hanem *kidobja a taccsot*, bármekkora lendülettel viszi is végbe, az bizony igencsak messzire esik mindenféle labdajátéktól...)

*

Mennyit is mondtam az imént? Hogy fél órán belül? Nos, a Tisza-part legközelebbi szakaszához mitőlünk tíz-tizenöt perc alatt ki lehet érni. Gyalogszerrel. Kerékpárral még ennél is hamarabb. Legutóbb igen lassan értem oda: előbb begyalogoltam a központba vásárolni meg a postára, s onnét jó nagy kerülővel jutottam el a nagyrévi átkelő meg a sétány közötti kanyar alsó szakaszához. Előző nap szépen havazott, fehér takaró borította a meder közepe felé lejtő part rézsúját. A hó felülete sűrűn tele vadkacsanyomokkal: száz meg száz tőkés réce ezer meg tízezer talplenyomata. Nézem a lefelé hömpölygő folyót: vígan úszkálnak tucattájjal azon is. A part fiatal füzei, nyárfái fedezékében s a gyalogakácok sűrűje mögött úgyszintén ott tanyáznak népes csoportjaik, gácsérok s tojók vegyesen. Magasba emelik karcsú nyakukat, úgy figyelnek messziről. Ötven-hatvan lépésnyinél közelebb nem jutok hozzájuk: egy-két harsány, telt hangú hápogás kíséretében (ez a tojók hangja: a gácsérok csendes szavúak) sebesen szárnyra kapnak mindannyian, s néhány pillanat múlva már ott surrognak ék alakban kettőzött, fényes csíkot húzva maguk mögött a csendesen fodrozódó víztükör felületén. S ott meg is nyugodnak: szemlátomást biztosak benne, hogy a hivatlan kétlábú jövevény oda már nem követi őket. Azon a pár száz méternyi partszakaszon becslésem szerint sok százan lehettek. Jó volt nézni őket, még ha távolról is. Elgondolkodtam: ha úgy hozná a szükség, vajon meg tudnám-e ölni ezeket a szépséges, eleven madarakat? Rövid, ám beható s őszinte önvizsgálat után arra a józan belátásra jutottam, hogy ha jómagam vagy a gondjaimra bízottak valamelyike – esetleg többük vagy mindnyájuk – egyéb híján annyira rájuk volna utalva, akkor (ha nem is jókedvemből) minden bizonnyal elejtenék valahogy egyet-kettőt közülük. De csupán kedvtelésből, amolyan úri passzióból, márkás lőfegyverrel messziről ledurrogatni őket, s a havon vagy a száraz gyepen mutatós terítékbe rendezni élettelen tetemeiket – azt nem! Ó, nem. Soha.

Egy sirályt láttam még aznap a vízen billegni. Látásom tökéletlensége előbb elhítette velem, hogy csak egy nemtörődömségből vagy ostoba játékból behajított fehér palack libeg lassan a folyón, ám hamarosan föllebbent onnét s elrepült. Aztán, úgy napszállta felé, nyolc-tíz fős csapatokban kis kárókatona húztak el a folyó fölött a folyás irányában, egyazon magasságban a túlparti fák koronáival. Belőlük azonban nem sokat láthattam: a korai alkony fátylat eresztett közém s közéjük, s pillanatok alatt mind eltűntek, belevesztek a folyókanyarra rátelepedő sűrű ködbe.

Réges-régen, még kamaszkoromban izgatta, foglalkoztatta képzeletemet a vadászat. Persze, nem ez az úri fajta, amiben csak a kiváltságosoknak lehet része. Elgondoltam, hogy kinn élek valahol a vadonban, várostól s egyéb sűrűn lakott emberi településtől távol, s abból kell fenntartanom magam, amit egyedül a magam erejére, találékonyására és tapasztalataira utalva meg tudok szerezni a természet adományaiból. De csakis annyit, amennyi az életem fenntartásához feltétlenül szükséges, egy szikrányival se többet. Aztán elmúlt az ábrándozás, s nem lett belőle semmi. S még csak nem is ez volt a legnagyobb álmom, amit idő teltével a hátam mögé vetettem.

Ami a jelent illeti, manapság a vadakat s madarakat leginkább nézni szeretem. Öröm és hála tölt el időnként, hogy – egyelőre – még van mit. És – ki tudja, meddig – még van mivel.

*

E napokban-hetekben érzük meg a doni áttörés hetvenedik (!) évfordulóját. Azon esztendő őszén lettem iskolás, de olvasni már régóta tudtam, s ha nem is felnőtt tudattal éltem meg a történeteket – ami, gondolom, aligha lett volna elvárható egy hat-hét esztendőes gyerektől –, ám azért sok mindent megőrzött az emlékezetem az ország és népe állapotának abból az időszakából. Ehhez aztán később az apámtól s a vele egy időben szolgált katonaviselt felnőttektől hallottak is hozzárakódtak.

A Don-kanyarban meg a környékén végbement és kiteljesedett nemzeti tragédiáról inkább az időközben hazaszállingózó szóbeli hírek, mintsem az agyonkozmetikázott és fazonra igazított hivatalos tudósítások révén lehetett hiteles részleteket megtudni. Jöttek, jövägettek ugyan a hadműveleti területekről többkevesebb rendszerességgel a mindenkor türelmetlenül várt tábori levelezőlapok is, az otthoniakkal folytatott levelezést azonban a katonai hatóságok szigorúan ellenőrizték, így a honvédek valóságos testi-lelki állapotáról, s kiváltképp a hadi helyzet állásáról szóló információk e lapokon nem jutottak, mert nem juthattak el hazáig. Az informatikai „permanens forradalom” s a világháló korszakába beleszületetteknek nehéz ma elképzelniük, hogy alig három nemzedékkel korábban csupán a rádióból, a hetente váltogatott filmhíradóból, no meg, persze, a nyomtatott sajtóból állt a tömegtájékoztató. (Itt jegyzem meg: a hír- és ismeretterjesztés terén a napi- és hetilapokon kívül abban az időben az évente megjelenő kalendáriumok is fontosabb szerepet játszottak, mint manapság. A doni események kapcsán máig vitatott szerepű Jány Gusztáv nevével s arcképpel én például – ha jól emlékszem – az 1943-as kalendárium lapjain találkoztam

először: a haditudósító fotóriporter épp borotválkozás közben kapta le a tábornokot. Később aztán, miután hazatért a frontról, apám is mondott róla egy-két – nem épp hízelgő – szót.)

A kerek évforduló alkalmából országszerte megemlékezések zajlottak s zajlanak. (Egy-két „mellészó”-tól eltérően mellőzném az „ünnepi” jelzőt: képzeteim szerint az ünnep nem a gyászhoz, hanem az örömhöz társul.) A szóban forgó korszakkal foglalkozó történészeinket is megszólaltatták itt-ott, egyebek közt a rádióban. Kutatásaik nyomán árnyaltabb, pontosabb s részletesebb kép tárulhat azon érdeklődők szeme elé, akik elolvassák a tudósok munkáit, meghallgatják előadásait. Még egy rövidke riportbeszélgetés során is nyilvánosan fény derülhet korábban nem ismert – vagy többé-kevésbé tévesen ismert – körülményekre (például a doni katlanba vezényelt hadsereg létszámára, a hadi felszerelés, valamint a legénységi ellátmány mennyiségére és minőségére, nem utolsósorban pedig a veszteség valódi, pontos számadataira és így tovább). Azonban semmilyen újonnan napvilágra került, vagy ezután felbukkanó részlet nem változtathatja meg a doni katasztrófa lényegét. A tragédia nem válik ellenkező előjelűvé. Százezer hősi – vagy nem hősi – halott, hatvanezer, esetleg „csupán” harmincezer: egyaránt iszonyú veszteség, s mint ilyen, roppant erős indok a nemzeti gyászra. Többet mondok: egy olyan háború során, ami egy kényszerszövetség kereteiben egy idegen és embertelen hatalom élettérnyerő törekvéseit szolgálta, nem harminc-negyvenezer, de harminc, húsz, vagy akár tíz ember harctéri eleste is értelmetlen, kárba veszett és hiábavaló áldozat. Azon persze szívből elboronghat, sőt, ha kedve tartja, el is büszkélkedhet a honfiúi (és honleányi) kebel (főleg amióta senki és semmi nem tiltja az ilyesmit), hogy milyen hősiek helytállást tanúsítottak honvédjeink (akiket a fentebb említett tábornok egyébként, mint tudjuk, *en bloc* legyávázott a vereség miatt) – úgy mond – „a haza védelmében”. Csakhogy ideje volna már végre ráébrednünk: a haza védelemre szoruló határai *akkor* a Kárpátok gerincén húzódtak, nem a Donnál, a Dnyeszternél, Voronyezs alatt vagy a brjanszki erdővidék útvesztőiben. Honvédő háborút *akkor* azon a tájon nem mi folytattunk, hanem az oroszok. Ha hetven s valahány évvel ezelőtt az ország vezetői is komolyan s következetesen belegendoltak volna a szövetséges nagyhatalmak – voltaképp: a fél világ – elleni hadüzenet várható következményeibe, akkor talán a II. világháború utáni határaink sem zsugorodtak volna vissza a trianoni szintre. (Vesztes voltunk számos egyéb velejáróját nem is említve.) A doni tragédia összes többi összetevője ehhez az alapvetőhöz képest valójában csak részletkérdés; ezek sorában vitéz Jány Gusztáv személyiségének és szerepének megítélése is. Bizonyára bátor jellemű férfiú lehetett. Erről tanúskodik Nyugatról való önkéntes visszatérése is (holott tudta: bíróság elé kell állnia, s az ügy kimenetele sem lehetett számára kétséges). Ezt figyelembe véve is elháríthatatlan felelősség terhelté azonban a vezénylete alá rendelt, s egyben gondjaira bízott katonák tízezreinek sorsáért. Döntenie kellett, s ő a magyar lelkek megmentése helyett a német parancs végrehajtását választotta. Annak az aprólékos részletein is lehet, sőt érdemes szakmai diskurzust folytatni, hogy a 2. magyar hadsereg fegyverzete s a katonák felszerelése, ruházata vajon korszerű volt-e vagy sem.

Erről jut eszembe: ez év őszén harminc éve lesz, hogy három hetet Mongóliában tölthettem. Elvittek egyebek közt az Ulán-Bátorhoz közeli (mindössze kb. 60 km) ótörök emlékhelyre is. Az ótörök betűkkel – s részint kínai írással: hogy a szomszéd is megértse! – takarosán telerótt, kis híján 1300 éve helyben álló emlékoszlopokon újdonszerű lövésnyomok, helyenként az ősi rovásjelek is megsérültek. A kár gyakorlatilag helyrehozhatatlan. Megtudtam mongol kíséremtől – s ezt (az akkor még szovjet) Kazahisztán jeles költője, Olzsasz Szülejmenov is megerősítette –, hogy a közelben terpeszkedő szovjet haditámaszpont katonáinak valamelyike lehetett a tettes. Nem, nem háborús cselekmények során: tartós békeidőben.

Jól tudom, hogy a legyilkoltakhoz, megerősztakhoz, hazájuk földjéről elhurcoltakhoz s elűzöttekhez képest mindez említésre is alig méltó csekélység. Mégis egy nagy-nagy képtelenség ötlött eszembe a vázákra, szobrokra, emlékoszlopokra lövöldözőkről: az ilyeneket én még a háborúból is kitiltanám.

Ferdinandy György

Autótemető

Az ember álmodozik. Elképzeli, hogy milyen rengeteg járgánya lehetett annak, akinek minden évben újat utalt ki egy vállalat. Vadonatújakat, természetesen. Eszébe se jut, hogy ugyanazt a márkát évről évre. Azt, amelyikre éppen szerződése van.

Ami engem illet, nem lett egyetlen ilyen cégem vadnyugati éveim alatt. Minden kocsimat magam vettem. Használtam. Most látom, hogy alig volt új gépkocsim fél évszázad alatt.

Igaz, hogy még így is több, mint a fiatal farkasoknak. Mert az én szerzeményeim csak a legritkább esetben működtek egy egész éven át. Ha szerencsém volt, egy nyáron át táncoltak, mint a moziban. Viszont nem unatkozott bennük az ember. Volt közöttük kimustrált taxi, apró olasz és dögnagy amerikai, ami a megszállók után maradt. Az egyik sebességváltós, a másik automata. Az egyiknek gombnyomásra nyílt a teteje, a másiké pedig már beszakadt.

Az évről évre kiutalt gépcsodákra idővel nem is emlékszik az ember. Nekem viszont – és ez most itt a lényeg – minden tragacsomról eszembe jut valami. Egy poros bársekreány vagy egy néma magnetofon. Nekem ilyen alkalmi csodákból állt az életem.

Átmeneti kapcsolatok, nők, munkahelyek! Ideiglenes házak és hazák. Botcsinálta barátok, alkalom szülte gyerekek. Miért pont a limuzinom lett volna végleges?

*

A dolgokat az elején szokás kezdeni. Végük úgy sincs, nem az én reszortom befejezni a történeteket. Úgyhogy itt most Karika úrról, az óbudai gépkocsiszerelőről kell szót ejtenem. Karika Pistáról, aki a Szabadságharcos Szövetségben vezetni tanított. Autója ugyan nem volt se neki, se nekem, de hát mire jó a veterán szabadságharcosok kocsija!

Tizennyolc éves voltam, autóbusz-kalauz. Arról álmodoztam, hogy szöggre akasztom a lyukasztót, és ha törik, ha szakad, sofőr leszek. Ehhez kellett Karika Pista, Óbuda és az Autóbuszüzem.

Azután, mit ad isten! – másképp alakult a dolog. A jogosítványomat Dijonban szereztem, azon a napon, amikor az első, francia fiam született. És még aznap kifizettem az első gépkocsimat. Egy 1935-ös Topollinót, amit feleségem Totottnak nevezett el, így franciásan „e”-vel a végén, ha leírom.

A vétel gyorsan lezajlott: Thoureau (Túró) úr, a sarki fűszeres már hónapok óta nekem tartogatta a kocsiját. Legomboltam hat darab tízezrest, kéthavi fizetésemet. Azután a prefektúrán átírtuk az apró, szürke masinát. Túró Ferdinánd úgy tartotta helyesnek, ha hazafelé már én vezetek.

Hát csak így. A Tototte engedelmesen beindult, autón hoztam haza a klinikáról asszonyt és gyereket.

A munkahelyemre – kőműves voltam – gyalog mentem, de hétvégén kirándulni jártunk. Az ülés alatt volt egy hosszú, kajla vas, a kurbli. Az ember kiállt, büszkén, a motorház elé, beakasztotta, rántott rajta egyet, és a Tototte máris vígan pöfögött.

Két személyre tervezték, de az ülések mögött lapult egy keskeny lócaszerűség, ahová – a mózeskosárban – be tudtuk pakolni a gyereket. Szép, enyhe tél volt abban az évben, körbekocsikáztuk Burgundiát. Ma is érzem a pelenka langyos illatát az aprócska kocsiban. A boldogságnak az én emlékeimben ma is Topollino-illata van.

*

Nem volt vele sok bajom. Egyetlenegyszer robbant valami a motorban: az egyik gyertya valahogyan kiszakadt. Az is pontosan egy műhely előtt, ahol új, nagyobb gyertyát csavart a régi helyébe a mester.

Sírtam, amikor eladtuk. Könnyeztünk mind a ketten. Féláron vette meg valami rokon. Nem volt rá szükségünk: a cég, ahol munkát találtam, szolgálati kocsit adott.

A fekete Peugeot-ról már kevés szép emlék jut eszembe. Jártam a vidéki iskolákat, feleségem a koci sarkában olvasott. Aztán egy nap nem jött velem. Párizsból kaptam tőle egy lapot. Mi mást tehettem, elmentem érte. Megpróbáltuk újratekdeni az életet. De ez a második dobás, hiába minden, már nem hasonlított a régre.

A kétszázhármast otthagytam egy garázsban. A motorcserét nem fizette a válalat. Jött utána a két lóerős Citroënek, a *dősövíók* hosszú sora. És a Peugeot-lány: még egy reminiscencia. Gimnazista volt, a Luci Berger nevű leányiskola előtt vártam rá nap nap után. Ez a Luci nyilván a női egyenjogúság valamiféle helyi harcosa lehetett.

Hát ezt az egyenjogúságot a Peugeot-lány eltanulta tőle. Emancipált volt, akkor így mondtuk. Még félre sem állítottam a Simcát (mert azokban az időkben egy tűzpiros Simcával furikáztam a diáklányokat), tehát, még félre sem álltam kint a Rajna partján, a gáton, amikor ő már kigombolta az ingemet.

A Simcában nem hagyott nagy mozgásteret a kuplung és a kormány. Hátra ültünk, amikor – az első idők szemérmes tartózkodása után – már nem szégyelltük az ilyen praktikus manővereket. A kétszázhármásban több hely lett volna a sebességváltó karja alatt, de az, hogy kigombolja az ingemet, a feleségemnek soha eszébe se jutott.

A piros Simcáról másféle illatok jutnak eszembe. Nem a benzin, és nem a Tototte pelenkaszága. Egy szerelmes gimnazistalánynak felejthetetlen illata van.

Amikor befejeződött a tanév, kis útitársam visszament Sochaux-ba, ahol valamelyik felmenője a Peugeot-gyárban dolgozott.

*

Nevet egyetlenegyszer adtam egy kocsinak. A négy lóerős *quatre-chevaux*-t kettesben vettük egy elzászi baráttal. Úgy döntöttünk, hogy az első lány nevét fogja viselni, akit felszedünk. Azután úgy alakult, hogy ezt az első lányt sose láttam. Claude szedte fel, ő vitte szobára, miután közölte velem, hogy a Renault négyes neve ezentúl Simone, Simeon.

Egyetemre jártunk, ösztöndíjkból éltünk. Tudtam már, megtanultam, hogy érvényesülni csak így lehet. Volt rá időnk, beutaztuk a fél világot. Már amit a fél világ egy európainak jelent. Akkor jutottam el először az Ibér-félszigetre, Franco Spanyolországába is. Párizsba pedig feljártunk – így mondtuk: fel! – hétről hétre. Ismertünk minden zenészt a bal part kávéházaiban.

Fura járgány volt ez a *káccsövő*. Nyitott tetejű, farmotoros. Olcsó népkocsi, és mégis, elefántcsontból készült a kormány és szürke műbőrből a négy ülés. Vele, Simeonnal mentem el a magyar határra is, ahová kofferokkal megrakodva anyácskám egyszer csak beállított.

Nem emlékszem, miért kellett túladnom rajta. Claude megnősült, és a közös kalandozásoknak vége lett.

Simeont még láttam egyszer. Egy autótetemőben, ahol valami alkatrészt kerestem. Mint amikor régi szeretőjével találkozik az ember. Egy asszonnal, aki valahogyan ismerős, és mégis fájdalmasan idegen.

Ott lapult a fűben, már-már teljesen benőtte a gaz. Kerék és ajtó nélkül, rozsdásan, öregén. Ráismertem, a másodperc töredéke alatt. A tükör csupasz nyelén ott lógott a kokárda, amit még akkor, a határon, anyám rábagozott.

*

Amikor kiláboltam vadnyugati életem első, legnehezebb korszakából, megvettem a kocsi, amiről odaát, az Újvilágban álmodoztam. Egy két lóerős Citroënt, az első vadonatúj kocsimat. Addigra már bejártam a szigetvilágot, újra, harmadszorra is elvettem az első, a legeslegeső asszonyomat. A pénzből, amit hazahoztunk, vettünk egy tanyát a középhegység és a borvidék határán, ahonnan Clo származott.

Mindig is erre a piros népkocsira vágytam. A tisztességes szegénység szimbólumára. Akkor úgy gondoltam, ki kell mutatnom, hogy ha nem is ágrólszakadt, de polgárember sem vagyok. A háromszáz köbcentis motor barátságos zümmögése most is itt van a fülemben. És a sok apró, meghitt mozdulat! Kinyitni a vászon-tetőt például csak két oldalról lehetett. Még az ablaktörlőt is kézzel hajtotta az ember, oda-vissza, oda-vissza, ha esett az eső vagy ha bepárásodott az üveg.

Boldog idők. Száguldoztam keresztül-kasul ezen a lágy dombvidéken, ahol asszonyom ismert minden talpalatnyi helyet. Azután ennek a paradicsomi állapotnak is vége szakadt. Munkát nem találtam, pénzem elfogyott. Hiába volt minden. Nem fogadott be az ország. Nem lehettem más Galliában, mint gazdag amerikai vagy jöttment idegen.

A piros Citroënnel ért hosszú pályafutásom alatt az egyetlen baleset. Egy mezőgazdasági gép tépte le a *dősövő* bal oldalát. Lelepleződünk: úgy ültünk ott ebben a kibelezett bádogdobozban, mint rossz színészek a leszakadt kulisszák mögött.

Nem lett belőlem szőlőbirtokos. Feleségem magamra hagyott, ezúttal véglegesen. A nők nem szeretik a veszteseket. Kezddhettem előlről az életet. Üres kézzel, ötvenévesen.

*

Ezen a vidéken nem járt se busz, se vasút. A piros, egykocsis motorvonatot, a *Micheline*-t nemrég szüntették meg, a völgyben még ott kanyarogtak – egy keskeny, gazlepte töltésen – a sínek. Akinek nem volt autója, az itt, a hátsószágban gyalogolt vagy biciklizett. Az élesen repesztő kismotorokat még megcsodálták az emberek.

Nekem, az amerikaiak, autó járt. Gyalog a franciák szóba sem álltak volna velem. Volt egy garázs a közelben. Király úr műhelye. *Monsieur Roi* világlátott ember hírében állt. Az átutazó idegen nála töltötte fel a benzint és a vizet. Ő volt hosszú időn át az egyetlen barátom. Az egyetlen, aki szóba állt velem.

Nagydarab, halk szavú ember. A lábán papucs, az orrán apró, drótkeretes szemüveg. Soha nem mozdult ki a műhelyéből, de a nagyvilág dolgairól mindent tudott. Ha kérdezett, azt is csak azért, mert ellenőrizni akarta, amit olvasott.

Pénzem nem volt a piros Citroën hősi halála után. Ő szerzett nekem – ki tudja, honnan – egy negyvenéves tragacsot. Egy mini teherautót, amit a Renault-gyár *Dauphinoise* néven forgalmazott, és amiről ma már a legöregebbek se tudják, hogy mi fán terem.

A tanyavilágban gyorsan jár a posta. Mindenki tudta, hogy az amerikai tönkrement. Ezt persze nem volt nehéz észrevenni: egyre rozogább tragacsokkal láttak a poros burgundiai földutakon.

A *Dauphinoise* nem hagyott cserben. Még az Alpokba is felmászott velem, ahol egy kisváros, Briançon mozijában bemutatták valamelyik könyvemet. Emlékszem, három sebessége volt, a váltó pedig egy hosszú, kajla bot. Az ablakok kicsinyek, a hátsó egy visszapillantó tükörnél alig nagyobb. Lefelé kikapcsoltam a motort, az Alpokból jövet lejtének az utak. A kocsi így nem fogyasztott sokat.

Hát igen. Lecsúsztam. Az asszony, aki takarítani járt hozzánk, most, hogy egyedül maradtam, maga helyett elküldte a lányát. Egy kis lángvörös macskát, aki egész nap apró selyembugyiban napozott a balkonon. Mit lehet tudni! Beköltözni a tanyára nem lett volna kis dolog.

Elmúlt a nyár, összeszedtem magam. A *Dauphinoise*-t visszaadtam a Roi-garázsnak. Az új tanév kezdetére lent voltam a trópuson.

*

Lassan, módszeresen kezdtem építeni az életemet. Hozott anyagból: romokból. A Szigeten maradt egy barátom. Ő adta kölcsön a nyolcszáz dollárt, amiből megvettem a bogárhátú Volkit. Tíz éven át ezzel róttam a szobám és a munkahe-lyem között az utat.

Reggel filozófiát tanítottam, délután turizmust, egy apácaiskolában, esti kurzuson. Mindezt én, aki nem voltam turista világeletemben, filozófiára pedig nem tanítottak, csak az asszonyok. A Volkswagenemmel lenyomtam félmillió kilométert, ha jól számolom. Amikor elajándékoztam, már többször átugrotta a nullát a

kilométeróra. Százezer után mindig mindent újakezdett ez a fáradhatatlan kis masina.

Lett újra fiam, feleségem. Összeszedtem magam. A Volkit egy vén dominikai vitte el. Akkor – hat évtizeddel Hitler Adolf után – már nem találtam hozzá alkatrészeket.

Ami utána jött, már nem érdekes. A Buick és a Chrysler, csupa dög nagy amerikai. Különben sem tudok már vezetni. A lábam felmondta a szolgálatot, pontosan fél évszázaddal Karika Pista után. Most kubai asszonyom tartja a kormányt, én pedig ülök mellette, az anyósülésen, és nézem az életemet.

Mennyi autó! Hogy most, életem végén melyiket választanám? A Topollinót? A Volkit? Simeont? Későre jár, már nem választhatok.

Balázs Attila

Tarzan Szenttamáson

Jött, széles mosollyal, szőkén, ahogy szokott, R. V., s mondta, nagyon eltikkadt holmi hülye vásárlásban, ezért igyunk meg valamit. Nem szereti a shoppingolást, de muszáj. Egyetértettem azzal, hogy muszáj. Természetesen azzal is, hogy igyunk meg valamit. Én sört, ő bort. A Pest oldali Építész pincére esett a választás annál az egyszerű oknál fogva, mert az volt a legközelebb. Egy ugrásra, mondjuk: kettőre. Nincs különösebb köze a történethez, de jó tudni, hogy az Építész rendelkezik az egyik legszebb, borostyánnal befutott kis udvarral a fővárosban, ahol egy számomra mind ez idáig bámulatos, és elsőre megmagyarázhatatlan szobor látható: erősen kopaszodó, térden csúszó-mászó, szemmel láthatóan elesett ember mohón szívja egy telt idomú anya tejtől dagadó kebelét, míg a nő karjában aprócska, pampuskás csecsemő rúgkapál. Első pillantásra megdöbbenett ennek a pimasz öregnek a pofátlan cselekedete, aki a riadt kisbabát félrelökve veti magát mohón a kínálkozó bimbóra, aztán kevésbé. Mert lassan mégiscsak lejött, nem valami olyasmiről akar itt szó lenni, mint abban a híres-neves bibliai sztoriban, melyben Zsuzsannát meglesik a vének, nincs itt semmi szex, nem az a szándék, az öreg tényleg éhes. Inkább ő lenne az a nyomorék koldus vagy rab, akit Mária Terézia anyánk, örökké pluszpoénokra vadászva, egyszer nyilvánosan megszoztatott az utcán. Legalábbis a legenda szerint. Vagy inkább a trójai legendáriumból az ősi változat? Mindegy, mert:

R. V.-t, olybá tűnt, nem ragadta magával e szoborbabás elbeszélésem. Félig leeresztett pillái alól sandított körbe, de valahogy távol mindentől, mintha az egész nem érdekelné, csak az a kis vacak bora. Anyatejként szopogatta, ahogy az ide illik, ebbe a szövegkörnyezetbe. Nem akartam zaklatni, hallottam, milyen borzasztó dolog történt vele, amit ha írásba foglalna, az olvasó joggal mondaná: *ne már!* Olyasmi, mint az a pár évvel ezelőtti borzalom, amikor egy ifjú pár a kíséretével Szentendrére kocsikázott, ki a Szerb étterembe, megünnepelni a végre beteljesült álmot. (Az eljött fergeteges boldogságot.) Közben valamely oknál fogva egyik részük visszazáguldott Pestre valamit még elintézni. Bonyodalom lehetett a dologban, mert sokáig nem indultak vissza. Villámzó tavaszi zápor lepte meg őket később Szentendre határában, a megrettent sofőr rátaposhatott a fékre, mire a jármű megperdült, áttért az út másik oldalára, ahol frontálisan ütközött az őket Szentendrán már nem váró, visszaindult menet első kocsijával.

A koszorúk ma is ott láthatók az út szélén.

R. V.-vel meg mi volt? Nos, az volt, hogy magyar üzletemberek társaságában a Vajdaságba utazott volt tolmácsolni. Épp a saját falujába, ahol az ottani más ajkú partner szívélyesen fogadta őket. Szívélyesség ide vagy oda, lehűlt a levegő (ott is eső esett?), R. V. pedig fogta magát, hazaugrott kabátért. Mire visszaért, már lezajlott a vérfürdő, mely egy nézeteltérés folytán következett be az üzletfelek között, s mely ugyancsak borzalmas, dramaturgiaiailag is nehezen megemészthető eseményben a kétfajú magyar fél golyó általi halálát lelte. Tehát R. V.-t az Úr egy orkánkabát segítségével megmentette, de egész pontosan mégse mutatta meg az Úr, mi a további szándéka vele. Vagy igen? Miután mégis megpendítettem a dolgot, R. V. csak annyit mondott az ügyről, ha jól emlékszem, hogy a gyilkos megúsza, mert beszámíthatatlannak találták, ilyesmi. Akkor megint egy sor hallgatás jött részéről, majd hirtelen felcsillant a szeme. A következő jutott eszébe, amit némi tömörítésre törekedve én – mindez egyenletlenül eloszló rémség után – elmondani próbálok:

Ő, miként ma is, ha nincs épp Belgrádban, a Kőrösi Csoma sétányon lakik, kinn a 14. kerületben, ahol éjszaka sokáig ül emeletén, a számítógépe mellett, ír ezt-azt, amit éppen ír, miközben kilát az ablakon. Jól látja a szemközti házat, melynek zugaiban más emberek élnek, halnak; főznek, horkolnak (mit még?) – alkotnak? Úgy mesélte, egyszer arra lett figyelmes, aztán folyamatában észlelte ugyanazt, hogy szemben valaki úgyszintén hajnalig égeti a lámpát. A függönytől nem jól látszik, de kivehetően zömök férfi az illető, sebesen püföli az írógépet. Néha tölt egy üvegből nagyobbacska pohárba, majd jól meghúzza. Nem lögyböli a szájában, egyből lenyeli, szív egy slukkot, ír tovább. R. V. úgy képzelte, rémtörténeteket ír ily lendülettel, zombi módjára a szemközti szomszéd, aki néha abba-hagyta munkáját, az ablakhoz ment, és sokáig úgy állt ott, mint valami szellem a túll mögött. Csak nézett kifele, ám soha nem húzta félre a függönyt. Félt volna, hogy meglátják, lelövik? Ki tudja.

R. V. úgy érezte, őt bámulja, s kissé beleborzongott. Azért is talán, mert megint valahová messzire került tőle az orkánkabátja. A fűtés meg silány volt éppen?

Akkoriban én, gyászos, méltánytalannak érzett kirúgásom előtt, még olyan helyen dolgoztam, ahol bőven igényelték a minőségi irodalmat, és nagy érdeklődés mutatkozott a háborús körülmények folytán a Vajdaságból ugyancsak az anyaországba emigrált híres prózaírónk, G. N. iránt. Ismertem őt, főnököm is volt amott egy ideig, hasonló helyen, kedves feleségével is dolgoztunk együtt, humorista apámmal barátok voltak, nem volt nehéz beszereznem az új telefonját. Nem is szabódott sokáig, csak arra kért, várjak picit, amíg befejezi az általa inkább családregénynek tekintett, rég megkezdett történelmi trilógiáját, aztán eljön a mi napunk.

Természetesen hagytam, akadt mit tennem nekem is, múltott az idő, tényleg eljött a mi napunk. Amúgy egy átlagos hűvös délután. Stúdióhoz nem volt kedve, kismagnóval elmentünk az Építész pincéjébe. Konyakot kért, arcát félig takaró sötét szemüveggel-szemüvegben ült, végig le nem vette, bár a ballonkabátját igen. A szemüvegért elnézést kért azzal a magyarázattal, hogy begyulladt a szeme. Egy pillanatra, amikor úgy esett a fény, láttam, hogy nagyon duzzadt a szemhéja. Az én arcom meg puffedt, gondoltam, ez van, ez lehet, csak a beszélge-

tés rendben legyen. Csordogáljon itt nekem az, aminek kell, míg az öreg mókus haver odakinn hosszú ültében kiszívja a kőtejet.

Nos, az a nap a miénk volt, tényleg. G. N. eléggé gyorsan belendült, miután vastag füstfelhőbe burkolóztunk. Kedvvel mesélt, hangosan, ízesen és tagoltan arról, hogy ő valóban sokat írt szülőhelyéről, Szenttamásról. Főleg úgy, hogy néhány művéről, ahol nem is Szenttamás a helyszín, azokról is úgy vélték, hogy az. Nem hadakozott ellene. Mint később elmondta, a mesék, visszaemlékezések java része úgyis onnan származott, az ottani öregektől hallotta összesüket, mert illemmel és türelemmel végig tudta hallgatni őket, hát legyen! Csupán meg kellett a sztorikat jól jegyezni, aztán írói trükkkel vagy hozzáad vagy elvesz belőlük az ember, ennyi. Erről a *trükkösködésről* nem akart beszélni bővebben. Különben is úgy mesélt, ahogy a prózája ömlött belőle. Ahogy e sorok írója hallotta valahol, vagy maga találta ki: mielőtt az esszé megölte volna a regényt. (Tetszetős, persze, de csak részben igaz, azonban a kérdés további boncolgatása ez esetben felesleges.)

Beszélt itt még hévvel Szenttamás magyar részeiről, a Zöld utcáról, a Tuki-dombról; Rózsamézőről és a Virágos katonáról. Sokféléről. Sokat rendeltünk, sokat fizettem, azonban így volt rendjén. (Latroknak nem játszottunk.)

Második alkalommal kissé fáradtabban ért oda. Mondta, nem tehet róla. Annyit ír, mint soha életében. De nem álmodik már börtönről, ha néha didereg is, mint az ember jéghegyen, szalmakalapban. És már nem csak Szenttamáshoz kötődött, hovatovább nem csak a Vajdasághoz, hanem az egész világhoz. Sajnos a magnóból kiment a batri. Szebben szólva: lemerült az elem. Elem nélkül folytattuk még kötetlen, nagy terjedelemben. Elemünkben. Természetesen megint nagyot fizettem. (Hülye vagyok, hogy ezt említem, de a gyarlóság mindennél erősebb.)

Harmadszorra jómaga is egészen lemerült. Tulajdonképpen már úgy érkezett. Ha a szemüveg ugyanúgy állt is rajta, a ballonkabát mintha némelyest összement és megroggyant volna. Ambátor még mindig visszajött a kedv, amikor arra terelődött a szó, hogy például a történet sodra. Meg hogy miként fedezte fel magának az irodalomtól távoli szakmát tanulva anno Jókait, nyomában Mikszáthot és Móriczot, majd a tanszéken végül Hemingwayt, Steinbecket, Faulkner meg a többit. (Közben Krebbs volt a sör, bor a Gallai.) Elmesélte, hogyan művészkedett első regényével még rég avantgárd folyóiratnál, aztán arról az útról letett. Határozottan felfelé ívelt a hangulata, amikor arra folytatódott az eszmecsere, hogy mindezek előtt ponyvaregényeket olvasott. Olyanokat, mint a *Sárga rém*, meg mint a *Seriff csillaga*. Falta a ponyvát, mert az volt fellelhető. Apja nem gyűjtött könyveket, mihasznának tartotta az irodalmárokat, magát az irodalmat. A ponyvát padláson találta, a Tarzant pedig moziban nézte.

Ahogy fogalmazott, a Tarzant filmen olvasta, bár Szenttamáson nem volt olyan egyszerű elmenni moziba. Miért? Mert a mozi a kisvárosnak a szerb részében volt. Ha oda magyar gyerekek elmentek, akkor azzal eleve számolni kellett, ha a film előtt még nem is, de a film után okvetlenül verekedés lesz. Minden Tarzantmozizáshoz ilyen pluszélmény kapcsolódott. Egyébként szerinte a filmekben általában sok mindent rosszul tudtak. Tersánszky írta meg: sosem értette, hogy

például a vadnyugati mozikban hússzor szájon vágják egymást, aztán mindig felugrottak. Az ő apja egyszer ütött meg embert, az meg belehalt.

Erőszakos, véres kezű hősével, Török Ádámmal úgy zárta az aznapi interjú-részt, hogy ha megírta volna mindazt, amit Török Ádám cselekedett, akkor kissé olcsó rémtörténet-sorozat kerekedett volna belőle. Különben ő nem a Tarzan-filmekből, hanem az életből vette, hogy jól orrba kell ütni az illetőt, mert az fáj legjobban. Akkor annak könnybe lábad a szeme, igazán nem lát, és akkor még egyszer orrba kell verni, utoljára, esetleg állon, mert akkor leül, és kész. Az életben ez így néz ki. (Puskáról-pisztolyról nem esett szó.)

Bár negyedik alkalmat is megbeszéltünk, G. N. nem jött többé. Se kabátban, se nélküle. Elfoglaltságára hivatkozott, hogy majd, majd. Valaki azt mesélte, látta őt. Valami távolabbi fellépésre igyekezve húzta maga után a kis nyiszorgó kerekű málháját, de már annyira fáradtnak tűnt, kiégettnek, hogy nem igazából lehetett vele szóba elegyedni. R. V. pedig azt fűzte hozzá, hogy amikor végül rájött, ki a szomszédja, párszor még találkoztak és csevegtek is. Koccintottak, pertuztak. Utólag tudta meg, hogy a Virágos Katona kórházba került, aztán meg azt, hogy a kárókatónak nem jönnek többé. (Sortűz egy fekete bivalyért.)

És még ezt fűzte hozzá R. V.: Tudod, azt hallottam, a szegedi kórházban, ahová került, amikor ott az ápolónő kérdezte, kérne-e valamit, azt mondta, egy kis konyakot, nővérke, ha még lehetne.

Ha akkor kap, lehet, Gion Nándor ma is él, mondtam. Vagy csak gondoltam. Szavaira Radics Viktóriának nem, csak az összevont szemöldökére emlékszem.

Patak Márta

Kígyót éjjel öl!

Hagyd már abba, faszfej, nem tudtad, hogy a kígyó csak éjjel döglük meg?, mordult rá a fiú harmadszor is a másikra, de az rá se hederített, most se, éppúgy, mint az előző két alkalommal, amikor megpróbálta szép szóval rávenni, hogy hagyja abba, ő tapasztalatból tudja, hogy fölösleges, a kígyót nappal nem lehet agyonütni, ha miszlikbe aprítják, egy része akkor is él tovább, mozog, és csak éjjel pusztul el teljesen, de hiába, a másik nem állt meg, nem esett ki a mozdulat ritmusából, egyenletesen csapkodott tovább, egész felsőteste egyszerre lendült a karjával, mintha mért időre ismételné az ezerszer begyakorolt mozdulatsort, tudván, hogy a végén pontozni fogják, s ha esetleg a szeme sarkából is félrenéz egy pillanatra, rögtön kiesik a ritmusból, levonják a pontot érte, és nem jut tovább a döntőbe. Egy hosszú, vékony, laposvasszerű fémrúd volt a kezében, alsó harmada csupa vér, éles is lehetett valamennyire, azzal csapkodott, látszott rajta, hogy szinte eggyé vált a mozdulattal, el se hatolt a tudatáig, amit a társa mondott neki, nem zökkent ki a ritmusból, mert már az elején eltökélte, lesz, ami lesz, ő addig nem nyugszik, amíg ki nem teríti ezt a kígyót, addig üti, amíg kell, nem bánja, ha darabokban lesz is, de ő most végezni fog vele. Mérhetetlenül felbőszítette ez az arcátlan élni akarás.

Társa egy idő után rájött, hogy reménytelen abbahagyatni vele ezt az örült csapkodást, úgyhogy le is dobta a hátizsákját, és pár méterrel arrább lekuporodott a fűre, nem ült le, inkább csak guggolt, rugózott is kicsit, mint az edzés elején, mikor büntetésből guggoló járásban kellett végigmenniük a pályán, mert pont akkor fociztak a kosárlabdával, amikor az edzőjük megjelent. Semmiért nem haragudott annyira, mint amikor futball-labdának használják a kosárlabdát. Vegyétek elő a koszos bőrötöket, biztos valamelyikteknél akad egy a hátizsákban!, ordította, a kellesténél, ha lehet, még nagyobb indulatot színélve, de magában mosolygott, jót derült rajta, hogy megint milyen jó poént sikerült eleresztenie, aztán nem is mondott mást, minden további magyarázat nélkül a földre mutatott, csinált egy kört az ujjával, ami nagyjából annyit tett, hogy: Kezdhettek, indulás!, és a fiúk elindultak, egyszerre megadón és kellesténül, menet közben oda-odasúgtak egymásnak valamit, de a mester nem szólt rájuk, mosolygott a bajsza alatt, most, hogy nem látták, már nyíltabban, és csóválta közben a fejét.

Minden szombaton tíztől fél tizenkettőig tartott az edzés, utána rendszerint kint maradtak néhányan a csapatból, semmi különös, csak hogy elüssék valamivel az időt, leginkább a közelben lakók, a lakótelepiek, itt volt egy dobásra, a

biciklivel öt perc alatt otthon voltak. Az az egy fiú, aki busszal járt, annak persze időben el kellett indulnia, hogy ebédre hazaérjen, mert nem sűrűn, óránként jártak ide föl a buszok, ha az egyiket lekéste, akkor várhatták otthon az ebédvel, amíg hazaérnek. Már ha várták, mert elég gyakran előfordult, hogy itt maradt. Nincs otthon senki, minnek siessek, a kutya kibírja, amíg hazaérek, elég, ha este leviszem!, mondta, mintegy magyarázatképpen, de mentegetőzve is talán, és közben fél szemmel azt leste, hogy a másik kettő mit szól hozzá, ha maradna. Legtovább viszont mindig a másik két fiú maradt, valahogy így alakult, nem tudták volna megmondani, miért, de ők ketten értették meg legjobban egymást a csapatból, ugyan a többiekkel se voltak rosszban, de valahogy sose akaródzott elindulni nekik, mindig úgy érezték, most kell itt maradniuk még, mikor már mindenki elment, olyan volt, mintha hirtelen lélegzethez jutottak volna, sokkal felszabadultabban töltötték el az időt utána kettesben. Ha a harmadik fiú is ott maradt, valahogy rögtön megváltozott minden.

A hegyre nézett a pálya. Ősz volt, de még jó idő, sütött a nap, éppen felszállt már a pára is az erdőből, mire abbahagyták az edzést, egymás után tűntek el a hegyet körbeburkoló felhők is, a pályáig szitált közben a köd, de nem zavarta már a látást, egész a széle lehetett a ködmezőnek, amit lenyomott a mind magasabbra kúszó, egyre erősödő napsütés. A pálya mellett még fehérlett az édes torma, kaszálni lehetett volna, annyi volt belőle, meglátszott, hogy szeptembertől szinte mostanáig rendszeresen esett az eső, az irgalmatlan nyári szárazság után teljesen kivirult minden, még a kiszáradásnak indult rekettyecserjék is kiszöldültek, csupán egy-egy águk nem bírta már a harcot az álló nyáron át tartó vízhiánnyal, azok persze végleg el is sárgultak, szárazon, keményen meredeztek a bokor körül, mint a hatalmas gyufaszálak.

A két fiú a pálya innenső végében, az épület tövében volt éppen, a járda meg a keskeny vízesárok között, melynek partján fiatal diófák és platánok váltogatták egymást, tele volt alattuk a föld száraz levéllel, ha végimentek azon a sávon, zörgött talpuk alatt az a sok hatalmas platánlevél, rozogott a zúzott kavics, úgy hangzott, mikor megjelentek, mintha egy kisebb vaddisznókonda csörtetett volna végig a kerten. A fiatal diófák levélszőnyege alatt egy-két dió is akadt még, olyik-másik szétnyílt a nedvességtől, az éjszakai pára nappal se igen tudott felszáradni alattuk, északi fekvés, a hegy közelsége, ez mind-mind befolyásolhatta.

Ki nem állhatom azt a kis buzit, mért nem húzott el a gecibe a kibaszott buszával!, jegyezte meg egy idő után, de föl se nézett, csapkodta a vonagló kígyótetemet tovább. A ritmusból se zökkent ki, mintha módszerezsen, centiméterről centiméterre akarná szétdarabolni azt a jó másfél méter hosszú erdei siklót. A kígyónak már a fele teste se volt a fején, de még mindig ugyanúgy mozgott-vonaglott, élt, mintha egészben lenne. A fiú nem is oda nézett már, ahova ütött, magától járt a keze, gondolatai ide-oda kószáltak, most éppen az öltözőben elidőző harmadik fiú jelent meg előtte, akit ő tényleg ki nem állhatott, csak a térdje miatt volt hajlandó elviselni, mert az meg aztán, amilyen mafla, sose mondana neki olyat, hogy húzzon el francba, egyébről már nem is beszélve. Tudta, hogy perceken belül meg fog itt jelenni, és rákezd megint a nyivakolását, amit ő ki nem állhat, annak a kis köcsögnek a hangja is olyan, mint akinek ráléptek a farkára, azt hiszi, talán az óvó

nénijének sír, sose tudja befogni, folyton rinyálni kell neki, hol ezért, hol azért, már attól is fálnak megy az ember, ha meglátja azt a seggfej képét.

Egyre jobban behergelte magát. Nem szeretett volna leragadni ennél a gondolatnál, hogy nemsokára, perceken, akár másodperceken belül is megjelenhet itt a harmadik fiú, nyilván egy órát marad is, nagyjából, mert lekéste a buszát a nyominger, szándékosan csinálta, biztos megint szándékosan csinálta, mint a múlt héten, hogy őt bosszantsa, ez járt a fejében, és közben elborult a tekintete, s ha lehet, még nagyobb erővel ütött, de a ritmuson nem gyorsított. És ez a buzi kígyó se döglik már meg!, gondolta, aztán eltökélte magában, lesz, ami lesz, ha éjfélig kell is itt maradnia, ő marad, mert addig innen el nem mozdul, amíg ez a kígyó abba nem hagyja a rángatózást, ha török, ha szakad, ő kivégzi, mi az, hogy nem bír vele, mi az, hogy egy kígyóval nem bír, ennél a szaros kígyónál sokkal nagyobb állattal is végzett ő már, tudna mesélni, nem is volt olyan régen, nehogy már egy szaros kígyót ne tudjon akkor kicsinálni.

Szándékosan nem idézte volna vissza a jelenetet, mégis egy pillanatra látta maga előtt a harmadik fiú arcát, előnti a pír, vigyorog rá, egyszerre bambán és kajánul, mintha még nyelne is egyet közben, mintha nem tudná eldönteni, megszólaljon-e vagy sem, vagy mintha látványra hirtelen elöntené őt is vágó, a szemével meg mintha azt mondaná: Nyugi, én nem is láttam semmit!, de ettől ő csak még jobban felbőszül, legszívesebben ott helyben lerúgná a fejét, de nem teheti, mit szólna az a lány, igen, a lány, mert egy lánnyal csókolózott, éppen a blúza alá siklott a keze, életében először érintette meg a mellét annak a lánynak, meg se mert mozdulni, úgy érezte, mintha késsel döfnének belé, és éppen akkor kellett ennek a seggfejnek megjelennie, aztán bámult, ő meg a szemét villantotta rá, hogy húzzon el, valószínűleg meg is értette, de olyan lassan tűnt el, mintha magával akarná vinni a látványt, a tekintete még jó sokáig ott maradt utána. A lány nem vett észre semmit, talán csak annyit, hogy egy pillanatra megremegett, aztán megállt a keze, de mintha érzéketlenné is vált volna közben, olyan lett szinte, mint egy fadarab, de mondom, nem tűnt fel, a lány háttal állt, a fiú pedig próbált úgy tenni, mintha mi sem történt volna, szólni se szólhatott, jószerivel mozdulni se mozdulhatott, pedig már rándult a lábában minden izomszál, hogy odamegy, belevág a képébe ököllel, egyenest az orrába, ahogy a profi verekedők, az a biztos ütés, attól kiterül, aztán addig rúgja-üti, amíg van benne élet, persze, ez akkor egy pillanat alatt villant át benne, nem időzött el a képnél, nem szólt, nem mozdult, nehogy elárulja magát, mert a lány megijed, elszalad, fél, hogy meglátták őket, és akkor mindennek vége, úgyhogy tisztában volt vele, most nem szabad abbahagyni, erre jutott magában végül, mikor a másodperc töredéke alatt felmérte a helyzetet, tudta, hogy nincs más választása, minél gyorsabban ki kell egyeznie ezzel a kis köcsöggel, hogy húzzon el innen, különben lóttek az egésznek, aztán valahogy majd bosszút kell állni, ha eljön az ideje. Keze még mindig nem mozdult a lány blúza alatt, mikor intett a szemével, hogy takarodjon onnan, a fiú mintha a nyakát is behúzta volna, nyelt megint egyet, nem vette le róla a szemét, ő meg nézett rá villámló tekintettel, ha ölni tudott volna a szemével, akkor az a fiú már nem is élne, mert ott helyben felnyársalta volna a tekintetével.

Társa közben elunta magát, a diólevelek közt piszkálgatott egy bottal, és beszélni kezdett hozzá, legalább fél percen keresztül, de ő a csapkodásban meg az emlék hatása alatt nem is hallotta. A másik észrevette magát, látta, hogy fölöslegesen fárad, társa annyira transzba esett, hogy hiába beszél neki, úgyse hagyja abba. Legszívesebben fölállt volna, veszi a hátizsákját, és irány hazafelé, de valahogy ahhoz se volt még kedve, és türelmetlenül várta, hogy mikor jön már végre a harmadik társuk, hátha akkor abbahagyja a másik, és végre valami értelmesebbre is hajlandó lesz, mint hogy ész nélkül csapkodja ezt a félig agyonvert kígyót.

Elnézett a hegy felé, hosszan, mereven, mintha csodálná a szemhatáron éles kontúrral kirajzolódó hatalmas, kékesfekete tömeget, pedig nem látott belőle semmit, nem a hegyből, de még abból sem, ami közvetlenül az orra előtt volt. A diófa törzsének repedéseit piszkálgatta egy vékony nyárfaággal, de minduntalan eltörött neki, ő meg bosszankodva szisszent fel, mintha tehetne róla, pedig a nyárfaág még frissen is rugalmatlan, könnyen törik, hát még, amikor száraz, nem bír ki egy kaparintást sem, nem ám, hogy többet. A végén elunta, más után nézett, mert a nyárfa távolabb volt, mindig menni kellett új botokért, mire leült volna velük, már állhatott is fel, hogy újabb muníciót szerezzen.

Nem látta a hegyet, pedig már arrafelé nézett, bele a semmibe, nem látta, hogy körbevonták időközben a fehér felhők, úgy néz ki most, mint az óriás, aki gallért növesztett a nyaka közé a kékesfekete palástjára, és most fázósan beleburkolózik, csak a hófehér sipkája kandikál ki belőle. Nem látta a napot, pedig hol előbukkant, hol eltűnt a szivárványfoltosnak tetsző égbolt fura alakúra nyúlt felhőrétegei alatt, úgy néztek ki egymás hegyén-hátán, mintha a szeszélyes festő találomra szétkente volna a palettáján kikevert összes árnyalatát a vörösnek, kéknek, zöldnek, feketének, sárgának és barnának, mindegyikből jutott egy kicsi mindenhová, amerre csak a szem ellát, de mégsem lett egységes a kép, szétszabdalták a repülőgépek kondenzcsíkjai, aztán egy idő után szabályosan szétterülő vattacsíkban telepedtek rá a színekre, halványabbnak látszott alattuk az addig rikító narancssárga, mélyzöld és tintakék, mintha tompítani akarnák ezt a novemberi szinkavalkádot, mert nincs itt az ideje, nem most van ideje.

A fiú ebből semmit se látott. Nem érezte bőrén a fenyves felől hirtelen jött fuvallat hűvösét sem, pontosabban érezni érezte, de tudomást se vett róla, csak megborzongott, önkéntelenül megdörzsölte a karját, aztán bámult tovább a semmibe. Nem érezte a fenyőszagot, nem hallotta azt a jellegzetes susogást, ahogy a gyors szellő végigborzolta a tűleveleket az ágakon, arra a röpke pillanatra csupán, amíg végigszaladt a ligeten, nem tartott tovább, mint egy megtermett ember tüdejéből kiszakadó mélyebb sóhajtás, mégis más lett hirtelen a levegő, megtelt gyantaillattal, hűvössel, kékes-zöldes-fekete, barnás-zöldes-fekete, fenyőfaszínű rejtéllyel.

Ekkor bukkan fel a harmadik társuk, a fiú szinte fellélegzett, hogy végre történik valami, a másik abbahagyja végre ezt az esztelen csapkodást, mert már nem bírta nézni, azért is ment el arrább, azért próbálta valamivel lekötni magát. Ő sem kedvelte különösebben a harmadik társukat, de megvolt vele, se nem osztott, se nem szorzott, ha ott volt, ott volt, vagy ha nem, hát nem. De most benne látta

a menedéket, hogy valahogyan magára vonja majd a társa figyelmét, és végre abbahagyja a kígyótrancsírozást.

A harmadik fiú lassan jött, mintha szándékosan húzni akarná az időt. Megállt, lehajolt, megkötötte a cipőfűzőjét, és közben valamit felvett a földről, közel vitte a szeméhez, mint aki nem jól látta, micsoda, amit fölvelt, vagy mint a rövidlátó, mikor éppen nincs rajta szemüveg, és egészen oda kell vinni a szemé elé a tárgyat, addig kell helyezgetnie, amíg bele nem talál a fókuszbába, ahol hunyorgva viszonylag élesen lát. Letette a hátizsákját is, mert folyton előrecsúszott, mivel csak félvállra akasztotta, úgy nézte tovább, amit talált. Bal tenyerébe tette, aztán dörzsölgetni kezdte jobb keze mutató- és gyűrűsujjával, mintha fényesítené, vagy mintha csak a port akarná letörölni róla. Lapos tárgy volt, onnan messziről nem látta a társa, micsoda, de nem is érdekelté túlzottan, sejtette, hogy semmi fontos nem lehet, mert akkor már biztos rég kiabált volna, hogy: Idenéztek, mit találtam!, így meg nyilván csak neki lehet érdekes.

Megint szél támadt a fenyves felől, ezúttal kissé tovább tartott, mint az imént, erősebb is volt a fuvallat, ahogy odaért, arra a helyre, ahol a fiú kuporgott, amely néhány méterrel közelebb volt a ligethez, mint a kígyót csapkodó társa, a fuvalatra zörögve fellibbentek körülötte a földön az óriásira nőtt, okkerbarna platánlevelek, feje tetején összeborzolódott kicsit a haja, de észre se lehetett venni, eleve kócos is volt, pontosabban eleve felfelé álltak a tincsei, mintha bezselézte volna a haját, pedig mindössze annyi történt, hogy edzés után nem fésülködött.

A harmadik fiú még mindig a lapos tárgyat dörzsölgette, amit az imént vett fel a földről. Telibe kapta őt is a fuvallat, egy pillanatra megmozdult, ahogy elérte, és mintha ki is billent volna az egyensúlyából, mint amikor valakit hirtelen lökés ér, amikor nagyon elmélyülten figyel vagy csinál valamit, ideje sincs rá, hogy reagáljon mindarra, ami körülötte történik. Lépett egyet-kettőt előre, a másik fiú mintha föllélegzett volna, hogy de jó, már elindult, már nem tart sokáig, mindjárt itt lesz, de ő megint megtorpant.

A fiú maga se tudta volna megmondani, miért, de valahogy nem érezte jól magát attól, hogy harmadik társuk csak nem jön közelebb, nyugtalanság fogta el, mintha valami különös feszültség vibrált volna a levegőben hármuk között. Társa rezzenetlen arccal csapkodta a kígyó vonagló testét, közben a szeme sarkából arra-arra pislantott, ahonnan a harmadik érkezett volna, ha meg nem áll dörzsölgetni azt a valamit, amit az imént a földről felszedett.

Nem telt el sok idő, mire elindult, a fiú mégis egy örökkévalóságnak érezte, talán mert az a hirtelen felszikkázó vibrálás is nyugtalanná tette egy pillanat alatt. Olyan volt, mintha elektromosság halmozódott volna össze a levegőben, és nem tudna kisülni. Pont olyan, mint amikor vihar előtt a villámlás után várja az ember a dörgést, tudja, hogy nagyot fog csattanni, de csak nem hallja még, pedig már készül a hangra, minden porcikájával, fel van készülve rá, hogy ez most nagy lesz, tényleg nagy, akkorát fog szólni, hogy a házfalak, az ajtók, az ablakok is beleremegnek, de még nem most, majd a következő utáni másodpercben, és addig százszor hallja már fülében a csattanást, mintha előre tompítani akarná a hatását, pedig tudva tudja, hogy úgyis úgy lesz majd, ahogy lenni szokott, megijed, összerezzen, nagyot dobban a szíve ijedtében, mintha ki akarna ugrani a

mellkasából, pedig ez is inkább annak a töredék-másodpercnyi várakozásnak az eredménye, semmint a tényleges ijedtségnek.

A kígyót csapkodó fiú megállt. Felsőteste sem mozdult, de a keze fönnmaradt a levegőben a laposvasszerű, csurom vér kígyóölő szerszámmal. Alig észrevehetően fordította el a fejét, mintha nem akarna kizökkenni utána a ritmusból, mert még folytatná, jószérivel csak a szeme mozgott, az vitte kissé oldalra a fejét, ahogy komolyan, szigorúan, méltóságteljes, vagy talán mindössze hatásadás lassúsággal előbb a társára, aztán még lassabban a talált tárgyát dörzsölgető harmadikra kúszott a tekintete, és végül olyan idegenül, olyan különösen csengő hangon szólalt meg, hogy egy pillanatra a társa megdermedt, úgy érezte, mintha kicserélték volna ezt a fiút mellette, nem is ugyanaz állna ott a közelben félig szoborrá merevedve, ütlegelő vaspálcájával félig a levegőben, mert olyan ércesen csengő férfihang szólalt meg a kamasz helyett, mint a rossz filmekben, mikor a gyereket hirtelen megszállja a gonosz, és onnantól kezdve már nem is a saját hangján beszél. A társa ugyanúgy kérdezte: Mi van, gyökér, beszartál? Mi a faszért álltál meg?

Podmaniczky Szilárd

Egy gerinctörténet

Még nem volt egy éve, hogy új házba költöztünk, mikor kinyitottam a hűtőszekrényt, hogy kivegyek egy doboz epret. Előrehajoltam, mert az eper mélyen, a leves mögött feküdt, a felső polcon. Abban a pillanatban megmerevedtem, és hasító fájdalom futott végig a bal lábam külső oldalán, egész a combom tövéig a bokáimig. Soha hasonlót nem éreztem, gyanítottam, új stádiumba került a periodikusan visszatérő derékfájdalom.

Tavaly augusztusban költöztünk be a házba. Új város, új élet, a régítől autópályán 300 kilométer távolságra. A bútorokat nyakamba akasztott széles gurnival emeltük a helyére. A kertet háromszor fölrotátoroztam, és csak a harmadiknál jöttem rá, hogy nem erőből kell ellene tartani a kapagépnek, hanem bele kell engedni a földbe a csoroszlát.

Nagy nehezen fölegyenesedtem a hűtő előtt, és tettem néhány kört a nappali és a konyha között. A szokásos deréktáji merevség mellett mintha beleégett volna a fájdalom a lábamba. Reszketve toltam magam egyik bútortól a másikig.

Noémi, a feleségem nem volt otthon, a barátnőjével sétálgatott a városban. Először járt nálunk. Azért jött, hogy megnézzze a házat, és végre találkozzanak. Gondoltam, föl hívom Noémit, és elmondom, mi történt velem. Aztán mégsem tettem, előbb-utóbb úgyis megtudja.

Bezártam a házat és elindultam sétálni. Valamiért az a gondolatom támadt, hogy kísétálhatom a lábamból a fájdalmat. Terhelni kell, vérkeringést izzítani, és nem elhagyni magam.

A városközpontban találkoztam velük. A tízperces séta alatt nem változott a fájdalom tónusa, úgyhogy jobbnak láttam beavatni Noémit testi kondícióim változásába. Majd estére kimasszírozzuk, Noé, mondta, és biztos voltam benne, hogy valóban ez a megoldás. Elköszöntünk.

A masszírozás gondolata tovább tartotta bennem azt a képzetet, hogy a mozgás a gyógyulás forrása, és elindultam a szomszédos kisváros felé, amely részben összeépült a miénkkel. Szaporán szedtem a lábam, de egy-egy elhibázott mozdulat, a derekamba hasító fájdalom minduntalan megtörte a mozgásomat. De hát mi az, hogy elhibázott mozdulat? Nem csinálok mást, csak megyek. Menni tudni kell, nem? Ebben nem lehet hiba.

Aznap közel húsz kilométert gyalogoltam, de a bal lábam hasító fájdalma nem szűnt meg. Este a teraszon beszélgettünk, boroztunk. Az átlagosnál rosszabb hangulatom miatt nem kívántam a társaságot, lefeküdtem aludni. Azt remél-

tem, hogy reggelre elhagy a baj, kimászik a testemből, fölszívódik, reprodukálja magát a testem, ahogy annyi más esetben tette. Még soha nem volt rajtam olyan seb, ami ne gyógyult volna be.

Másnap reggel napsütésre ébredtem, mint egy rossz álomból a tegnapi után. Megmozdítottam a lábamat, nem éreztem fájdalmat. Jól sejtettem, a test kidolgozta magából.

Eszembe jutott, hogy napokkal ezelőtt víziószerűen láttam magam előtt a test bonyolult rendszerét, melynek elemei fölfoghatatlan harmóniában működnek együtt. Idegszálak milliárdjai, vérerek kilométerei dolgoznak azon, hogy olyan egyszerűnek tűnő mozdulatokat tegyek, mint hogy fölemelem a lábam, a kezem, odanyúlok egy szem dióért. De vajon milyen ára van ennek a precizitásnak? Mi történik akkor, ha ez az összhang valahol megtörik, megbomlik? Mindazok a mozgásformák, amiket eddig egyszerű mozdulatoknak tartottam, képesek pokoli fájdalmakat szabadítani a testre, ha nem működik az összhang? Elképzelni sem tudtam a fájdalom határait.

Fölkeltem az ágyból és kísétáltam a fürdőszobába, Noémi még aludt. Lezuhanyoztam, közben a színházi fesztiválra gondoltam, ahová beválogatták a darabomat. Jó lesz újra látni a közönséget, ahogy a mondatok életre kelnek bennük. Ez mindig lenyűgözött. Hatása van másra annak, amit írok. Aztán fölhúztam a térdemet, hogy megtöröljem a bokámat. És megint egy rossz mozdulat. A fájdalom ismét a tegnapi intenzitással hasított végig a bal lábam külső oldalán, ugyanazon az útvonalon, mint tegnap. Mint egy késsel belém véssett áramütés. Mintha egy számára kijelölt csatornát talált volna, amin végig kell szánkáznia.

Elöntött a verejték, megtörölköztem. Elindultam a hálószoba felé, de megálltam, nem akartam fölébreszteni Noémit. Álltam a nappaliban és néztem a napfényt a diófa zöld lombjai között. Nehézkesen ruhába bújtam, és kimentem az udvarra sétálni. Le és föl, le és föl. A mozgás segíteni fog. Ki fogom magamból járni. Minél távolabb vagyunk időben a fájdalom keletkezésétől, annál nagyobb az esély, hogy a test kidolgozza magából a fájdalom okát, és visszaáll a rend, megszabadulok ettől a kaotikus tehertől.

Visszamentem a házba és főztem Noéminek egy kávét. Noémi, suttoztam, a csésze remegett a kezemben az apró tányéron, hoztam kávét. Megvártam, amíg megitta és magához tér. A barátnője a másik szobában aludt. Az éjszaka sokáig beszélgettek. Már több órája aludhattam, mire ők is lefeküdtek.

Nem múlt el, mondtam.

Rábeszélte, hogy menjek el az orvoshoz, itt most más nem segíthet. Ennek ellenére délelőtt még jártam egyet, hátha mégis a mozgás.

Aztán megebédeltünk, Noémi kikísérte barátnőjét a buszhoz, én pedig elmentem az orvoshoz.

A doktornő megnyugtatóan, hogy van ez így, ő is átesett már hasonlóan, vigyázni kell rá. Fölrít egy fájdalomcsillapítót és egy izomlazítót. Soha nem bíztam a kémiában, most mégis megnyugvást hozott, hogy csak ennyi. Rásegítünk a testnek a gyógyulásra.

Otthon ügyel-bajjal széthúztam a bútorokat a nappaliban, leterítettem egy pokrócot a padlóra, párnát dobtam a fejrészhez, és a doktornő tanácsát követ-

ve keményre feküdtem. Magamhoz húztam a tévékapcsolót és bekapcsoltam a tévét. Az EB elődöntői mentek. Ez kell nekem, meccset nézek és gyógyulok.

A padló egyre keményebb és kényelmetlenebb lett, nem tudtam oldalra fordulni, mert akkor nem láttam a tévét. Aztán kikapcsoltam, nem érdekelt. Ott feküdtem a nappaliban a földön. Soha nem láttam még innen a bútorokat, a házat. Egy pillanatra kívülről láttam magam, és borzasztóan nevetségesnek tűntem a padlón fetrengve. Nem vagyok normális, ha ezt csinálom, gondoltam, és föltápászkodtam.

Levettem a polcra egy könyvet, aztán visszatettem. Nem tudtam magammal mit kezdeni. Ülni nem esett jól, végül újra bekapcsoltam a tévét és visszafeküdtem a padlóra, elvégre, bármennyire is nevetséges, az orvos javasolta, tehát jót fog tenni.

Hallottam, amikor Noémi megérkezett. Benyitott.

Noé, te mit csinálsz ott, kérdezte. Elmeséltem az orvos tanácsait.

Teltek a napok, az EB-n egyre több csapat búcsúzott el a továbbjutástól, én pedig feküdtem, és semmit nem változott az állapotom. Bejelentkeztem egy szakorvoshoz, vagy ahogy mondani szokták, beutaltak. Nyugtalan voltam, épp aznap fogadott, amikor este fölgördült a függöny, és előadták a darabomat. Szerettem volna ott lenni.

A doktornő kis gyöngyöket hordott a hajában, olyan volt, mint egy popsztár és egy erdei tündérmanó keveréke. Fölfeküdtem az asztalra és megvizsgálta a reflexeimet, ahogy azt már más is megtette. Rendben voltam. El fog múlni, rendbe jön, de azért ejtsünk meg egy röntgent. És ha még elérjük az előadást, nyugodtan utazzunk el a fesztiválra.

A rendelő előtt az utcán álltunk.

Hm, mi legyen? Menjünk?, kérdezte Noémi. A fájdalom addigra már állandósult, s ahogy napokon át viseltem, gyúrte az idegeimet, fáradt voltam, és nem láttam a felépülésem végét.

Nem, nem megyünk, mondtam. Hallottam a közönség elhaló tapsát, és közben éreztem a kízó fájdalmat, és láttam a fájdalomtól eltorzult arcomat. Bármilyen jól is sikerül a bemutató, nem tudtam volna örülni neki. A bukásnak még kevésbé. De leginkább a közöny viselt volna meg. Maradtunk.

A röntgenre heteket kellett várni, Noémi nem bírta nézni a szenvedésemet. Valahogy, mindegy, hogyan, segíteni akart.

Még évekkel ezelőtt jártam egy csontkovácsnál, aki az akkori derékfájdalmamtól szabadított meg. Egy csontváz volt a szobájában kifüggesztve, azon magyarázta el, hogy mi bajom. Összetörte és megnyújtotta az izmaimat. Olykor úgy éreztem, szétszakítja az ínszalagokat, összetöri a csontjaimat, beroppantja a mellkasomat és kicsavarja tőből a lábam. Potyogott a könnyem és hangosan nyüszítettem, róla pedig folyt a víz, dolgozott. A kezelés után azonnal jobban éreztem magam.

Akkor már ülni nem tudtam, vagy csak nehezen kitartott önuralommal. A lábam folyamatosan fáj, mint egy permanens fogfájás a lábban. Próbáljuk meg a csontkovácsot, mondta Noémi, és rövid gondolkodás után beleegyeztem. Fölhívta telefonon, időpontot egyeztettek.

Másnap reggel Noémi kiállt a kocsival a garázsból. Megpróbáltam beülni az első ülésre, de nem ment. Ezt így háromszáz kilométeren keresztül nem bírom elviselni. Noémi kihozta a kispárnámat és befeküdtem a hátsó ülésre, zoknis talpamat hol az ablakba raktam, hol magam alá húztam. Így zúgtunk háromszáz kilométert az autópályán.

Amikor megérkeztünk a csontkovácshoz, kifejezetten jobban éreztem magam. Még az is megfordult a fejemben, hogy nem megyek be. Jól vagyok, semmi szükség arra, hogy megint összetörjön. De hát ezért utaztunk ide. Nevetséges lenne hazamenni, és pár nap múlva, ha újra rosszul érzem magam, visszajönni. A gyúrás tízezer forint volt. Fontosabb dolgokra ekkor nem is költhettem volna.

Újra megdolgozott. Elmondta ugyanazokat a dolgokat, mint évekkkel ezelőtt, de a gépies ismétlés miatt már nem éreztem magam biztonságban nála. A csontváz riasztott. Láttam magam belül, mégsem értettem, hogy valójában mi történik velem. Hogyan lehet ebből kijönni? Hogyan lehet egy hetek óta tartó fájdalmat megszüntetni? Mert nyilvánvaló volt, hogy a test öngyógyító funkciói ez esetben már nem működnek.

Hazafelé újra háromszáz kilométer a hátsó ülésen. Akkor már sötét volt. A hold vékony sarlóját láttam az égen. Ez az év a hülye pozitúrák éve lesz, gondoltam. Nem beszélgettünk. Noémi néha megkérdezte, jól vagyok-e. Jól, mondtam, és megpróbáltam aludni.

Késő este értünk haza, azonnal ágyba feküdtem. Ürítенem sem kellett. Addigra már alig ettem valamit. Nem ment le falat a torkomon a fájdalomtól. Nem kívántam, csak a fájdalomcsillapítót. Ahogy kiment a hatása, újabb szemet vettem be, nagyjából négyóránként.

Másnap nagyon rosszul voltam, az idegeimet teljesen fölőrölte a fájdalom. Éjszaka sem tudtam már rendesen aludni, pedig mindig az éjszakáktól vártam a megváltást, az enyhülést.

Noémi friss zöldborsólevest főzött, az illata beszállt a hálószobába. Kínzott az illata. Aztán fél egykor kibotorkáltam ebédelni. Leültem az asztalhoz, Noémi meghúttotta a levesemet. Leültem a székre és megpróbáltam enni. Egy kanállal lement, de nem bírtam tovább ülni, föl kellett állnom, úgy kevésbé kínzott a fájdalom. Noémi tartotta elém a tányért, kanalaztam. A kezem remegett, a könnyeim a levesbe potyogtam, alig bírtam szétrágni a zsenge borsószemeket. Néhány kanál után föladtam. Noémi megpróbált etetni, de nem kívántam. Visszafeküdtem az ágyba és bevettem egy fájdalomcsillapítót.

Így telt el a hétvége. A hét elején átmentünk a kórházba, ahol megcsinálták a röntgenfelvételt. Gépies mozdulatok a lefüggönyözött szobában. Megint a kocsi hátsó ülésén feküdtem, néztem a zöldülő lombokat. A fejem fölött lehúztam az ablakot, hallgattam a madarakat, arcomba vágott a friss, kora nyári szél. Arra gondoltam, majd a röntgenfelvétel mindent tisztázni fog, és ki fog derülni, hogy nincs szükség műtétre. Bár egyre kevésbé hittem, hogy más úton megszabadulok a fájdalomtól. Olykor már kívántam is, hogy halljam a döntést, ami majd enyhülést hoz: kés alá kell feküdni.

Egy újabb hét telt el. A röntgen kiértékelése szabadság miatt húzódott. Közben jöttek a hírek, hogy a közönség szerette a darabot. Őszintén szólva nem érdekelt.

A kálváriám végét akartam, ha úgy tetszik, a tragédiám végét. De valahogy az istennek se akart átcsapni komédiába, nem ment olyan könnyedén, ahogy a színdarabokban szokott.

A röntgenfelvételt egy harmadik rendelőben értékelte ki a doktornő, mivel egyszerre több helyen is dolgozott. Órákon keresztül álltam az ajtó előtt, a tömeg nőtt, és jött a hír, hogy a doktornő még nincs bent, mert az előző munkahelyéről késik. Fölhívtam Noémit, aki odalent várt. Nem voltam ura a döntéseimnek, ezért meg kellett kérdeznem, itt hagyhatom-e a francba az egészet. Hazamentünk. Addigra megtudtam, hogy a röntgen semmit nem mutat ki.

Újra hétvége jött. Zokogógörcsök jöttek rám a fájdalomtól, kínlódtam és nyöszörögtem, a hangok valamelyest enyhítették, tompították, elfedték az idegek és izmok villámszerű rángatózását. Kértem Noémit, hogy csináljon valamit, mert nem bírom tovább. Könnyörögtem. Tudtam, mennyire kínozza a tehetetlenség. Fölhívta az ügyeletes orvost, hogy jöjjön ki, és ha mást nem is tud, adjon fájdalomcsillapító injekciót. A telefont az asszisztense vette fel, azon keresztül üzent az orvos, hogy nem fogok belehalni, ő most nem ér rá. Cserbenhagyott. Se a düh, se a bosszúvágy nem érte el a fájdalomküszöbömet.

Délutánig két fájdalomcsillapítót vettem be, de már nem volt hatása. Enni sem ettem, csak kevés vizet ittam, amit azonnal kiizzadtam.

Noémi betuszkolt a kocsiba és átvitt a kórházba, ahol a röntgent készítették. Az ambulanciáról fölküldtek a megfelelő osztályra, ahol széttárták a karjukat, hétvége van, nem tudnak segíteni. Gyerünk innen, gyerünk innen a francba, üvöltöttem a kiszolgáltatottságtól Noéminek. Ha már a kórházban azt mondják, látva a szenvedésemet, hogy nem tudnak segíteni, akkor itt vége van. Berángattam Noémit a liftbe, aki képes lett volna elverni az ápolókat. De pontosan tudta, ez nem old meg semmit.

Visszamentünk az ambulanciára, ahol egy fiatal arab orvos jelent meg. Megsajnálta, és adott egy lórúgást. Úgy másfél órára fellelegeztem.

Hétvége volt, délután, napsütés a kórház parkolójában. Járkáltam az autó körül és rugdostam a kavicsokat. És akkor Noémi elmesélte, hogy az édesapján egy kiváló orvos segített magánpraxisban.

Megvan a száma? Noémi hosszan kereste a telefonjában. Megvan. Hívd föl, mondtam. Noémi hívta. Kicsöngött. Hosszú, kínos hallgatás, biztosak lehettünk benne, hogy nem veszi föl hétvégén. És mégis fölvette. Noémi előadta az állapotomat, megbeszéltek mindent. A kocsi tetejére támaszkodva füleltem, próbáltam kivenni, mit mondhat. Két nap múlva fogad, délután.

A fájdalom továbbra is kínozta, de éreztem, elmozdultunk a holtpontról, miközben egyre biztosabb lettem abban, hogy itt valami drasztikus beavatkozásra lesz szükség, ez már magától nem fog rendbe jönni.

Átvészelttem azt az egy napot, aztán reggel indultunk. Újra 300 kilométer a hátsó ülésen fekvé. Elfásultam, kiégtem a fájdalomtól, amely már nem tudott meglepetésekkel szolgálni, mert az életem része lett. Indulás előtt megkértük a doktornőt, aki először vizsgált, és a padlón fekvés gyógymódjával kúrálta volna, hogy adjon egy nagy adag fájdalomcsillapító injekciót. Megkaptam. Cserébe kapott néhány szép könyvet.

Amikor megérkeztünk, az orvos javaslatára megpróbáltuk délelőtt elintézni az MRI-vizsgálatot. Azt mondták, három hét múlva. Kezdtem újra belefáradni, végérvényesen föladni. Hiába kértük, hogy nem állunk sorba, kifizetjük, a válasz elutasító volt. Aztán, ahogy ez errefelé szokás, valaki rájuk dörrent, és a felvétel pillanatok alatt elkészült.

A gépben fekve erős klausztrofóbiás rohamok törtek rám. A kezemben volt a gomb, amivel jeleznem kellett, ha rosszul vagyok. Többször elindult a reflexmozdulat, hogy megnyomom, miközben fejben üvöltöttem magammal. Ne, ne csináld, ez a gyógyulásod része! Ki kell bírnod, különben úgyis újrakezded, más-hogy nem fogják kideríteni, hogy mi bajod. Ne gondolj arra, hogy koporsóban fekszel, arra gondolj, hogy áramlik a gépben a friss levegő! Lélegezz és lazíts!

Bejelentkeztünk a magánpraxisba, várni kellett. Noémi leült a váróteremben, én az utcán sétáltam egy harminc méter hosszú szakaszon. Az autók az orrom alá csapták a port, a lámpánál túráztatták a kocsikat. Noémi végre kiszólt, hogy mi jövünk. Bementem, igyekeztem megérteni, amit az orvos mond, hogy a lehető legpontosabban föl tudjam mérni a kockázatot, és azt a megoldást válasszam, ami a legmegfelelőbb számomra. Nem ment könnyen, a koncentrációképességem másodpercenként esett szét és másodpercenként szedtem össze. Torna vagy egy bizonyos doktor úr, aki nagy tekintély a szakmában, ő dönthet az operációról, és ha kell, el is végzi. Torna? Csodálkoztam. Abban ösztönösen biztos voltam, hogy a torna ezen már nem segít.

Az orvos délután fogadott, mert általában délelőtt műtött. Barátságos férfi volt, akit már messziről szimpatikusnak találtam. Szerény, higgadt és magabiztos volt. Megvizsgált. Kiderült, hogy a bal lábam lábujjaiban már nincs erő. Most vettem csak észre, hogy ugyanezt a vizsgálatot a doktornő is elvégezte a lábamon, de ő nem vette le a szándalmat, vagyis nem érzékelhette, hogy megindult a bénulás.

Aztán az orvos megnézte az MRI-felvételt, és néhány mondatban összefoglalt. A sérv, vagyis a porckorong kiszakadt, a gerincből kifutó, összenyomott idegek hamarosan elhalnak, és a bal lábamat soha többé nem tudom mozgatni. A műtétet mielőbb végre kell hajtani, mert még így is nagy az esélye, hogy visszamarad némi ügyetlen lábmozgás. És mutatta, hogy fogom húzni és csapni a lábamat.

Két dolog jutott eszembe. Az egyik, hogy talán soha többet nem fogok tudni focizni. Azt reméltem, ha vidékre költözzünk, újra focizzunk. Ki is néztem, nem messze a házunktól, egy kis füves pályát, ahol a két fiammal kikapuzunk majd. A másik gondolatom az volt, ha a doktor úr azt javasolja, hogy két héten át vascsővel kell verni a fejemet, mert attól elmúlik a fájdalom, azonnal beleegyezem. Ehhez képest a műtét semmiség.

Kockázat?, kérdeztem.

Mindig van, mondta az orvos, de még nem halt meg és nem bénult le senki a kezeim alatt.

Azt hiszem, nevettem. Életemben először kerültem olyan processzus elé, amellyel kapcsolatban szóba kellett hozni a halált. Azért azt nem éreztem, hogy benne van a pakliban. De az életre szóló tolokocsit és mankózást szívesen elkerültem volna.

Nem sokat lacafacáztunk, fölvettek a kórházba. Levetkőztem és beraktam a ruhámat egy szekrénybe. És akkor kicsúszott a lábam alól a talaj. Elbizonytalanodtam. Elindultam egy olyan úton, amin most már nem én szabom meg sem az irányt, sem a tempót. Kiszolgáltattott voltam. Eddig is annak éreztem magam, de most lettem félreérthetetlenül az. Öt beteg közé befeküdni hatodiknak.

Szerencsére nem sokáig kellett ezen gondolkodnom, azonnal nyugtatót és fájdalomcsillapítót kaptam. Az ágy mellett, a kis szekrényben elhelyeztük a nélkülözhetetlen tárgyakat, szappan, törülköző, fésű, fogkefe, fogkrém, majd elbúcsúztunk Noémival. Az ablak mellett kaptam helyet, ahonnan az eget láttam. A szemem megtelt könnyel, de féltem, hogy meglátják.

Mikor fölbredtem, már sötét volt odakint. A mellettem fekvő férfi folyton kijárt dohányozni, áporodott füstszag áradt róla. Egy másik férfi három telefonhívást kapott vacsoráig, és mind a háromszor ugyanazokkal a szavakkal és mondatokkal ecsetelte, hogyan esett le a teherautóról, rá a farokcsontjára. És akkor még nem tudhattam, hogy ezt száz másik telefonhívás követi az elkövetkezendő napokban.

Az erős fájdalomcsillapító hatott, már csak tompa nyomást éreztem a lábamban, egyre biztosabb voltam benne, hogy itt célba érek. De ehhez vajon miért kellett ezt az eszelős utat bejárnom? Hogyan lehetséges az, hogy egy ennyire egyértelműen kimutatható – én is láttam a felvételt –, kiszakadt sérvet nem diagnosztizálnak azonnal és helyesen? Akkor hát ez lehet az a bizonyos egészségügyi útvesztő, amiről eddig csak hallomásom volt.

Furcsa volt látnom, mennyire megváltozott számomra a világ. Ha eleddig azt hallottam, hogy gerincműtét, kivert a frász. Belenyúlni a gerincbe, ahol mikroszkopikus méretű idegpályák futnak, köztük a libidómat irányító idegpálya is? Márpedig minden jel arra mutatott, hogy most már ez az én történetem. Nem éreztem kétségbeesést, már nem kívülről néztem ki, hanem a gerincbe való sebészi beavatkozásról. Fölvettem a történetem.

Másnap reggel korán volt ébresztő. A takarítónő fölmosta a kórtermet, letörölgette az ágytámlát. Jött a reggeli, a vizit. Óvodai és katonai emlékek sora tolult elő a kancsóból kiöntött teától, a korai keléstől, a tisztaságtól és fegyelmezettségtől. Újra a régi technikámhoz folyamodtam, és előreszaladtam az időben. Lesz majd egy olyan időpont, amikor mindez már csak emlék. Ezt mondtam magamnak a hadseregben is, és tessék, harminc év távolából nézek vissza rá.

A fájdalommal együtt járt, hogy elszaladt a vérnyomásom. Otthon a rendelőben 230-at is mértek. Mondtam, nem érzek semmit. Itt sem tudták 180 alá húzni, de azt mondta az orvosom, a műtét szempontjából nem érdekes. Általában nyelv alá fújt sprével próbálták lehúzni. Egy alkalommal, mikor a számba fújta az ápolónő, épp megszólították, elfordult a spray-vel együtt, csupa vérnyomáscsökkenő lett az egész arcom.

Aztán megjött az altatóorvos, egy meglepően fiatal srác, aki mindent elmagyarázott. Azt is, hogyan fogják kikanalazni a csigolyák közül a kiszakadt porcot, s aztán hogyan fog összezsugorodni ez a két szabad csigolyavég. Már rá akartam szólni, hogy kösz, én ettől rosszul szoktam lenni, de nem mondtam semmit. Tudni akartam mindent, és ez erősebb volt a szokásos vér- és belsőszegénynél.

Hétvége következett, amikor nem hajtanak végre műtétet, csak ha életet men-
tenek vele. Az orvosom ennek ellenére bejött, és megnézte a lábam, változik-e a
bénulás mértéke. Úgy tűnt, állandósul a lábujjaim gyengesége, és nem növekszik.
Oda volt rám figyelve. Bár nem tudtam eldönteni, hogy valós és kölcsönös szim-
pátia működik közöttünk, vagy csak az orvosi rutin. Ma már tudom, hogy ez az
ő élete: az orvos, aki szavakkal és a jelenlétével is gyógyít.

Noémi szombaton behozta a laptopomat, és egy állítható étkezőasztalon
magam elé húztam az ágyban. Még négy-öt rész volt hátra az öt éven át írt soro-
zatomból. Be kellett fejeznem, nem hagyhattam félbe az utolsó pillanatokban.
Összeszedtem minden gondolatomat, és próbáltam a könyvre koncentrálni, az
öt évre, arra a módszerre, amellyel apránként írtam az emlékszilánkjaimat egy
hatalmas szerkezetbe rendezve. Az orvosom megjegyezte, hogy meglepően nagy
betűkkel írok. Az állapotomhoz képest a látásomra nem kívántam panaszkodni.

A hétvége eltelt, a kórházi koszt borzalmas volt. Csupa olyat ettem, amit
otthon soha. Noémi hozni akart ebédet és vacsorát, de abban maradtunk, hogy
ez most nem lényeg, egyébként is alig ettem valamit. De az főleg barack volt.
Merthogy a mellettem fekvő férfinak barackosa volt, a felesége kilószámra hozta
be neki, az öregnek meg már a könyökén jött ki a sok barack, átjászotta nekem
a gyümölcsöket.

A szobában nagyjából mindenkinek ugyanaz volt a baja, sérv. Kinek első, kinek
sokadik, mert nem sikerült az első műtét. Látnom kellett, hogy elindultam egy
olyan úton, amelynek nincs vége, és nem lehet róla letérni. Az orvosomtól meg-
kérdeztem, mennyi esélyem van a teljes gyógyulásra. Most már tudom, hogy ez
esetben nincs teljes gyógyulás. Az orvos azt válaszolta, hogy húsz százalék múlik
a műtéten, nyolcvan pedig rajtam, hogy a későbbiekben milyen életminőséget
érek el. Azt gondoltam az úgynevezett visszaesőkről, hogy nem vették komolyan
ezt az arányt.

A mellettem fekvő férfi nem is tehetne. Dolgoznia kellett, méghozzá fizikai
munkát. Nem kímélhette magát.

Nem tudtam elképzelni, hogyan fogja átrendezni az életemet, pontosabban,
hogyan kell majd átrendezni ahhoz, hogy a nyolcvan százalékot maradéktalanul
hozzátegyem. Férfi voltam, aki kivált bízott a fizikai erejében.

Volt egy gyerekkori barátom, aki majd egész életét tolokocsiban töltötte, végül
szabályosan megfulladt az izomsorvadástól. Sokat beszélgettünk gyerekkor-
omban, a gondolkodásom irányait javarészt neki köszönhetem. Hat évvel volt
idősebb nálam, és most én kilencel több, mint amikor elment. Szánalmas volt
magamra gondolni úgy, hogy közel állok ahhoz, hogy megismerjem azt a toló-
székes életet, amelyben ő részletetett.

Vasárnap fölkészültünk a hétfői műtetre. Este már nem ehettem semmit. A mel-
lettem fekvő férfi is koplalt, másnap ő is ment a „kés alá”. Teherautós barátunk az
ötvenedik telefonnál tartott, kíméletlen precizitással ismételte a történetét. Aztán
egy öreg férfi rászólt, hogy legalább egy kicsit színezz, változtasson valamit, mert
már nagyon unja az ügyetlen mozdulatokat, amelyek miatt a földre zuhant.

Közben egyeseket hazaengedtek a szobából, cserélődött a társaság. Volt, aki már
a műtét utáni napon pakolt, mintha egy komolyabb foghúzáson esett volna át.

Vasárnap éjszaka nem tudtam aludni, pedig volt bennem elég nyugtató. Reggel ismét megvizsgáltak, lázmérés és a szokásos, hasfalba adott injekció, amely a véralvadást gátolta. A kisöreg aznap elsőként vitték el mellőlem, őt egy másik orvos műtötte. Nekem azt mondták, várjak, a doktor úrnál én leszek ma az utolsó.

Feküdtem, és néztem az eget, arra gondoltam, néhány óra múlva megszabadulok a fájdalomtól, mert bár jóval kevésbé éreztem, azért ott lüktetett a lábamban az árammal járt acélhuzal.

A nővérek váltásban dolgoztak, precíz és kitartó munkájukat csodálattal néztem. Tele volt rutinnal és egyben odafigyeléssel. El nem tudtam képzelni, micsoda erő dolgozik bennük. Egy életen át ápolják a beteg, panaszkodó és magatehetetlen embereket. Minimálisra csökkentettem a közöttünk folyó párbeszédet, nem szólaltam meg fölöslegesen, hogy ne terheljem őket. Ellenben a teherautós, aki gipszágyban feküdt, férfiassága nullpontján, folyton pajzán megjegyzésekkel frissítette maga körül a levegőt. Olykor elkélt volna neki egy-egy oktató nyakleves.

Már elmúlt tizenegy óra, még mindig nem kerültem sorra. Aztán elmúlt dél is. Sejtettem, hogy hiábavaló a várakozásom. Ennek ellenére megkönnyebbülést éreztem, hogy mégsem, mégsem kerülök kés alá. Üzent az orvos, hogy az elhúzódo műtét miatt ma már nem, holnap fogok sorra kerülni. Aztán meglátogatott, váltottunk pár szót, azt mondta, gyakran van ilyen, rendben lesz minden.

Nem kívántam az ebédet. Csak azért ettem, mert este majd megint fölkészülök a műtetre, és nem lesz vacsora. A kényyszerű fogyókúra nem állt távol a szándékaimtól. Időközben visszahozták mellém az öreget, émelyegve ébredt az altatásból. Aztán kiment dohányozni. Hát, ez az a bizonyos nyolcvan százalék, ami néhány órával a műtét után egyből ötvenre csökkent. Nem kelhetett volna fel. Ettől kezdve figyeltem a többiek viselkedését, hallgattam a történeteiket, hogy tanuljak belőlük.

A szomszédom dohányozni ugyan kiment, de végére nem. Az illatos kacsa rám tátotta a száját. A teherautós gipszben fekvő a fekvő szarás kényyszerű művelésével tett rám nagy hatást. Egy hete tartogatott bélsarat ürített. El nem tudtam képzelni, hogyan fogom szemérem nélkül használni ezeket az eszközöket, ha sor kerül rájuk.

Este elővettem a füzetemet, amit Noémi hozott be, hogy a rám szabadult rengeteg időben esetleg följegyzéseket készítek. De olyan mélyen benne voltam a történetben, hogy onnan nem hallatszottak ki se szavak, se hangok. Nem volt tudásom miről írni. Aztán mégis fölírtam a lap tetejére, hogy kórházi versek. Összesen ezt a két sort jegyeztem föl: Nem baj az, ha az ember kába / Legalább nem kell menni munkába.

Igen, végre fölszabadultam a nyomás alól, végre nem volt jövőm, ami rajtam múlt volna. Nem kellett dolgoznom és határidőket betartva szüntelenül működtetni a megélhetésgyárat. A kiszolgáltatottságom a betegségre helyezte át ezt a terhet, amihez foghatót már hosszú évek óta nem éreztem. Beteg voltam, aki segítségre szorult. A test védekezik így a teljes kimerülés ellen? De az én eszemben, azt hiszem, annak ellenére, hogy jólesett, nem ez történt.

Reggel megjött értem a beteghordó, vagy talán az altatóorvos lehetett, már nem emlékszem pontosan. Az ágyam kerekein kikapcsolta a fékeket, és ágyastól kitolt a szobából. Pillanatok alatt történt, mintha a huzat vitt volna ki a szobából a széles ajtón át. A folyosón néztem a fejem fölött elfutó neonokat, ahogy a kórházszorozatokban láttam. Begördültem a liftbe, elindultunk.

Noémivel megegyeztünk, hogy nem fog bejönni közvetlenül a műtét után. Nem tudtam, milyen állapotban leszek, nem kell így látnia.

A liftből kitoltak egy hosszú folyosóra, a végén parkoló pályára állítottak, ott vártam a soromra. Halovány félelemérzet kerített hatalmába, de a nyugtatók nem engedték a felszínre. Aztán betoltak a műtőbe és fölfektettek az asztalra, rám kapcsolták az altató infúziót és vártam. Azt gondoltam, majd rebegő szemhéjakkal alszom el, mint a filmekben. Beépül az ember emlékezetébe ez a rengeteg filmkocka, és később már nem tudja eldönteni, hogy ezek valós emlékek-e. Az álom ütésszerűen állt be.

Úgy aludtam el, ahogy mindig szerettem volna, semmi forgolódás és piszmo-gás, bumm, és alszol.

A műtét előtti napokban megfordult a fejemben, hogy nem ébredek föl az altatásból, és az utolsó képem a világról egy műtő képe lesz. De úgy voltam vele, mindegy, mi az utolsó kép, mert már nem én irányítom a dolgokat. Úgy tűnt, már nem tartozom felelősséggel az életemért. Ha elromlik valami, már nem én rontom el.

A halál gondolata testközelbe került, és elmúltak a félelem rettegési fokozatai. Valójában vonzónak találtam a halált. Úgy éreztem, ha a megfelelő úton juthatok el hozzá, akkor a barátom, az én természetes és az életemmel harmóniában lévő változásom. Bár lehet, hogy csak a nyugtatók tompították el az ösztönszerű félelmeket.

Arra eszméltem, hogy tolnak a folyosón, és atomjaimban érzem rosszul magam. Ehhez képest a delíriumos másnaposság kutyafüle. Mintha az életbe való visszatérés fullasztó és bénító émelygése ellen küzdenék. És egyszer csak azt láttam, hogy Noémi ott áll mellettem. A megbeszéltek ellenére azért jött be, mert hozott egy szivacsot, legyen mivel lemosni a testem.

Roszsul vagyok, nagyon rosszul, mondtam. Minek jöttél ide?

Fehér voltam, mint egy hulla, mesélte később Noémi.

A mai napig nem tudok elszakadni attól a gondolattól, hogy nem csupán az altatásból való ébredés kínjait éltem át, hanem történt velem valami más is. Mintha annak kinszenvedését élném át, amikor vissza kell térni a testbe. A buddhista meditációk lényege, hogy elszakadj a testélménytől, az énélménytől. Most mintha megtörtént volna velem ez az elszakadás.

Noé, én téged még ilyen hullának soha nem láttalak – ma is visszhangzik a fejemben ez a mondat. Hulla voltam az ő szemében is.

Visszatoltak a helyemre, a kábulat okozta émelygés nem szűnt. Tudtam, az időnek kell múltnia, elaludtam. Mikor fölébredtem, valóban jobban voltam. Hosszú hetek után most éreztem először, hogy a lábamból kihúzták az acélsodronyt. Áram nem járt benne, csak a tok helye bizsergett. Egy kisebb üreget, barlangot vájt a lábamba, combtőtől a bokámig.

Estig többször elaludtam. Alkonyatkor használtam a kacsát. Beledugtam a farkam a műanyag lyukba és pisiltem. Meleg lett az edény fala, így maradtam egy darabig, csak később csengettem az ápolónőnek. Beleandalodtam a gondolatba, hogy túl vagyok rajta. Túléltem. Már nem éreztem fájdalmat. És egy csigolyaközi porckorongom örökre elhagyott.

Estig teljesen kialudtam magam, és még csak nem is sejtettem, hogy életem legpokolibb éjszakája vár rám.

Szétfeküdtem a hátamat. Szerettem volna megfordulni, de nem bírtam saját erőmből megmozdulni. Az izmok, amelyek a derekamat mozgatták eddig, irányíthatatlanná váltak. Hiába koncentráltam, nem bírtam megmozdulni az ágyban. Szégyenerzést gyötört, nem tudtam eldönteni, hogy ezt ki kell bírnom reggelig, vagy kérhetek segítséget. Végül csengettem az éjszakai ápolónőnek. Megfogta a vállamat és a fenekemet, és megfordított. De nem telt bele öt perc, ez a pozitúra is kényelmetlenné vált. Félve attól, hogy fölszakítom a sebet, valahogy mégis visszagörgettem magam hanyatt fekvésbe. Így maradtam pár percig, aztán megint csöngettem az ápolónőnek, hogy most fordítson a másik oldalra. Megfordított. Altatót kértem, de nem adhatott. Azt mondta, suttogott a sötétben, műtét után tisztának kell maradni, hogy a test a legkisebb reagálásával is jelezni tudjon. Könnyörögtem, mint egy narkós, hogy csak egy fél szemet, de nem kaptam. Többször nem csengettem ki, önerőből szenvedtem végig az éjszakát. Abban bíztam, ha talán teljesen elzsibbadok, elalszom. Hajnalban aludtam el, már világosodott. Aznap éjjel volt a júniusi napforduló, a legrövidebb éjszaka.

Reggel beindult a kórházi gépezet, ébresztettek az ápolók, az éjszakást leváltotta a reggeles. A műtétéhez kórházi hálóinget kaptam a saját pizsamám helyett. Kellemes viselet volt, később úgy kértek meg rá, hogy most már a sajátomat viseljem.

Megkaptam az injekciót a hasamba, majd jött az ápolónő a lavórral és elkérte a szivacsomat, amit Noémi hozott be tegnap. Meztelenre vetkőztetett és végigmosta a hajlataimat. A heréimet megemelve a szivacs sarkával mosta át a lábam közét. Nem tudtam nem arra gondolni, hogy a magatehetetleneknek jár ez a gondoskodás, tehát magatehetetlen vagyok. Egy férfi, aki még férfiként gondol magára, de már mosni kell a heréit.

A reggeli jólesett. Az orvosi viziten azt mondtam, jól vagyok. A lázgörbém rendben volt, a vérnyomásom lement. Az éjszakáról nem szóltam egy szót sem. Nem kérdezték, tehát nem tartozhatott a diagnózishoz.

Kerestem a kacsát, de nem értem el, takarítás közben arrébb csúszott. Szóltam az ápolónőnek. Magas, erős, testes asszony volt, aki mindig azzal zárta le a beteggel folytatott vitát, hogy „hát akkor miről beszélünk?”. Egy idő után visszhangzott a fejemben ez a mondat, lévén semmiről nem beszéltem. Én nem.

Megkértem, adja közelebb a kacsát. Mire ő: ki kell mennie a vécere! Nem hogy járni lehet másnaptól, de kötelező. Megtanított úgy fölülni, hogy a lehető legkisebb terhelést kapja a gerincem.

Végre ültem. Tele voltam félelemmel, nem ismertem rá a mozdulataimra. Megfogtam a nő karját, és mindenre elszánva magam, fölálltam. A nő türelmesen szuszogott mellettem. Nem mertem elindulni. Két egymásra hegyével állított

gúlának éreztem a testemet, amely gúla egymás csúcsán egyensúlyozva állnak. Az alsó testem volt a gúla alja, a felső testem pedig a felső. A csúcspont, ahol a kúpok érintkeztek és egyensúlyoztak, a gerinccsigolyák azon találkozási pontja, ahonnan a porc eltávozott.

Cszozogva indultam el. Az izmaimat sem tudtam úgy irányítani, ahogyan megszoktam. Összevissza nyeklettem, mint egy részeg. Kábé tíz perc alatt értünk el a vécéhez. Ott megkért az ápolónő, engedjem el a karját, mert már nem érzi. Elszorítottam az ereket, belilult a kézfeje.

A vécében, az ápolónő utasítása szerint, fölraktam a vécekagylóra a magasító emelvényt, hogy ne kelljen mélyre ülnöm. Királyi trónus volt. Megkönnyebbültem, hogy nem kellett ágytálat használnom. A falba csavarozott korlátba kapaszkodva tértem vissza az ágyba.

Megfigyeltem, hogy a frissen műtöttek gerincéből egy cső lógott ki, amin a seb-váladék távozott. Nekem nem volt ilyen csövem, valami más módszerrel operáltak. Vizitek idején megnézte az orvos a leragasztott sebet, rendben találta. Aztán néhány nap múlva levette a ragaszt. Jó ideig nem mertem kitapintani. Amikor először hozzányúltam, éreztem a madzagot. Olyan volt, mint ahogy a sütni való hurkát kötik el a végén.

Napról napra jobban éreztem magam. Reggelente megvártam, amíg lemegy a zuhanyzóról a sorban állás, és föltakarítják. Csak utána zuhanyoztam precízen kidolgozott koreográfia szerint.

Az első fürdés nehezen leírható fölszabadulást okozott. Önálló életre keltem. Azt gondoltam, visszatérhetek a régi történetembe. Akkor még fogalmam sem volt róla, hová lesz belőlem az a férfi, aki kiváltképp bízott a fizikai erejében, még ha nem is volt izomkolosszus.

Megkezdődtek a gyógytornák. Lábemelés, karemelés. Ezek a sporthoz, edzésekhöz szokott embernek kiábrándítóan egyszerű tréningnek tűntek. De amikor Noémi észrevette, hogy milyen vékony lett a lábam, és ezalatt a pár hét alatt az izomzatom egy jelentős részét elveszítettem, megértettem, hogy mindent előlről kell kezdenem. Föl kell építenem egy másik személyiséget és egy másik testet. Akiben eddig a lelki szelídséghez a testi duhajság párosult, most megbillentve az egyensúlyt, a testi és lelki szelídség együttesében kell önmagát elhelyezni.

A gyógytornán kaptunk egy kis füzetet, amelyben leírták a javasolt mozgásformákat. Leírták, hogyan emelhetünk és mennyit, hogyan üljünk, melyek a megfelelő testtartások. És egy passzus a szexuális gyakorlatokkal is foglalkozott. Olyan pozitúrákat ajánlott, amelyek a gerinc számára nem megterhelőek. Eszembe jutott, hogy a fájdalom okán hetek óta nem volt merevedésem, de ahhoz képest, hogy megszabadultam a fájdalomtól, nem tartottam elfogadhatatlannak a korlátaimat.

A folyosón elsétáltam a szekrény mellett, amiben a ruháimat tudtam. Aztán kísétáltam a kerengőre, és minden nappal egyre több kör írtam le, hogy vissza-költözzön a lábamba az erő. Noémit kértem, ha elfoglalt, nem kell látogatnia, rendben vagyok, már dolgozom a 80 százalékon.

Esténként a laptopon fogható tévéműsorral szórakoztattam a társaságot. Meccset néztünk. Általában a második félidőre besötétedett, és a többiek elalud-

tak. Lejjebb vettem a hangot és ráfordultam a képernyőre. Közben bejött az ápolónő, hogy fölmérje az esti gyógyszerigényeket. Már csak én voltam ébren, a szobában sötétség, belefeledkeztem a meccsbe, teljesen kiment a fejemből, hogy kórházban vagyok. Kér-e még valamit?, suttogta az ápolónő. Egy sört, vágtam rá teljes természetességgel, mintha kocsmában, kivetítőn nézném a meccset. Na, gondoltam, gyogyulok.

Az utolsó napokban tudtam meg, hogy a szemközti épület, aminek minden nap percekig elnéztem az architektúráját, a proszektúra. Jeges hullakamra.

Eljött a nap, amikor visszakaptam a ruháimat, és visszaöltöztem civilbe. Nem tudtam megállni, hogy elmondjam az ápolónőknek, mennyire csodálom őket, amiért ezt a munkát végzik.

Noémi odalent várt a kocsival. Újabb 300 kilométer, de ezúttal nem a hátsó ülésen fekve. Elköszöntem az orvostól, akiről tudtam, az élettörténetem része lett.

És aztán otthon elkezdtem dolgozni azon a bizonyos 80 százalékon. Rendszeres tornával, úszással, később kerékpározással. Nyár volt, jó idő. Egyre erősebb lettem, de tudtam, olyan erős soha nem lehetek, mint voltam. Új mozdulatokat tanultam az utcán, a boltban, az ágyban és a vonaton. Hiába kérnek, hogy segítsék föltenni a poggyászt a csomagtartóra, már nem segíthetek. Meg kellett szoknom, hogy másik ember vagyok.

Epilógus

Sokszor megfordul a fejemben, hogy mindezt elkerülhettem volna, még akkor is, ha nem tartom rossznak azt az irányt, amerre a személyiségem változott, mert a változás már régről bennem volt, a testi adottságok változása ezt csak fölgyorsította.

Amiért mindezeket fontosnak tartottam leírni, éppen az, hogy tudom, mindez elkerülhető lett volna.

Ha többet tudok a testemről, és ezzel együtt többet tudok a betegségről, a kötőszöveti gyengeségről, akkor tudom, hogy nem cipelek súlyos táskákat, tornázom, melegen tartom a derekamat, és egyáltalán, a fizikai adottságaimhoz igazítom az életformámat. Az ember nagyon kevésbé ismeri a testét. Az elektronikus készülékek működéséről többet tud, többet tud az internetről. Nincsenek teshagyományok.

Mindezt elkerülhettem volna, ha a kezdetek kezdetén megfelelő orvosi felvilágosítást kapok. Hozzátevé, hogy amíg nincs baj, nem akar változtatni az ember. Talán én sem tudtam volna. Ennek az írásnak egyetlen célja, hogy megmutassa, mit kell, mit lehet elkerülni. Azért született meg, hogy megtanulj figyelni a testedre. Különben marad a 80 százalék, ami végtelen és befejezhetetlen történet. Vagy mondjuk inkább úgy, ahogyan az orvosom mondta: „A teljes gyógyuláshoz hozzátartozik, hogy elhidd: egészséges vagy.”

Zságot András

Visszautasított írásaim

Az alábbiakban nem közölt írásaimból mutatok be néhányat úgy, hogy felírom a címet és a cím alá egy, a műből kiragadott mondatot teszek.

Például:

A szekér

A szekéren nem utazott más, csak egy parasztember meg egy csavargó.

Kezdődjék tehát a rápillantás visszautasított írásaimra!

*

A hangya

Csak ették és ették a hangyák az elhullott róka tetemét.

István bácsi megöregedett

Belelapozott a könyvébe, letette, aztán újra felvette, de még szemüveg is kelle-ne, ezért újra letette, immár végérvényesen.

Börtönben

Most került másodszor börtönbe László, ugyanoda, mint ahol legelőször ült, két év se telt el, csak Misi bácsit nem találta, őhelyette más őr vigyázott.

Naptár

Július 19. Emília napja, köszöntsük fel az Emíliákat!

Este

Estéről csak este lehet írni, ezért még várok fél órát, hogy felgyújtsák a villa-nyokat, s csak a sárga ablakokat lássam.

Gyilkosság Baranyában

Egy sikoltást hallottak csak a szomszédban, semmi többet, nem is hallhattak többet, mert a gyenge asszonyi test nem állt ellen a halálos szorításnak.

Műhaj

Több ezer forintért vette, nem gondolta, hogy ennyit kell ráköltenie, de ha már ennyit, legalább élete végéig lesz.

Egy zacskó rizs

Éhes voltam, nem volt a házamban semmi ennivaló, ezért elsétáltam a boltba.

Hajnal

Hajnalodott.

Megbuktam

Hogy a macska rúgná meg, hogy a macska rúgná meg, hogy a macska rúgná meg – nem káromkodtam, csak ezt a mondatot ismételtettem, nem káromkodtam, mert nem tudtam, nem ismertem a csúnya szavakat, de ha ismertem is

volna, most olyan bánat nyomta a szívemet, hogy csak a macska és a rúgás szó jutott eszembe.

Eltört szemüveg

Leesett a földre, zuhant, zuhant, nyolcadik, hetedik emelet, hatodik, ötödik, zuhant a szemüveg.

Lefitymálók

Ők könnyen beszélnek, ők már látták fél Európát, akkor beszélnének, ha egész életüket egy eldugott faluban töltik.

Andromakhé

Hölgyem, hallgass meg, hozzád esengek, hallgass meg, mondd el, mi lesz a sorsom, Andromakhé, te tudhatod.

Fehér

– Vakok vakja, hozzád szólok most, ki gyermekséged óta nézel a messzeségbe, de semmit nem látsz.

Nem szeretném, ha unalmas lenne művem, ezért a következőkben két mondatot idézek visszautasított írásaimból, nem egyet.

Tervek

Mindig arról álmodozott, hogy polgármester lesz. A végén meg is választották, igaz, nem polgármesterré, csak állatidomárrá a cirkuszban.

Holló

Az ágon ült a holló. Búsan nézett körbe-körbe, éhes volt a pára, de kedve nem volt szállni.

Háború

Lövészárkot ásni szomorú, nehéz feladat. Nehezebb azonban bajtársunk sírját megásni.

Hazaértem

Anyám! Sokszor eszembe jut hazautazásom.

A halál és az élet

Vagy az élet és a halál. Vagy az Élet és a halál.

Budapest

Átmegyünk a Margit hídon, aztán sétálunk még egy keveset, s máris ott vagyunk a Nyugati pályaudvarnál. Ott felszállhatunk bármelyik vonatra, hogy elhagyjuk ezt az óriási bűnvárost.

Levendula

A levendula illata szétterjedt a szobában. Menekülni akart, de az utcán is levendulaillat várta.

Király

Kihívta a zöld királyt. A kártyapartnere pedig a bicskájáért nyúlt.

Televízió

Bekapcsoltam a tévémet, de nem volt adás. Kapcsoltam, kapcsoltam, de ha megvesztem volna, akkor se találtam volna adást.

Rádió

A rádiót bedugott füllel hallgatta. Így csak egyes szavak jutottak el hozzá.

Hideg

Nem mert kilépni. Nem, nem, nem, nem.

A mérnök

Számolt. Osztott.

A mosogatás

Kicsúszott a kezéből az egyik tányér. Esett a föld felé, de az utolsó pillanatban Bütök, a kutya odahasalt a földre, így nem tört össze a tányér, ott pihenhetett Bütök hátán.

Szabadság

Én a szolgaságot az ember sajátjának tartom. Sokkal inkább, mint a szabadságot.

Összefoglalásul elmondom, hogy eddig tizennégyszer írtam egymondatos, tizennégyszer kétmondatos bemutatást egy közlésre el nem fogadott művemről. Végezetül újra tizennégyszer egy mondat jön, címeikkel.

Én megteszek minden tőlem telhetőt, és mégis, mégis nyomorgunk.

Pesszimizmus

– Nem – válaszolt egyszerre a hentes, a fűszeres.

Fáj

Megőrülök, ha ez tovább így folyik, ha nem lesz sose pihenés.

Anyám

Róla kellene egy életmű.

Mindenki

Mindenki azt szerette, akit én is, mindenki.

Kis ház

Ott állt, egy szűk utca elején, mellette egy piros, mögötte egy sárga.

Otthon

Aki negyvenévesen se találja meg, annak kevés esélye van arra, hogy ötvenévesen hazaérjen.

Mit csinálnak a többiek?

Most délután három óra van, én gondolkozom, de az ellenségeim?

Vicc

Tüsszentett egy ismeretlen járókelő mellett, aztán egy nagyot nevetett.

Félelem

A magány elhatalmasodott, egyik ember se mert mosolyogni az utcán, ugyanúgy, mint ma.

Szemétben turkálók

Gyarapodnak, hova gyarapodnak?

Nemzedékek

Pedig én segíteni akartam a szülőknek.

Autó

Volt két autóm eddig, de autót aztán végképp nem érdemes birtokolni.

Öröm-sírás-öröm

Csak az a sírás ne lett volna, az nagyon hosszúra nyúlt.

Emberek körülöttem

Kinézek az ablakomon, innen az emeletről inkább az ég látszik, a föld nem, a fáknek csak a lombjai.

De most az emberekről kell írnom.

Egy ember rászállt az erkélyem korlátjára, benéz az ablakon, magot kér, száraz kenyeret.

Ő ezt eszi.

Elhessegetem, mert ez az emberfajta ide szokott kakálni az erkélyemre, sőt, ha nem vigyázok, fészket épít a sarokba.

Gyerekkoromban, amikor meglátogattam a nagymamám, ott volt ám csak embersereglet!

Egy fekete, bozontos ember ugatva üdvözölt, vau-vau, ő csontot eszik, nem úgy, mint a másik, akiről legelőször írtam, magot s száraz kenyeret. Zabot eszik az az ember, aki nyerít, akinek rá lehet a hátára ülni, így gyorsabban jut el céljához, aki siet.

Még írjak arról az emberről, aki hajnalban kukorékol? Vagy a gágogó, hápogó tömegről, ott éltek mind, nagymamám udvarában.

De térjünk vissza a faluból a városba!

Itt is ugatnak sokan, itt talán tisztábbak az ugatók, mint falun. Fürdetik őket. Itt kelepelő embereket nem látok.

Viszont nyávogó emberek körülbelül annyian vannak, mint falun.

Én csak azon csodálkozom, milyen kevéssel beéri néhány ember.

Visszamegyünk falura, ott többfajta ember él.

Van egy fekete prémes, szeretem, ő a föld alatt lakik, s vacsorál hernyókat.

Itt a városban, a nagyobbakban, bezárnak embereket ketrecekbe.

Van egy sörényes, hatalmas ember, aztán van itt fekete-fehér csíkos ember is, de lehet találkozni állandóan vízben élő emberekkel.

– Menjünk embereket keresni! Úgy szeretem az embereket.

– Olyan sokfajta ember van, nézzük meg őket – szoltam gyerekkoromban édesanyámhoz.

S ő vitt.

A földben a legapróbb embereket mutatta meg nekem anyukám.

Az erdőben embernyomokra bukkantunk.

– Ott a barlangban is élnek emberek – mutatta anyukám.

Hol él több ember, a vízben vagy a levegőben?

Én még állatokkal nem is találkoztam soha, csak emberekkel.

Igaz, ez azért szomorú, mert így ember eszi meg a másik embert, nem állat az állatot. Természetfilmekben látni, a hosszú fülű s lassú ember hogy fut a sokkal gyorsabb ember elől.

Ki kell terjeszteni vagy össze kell szűkíteni a kategóriákat. Csak bántódása ne essen senkinek.

Először jöjjenek az emberszabásúak, aztán a ház körül élők, aztán mindenki, mert csak így lehet bevenni minden embert a mi kis fejlődő társadalmunkba.

Ismertem olyan embert, aki nem köszönt, amikor köszöntem.

Jöjjenek az egyszéjtű emberek az emberek közé, hogy a nem köszönő is ember lehessen.

A szerencsétlen emberek is jöhessenek. Meg a fekete prémes, csillogó bundájú, onnan a föld alól.

Én nem tudom, mi az a boldogság. Sok helyütt olvasni, hogy minél szegényebb valaki, annál boldogabb.

Akkor jöjjenek a legszegényebbek is az emberek közé.

Sok ember szegényebb, mint az az ember, aki csiripel nyáron, vagy annál, aki hét pettyet hord a hátán.

Rengeteg ember él körülöttem. Kettő zümmög a fülemben, miközben írok.

Sőt, helyesbítem a bevezetésben elmondottakat.

Még több ember él körülöttem, sokkal, sokkal több, mint hittem.

Több tucat, akinek zöld a lombja, barna a törzse, s a gyökerei miatt nem tud mozdulni.

Így talán a legnyomorultabbat se zárjuk ki az emberek nemessé váló közösségéből.

Ki tudja, mi lehet, miről a legrémesebb álmunk is hallgat.

Mert én csak ritkán tudok kinézni úgy az ablakomon, hogy ne lássam a gyötrelmeket.

Mi lehet falun, ahol ugatott egykoron a fekete, szőrös ember?

Legyen mindenki ember, hogy még véletlenül se mondhassuk arról az ember-társunkról, aki most a karomra szállt és a következő pillanatban a véreget fogja szívni, ő nem ember.

Házasságkötés B. Mártával

– Azt tudod – szolt hozzám –, hogy ez az egész csak a te fantáziád szüleménye lesz, soha nem láttalak, soha nem láttál, csak unatkozol, és azért gondolsz arra, hogy házasságot kötsz velem.

– Ez nem igaz – válaszoltam neki –, szeretlek, és te is imádsz engem, és velem élsz évek óta, és nemrég meglátogattuk a szüleidet, milyen kedélyesen elbeszélgettünk, és aztán négyesben megegyeztünk, hogy elveszlek feleségül.

– Jó, nem vitatkozom veled, de jegyezd meg, soha az életben nem leszek a te feleséged, bármit csinálsz, bármilyen emberré vagy állattá változol is át. Eszedbe ne jusson, hogy átkelsz valamelyik óceánon, hogy majd végtagjaidat másképp mozgasd az utazásod végén.

Így készülődtünk Mártával a házasságkötésünkre, csak azt nem értettem, ha semmiképp nem fog hozzám jönni, miért volt velem jóban-rosszban, hiszen olyan sok fiú forgolódott körülötte kezdetben, hogy kapkodhatta a fejét.

Nem tudtam azt sem, hogy képzelet Mártá házasságkötésünket az anyakönyvvezető előtt. Arra gondoltam, hogy a hatóság meg fog minket kérdezni, akarunk-e egymás házastársai lenni, és ha mindketten igennel válaszolunk, akkor Márta akárhogy nem szeretne feleségül jönni hozzám, akkor is egymáséi leszünk.

Valamit forgathat a fejében, mert azt nem hiszem, hogy nemet mer mondani, amikor nekiszegezik a kérdést, sokkal rafináltabb annál.

– Márta – kérdeztem –, annyit árulj el, látjuk-e egymást a házasságkötés után?

– Biztosan – kaptam az automatikus választ.

– Most te nem szeretsz engem. Azt akarod, hogy kapjak szívinfarktust?

– Többeknek megígértem, hogy melléd ülök, de azt senkinek nem mondtam soha, hogy a feleséged leszek. Iszonyodom tőled, félek, amikor megszólalsz, nem akarom, hogy a közelemben legyél. Legjobb lenne, ha el se jönnél az esküvőnkre, mondd meg, hogy nem akarsz elvenni, én majd egyedül szomorkodom ott.

– Meg akarsz gyilkolni?

– Te akarod, hogy én kapjak szívinfarktust. Utálok a szokásaid, viszolygok a hangodtól, gyűlölöm az egész személyiségedet, menekülök az ostoba tréfáid elől.

Megdöböntett Márta őszintesége, arról még nem esett szó, hogy e rövidke dialógus pár nappal házasságkötésünk előtt zajlott.

– Akkor maradjunk mindketten itthon és értesítsük gyorsan a rokonokat.

– Nem, mindketten elmegyünk, és majd szégyenkezhetsz örök életedre, milyen pipogya vagy, hogy nem tudod magad egy nővel megszerettetni. Amíg elpusztulsz, egyedül zokogsz majd, de előtte kötünk még egy sikertelen házasságot.

– Márta, mikor megismertelek, és a hangodat akkor is hallottam, ha nem voltál mellettem, azon csodálkoztam, hol nagyobb vagy nálam, de általában a vállamig ér a fejed.

Most végre nem válaszolt, nem kellett hallgatnom őt, milyen keserű jelenleg az életem és milyen borzalmak következnek még.

– Igen, Márta, egyszer kicsi voltál, egyszer nagy. Azt gondoltad, ezt nem veszem észre. Sőt, pár hét után elgondolkoztam azon is, hogy hétfőn mindig szőke vagy, kedden barna, a többi napokon pedig fekete. Egyszer be nem áll a szád, máskor meg órákig hallgatsz.

Márta dermedten állt mellettem, soha nem gondolta, hogy minden lépését figyelem, és már a legelején csodálkoztam, hogy váltogatja testét.

– Hozzám fogsz jönni feleségül, és nem csavaroghatsz tovább.

– Nem, ha megmondod, hogy hívnak engem, elmondom, kit vegyél feleségül helyettem.

– Márta.

– Dehogy, szőke vagyok, barna és fekete és kicsi és nagy, és ezek mellett még Márta is? Buta maradsz, ha nem gondolkodol.

– Ildikó?

– Az hát. Mindig ott voltam a nyomodban, ha futottál valaki után, közetek álltam, ha magadra maradtál, mindig én néztelek, ne felejtsd el, még meg sem születted, még én sem éltem, már akkor rátettem a kezed a kezemre, nem akartam, hogy elveszíts.

– Mennyire szeretlek. Gyere hozzám feleségül.

– Ne haragudj, de nem leszek a feleséged, az évek során találtam valakit, aki olyan szép, mint a nap, és olyan szépen énekel, hogy a hegyek is elolvadnak, ha meghallják.

– Ám ha Ildikó a valódi neved, miért nem beszéltél, amikor még apró gyermekek voltunk és én is olyan szép voltam, mint a nap, és szebb volt a hangom a furulyánál.

– De én olyan embert találtam, akivel minden pillanatban fel tudom fedezni életem elfelejtett részleteinek értelmét. Nem beszéltem, amikor még pöttöm gyermekek voltunk, mert te mindig kacagtál, amikor én unatkoztam és a többiek sírtak, és én azt szerettem, akinek bóbíta van a fején és nem vasvilla. A te fejedden feküdt a vasvilla.

– Te mindig okosabb akartál lenni másoknál – kötekedtem, de a mondat végét, a lényeget elfelejtettem, ezért kifújtam a levegőt és tettem két kört Márta körül.

– Amikor gyermekek voltunk, te ősz öregapókkal beszélgettél a világpolitikáról, mert rájuk akartál hasonlítani, amikor pedig a nemzetközi helyzet úgy alakult, akkor jöttél volna felém, de én úgy meggyűlöltelek, hogy legszívesebben megütöttelek volna.

– Miért azzal foglalkozol, amit a legjobban szeretsz? Úgy senki nem nevetne rajtad, ha gyötörnéd a testedet, és nem mindig a legkönnyebb utat választanád a boldogság felé.

– Te nem szeretsz engem, és nem is óhajtok veled beszélni, ott voltak előtted a lehetőségek, miért nem ragadtad meg őket, már ezer éve fürödhetnél a habokban

vagy vajban, de te az anyádra akarsz hasonlítani, és az apádra nem gondolsz soha.

Igen, így éltünk házasságkötésünk előtt, nem tudtam, milyen színű leendő feleségem haja, mekkora és mi a neve, és abban sem voltam bizonyos, hogy házasságkötésem előtt láttam-e valaha a feleségemet.

Milyen kár, hogy nincs kedvem kimozdulni, és nem is tudom, mi történik a tereken, holott mindenki bizonygatja, hogy nincs annál szebb, amikor ember ember szemébe néz.

Eljött a várva várt nap is, Márta talpig hófehérben, de én is az alkalomhoz illő eleganciával.

– Mártának, Ildikónak, vagy esetleg egész másnak szólítsalak?

– Nem törődöm veled. Ha nem szeretsz, nem fogom megcsókolni a nyakadat, és mindenkit arra buzdítok, ha nevensz, fagyjon meg a szájuk és húzzák apróra fülük hallójáratát.

– Márta, te folyton a szeretettel foglalkozol. Nem is házasságot kell neked kötőd velem, hanem beszélned kell a gyűlölködőkhöz a boldogulásukért.

Mondom, elég szépen felöltöztünk, túl sok embert nem hívtunk, de amikor szemem végigfuttattam a beszélgetőkön, megállapítottam, hogy senki nem hiányzik, mint régen, de szép volt, az általános iskolában is mindenki jelen volt az órán.

– Márta, ha botrányt csinálsz, megverlek.

Nem szeretném sokáig húzni, pedig még pár momentumot szívesen említenék, milyen lehetetlen módon viselkedett Márta, negyedóráig azon siránkozott, hogy ő férfi, nem más, mint középiskolai barátom, nem is írom le a nevét.

Az ilyenkor szokásos vicceket elmondta Márta apukája, abban biztos voltam, Márta lépdél mellettem, akit Ildikónak hívnának, ha bátrak lennének, és a haja rövid volt és barna.

Beléptünk a terembe, a hatóság már várt reánk.

Egyszer Márta mondott igent, és akkor én nemet, aztán én igent és ő nemet, és valóban úgy történt minden, mint egy lidérces birodalomban, hol Ildikó volt, hol férfi, és akkor majdnem elmenekültem, aztán csúf öregasszony és apró csecsemő, váltogatták egymást az igenek és a nemek. Vajon én is annyit változtam, mint ő, mert nem mertem már ránézni, soha nem az én Mártámat láttam, hanem az én apámat, a végén mindketten üvöltöttük, hogy nem, nem, a vendégek csótányok voltak és aligátorok. Kirohantunk a szabadba és azt suttopta, most végre szeretsz, mert ő még most is erre gondolt.

Mindketten többször elmondtuk, hogy szeretnénk együtt élni, de nem lett a házasságból semmi, ahogy mondta, ezer akadályt soroltak a tanúk, mi is bevalóttuk összes bűneinket.

Születésem nehézségei

Amikor megszülettem, kiderült, hogy csak a Marson tudok élni.

– Asszonyom – mondta az orvos anyukámnak –, az ön kisfia csak a Marson tud élni. Pár hónapig itt a Földön is találunk olyan légköri, hőmérsékleti viszonyokat, amilyenek a Marson vannak, de csak néhány hónapig. Gyerekének a Marsra kell repülni, ha élni akar.

– De hiszen ott nincs egyetlen ember – szomorodott el anyukám –, ez a szegény gyerek teljesen egyedül élje le az életét?

– A légköri viszonyok, a hőmérséklet, a Marsra kell repülni, nagyon sajnálom – mondta a doktor bácsi és elbúcsúzott.

Napközben az ózdi kohóban voltam a forróságban, este pedig valamelyik konzervgyár hűtőkamrájába zártak. Anyukám sokat sírt, hogy milyen boldogtalan lesz az életem a Marson, ha el kell búcsúznom az ózdi kohótól, a hűtőkamrától, a Földtől.

Édesanyám levelet írt az ország akkori első emberének, hogy még öt évig hadd legyek a Földön, napközben az ózdi kohóban, este pedig a hűtőkamrában.

Öt évig maradhattam a Földön, Magyarországon.

Már közeledett az öt év letelte, anyukám újra tollat ragadott, azt írta, ha öt évig itt élhettem, senkinek semmi bántódást, hátrányt nem okoztam, miért ne maradhatnék még öt évet.

Újabb öt évig maradtam a Földön, Magyarországon.

De ez az öt év is elmúlt.

Anyukám újra írt, hogy szeretné, ha még öt évig maradhatnék.

Szerencsénk volt, nem kellett a Marsra repülnöm még öt évig.

Már tizenöt éves lettem, tehát anyukám újra írt egy levelet, hogy még öt évvel meghosszabbítsa földi tartózkodásomat.

Mint eddig is, most is igenlő választ kaptunk.

Már húszéves lettem.

A születésemkor fellépő rendellenességek egész életemet meghatározták.

Ezért kellett újra kérnie anyukámnak a legfőbb döntéshozótól, hogy legyen jószágos és megértő velünk.

De a legfőbb döntéshozó most csak három évet engedélyezett.

Aztán már csak kettőt, majd csak egyet.

– Miért vagyok én ilyen nyomorult, mindenki vidáman élhet a Földön, engem meg bármikor átküldhetnek a Marsra.

Elzúgott a két év, elzúgott az egy év.

Már csak fél évet adtak.

Aztán csak egy hónapot.

Anyukám írta a leveleket, én meg ki se mozdultam az ózdi kohóból és a hűtőkamrából.

- Fél napig maradhat a fia a Földön.
- Három órát maradhat a fia a Földön, utána el kell utaznia a Marsra.
- Egy órát maradhat.
- Fél órát maradhat.
- Tíz percet maradhat.
- Egy percet maradhat.

Anyukám írja, írja tovább a leveleit, nem szeretné, ha egyetlen fiának a Marsra kellene utazni.

Győri László

Kis falusi néni

Ebédidejében a könyvtáros a széles utca napos oldalán ment, a szemébe süttött a nap, hunyorgott is tőle, egy kicsit elkábította az első tavaszi langyos levegő. Arra lett figyelmes, hogy beszél valakivel. Nem is vette észre, hogyan kezdődött, ő szólt az öregasszonyhoz, vagy az öregasszony szólította meg. Kis falusi néni volt, sötét ruhában, fekete kendővel a fején, a kezében üres kosarat tartott.

– Tessék? Nem értem.

– Ellopták a pénztárcámat a piacon, nem tudok hazamenni, legyen szíves, segítsen ki – mondta egy kicsit siránkozó hangon az öregasszony. Ha ellopták, akkor meg is van rá az oka, hogy siránkozzon. Hát már idáig jutottunk?

– Hogyhogy ellopták?

– Tülekedtek, aztán oldalba lökött egy fiatalember, hogy miért nem megyek arrébb, és amikor arrébb mentem, és venni akartam fél kiló combot, akkor vettem észre, nincs sehol a bukszám. Most meg nem tudok hazamenni.

– Mennyi kellene? – Nem kérdezte volna, eszébe sem jutott volna, ha nem olyan kedves kis öregasszony, mint amilyenek otthon is voltak gyerekkorában, a Kati néni, az Etelka néni, aki mindig aszalt szilvával kínálta, ha elmentek hozzá.

– Hús forint, annyi a buszjegy. Patalomba. Nincs senkim a városban, akihez fordulhatnék.

Nem is olyan ez az öregasszony, mint a Kati néni meg az Etelka néni, egyenesen olyan, akár a nagyanyja, csak valamivel fiatalabb. Olyan bizalommal nézett rá, mint valami rokonára. Mintha csakugyan a nagyanyja nézne rá, és ettől olvadást érzett legbelül. Szinte szégyellte is, hogy gyöngeség támadt rá, de azt gondolta, néha muszáj gyöngének lenni. Kötelesség.

– Nézze, nem hordok sok pénzt magammal, de talán ki tudom segíteni. – Elővette a tárcáját, mindjárt rá is talált arra a húszasra, amire jól emlékezett: tegnap este azt kapta vissza a boltban. Még egy tízes is hozzá volt ragadva, papírpénz mind a kettő, a tízes is papír, a húszas is papír, meg még a másik rekeszben néhány érme, egyforintosok, kétforintosok. Gondolt egy nagyot abban a szép langyos tavaszi délben, és azt gondolta, odaadja ennek az ártatlan, rajtavesztett néninek mind a két papírját, még akkor is marad neki mára egy doboz cigarettára való, ha kellene, bár még van maradék a tegnapiból elég, másra meg úgysem kell neki. De harminc forint azért már elég szép összeg, egy kiló kenyér három forint, a harminc az tíz kilónak az ára, bárki bármelyik időben kiszámolhatja, mennyit tesz ki az akkori, éppen fönnforgó időben az a harminc forint, mondjuk, ma

2013-ban, amikor ez a történet le van jegyezve, kenyérben számítva, inkább lefelé kerekítve, mint fölfelé, a harminc az nagyjából kétezer forint, ami akárhogy is, nem a legvékonyabb zizegés, ekkora összeget már csak sziszegve tud elveszíteni az ember, úgyhogy a könyvtáros az első langyos tavaszi délben úgy gondolta, jót tesz a néninek, most az egyszer szívből, szívesen kiségti, de csak kölcsönben, a néni csak adja vissza a harminc forintját, nem megy neki olyan jól, hogy az utcán csak úgy elröpítsen egy akkora darabot abból a kevésből, amit megkeres. A néni a piacról jön, a piacra jár, van mit eladnia, nem koldus, nem koldul, nem esik nehezeére megtéríteni a kölcsönt.

– Nézze, néni, itt dolgozom a sarkon túl a könyvtárban, ki van írva nagybetűkkel. – Elővett a táskájából egy kis noteszt, kitépett belőle egy lapot, és ráírta a nevét. – Ideírtam, hogy ki vagyok. Mikor jön legközelebb? Tudja, nekem sincs sok.

– Mikor is? Egy hét múlva. Nagyon szépen köszönöm, fiatalember, csütörtökön behozom a pénzt. A tartozásomat, mert tartozom, becsületes asszony vagyok, csütörtökön ide, a sarkon túl.

A cédulát összehajtotta, becsúsztatta a zsebébe, azzal elköszönt, elindult előre, balra, az ellenkező irányba, mint a fiatalember. Utánanézett, szaporán szedte a lábát, hogy még elérje a patalomi buszt. Csak az volt a furcsa, hogy az állomás jobbra esett, nem balra, amerre a kedves kis öreg néni lépkedett. A fiatalember megcsóválta a fejét, aztán újra a napnak tartotta az arcát, behunyta a szemét, élvezte a langyos tavaszi délidőt.

Egy hét múlva ismét megcsóválta a fejét, lévén csütörtök, amikor a néni érkezett, és a néni se híre, se hamva egész nap. Talán egy hét múlva, intette le magát a türelmetlenségért, egy hét múlva pedig reménykedett: majd egy hét múlva, a kedves kis néni azonban örökre eltűnt. Stricik, csirkefogók már sokan átvették, de hogy egy úgynevezett patalomi néni így túljárjon az eszén, ropantul bosszantotta. A nevét se kérdezte, csak üres hozomra szórta ki kezéből a pénzt. Bosszúsnál is bosszúsabb volt, egy maga korabeli fickóra nem lett volna ennyire dühös, de hogy már a falusi nénikék is gazembernek álljanak, csomóba rántotta. – Soha többet, soha többet! Megnézem én azt a falusi tojásos, tejfölös, hagymás, kofás nénikét, aki engem átver! – Dühös volt, és úgy sajgott benne az indulat, mintha ez az öregasszony csúffá tette volna, elvette volna tőle a nagyanyját. Egyik-másik öregasszonyban többször is látni vélte, de amikor utolérte őket, egyszeriben átváltak, a patalomi boszorkány nem került elő.

Egészen addig, amíg a rendelőbe nem kellett mennie. A pernahajder szépen, illedelmesen, türelmesen üldögélt a padon, a röntgen előtt, a sorára várt. Először nem volt benne biztos, hogy csakugyan ő az, a szemölcsről azonban mégiscsak biztosan fölismerte. Éppen már végzett, amikor meglátta. Félrefordította a fejét, összehúzta a szemöldökét, fölfortyant, ám a pillanatban egy vödör jeges vizet zúdított az indulatára. Leült vele szemközt, és bővölni kezdte. Az öregasszony maga elé nézett, valami orvosi papírt szorongatott a kezében. A tekintetük elkerülte egymást. Szólintgatták az embereket, cserélődtek a várakozók, az öregasszony még mindig csak mereven ült. A fiatalember minden ajtónyitásra feszülten figyelt, az asszisztens kidugta a fejét, úgy kiáltotta a következő beteg nevét.

Egyszer csak azt mondta: – Sűrű Pálné. – Erre az öregasszony fölállt, és bement az ajtón.

Megvárta, a kapunál maga elé engedte, és mellé szegődött a járdán. Lépést váltott, hogy egyszerre haladjon vele, lassú léptekkel, amint a vén boszorkány is lépett. Az öregasszonynak észre kellett vennie, hogy valamiben sántikál a fiatalember, úgyhogy rá is pillantott. Észbe kapott, hogy jobb lenne máshol, és kitért oldalra, de a fiatalember megint közelebb húzódott hozzá, így mentek valamelyest, amíg az öregasszony meg nem iszonyodott a félelemtől. Jobbra-balra tekergőzött az utcákon, a fiatalember meg csak ment, ment vele egy lépésben, egy lüktetéssel, mintha összetartoznának. Nem mondott neki semmit, az öregasszony végül jajveszékelni kezdett. A fiatalember megragadta a táskája szíját, mintha el akarná szedni, az öregasszony meg belekapaszkodott, akkor a férfi nagy erővel magához rántotta, és elbocsátotta a szíjat. Köpött egyet. A járdára, ahova egy pénzdarab gurult ki az öregasszony bukszájából.

Nyerges Gábor Ádám

Sziránó szímfónia

Sziránó és a blitzkrieg művészete

Pedig volt egy olyan érzése, hogy na ez most. Holott az egész kényszermegoldásnak indult. Sziránó természetesen Batman akart lenni. Persze, jóformán mindenki Batman akart lenni, de Sziránó és Feri mindenképpen. A Superman már tavaly lejárt (a shaolin pap divatba lépéséig pedig még bő két év volt hátra), azóta gyakorlatilag ciki volt. Pedig akkor kierőszakolta. Holott Feri és Pavel is hasonló tervekkel várta a februárt, de Sziránó egy lépéssel előttük járt, már az osztálykarácsonyon mindenkinek elmesélte, hogy márpedig ő a farsangon mindenképp Superman lesz. Még az anyjának (az egyszerűség kedvéért: Sziránó Úr-né). Most meg így félbemaradt a mondat. Tehát még az anyjának, Sziránó Úr-nének is elmondta, hogy márpedig ő akkor minden körülmények közt, az kizárt, hogy nem Superman, hát nincs az az istenbizony, hogy ugye akkor igen, anyu? Anyu persze nem anyu volt a megszólítás szerint, de Sziránó emlékezéskor szeretett hatásos fordulatokat felidézni, még akkor is, ha azok abban a formában sosem léteztek. Egyes pletykák szerint egy egész kötetnyi ilyet tudott összehatásoskodni, de hát ki tudja.

Sziránó Úr-né természetesen rezzenéstelen arccal fogadta a hírt, ami biztos jele volt, hogy belül már abban a minutumban összeomlott a reménytelen célkitűzés, illetve lehetetlen feladat (jut eszünkbe, a Mission Impossible is hol volt még ekkor) súlya alatt. Sziránó ugyanis maga is tökéletesen tudta, hogy blöffölt. Tekintve, hogy sosem volt pénzüik jelmezkölcsönzőre, Sziránó, bár kétségkívül leelsőzte és stipstoppolta a supermanséget, még halvány lila dunszttal sem bírt afelől, hogy na jó, de akkor most hogyan tovább. Végül persze innen-onnan, szomszédoktól, barátoktól és barátok barátaitól meglett kábé minden, tehát egy kilencévesre méretezett világoskék póló és (isten tudja, honnan) nadrág, ilyenkor persze az utolsó utáni pillanatban, és tényleg effektíve a föld alól, de mindig előkerül valakinél egy kilencévesnek való, vékony világoskék mackóalsó, majd pont az ne várna a sorára valamely, szebb napokat is látott háztartás kinőtt gyerekruhákat rejtve porosodó kartondobozának mélyén. És került, ha piros csizma azért nem is, piros cipő is, bár abból csak lánynak való, így Sziránó végül kinyafogta, hogy felvehesse a már tavaly is kissé szűk, *majdnem* sötétbordó gumicsizmáját, amit viszont akkor szigorúan a jelmezverseny után vegyen le, mert el fog ájulni, és lemarad a csokiról meg a kekszről, és bár Sziránó a lelke mélyén zsigerből is, meg hát immáron hároméves tapasztalatból is tudta, hogy a farsangi csoki és keksz mindig szar, mivel

az osztálykarácsonyról megmaradtat eszik nagyrészt, csak egy-két doboz újat, ha hoznak, azért mégis engedett a ráció hangjának, és kelleetlenül bár, de elvitt magával egy nejlonszatyorba rejtett pár váltáscipőt. „Elvitt” alatt természetesen Sziránó nagymamáját (Sziránó néni) kell érteni, aki mint kis úrfijának állandó és nonstop hordára (udvari bolondja, bevásárlója, meg még ki tudja, mije), az ilyen alantasabb feladatokra hivatott volt, de ez most részletkérdés. Sziránó néninek is az volt (legalábbis ekkoriban még mindenképp), mivel még elbírta a cipőt.

A teljesség kedvéért azért még le kell szögezni, hogy a szomszéd citromsárga fürdőköpenyéből ő is került a szetthez, és bár Sziránó milliószor a lelkemre kötötte, hogy ha már erről írok, mint dramaturgiailag *de tényleg kurva fontos* és nélkülözhetetlen (tudod, hogy olyan tényleg teljesen realizztikuszerű legyen) dolgot el ne felejtsem, hogy honnan volt a lényeg: a köpeny, a nyaka köré csavart szép, piros köpeny, én bevallom férfiasan, elfelejtettem. (A kívül hordott és mindig vicc tárgyát képező piros alsóneműt, bár Sziránó több, általa ekkor még nem teljesen értett, de a röhögés okán sértőként dekódolt felajánlás ellenére nem Sziránó Úr-né valamely barátnőjének piros alsóneműjével, sőt, még nem is a szomszédasszony kamaszlányának mit piros, egyenesen botrányosan, kihívóan vörös, és ifjúkorához képest valóban kissé túl merész tangájával oldották meg, bár ekkor a Sziránó család az egy szem Sziránó kivételével már gurult a röhögéstől, hanem – elvégre is Sziránó sem hiába lett Superman – az érintett ötlete nyomán egy amúgy használaton kívüli, de e célnak pontosan megfelelő, már-már kinőttfélben lévő piros rövidnadrággal.)

A Batmannel már más volt a helyzet, egy év alatt a többiek is kikupálódtak, olyannyira, hogy – először és talán utoljára a világtörténelemben – lehangyták, *stratégiai* terepen lehangyták Sziránót, így míg az, mint tavaly is, az osztálykarácsony alkalmával kívánta elhinteni, hogy ő akkor márpedig, minden kétséget kizáróan, ha egy mód van rá, Batman lesz, ezek a piszkok, ezek az aljas, számítógazemberek (Feri és Pavel, sőt, némiképp, bár csak igen visszafogottan, halkan, és ha jobban belegondolunk, igazából csak félig suttogva, maga elé motyogva Béla is) képesek voltak már Mikuláskor leelszólni a batmanséget. Sziránót annyira meglepte ez a Mikulás-ünnepségnek álcázott blitzkrieg, hogy a dologba még beleszólni sem maradt lélekjelenléte. Pavelen pedig, látva, hogy egyedül maradt Ferivel szemben, aki nála egyszerre volt hangosabb és népszerűbb is, elemi pánik vett erőt, tekintve, hogy ő a középmezőnyben, vagy inkább a sereghajtók közt érezte jól magát, mondjuk nyolc Batman-aspiráns közül a legkevésbé esélyesként legelőször lemondani a dologról, ez így egyrészt megadta neki az elalváshoz szükséges meleg, édes ízt, hogy elvégre ő is lehetett volna, potenciálisan legalábbis ő is felmerült többek közt, másrészt viszont nem kellett átéreznie azt a keserves csalódást, mikor valaki valóban elveszít valamit, mivel az, hogy egy farsangon ő, a kis akcentusos és a többenél valamivel sötétebb bőrű bevándorló legyen a Batman, azért mégis nonszensz. Most meg erre itt a baj, a dolog ugyanis, bármily egyértelmű végkimenetellel bírt is, *papíron* úgy nézett ki, hogy vagy Feri, vagy bizony ő. Márpedig, ha továbbra is a papíron mérhető esélyeknél maradunk, ez egy *képzletbeli, elfogulatlan külső szemlélő* számára (amilyeneknek Pavel mindig is meg akart felelni, míg rá nem ébredt úgy harmincnégy-öt éves kora

felé, hogy ő maga is ilyen) nagyjából úgy festett, hogy ötven-ötven százalék esély. Tehát majdnem Pavel a Batman. Ha például valahonnan, mondjuk a Jóisten, vagy akárki (maradjunk stílszerűek, és legyen akkor már a Mikulás) kegyéből lepotyanna neki most még egy, azaz egy százalék, akkor az már ötvenegy lenne, és ő, konkrétan és megmáshíthatatlanul ő, Pavel lenne a Batman. Ami azonban már olyan szinten lenne nonszensz, hogy sziklaszilárd meggyőződése által vezérelve gyorsan félre is hívta Ferit, megmondani, hogy legyen csak nyugodtan ő az, ő, Pavel tudniillik csak viccelt, nem gondolta komolyan.

Így jött a kényszer, Sziránó ugyanis már egy éve, még Supermannak öltözve, a végül természetesen az isten szerelméért le nem vett, iszonyatosan szorító csizmában végigsajgott tavalyi farsangkor eldöntötte, azaz inkább tudta, sőt, sugalmát vette a nagybetűs életnek, pardon, Életnek, hogy jövőre ő lesz a Batman és punktum. Most akkor mi legyen? Tíz hónapnyi tervezetés semmibefozslása, az annyi, mint egy élet munkája. Építkezni a nulláról, ezt utálta. Építkezni a nulláról, ezt imádta. Ő már csak ilyen ellentmondásos gyerek volt, bárhogy is utálta. Meg imádta. Mindegy, belezavarodott.

És hát, mi legyen az ember, ha már (érezte, megint jön, jön a pulykaméreg, nagy levegő, belég, kilég, jól van, mehet tovább), ha már Batman egyszer nem lehet (enyhe nedves forrósodás a szem körül, de oda se neki, ne is foglalkozunk vele), ha már egyszer a Ferinek kell még Batmannek is lenni (egy élet munkája!), hogy az isten (vagy hát, ami van) verje meg, szóval akkor mi a (még kimondani is utálatos – imádnivaló) *második* legjobb választás?

Ilyen elkerekedett szemeket még az életben nem látott. Visszanézett (pontosabban: vissza, fel, jobbra) a nagymamára, aki ezúttal sok egyéb munkaköre mellett leginkább tanácsosi, már-már kancellári minőségében képviseltette magát (meg hozott egy közepesen méregdrága doboz friss nápolyit is, hogy legyen olyan év, mikor ők is), visszanézett tehát, hogy látod, én megmondtam, nem fogják ezek érteni, a hülyék. A kancellár persze (Sziránó növekvő bosszúságára) viszont az istennek nem vette észre kisunokája tekintetét, mivel lelkes pásztázással igyekezett bemérni vagy Erzsi néni (Erzsike), vagy legalább EP (Elektromos Pulyka néni, bár neki csak Matildka) helyzetét, hogy aztán valamelyikhez, de azért persze, ha egy mód van rá, sokkal inkább az Erzsikéhez odamehessen és látványosan, emelt hangon és a legátlátszóbb, ripacs hamissággal gesztikulálva megkérdezhesse, hogy hova teheti ezt a kis semmiséget, amivel, úgy gondolta, hogy az egész Sziránó család nevében most ezúttal igazán hozzájárulnának az ünnepi alkalom végett, mire Erzsi néni minden jóindulatát és hátralévő (farsang lévén, már eleve igencsak fogyatkozó) idegtartalékát hadrendbe állítva a balra, mellettük álló, másfél méter hosszú, poharakkal, műanyag tányérokkal, szalvétákkal, süteményes, ropis és sós rágcsás dobozokkal, továbbá kétliteres üdítőszüvegekkel dugigpakolt asztalra koppantana az éppen arra támaszkodó kezével, tessék csak ide rakni, Sziránó néni, mondaná már majdnem hihetően, úgy, mintha amúgy a lehetőségek egész, végtelen és kombinatív tárháza sorakozott volna fel Sziránó néni előtt a nyamvadt, és amúgy is csak kétszázötven grammos (tehát jóformán semmire sem elég) kis nápolyis zacskó elhelyezésére, mire az, még fiatalokora színházi élményeit felidézendő, nagyjából olyan látványos megle-

pődést produkálna, mintha egy komplett ámbráscset zuhant volna a farsangilag fellufizott terem közepére, szemforgatásostul, szájtátásostul, túl hangos felkiáltásostul, ahogy azt kell, ó, hogy ide, igen, hát gondolhattam volna, csak hát, tudod, Erzsikém, ez a sok szép dekoráció, hát nagyon kitettél magadért, nagyrészt azért a gyerekek, tenne Erzsikém meglehetősen esélytelen kísérletet a közbevágásra, jó, hát igen, igen, de hát azért mindketten tudjuk, hogy főleg a te, a te, Erzsike érde-med, hogy ezek a jaj, milyen kis angyalok és milyen kis tiptop az egész.

Szóval ez mind történt ott jóval Sziránó feje fölött, nagymamamagasságban, légvonalban, míg ő kancellárjával szembeni elégtételére (tudniillik, hogy kár ezeknek a korlátolt barmoknak itt strapálni magunkat, satöbbi, ő megmondta előre) vágyott – mindhiába. Megyek, körbenézek, vetette oda szándékosan a szokásosnál is undokabban és ridegebben, azaz a *szokásos*, eleve undok nagymama-hangneménél még eggyel undokabb és tartózkodóbb volt a *nyilvános* nagymamahangnem, ez azonban a *nyilvános és sértett* nagymamahangnem volt. Ha mutáló, kisfiúsan felváltva recsegő-csilingelő, bumfordi hangja engedelmeskedett volna az agytól kapott parancsnak: gyilkos sziszegés. Jól van, angyalkám, én leülök oda hátra, mondta Sziránó néni az őt ezalatt már rég faképnél hagyó kisunokának, inkább a látszat, mint a praktikum kedvéért, leülök oda hátra, mondta, tehát ebből logikusan következően az időközben meglelt és a vesztere ekkor még mit sem sejtve vissza is integető, a telepakolt tanári asztalnak támaszkodó Erzsike felé indult.

Sziránó fortyogott a meg nem értett művészek tehetetlen dühétől. Ti állatok! Tudatlan, műveletlen, idióta ökrök! Ti hülyék, akik felerészt eleve túl unintelligensek is vagytok, másik felerészt meg talán, némi erőlködéssel, megérthetnétek valamit *ebből* (belőlem!), de nem, lusta, kényelmes idioták, nem, még mit nem, isten ments, hogy ha már én itt vért hugyozok ezzel az egésszel, isten ments, hogy akár a kisujjatokat is mozdítsátok, már hogy úgy kooperatív! Még mit nem! Hogy dögnétek meg mind, gondolta, míg végigjáratta osztálytársain jelmezétől ugyan csak egészen közelről is alig látszódó, mégis, eszelős dühétől szabályosan vérben forgó szemét.

Ezek már körben álltak (Sziránóék picit elkéstek, Sziránó néni ugyanis az utolsó pillanatban gondolta meg magát a nápolyit illetően, elvégre is Sziránó Úr kerek perec megmondta, hogy márpedig ők idén nem – azaz, idén sem – visznek semmit, vigyenek az Egressy gyerek szülei, a benzinkutasék, vagy a Kapcsák, az meg kerületi polgármester-helyettes, azoknak a bőrük alatt is pénz van, hát vigyenek azok. De Sziránó néni ezt nem tűrhette, elvégre is nem Sziránó Úrnak kell minden áldott farsangon üres kézzel beállítani, szegényszemre, hogy aztán majd megszólják az ő kis angyalkáját, vagy ami még rosszabb, *őket*, így, kollektíven, mindnyájukat, hogy elítéljék őket mint szegényeket – de hát, ha egyszer tényleg azok, szólt volna közbe Sziránó, de, bár ez még sosem fordult elő a Sziránó családban, lepiszegették – ...volna, ha Sziránó néni ki is meri mondani mindezt, de úgy látta, egyszerűbb nem kitennie magát veje hirtelen (és olyankor aztán vulkanikus mértékekben fortyogó haragjának), a férfiakat amúgy is úgy kell kezelni, hogy igazat adunk nekik mindenben, aztán csináljuk, amit épp kell. Ez esetben bemegyünk a boltba és a nyugdíjból vesszük meg azt a nápolyit. Nehogy ezen múljon a szegény kisgyermek előmenetele és egyszersmind jó híre).

A többiek tehát már körben, várva a jelmezzszeny. A jelmezzszeny, ami mellesleg még relatíve a legdemokratikusabb eljárás volt ebben az egész alsó tagozatban, ugyanis Erzsí néni, gyorsan levonván egy sajnálatos, első osztálybeli eset (többrendbeli csalódás okozta pityergés) konzekvenciáit, úgy döntött, hogy márpedig ő csakazértsem fog totális döntetlent hirdetni, tudja ő, hogy több kollégánője is így jár el, no de, kérdi ő, hát jó az ezeknek a szegény gyerekeknek? Azt tanulni az életről, hogy minden és mindenki egyforma? Hogy nincs különbség egyikük és másikk munkája (és főleg teljesítménye) között? Talán osztályozni sem volna szabad? Netán még a fekete és piros pontokat is el kéne törölni? Hát hova vezet ez? Ha nincs különbségtétel, ha mindenki egyforma, mi értékes van egyáltalán az egyéni emberben, na, ezt válaszolják meg neki, Kakasi Erzsébetnek azok a hű, de felvilágosult, modern kollégánői! Hát akkor mindenki értéktelen? Erzsí néni, gondolatmenetének e pontján egyszerre ráeszmélve, hogy milyen veszélyes vizekre is tévedt, egyszersem elnézegetve a suttyomban épp önnön taknyát fogyasztó Ferikét, úgy döntött, nem feszegeti tovább a kérdést, így másodiktól kezdve minden farsangon a zsűri *másik tagjaként* alkalmazta az amúgy csak napközis felügyelés címén, úgy egy órányi felügyelet után rendszerint a sarokban, a radiátor simogató melegében halkán hortyogó Elektromos Pulyka nénit, népszerűbb nevén EP-t.

A többiek tehát már körben, várva a jelmezzszeny. A szánalmas kis pontrók, gondolta Sziránó, ekkoriban még korántsem d-vel, elvégre is, nem is tudta, mit takar a szó, csak egyik este hallotta a tévében, és mivel a főszereplő (talán megint a Bobi) eléggé viczorogva mondta, biztosra vette, hogy ez lehet most a megfelelő kifejezés. Megvető fölénnyel (amelyet bár sajnós szinte teljesen elfedett nehézkes jelmeze, amiből ő maga is csak némi erőlködés árán látott ki) nézett végig nevetéses osztálytársain. Béla detektív volt. Ez abban nyilvánult meg, hogy felvette a nővére egyik, pár éve kinőtt (és feltehetően Béla Úr-né által mellénnyé alakított), kockás iskolaköpenyét, ez alatt ünneplőingét, utcai nadrágját és kínessági okokból (eddig legalábbis) hiába vett, sosem hordott nadrágtartóját viselte, a fején már eleve is hordott, közepesen vastag keretű szemüveg alatt (majd meglátod, milyen jó lesz, Béluskám, hozott anyagból is dolgozunk, kacsintott Béla Úr-né) szemceruzával kissé ferdén rajzolt bajusz, az alatt pedig a nagypapától (Béla bácsi, Isten nyugosztalja) örökölt legkisebb pipa, ami, bármennyire a legkisebb volt is, alig maradt meg szegény Béla szájában, olyan baromi nehéz volt, így többnyire inkább Béla Úr-né vigyázott rá Sziránó néni mellett ültében, most azonban visszaadta kisleának, elvégre is mindjárt jön a *kéttagú zsűri*, meghatározni az idei jelmezzszeny végeredményét. Heh, Sziránó már-már szégyellte magát, holott nem értette, miért teszi, ha egyszer nem ő, hanem pont rajta kívül mindenki más ilyen szánalomra méltó. Mégis, egyre inkább, mintha őt érintette volna kínessan a dolog. Nem fért a fejébe. Pedig volt itt minden istennyila, kiscica, kiskutyá, hupikék törpíke, Piroska farkas nélkül, Batmanról már csakazértse ejtünk szót, szegény Pavel végül most kölcsönzött Superman-jelmezt, úgy oldván meg kilátástalan egzisztenciális válságát, hogy mivel idén már úgyis a legkisebb dolog a Superman, ő nyugodt szívvel beöltözhet annak, ez így a többiek részéről is minden tekintetben rendben lesz, még azt a kellemetlen Batman-incidenst is jóvá teheti talán valamelyest, és egyben, ha viszont a képzeletbeli, elfogulatlan külső

szemlélő a tavalyi, vagy az előtti év szempontjából nézné, Pavelé a legmenőbb jelmez az osztályban. Pavel néni, aki Sziránó nénitől hárommal jobbra ült, és amúgy egy büdös szót sem beszélt magyarul, bár azon túl, hogy feltehetően (!) farsang lehet, ha már minden gyerek úgy néz ki, mintha most szabadult volna a zárt osztályról, annyit azért mindenesetre még így is megértett, hogy kisunokáját még életében nem látta ilyen boldognak. És, bár nem tudta, hogy egyetlen kisunokája miért öltözött piros bugyis rendőrnék, mellkasán egy nagy, piros S betűvel, azért olyannyira átérezte (még hozzá tökéletesen helyesen) a helyzet Pavel életében betöltött jelentőségét, hogy picit még el is pityeredett meghatottságában.

Nagyon jó kis detektív vagy, Béla, kezdeményezett – szándéka szerint leplezett leereszkedéssel – bájcsevelyt Sziránó. Tudom, felelte az, még szép, ez a pipa a nagyapámé volt. No mindegy, szóra sem érdemes, mondta az, és igyekezett úgy tenni, mint akinek épp rengeteg teendője akadt, majd végül, konkrét elfoglaltságot egyet sem találva, végigmérte Sziránót és így szólt: na és te meg mi vagy, porszívó?

Elszabadult a pokol. Egyrészt kívül, hiszen, és ezt Erzsi néni is megtörten konstataulta, egyszerre harminc körüli gyerek kezdett velőtrázóan röhögni és kérdezgetni Sziránót, hogy de tényleg, miért öltözött porszívónak? A csúfolódást pedig, bármily elítélendőnek találta is Erzsi néni (két perc alatt nagy nehezen rendet is vágva a fejtelenségben), ha őszintén belegondolt, maga sem talált más megfejtést Sziránó jelmezét illetően, mint hogy porszívónak öltözött.

Ahol még szintén elszabadult a pokol, Sziránó lelke volt. Azonnal érezni kezdte a mikuláskori blitzkrieg amúgy is túl ismerős tüneteit, az égő szemhéjakat, a megakadályozhatatlanul meg-megránduló szájszegletet, a szorítást a torokban. De nem sírt. Bár amennyi kilátszott a fejére húzott, ezüstpapírral bevont kartondoboz, az erre rácelluxozott és a nyakába akasztott, ugyancsak ezüstpapírral bevont, az ezüstpapír alatt azonban gyanúsán nőinek tűnő retikülhöz erősített porszívócsőtől, akár még pár könnycseppet is útnak indíthatott volna.

Egy úrhajós azonban nem sír.

*

A jelmezversenyt pedig, bár egy hét alatt mindenki el is felejtette a dolgot, Nagy Dániel nyerte, akit, bár eleinte mindenki kiröhögte két és fél méteres, láthatóan csak különös fájdalmak és kellemetlenségek árán hordható, méregdrágán kölcsönzött jelmeze miatt, választása kifinomult, kulturált, s mint Erzsi néni (természetesen zsűritársa, a sarokban hortyogó Elektromos Pulyka néni nevében is) kiemelte, az egyetemes emberi alkotói szabadságot, a megzabolázhatatlan alkotói elmét, az önfeledt, és magát minden helyzetben feltaláló nyers kreativitást, egyszóval: általában a művészetet jelképező jelmezéért (furulya) választott győztesnek hosszas mérlegelés és megfontolás után az elfogulatlan és szigorú zsűri. Hogy miért?, kérdezte a már ekkor is enyhén nagyothalló Sziránó néni a mellette ülő (és az övéhez kísértetiesen hasonlító arckifejezést öltő) Béla Úr-nétól. A művészetért, súgta az.

A megértett művészetért, igazította ki a közben odabattyogó Sziránó, még mindig kissé értetlenül néző nagymamája kezébe nyomva a sisakját.

Pedig otthon még játszott volna vele.

Ayhan Gökhan

Levél Császár Istvánnak, Cs. I.-ról

Szeretettel Pollágh Péternek

Drága István,
a márciusi ifjúság gomblyukából írok. Ilyen kiérdemelt, szűk résben élünk mi, a forradalmak és szabadságharcok kedvelői. Na most a kérdés adott, hogy tulajdonképpen hogyan is mondjam el azt, amit a levél kezdete óta szerettem volna.

Amikor ezt írom, a levegő kicsit hűvös, amikor ezt te nem olvasod, a levegő nagyon nem hűvös. Amikor ez az írás megjelenik és amikor ezt az írást jobb esetben rajtunk kívül más, általunk ismeretlen emberek, férfiak vagy nők, vagy mindkettő nem olvassa el, a levegő egészen forró és füllesztő lesz.

A levegő, a levegő: kellemes.

Itt a gomblyukban kicsit kifelé kellene beszélnem, rólad, drága István, a te személyedről, ha – félre ne érts – valaki nem ismerne téged, és nem tudná, hogy meghaltál. Nem ma, nem tegnap, régebben. Régóta halott vagy, a könyveid – mert hát író voltál – antikváriumokban, utcai bódékban ténferegnek, alig tudni, merre járnak. Írtál könyveket, éltél Budapesten, meghaltál a földön. Azóta nem látott senki. Aki látott, azt azóta hasonlóan nem látták, az hozzád hasonlóan nem él.

Menjünk tovább a márciusban, a március tizenötödikében.

Itt, a gomblyukból jól látszik Petőfi Sándor halványzöld indulata.

Vasvári Pál zakója.

És a börtönből szabadult saslélek, az öt foghiányt elől szakállal rejtegető Táncsics Mihály.

Kiértünk a Múzeumkertbe.

A fű illatáról a soha nem látogatott lóversenypályákon tett látogatásom jut eszembe. Lóversenypályán jártam, a pestin, a lakótelepekkel körbekordonozott, égett fűszagban pácolódó, pacalpörkölt-súlyos lóversenypályán. A lovak árnyéka futott ott, az emberek árnyékával úgy összekeveredve, mint a gyomorban az ebéd és a vacsora.

Bocsánat, István, elmondtam, amire emlékeztem a fűről.

A Múzeumkertben gyülekező tömeg olyan rendezett, mint valamelyik Császár István-novella. Novellád, például a *Fotográfiaiák* című kötetedből. Bevallom, nem annyira régen, pár hónappal ezelőtt ismertem meg a neved, P. P. kortárs magyar költő, *A cigarettás* című verseskötet vörös hajú szerzője hívta fel rád a figyelmem. Utána az ápolt és ápoló, gondos és gondtalan véletlen Újpest szívében egy esővert, hideg reggel a boltívek alatt kirakott könyvek közé sodort, és megtaláltam

a *Feljegyzések az utolsó padból* című novellásköteted. Száz forintért adták, ne haragudj, megvettem, ezért végképp ne haragudj.

Petőfi Sándor verset mond.

Szegény Kaszás Attila szebben mondaná, szebben mondta.

„Talpra magyar, hí a haza!

Itt az idő...”

Itt az idő, a magyar idő az abszurd magányos sétalova az összes európai idő között.

Magányos sétáló, gyí, gyí!

Párizsi kék, berlini kék, magyar idő.

Szintelenebb, szagtalanabb.

A létezés összes színe, szaga, ideje jelentősen különbözik, elhatárolódik ettől a fekete lyukat nyelt magyar időtől. A magyar idő a test sötétebb folytatása, végződés a világgal határolt sarkok, cipőtálpak között, szabadnapos tűzfal, árnyékos részletben pihenő.

István, remekül ismerted ezt a röviden ismertetett időt, mint egy természetfilm képkockái szaladtak az írásaidban az időről szerzett tapasztalatok. Hiányzik a humorod, a gyengéd, simogató iróniád. Hiányzik, hogy többé nem írsz.

Az egészséges állkapcsod a földben nevet, Császár István.

Elhamvasztották a tested?

A nevetésed a mennyből hull alá.

A Mennyország színeitől nem látom az arcod, a nevetésed olajos színeitől.

A könyveid a lakás különböző pontjain, a mosógéptől a könyvespolcig, a kilincstől az írógépig, a bölcsőtől a koporsóig.

A történeteid hús-vér élettörténetek, olyan valóságosak, mint az én hús-vér élet huszonhét évem.

A hangulat, István, az a kurvaszép hangulat a novelláidban! Kinek van hasonló minőségű hangulata? A Mándynak. A Mándy Ivánnak van olyan minőségű hangulata.

Amikor nem találkoztunk Bécsben vagy Sopronkőhidán, rosszul tudom, hol, és nem játszottuk azt, hogy minden utcának a merőlegesén indultunk el, és a nem várt megérkezések nyugodt öröme nem izgatta a végtagjaink, a kivételes és kivédhetetlen, magát szemlátomást nem kedvelő végtagunk, a szívünk, az a kávékkal, cigarettával és a halálos méreggel, a szeretettel táplált önző és gonosz szív nem bátorított fel, hogy a szabályos, egy megbeszél, személyekre szabott logika mentén követés a Duna-parton ért minket, és be akartunk ugrani a folyóba játékból, vagy mert öngyilkosok akartunk lenni, a kapálózó végtag, a hülye szívünk miatt, nem tudom, melyik a helyes kifejezés, lenni nem akartunk nagyon, kicsit lenni, buta gyufaszálként a betonból megszégyenítő gyorsan műalkotást emelt város kirakatnyi részleteiben, az rendben van, semmi kifogásunk nem volt ellene, a semmi szerelmesei nem tiltakoztak a visszafordíthatatlan nem lenni ellen, a választott gyámjuk ellen.

Patapoklosiban az asszonyok azért vannak, hogy neked szüljenek, ezt magyarázta egy tömény éjszaka fülleddt őszinteségében ön, drága író úr, különben nem ment el oda, ahol az asszonyok nem a sír felett, ahol nincs fájdalom és szenvedés,

ahol a boldogtalanságról megbízhatatlan térképek készülnek, mivel a boldogtalanság ismeretlen az ott élő zárt és kiengyensúlyozott közösség számára. Nem, István, ön nem ment el Patapoklosiba. Vagy amikor ön meghalt, nem több történet, mint hogy területcserét hajtott végre, evilágból Patapoklosiba költözött? Miért is ne...

Lekerültem a tulajdonosomról, a Pilvax kávéház fogasan lógok.

A pincérek idegesek, van rá okuk.

Nehéz nap volt, kimerítő, az egész napos tapogatás kimerített, aludnék, ha volna hol, ha volna kivel. A forradalmak súlyos dolgok, a forradalmaktól nem bír aludni az ember. Virágok, kokárdák, nemzetiszínű szalagok, hóhérvetéllel, puskával, Béccsel fenyegetőzések, ne ily álmod adj Istenem, ne ilyet, ha nem kívánod, hogy kikészüljön a gyomrom. A sötétség lóg a beleimből, a szívemből, beborítom egy pillanat alatt a Pilvaxot, lesz aztán éjnek éjjele, nem érdekel, avagy virág vagy te, hazám ifjúsága?

A hetvenes évek Budapestje nem emlékszik rám, az arcom, a kezem nem ismerős neki, jártam én abban a Budapestben, sikáltam a nagy, kerek számok üveglapján, a nyomok a könyökömön és a csuklómon, képzeletben, hivatalosan nem meghirdetett, illegális utazást tettem a hetvenes évek Budapestjében, letettem egy csésze kávéval valamelyik asztalán, azóta az asztal és a kávéház eltűnt, a csésze és az utolsó ott jelenlétem maradt, nem mozdítható, nem lakoltatható ki, semmilyen önkormányzat nem tehet ellene, István, neked hagytam azt a kávé, közös barátaink, Kosztolányi Dezső és Heltai Jenő emlékére, a Kosztolányi-koffein az én, a Heltai-koffein a te életed melengeti, vagy megint egy tévedés közepén vagyok, és igazából te e két óriást nem szeretted, te Zelk Zoltánért rajongtál, írtál egy szép rövid szöveget róla, ZéZéról, öreg barátodról, az egy díj nevét viselő klasszikusról, neked nem volt Zelk Zoltán-díjad, ha belegondolok, neked eredendően kevés díjad volt, nehéz megmondanom, miért, szégyelljék magukat, akiken múlt, amiért kevés.

Lassan kezdődik a Bánk bán, a későbbi Jókainé készülődik, Jókai nevet, Petőfi megérzi, hogy nem telik bele másfél év, és a szabadság lánglelkű apostolának temploma összedől, az elveszett értékek közé sorolva kerül be a veszteségek 49-es jegyzőkönyvébe, a rendőrség ígérete, hogy nagy erővel keresik, elhamarkodott hitegetésnek bizonyul.

István, a mai időkben az irodalom annyira megbízható egzisztenciát biztosít, hogy én most egy napi tizenöt órás mosogatásból ugrottam ki a kedvedért, hogy a neked szánt tájékoztató levelemmel megtiszteljem magam. Nem akarlak zavarba ejtően meglepíteni, előbb egy 48-as gomblyukból, majd egy az udvartól jól elválasztott étterem zűrzavaros és füstszagú konyhájából írtam, tudom, nem értesz félre, a hol itt, hol ott vagyok írói megoldásai nem ismeretlenek előtted. Az irodalom, mint a te idődben, megfelelően működik, az írók szeretik egymást, olyan apróságok, akár a politika vagy a közélet egyéb problémái nem okoznak köztük nézeteltérést. Minden a régi és minden nagyon jó.

Az előadás pocsék volt. A primitív és toladó zajnak köszönhetően a darab nem volt követhető. Üvöltés és függönyranciaálás, alkoholszag, ételhordók koccanása, az osztrákokra tett gúnyos megjegyzések kiváltotta röhögés és rőfögés, bajszcsapkodás, szakáll- és ingtépcs, összefoglalva ez volt a Bánk bán 1848

március 15-én – írja naplójában egy finom és elegáns hölgy, tizenkét évvel azelőtt, hogy a tüdőgyulladás miatt a finom és elegáns teste a durva és önző földre kerül.

Azóta Petőfi eltűnt. Azóta Petőfi eltűnt, és nem találják sehol. A test, a test nincs sehol. Beleunt a hülyékbe és lelépett. Oroszországba vagy Máriabesenyőre. Mérnök lett, utazóügynök, középiskolai tanár. Matematikát és fizikát tanít. Oroszul ír és számol. Talán reinkarnálódott. Ő lett Császár István. Deák Bill Gyula. Tandori Dezső kedvenc verebe, Nádas Péter gomboszegi dolgozószobája.

Tiszta hazugság ez az egész.

István, tiszta hazugság.

Tiszta hazugság vagyok.

Az, hogy te meghaltál, tiszta hazugság.

Rosszul írom: az, hogy te meghaltál, hazugság, a mocskosabbik fajtából.

Múlt hét kedden láttalak a Ferenciek terén.

Franciakrémest vásároltál a Jégbüfében, hat darab franciakrémest.

Rajtad kívül, a mosolyodon kívül?

Azért reménykedem, hogy jól érzed ott magad, Patapoklosiban...

Mezey László Miklós

Visszatérés

Öreg csontjainak már az is nehezeére esett, hogy lekászálódjon a vasúti kocsi magas lépcsőjéről a gyorsan elmúlt nyári zápor áztatta peronra. És akkor még előtte volt a vasútállomás előtti kis térre vezető sok-sok síkos lépcsőfok! Mire leért és végre kilépett a térre, lihegett, sajgó forgóit tapogatta. A nagy óvatosság és igyekezet közben válltáskájának pántja lecsúszott a válláról, s ahogy utánakapott, a karja is megrándult. Ilyenkor mindig átkozottul szerencsétlennek érezte magát, és elérzékenyülésig menő önsajnálattal szokott fölsóhajtani: „Nem szabad megöregedni...” Most azonban elmaradt az önsajnálát, a sóhaj is, derűsen nézett körül a rég látott terecskén. A villamos végállomása és a helyi buszok peronja ugyanott volt, ahol hajdan, csak éppen most nem rozsdásan zörgő, keservesen csattogó villamosok kanyarodtak éles sikítással a térre, hanem puhán surranó, csupa üveg járművek.

Megállt a vasútállomás kapujában, a nagy elektromos óra alatt, és körbe-hordozta tekintetét a téren. Egyenként számba vette az épületeket, gondosan fölmérte, mit bontottak le és mit építettek át, melyiket festették más színűre, hol, milyen üzlet nyílt a régi helyén. Ahol annak idején picinyke könyvesbolt volt, ott most forró péksüteményt árultak, az egykori virágbolt helyén lottózó nyílt, és híre-hamva sem volt a „kiscuki” becenévre hallgató kávézónak. Ahogy a „kiscuki” hűlt helyét nézte, önkéntelenül elmosolyodott, hiszen régi huncut emléke idéződött föl. A falatnyi cukrászda alkoholmentes kávézó volt annak idején, ám a feketekávéba lehetett rumot kérni. És mivel évfolyamtársaival törzs-vendégek voltak itt, a nagy kontyú, ébenfekete hajú presszós nő tisztán is adott nekik rumot – kávécsészében. Az egykori „kiscukival” szemben viszont – igaz, teljesen átépítve – megvolt a hajdani kisvendéglő. Itt este tizenegy után is működött a melegkonyha. A késő éjszakába nyúló magolás után be-betértek egy pacalpörköltre, sörrel kísérve. Most, hogy az éjszakai pacalokra gondolt, eszébe jutott „Ferencjóska”, a régi, olajos padlójú kisvendéglő pofaszakállas, nagy bajuszú, sörtehajú pincére, ahogy gyűrött és pecsétes fehér zakójában, sok-sok tányérral a karján forgolódott az asztalok közötti szűk folyosókon. Szinte az orrában érezte a falakba ivódott fokhagymaszagot, látta, ahogy „Ferencjóska” egyik karján három tányér pörkölttel, másik kezében öt korsó sörrel egyensúlyoz, és a konyhából a zsír harsány sercegése hallik.

A vendéglő előtt régen pirosra mázolt padok voltak, egy hajnalon itt bóbiskolt a sikeres vizsgát követő ünneplés után. De a padok most nem voltak sehol, helyüket leaszfaltozták, és parkoló autók várakoztak itt. Megnézte a sarokházat, a sarki virágbolt helyét, amelynek széles lépcsőin egykor nagy vörös cserepek kínálták a szobanövényeket, pálmákat, nagy levelű, terebélyes egzotikus virágokat. Most, ahogy az állomásépületből kilépve is megállapította, a virágbolt helyén immár lottózó működött. Zöld keretes üvegajtáján belesett, látta a sárga pultot, a szerencsejátékok villódzó képernyőn megjelenő számsorait, meg a nagy figyelemmel szelvényeik fölé hajló szerencsét próbálókat.

Kifordult a sugárútra. Nem szállt föl a simán és némán suhanó villamosok egyikére, úgy gondolta, inkább végigyalogolja a belvárosig vezető hosszú utat, úgyis útba esik a hajdani főiskola épülete. Legalább megáll majd a díszrácsos, kétszárnyú tölgyfa kapu előtt, és újra elmereng a letúnt idők emlékein. Ám mielőtt nekivágott volna, végigfuttatta tekintetét a sugárút hosszán, és próbálta visszaidézni, melyik mellékutcában is lakhatott első barátnője, nagy szerelme, Kata. A belváros felé nézett, valahol a sugárút bal oldalán kellett egy szűk mellékutcának nyílnia. De vajon melyik lehet az? Az utca nevét rég elfeledte, vagy azóta talán át is keresztelték. Tétován méregette egyiket a másik után. Arra jól emlékezett, egyemeletes, sárga házban volt Kata albérlete, az ablakok fölött furcsa timpanonszerű gipsz háromszögekkel. De bármelyik mellékutcába lesett be, nem látott ilyen épületet. „Biztosan azt is rég lebontották” – morfondírozott, és tekintete érdektelenül siklott végig a láthatóan új építésű társasházak fehér műanyag redőnyös homlokzatán.

Jó volt – igen, még most is jó volt – visszagondolni a nyikorgó falépcsőre, amely a hajdani sárga ház egyetlen emeletére vezetett. Milyen izgalommal ment Katához! Akkor Kata éppen beteg volt, a kora tavaszi influenzajárvány áldozata, bedagadt a torka, fáj a mandulája, eldugult orral, lázasan feküdt az ágyban. Vasárnap délelőtt volt, és bár hűvös szél fúj, ragyogóan sütött a nap. Egész dél előtt Kata ágya szélén ült, a lány láztól kipirult arcát simogatta. Az meg folyton eltolta a kezét: „Még elkapod a fertőzést.” Aztán dél felé összeszámolták maradék pénzüket, és megállapították, talán annyi van, hogy a közeli kisvendéglőből tud hozni két adag csontlevest és két szelet puncstortát. Fogta a házinéni ételhordóját, és elment a vasárnapi ebédet megvenni. A sugárút hosszán végigsüvített a kora tavaszi hűvös szél, lobogott kigombolt kabátja szárnya, és vitte az ételhordóban a csontlevest néhány úszkáló sárgarépával meg a lila tetejű tortaszeleteket. Ennyire futotta kettejük vagyonából. De boldogan vitte a kis betegnek. Kettesével szedte a nyikorgó falépcső fokait, úgy igyekezett, hogy ne hűljön ki a forró leves.

Hol lehetett az a ház, Kata hajdani albérlete? Már a főiskola méltóságos külsejű épülettömbjének közelében járt, tehát egészen biztosan elhagyta azt a föl nem ismert mellékutcát a már nem is létező sárga házzal, az ügyetlen gipsztimpanonokkal, az agyonsúrolt, kopott falépcsőkkel. Hol lehet már a házinéni, az alumínium ételhordó meg a kisvendéglő?! Nem főznek ott már – ételízésítőből – csontlevest. Hol lehet már az a cukrász, aki hajdan a lila mázas, kekszízú tortát sütötte? „Minden elsüllyed az idő mélyére” – állapította meg sokadszorra. Mert a „nem szabad megöregedni” állítását rendszerint ez az idő múlását képpen

megfogalmazó szófordulat szokta követni a fejében. „Igen, elsüllyedt a ház étel-hordóstul, házinénistül, olajkályhástul, mindenestül. Talán egy divatos társasház áll a helyén, és valami fiatalasszony forgolódik ott az amerikai konyha csempezett pultja mellett, és mit sem tud a hajdani kisvendéglő híg csontleveséről, a bedagadt torkú Katáról és órája, aki sietve vitte az összeguberált pénzen vett „vasárnapi ebédet”.

Vajon mi lehet Katával, hogyan élhet? Csaknem ötven évvel ezelőtt volt az a szeles, ám verőfényes kora tavaszi vasárnap, amikor öles léptekkel, lobogó kabátban igyekezett az alumínium ételhordóval végig a sugárúton. Sietett, ki ne hűljön, de óvatosnak is kellett lennie, ne lötyögjön ki a leves. Elrévedő mosoly görbült most a szája szélére. Azt ugyan nem tudja, hogyan él Kata, de azt igen, hogyan néz ki. Egyszer, amikor nagyon erősen eszébe jutott egykori szerelme, begépelte a nevét az internet keresőjébe. És láss csudát! Egy általános iskola honlapja jelent meg, ott pedig hamar megtalálta a végzős osztályok tablóit, rajtuk a tanárok fényképeit. Igen, ott volt Kata! Ott volt a kerek arcú, szemüveges, jószágos tekintetű tanító néni. Csipkés gallérú, fehér blúzt viselt, a haja gesztenyebarnára festve, homlokába fésülve, komolyan, mégis derűsen nézett a fényképezőgép optikájába. Amikor a képet megpillantotta, hevesen verni kezdett a szíve. Első gondolata az volt, fölkeresi az iskolában, megvárja tanítás után, odalép hozzá és megszólítja: „Szervusz, Kata, emlékszel rám?” Igen, elmegy abba a kisvárosba, ahol ez az iskola van, és feltétlenül találkozik vele. Majd meghívja egy presszóba, ülnek a kis kerek üvegasztal mellett, és nagyon mosolygósan néznek egymás szemébe, miközben mindketten elbeszélnek, mi történt velük az elmúlt évtizedek alatt. Ahogy szokta, olyan erősen elképzelte a találkozást, hogy az orrában érezte a presszóban terjengő kávéillatot, az előttük levő poharakban csillogó konyak fűszeres páráját, szinte hallotta, hogy a presszó üvegfalán túl dübörög az autófolyam... És ő nézi Kata derűs, tanító néni arcát és mosolyog, csak mosolyog. Fölváltva beszélnek, mesélnek, miközben mindketten igazából emlékeznek. Emlékeznek az együtt töltött évekre, amelyek aztán oly csúfosan értek véget.

Amikor már nagyon beleélte magát a lehetséges találkozásba, hirtelen megkérdezte magától: „Mit is akarok én Katától? Mit akarok megvallani neki, vagy mit akarok megtudni tőle? Azt, hogy még mindig engem szeret? Marhaság! Hiszen már biztosan unokái is vannak. De még az is lehet, hogy özvegy!” Hosszan eltűnődött, maga elé nézett, majd újra a számítógép monitorjára, a tablóképre. Kikapcsolta az internetet, és – ahogy szokta – a döntést elhalasztotta. „Majd meglátjuk, mi lesz” – mindig ezt mondta, ha nem tudott dönteni.

Később még többször megnézte az általános iskola honlapját, visszakattintott a tablókra, egészen közel hajolt a képernyőhöz, és próbálta Kata arcvonásait tanulmányozni. „Persze, rajta is fogott az idő” – motyogta, aztán tovább keresgélt az interneten. Végül is addig halogatta a döntést a találkozásról, amíg az egészet kezdte idejétmúltnak érezni. Meg aztán mit is mondhatna Katának? Megkérdezné tőle: „Miért hagytál el egy másikért?” Ötven év múltán van ennek egyáltalán jelentősége? Hol van már az a másik is?! Mindkettejüknek fölnőtt gyerekei vannak, Katának talán unokái is, mit számít az, hogy két főiskolás egykor,

régen szerelmes volt, aztán meg szakított. „Talán úgy jobb, ha fiatal lányként őrzöm az emlékét” – morfondírozott. „És még jobb, ha ő is fiatal srácként emlékezik rám, ha egyáltalán eszébe jutok hébe-hóba. Talán emlékezik arra a verőfényes, ám hűvös vasárnap délelőttre is, amikor a házinéni ételhordójában csontlevest vittem neki a kisvendéglőből.”

Ahogy ballagott a sugárúton, szinte egymásra tolultak az emlékei. Egy esős őszi estére gondolt. Szemerklélt az eső, nem volt nagyon hűvös, de azért jólesett behúzódni valahová, leülni egymással szemben, és hosszan, témákból kifogyhatatlanul beszélgetni. Egy akkor újonnan nyílt ételbárban voltak. Persze kevés volt a pénzük, rendes vacsorára úgysem futotta volna. Viszont látták, hogy olcsó az ízes palacsinta. Kiszámolták, hogy vesznek húszat és megeszik. Kata azt találta ki, hogy séta közben egyenek. Így aztán ő fogta az ernyőt, kettejük fölé tartotta, Kata vitte a zsírpapírba csomagolt palacsintákat, és hol ő harapott egyet a vékony tésztájú, spórolósan megkent palacsintából, hol neki nyújtott egyet harapásra. Andalogtak a szemerklélő esőben a nagy fekete férfiernyő alatt, és jóízűen megették a húsz palacsintát. Később, évekkel később, szakításuk után de sokszor eszébe jutott ez az esős őszi este! Október volt talán, épp csak megkezdődött a szemeszter, még nem volt igazán tanulnivaló, ráértek nagyokat sétálni. Egy ilyen céltalan esti séta közben bukkantak rá az akkoriban megnyílt ételbárra, amit csak „Palacsintásnak” hívtak ezután.

El is határozta, hogy városnézése során elmegy a „Palacsintás” felé is, hátha megvan még. De most délelőtt volt, napsugaras nyári délelőtt, nem pedig esős, párás október. És persze ötven évvel később. „Ötven év! Úristen, fél évszázad! Hallod, Kata, fél évszázada ettünk meg húsz palacsintát a ki tudja, honnan származó, malomkeréknyi ernyő alatt, egymásba karolva, egymást etetve-kínálva.” Egy könnycseppet érzett a szeme sarkában. Sietve letörölte, mintha megláthatná valaki. Pedig ezen a napos délelőttön alig jártak a sugárúton. Időnként elsuhan egy villamos, eliramodott egy-egy fürge autó, de gyalogost alig látott.

Katával közös emlékei zabolázhatatlanul tódultak elő, újra és újra látta a régi Katát, és persze látta a tablókép idős tanítónőjét is. De az utóbbihoz nem volt köze. A tanító néni mintha egy másik Kata lett volna, afféle „Kati néni, kérem szépen...” Ez a Kata már a férjéé, a gyerekeié, az unokáié, a tanítványaié, azé a kisvárosé. Ő már nincs ebben a körben. A régi Kata, az a szőkés-gesztenyés hajú kicsi lány, igen, ő tartozik hozzá. Az a lány, akivel kéz a kézben sétáltak a főtér széles, hatalmas platánokkal övezett korzóján. Ezúttal is beszélgettek, de most egyáltalán nem önfeledten. Ő ugyanis érezte, tudta, hamarosan baj lesz. Régi, elnyűtt cipőjének a nyelve épp leszakadóban volt. És séta közben egyre nyomasztóbban érezte, hogy a félig – vagy már egészen? – leszakadt nyelv összegyűrődik és iszonyúan nyomja a lábfejét. Elképzelte, mi történik, ha egészen leszakad. Ha belegyűrődik a cipőbe, valóságos kínszenvedés lesz a séta. Azt mégsem mondhatja: „Álljunk meg egy kicsit, kidobom ezt a fránya cipőnyelvet...” Fogta Kata kezét, mímelte, hogy nagyon figyel a legutóbbi évfolyamdolgozatról szóló beszámolójára, de egyre csak azon járt az esze, miként lehetne megszabadulni a cipő e feleslegessé váló darabjától. Már a sétány végéig értek, és azon kezdtek tanakodni, merre forduljanak, a belvárosi mozi felé,

vagy a folyópart irányába, amikor megérezte: kész, vége, leszakadt a nyelv, nem tud továbbmenni.

Hirtelen fél fordulatot tett, lehajolt és azt mondta: „Jaj, eloldódott a cipőfűzőm...” Egyetlen nagyon kiszámított mozdulattal kirántotta a leszakadt nyelvet, gyorsan a markába fogta, és megkötötte – jó szorosra – a fűzőt, majd egy lezser mozdulattal a zsebébe dugta a fölöslegessé vált cipőnyelvet. Mintha mi sem történt volna, elindultak a folyópart felé. Hiszen mozijegyre nem volt pénzük.

Pénz, megint a pénz! Bármilyen furcsa is, akkoriban az örökös pénzhiány egyáltalán nem zavarta őket. Ha volt – jó, ha nem volt – úgyszólván jó volt. „Valahogy lesz” – mondogatták. Volt olyan szombat estéjük, amikor csak annyira futotta, hogy a „kiscukiban” állva megigyanak egy-egy olcsó rumot, kávécsészéből persze.

Volt egy trükkjük, amit mindketten gyakoroltak. Amikor – igen ritkán – egy kis pénzhez jutottak, egy-egy tízest, húszast a szekrényben lógó ruhák zsebébe dugtak. Csak úgy, véletlenszerűen ide-oda eltek egy-egy papírpénzt. Hónap végén aztán megkezdődött a pénzkeresés, valahogy úgy, ahogyan Móricz írta meg a Hét krajcárban. Előfordult néha, hogy valakitől kölcsönkértek, „ösztyondíjosztáskor megadjuk” – ígérettel. Máskor viszont, ha „kitört a jólét”, beültek vacsorázni „Ferencjós-kához”, pacalt ettek kovászos uborkával és vastag habos sört ittak hozzá. Azután a folyóparton vagy a híd melletti szökőkút körül ingyen is lehetett sétálni, és az is jó volt. Úgy volt jó!

Most ért a főiskola hajdani épülete elé. A díszrácsos nagykapu ugyanaz, mint annak idején – állapította meg elégedetten. A Katával töltött időkre való emlékezés mellett egész sétája alatt azt méregette, mi maradt meg változatlanul abból az időből, és mi az, ami már egészen más. „Ugyanaz maradt a pázsit a tereken, a korzó platánsora, ugyanaz maradt a folyó” – gondolta, miközben jól tudta, milyen más ez a friss hajtású, harsogóan zöld fű, hogy a hatalmas fák még öregebbek lettek, s hogy kétszer nem léphetünk ugyanabba a folyóba. „Ezek az emberek, akik most itt a megállóban várják a villamost, még nem is éltek akkor, amikor Katával vártunk itt a késő esti villamosra.” Ezek a komoly, öltönyös férfiak, vagy éppen könnyed nyári ruhás lányok jóval azután születtek, hogy mi itt Katával boldogok voltunk. Ők is valami boldog pillanathoz születtek, csak sokkal később, amikor én már egyáltalán nem voltam boldog... „Eh, elmúlt a boldogság és a boldogtalanság is – elmerült az időben” – legyintett. A térre ekkor futott be egy villamos. A komoly férfiak és a lenge lányok fölszálltak rá és eltűntek. Eltűntek a közeli szűk utcába kanyarodó sínpályán, és eltűntek az emlékező időből.

Tétován állt a téren, nézelődött, merre menjen. A korzó felé, megnézni az öreg platánokat? A folyópartra vagy a sétálóutcába? Vagy egykori saját albérlete felé? Keresse meg a „Palacsintás” ételbárt? Vagy a kéttornyú templomot, ahová óvakodva mentek gitáros diákmisére? Mennyi helye van ennek a városnak, ahová emlékek kötik! Nincs erre olyan utca, tér, szöglet, kapualj, pad, amiről ne jutna azonnal eszébe egy tucat emlék. Vagy legalább egy villanásnyi emlékkép, csupán hangulat, egy impresszió. Ezen a sarkon volt egy süteménybolt kávézó-sarokkal, ahol a legolcsóbban lehetett tejszínes kávé inni. Most műszaki üzlet van a helyén. „Ezen a téren, itt, a templom mellett járkáltam körbe-körbe egy fél délután, miután Kata elküldött. Istenem-istenem, mennyit tépelődtem, hogy visz-

szakönyörögjem magam hozzá, vagy legyek büszke és sértett férfi. Aztán a végén beültem ebbe a borozóba és csöndesen, bánatosan berúgtam. Vagy sört ittam és konyakot? Már nem emlékszem. De berúgtam, az biztos. Lajos támogatott haza. De így is elestem. Másnap reggel láttam, hogy a kabátom tiszta sár. Amikor borzalmas fejfájással fölkeltem, hogy bemenjek a főiskolára, valahogy összeszedtem magam a fürdőszobában, utána láttam, hogy merő sár a sötétkék télikabátom. Nem volt eróm kikefélgni. Ruhástól visszafeküdtem az ágyba, és aludtam délig. Úgy ébredtem, hogy könnyben úszott a szemem. Akkor, még mindig fejfájósan eldöntöttem, visszakönyörgöm magam. Nem bírom Kata nélkül...”

Igen, akkor ott állt Kataék sárga házának falépcsőjén, épp az emeleti fordulóban, megpróbálta átölelni a lányt és a lelkére beszélni. Kata kifordult a suta ölelésből, vissza akart menni a lakásba, de ő megfogta a kezét, újra magához húzta a lányt, és mondta, mondta... Győzködte, miközben maga is tudta, valószínűleg hiába. Hiába beszél, ha Kata eldöntötte, hogy vége, akkor vége. Ha valaki más lépett az életébe, akkor bizonyosan vége. Nem tudta, meddig álltak ott a falépcső emeleti fordulójában, meddig tartott ez az egész fájdalmas-szerelmes vallomás, kérések, könyörgés – utólag már nem is szeretett rágondolni. Szégyellte magát. Akkor nagyon megutálta azt a súrolt-kopott falépcsőt, amelyen egykor oly örömmel vitte az alumínium ételhordóban a híg csontlevest.

Kata szeme is könnyes volt. Ő meg berekedt, de nem akarta hangosan köszölni a torkát, ki ne jöjjön a házinéni kíváncsiskodni. Rekedten, elfúló hangon beszélt, fogta Kata kezét, görcsösen szorította a finom kis kezét. Utoljára fogta meg, és érezte, hiába, minden igyekezete hiábavaló. Maga sem értette, hogyan érhet véget így ez a szerelem, ez a nagyon nagy szerelem, hogyan került sor a szakításra, miből lett elege Katának, és hogy végül is mit keres még itt. Még mindig fáj a feje a tegnapi részegségtől, a szája kiszáradt, köhögnie kellett. Közben észrevette azt is, hogy nem sikerült tökéletesen kikefélgni a sárfoltokat a kabátjából. „Itt állok sárfoltos kabátban, fulladozva könyörgök Katának, s ahogy mozdulok, ahogy Kata mozdul, ahogy elfordul tőlem, megreccsen a falépcső. Mindjárt kijön a főbérő, kíváncsiskodni kezd, vagy csak merően néz... És mit lát? Két könnyes szemű fiataalt.”

Elszorult a torka. Még ma is, ötven év múltán is szégyenkezve gondolt vissza erre a megalázó könyörgésre ott a lépcsőfordulóban. „Igen, felvetett fejjel, büszke léptekkel kellett volna távoznom” – gondolta, és persze pontosan tudta: dehogy lett volna képes erre! Dehogy tudott volna hátat fordítani Katának! Akit akkor a világon a legjobban szeretett. Nagyon is eltökélte, hogy esélyt ad maguknak az újrakezdeshez. Nem tudta elképzelni, hogy a lány elfordulhat tőle, egy másikért... Öregesen, köhécselve okoskodott: „Ez is egy tanulság volt az életemben...” Mert szilárd meggyőződésévé vált, hogy minden tapasztalat, a legrosszabb is hasznos tanulság valamire az életben. „A bölcs ember a hibákat is a maga hasznára fordítja, a rossz tapasztalatokból is okul.” De ezt már az öregember gondolta, nem a fiatal főiskolás, ott a meg-megreccsenő falépcsőn.

Ugyanúgy kiszáradt a torka, mint annak idején. Ugyanúgy rátört a száraz köhögés. Hirtelen nagyon megszomjazott. A déli nap erősen tűzött a fejére. Emlékezése közben észre sem vette, hogy csorog a verejték a homlokáról meg a

füle mögött a tarkójára. Mintha az öreg platánok már nem vetnének annyi árnyékot, mint egykor. Körülnézett, hová térhetne be inni valamit. Volt is a közelben egy alagsori kisvendéglő. Úgy rémlett neki, ez az étterem az ő idejükben is megvolt, sőt, még a neve sem változott, most is Gödörnek hívják.

Elvonszolta magát a Gödör bejáratáig. Sajgó forgóival óvatosan lebotorkált a lépcsőkön és benyitott. Az előtérben afféle bárpult volt, néhány magas székkal, és onnan, oldalt nyílt egy függönnyel takart ajtó az étterembe. Kellemes, jó takatusú zene szólt valahonnét. Gondolta, felül a bárszékre, ahogy azt a filmekben látta. Nagy nehezen fölkiáltotta magát. Az emlékekre való tekintettel kért egy fél konyakot meg egy kis üveg szénsavas ásványvizet. Amikor elébe tették, mohón kortyolni kezdett a vízből, szinte csípte a torkát a dúsán szénsavas víz. Ínyébe hasított a fagyos fájdalom, és mintha a szénsav buborékjai a fejébe-orrába szálltak volna. Megszédült, és hogy segítsen magán, hirtelen fölhajtotta a konyakot. Közben próbált megkapaszkodni a bárpult szélében, de a csillogón síkos fém nem kínált fogódzót. Egész testtel lezuhant a magas ülőkéről, beesett a két bárszék közé. A feje nagyot koppant a pult aljába. Fémes íz öntötte el száját, mintha folyékony fém buggyant volna elő a torkából. Ugyanolyan nyomorultul érezte magát, mint annak idején a nyikorgó falépcső fordulójában, ugyanúgy fuldokolt és könnybe lábadt a szeme. Alig hallotta, amikor a rémült pultos lány fölkiáltott:

– Bácsi, mi van magával?! Rosszul van?

Kelemen Anna

Neked

Apám egy megkésétt, szeptemberre eszmélő nyári napon halt meg. Irtózatoss meleg volt hetek óta. A kiskertben kiszáradt két rózsabokor, a járda süppedésre olvadt, mi is sokat nyúglódtünk, hát még az apám. Amikortól nem beszélt, tudtuk, hogy meg fog halni. Mintha szándékosan gyötörte volna a betegség. Életben tartotta, de közben aprólékosan, lassan elvett tőle mindent. Addig kínozza, amíg szólni sem maradt ereje. Apám csendessége szép volt. Nem tudom, hogy miért, de máig így érzem.

Aznap, amikor meghalt, anyám már korán reggel telefonált, legalábbis korábban, mint szokott, innen tudtam, hogy vége van. Anyám nem is mondott sokkal többet, csak ennyit, hogy vége van. Valahogy sosem bírt felnőtt módjára beszélni a halálról. Miközben tartottam a kagylót, kinéztem az ablakon, hogy eltereljem valamivel a figyelmem, és még véletlenül se vágjam ezt oda neki. Néhány rendőr masírozott a posta előtt. Ez elég is volt. Nem mondtam anyámnak semmit, mármint semmi bántót. Elköszöntünk, leraktam a telefont, összeszedelőzködtem és átindultam a szülői házba. Anyám nagyon felbosszantott. Meg kellett volna tisztelnie az apámat is meg a halálát is annyival legalább, hogy felnő a feladathoz. A mondatvégi pontot úgyis oda kell rakni.

Az utcán napfürdőző középkorúakat és viháncoló kamaszokat kerülgettem sorra, hogy elérjem a következő hévet. Senki sem sietett. Örültek, hogy még mindig tart a nyár. Dühösnek kellett volna lennem, elvégre meghalt az apám, mit tudják ők, mi az élet, de nem éreztem semmit. Jó lett volna, ha valaki oda lép hozzám és megüt. Jó lett volna összeesni, ott, az aluljáró előtt, jó lett volna elterülni a vizeletfoltos, ragacsos flaszteron, és nem mozdulni addig, amíg valaki nem mondja meg, hova ment az apám. Nem fáj a hiánya; egyszerűen csak tudni akartam, hogy hova tűntek a gondolatai.

Nem voltam apás gyerek soha. Nem is búcsúztam el tőle, inkább biztattam, ha bementem hozzá. Elmondtam, milyen büszke vagyok rá. És azt is, hogy nincs mitől félnie, befejezte, amit be kellett. Amikor ezt mondtam, először értetlenül nézett rám. Aztán megnyugodott. Ott volt a szemében az a tejszínes fény.

*

Pár héttel apám halála után történt, azt hiszem. Éppen hazafelé mentem a rakparton, végig a Duna mentén; alig volt valaki az utcán, csak én, a kukák körül

lebzselő hajléktalanok meg a mellettem csattogva elrobogó éjszakai buszok. Fölöttem csillagleves kevergett, mellettem egy fával megrakott uszály siklott a Dunán. A padkán néhány rúzsoltos csikk társaságában két félig töltött műanyag pohár árválkodott. Még szívószálat is hagytak bennük. Biztos voltam benne, hogy reggelre eltűnnek, hogy sorsuk lesz, hogy nem egy egyetemi klubban tapossák majd össze őket. Igazából, persze, nem is tudom, minek foglalkoztam két nyavalyás pohárral.

Unalmas hazaút volt. Mintha megkoptak volna az éjszaka ízületei.

Alig vártam, hogy végre hazaérjek. Nagyon húzta a vállam a táska. Volt nálam egy liter tej, pontosabban egy liter romlott tej a meleg miatt, és volt még liszt, kenyér meg néhány apróság is. A Szent István-parknál elővettem a kulcsom, onnan már csak három utca volt vissza fölfelé. Séta közben azt számolgattam, hány perc kell ahhoz, hogy ágyba kerüljek – fürdéssel együtt úgy húszra tippeltem. Mikor az utca elejére értem, láttam, hogy a lépcsőház előtt egy idegen áll, a kapunak dőlve. Nem ismertem a szomszédokat, épp csak látásból, úgyhogy ötletem sem volt, kire várhat, nem is érdekelt igazán. Azt gondoltam, ha mégis elindul felém, legfőljebb visszafordulok, és teszek egy nagy kört, mielőtt hazamegyek, vagy ordítok, ha minden kötél szakad – akkor kijönnek a szomszédok, az örült elmenekül, az még öt perc, tehát összesen huszonöt, és máris alhatok. A rendőrség valahogy eszembe se jutott.

Az alak akkor sem tágított, amikor a ház elé értem, én mégsem fordultam vissza. Ő a lehető legnagyobb természetességgel biccentett, majd megkérdezte, hányadika van. Nem mertem benyitni a kapun, inkább továbbmentem. Követett. A kulcsomom majdnem csontot ért, úgy szorítottam. Lehunyt szemmel elmondtam, hányadika van, és azt is, hogy októbert írunk. Remegett a hangom. Nem néztem rá. Tettem még pár lépést, kinyitottam a szemem, de nem fordítottam felé a fejem, csak a járda repedéseit figyeltem. Nagyon lassan mentünk. Idegesített. Én mindig késésben vagyok. Nagy nehezen az utca végére értünk, ott jobbra fordultunk, a narancssárga ház felé, ahol a földszinten egy bűdös öregasszony lakik tíz macskával, onnan aztán a játszótér felé vettük az irányt. Úgy voltam vele, ott legalább nem tud a folyóba dobni, ez is valami.

*

A nagyanyám sokat mesélt az öccséről. Van róla egy fényképem is, elloptam a mindenesfiókból. A nagyanyám öccse szép, szálkás vidéki fiú volt, tizennyolc évesen kalauz lett Pesten, úgy tudom, a negyvenhetes villamoson. Szívós volt, vinni akarta valamire, látszik a fényképen is. Otthon, a faluban könyvvvel a kezében vezette a lovat szántás közben. Sosem lett volna igazi pesti fiú. Őrzök egy levelet is, amit ő írt. Üdvözlet a Balatonról. Alig tudom kislabizálni, miről van szó. Az, hogy sokszor csókolok mindenkit, az végtére is szépen van írva. Egyébként botránnyosan ronda macskakaparás minden sor. Olyasmí, mint az enyém. *Ha találkoznék ezzel a fiúval, beleszeretnék*, mindig ezt mondom a nagyanyámnak, de csak azért, hogy bosszantsam.

A nagyanyám öccse a katonaság ideje alatt halt meg. Huszonegy éves volt. Mellhártyagyulladását kapott. A család egy nappal a halála előtt még meglátogatta Pesten a kórházban, de a nagyanyámat már nem engedték be hozzá. Az öccse kiintezetett neki a kórterem ablakából, ő meg lent állt a kórház udvarában és csak sírt, és fogalma sem volt, miért, de nem intett neki vissza.

*

Rettegtem. Vissza akartam fordulni. Túl lassan mentünk. Nem bírtam. Nem értettem, mit akar. Bánthatott volna, de nem tette. Talán nem történt volna semmi, ha elfutok. Talán nem jött volna utánam. Egy szót sem szólt. Mentünk egymás mellett némán, nekem nagyon húzta a vállam a tej, a liszt meg a kenyér. Azt éreztem, amit apám halálának napján. Azt akartam, hogy üssön meg. Tegye meg, amit akar, úgyis ő az erősebb.

A játszótér előtti lámpa alatt, az aszfaltra rajzolt kis fénykörben aztán hirtelen megállt. Akkor néztem rá először. Látni akartam, ki teszi ezt velem. Nem tudtam megszólalni. Egy sokat hányódott, régi, fekete-fehér fotóból kilépő alak állt előttem. Megkérdezte, hogy félek-e. Nem féltem. Ismertem azt az arcot. Abban a pillanatban beszippantott egy szürke árnyalatos fénykép, olyan volt, mintha a nagyanyám háza előtt állnék, ondolált hajjal, a háború előtti dermedt némaságban. Ott álltam a nagyanyám öccse mellett, átverve az időt és átverve az embe-
reket. Nem tudom, mi történt. Arra emlékszem csak, hogy azt mondta, menjek, mindig menjek, és azt, hogy az életet nehéz elengedni, minden más viszont nevetségesen egyszerű; emlékszem, hogy sokat mosolygott, pont úgy, ahogy a nagyanyám szokott, végül pedig úgy tűnt el, épp olyan érthetetlenül és váratlanul, ahogy érkezett. Nekidőlt a játszótér kerítésének, biccentett, aztán átsüvített rajta a felkelő nap fényének megállíthatatlan áradata.

*

Mindjárt alszom. Huszonöt perc lett belőle. Nagyon fáj a tenyerem. Kellett nekem szorongatni azt a rohadt kulcsot. Kicsit megsédültem hazafelé. Biztosan apám miatt volt. Még nem vagyok túl ezen. Aludnom kell.

Kovács Gergő

2013 első novellája

2013 első novelláját 2013 első napjaiban írtam, pár nappal a világvége után, lila asztali lámpám és a monitorom emésztő fényében, jóllakottan és derűsen, mint egy gödölye. Pár nappal azután, hogy találkoztam Tóth Irmával, aki bearanyozta törekeny éveimet.

Az első novella ennél fogva Tóth Irmáról szól, róla beszél, őt célozza meg. 2012. december 30-án, kora délután pillantottam meg a Péterfy és a Nefelejcs utca sarkán. Az arcára tekert sál miatt egyedül a szeme ragyogását láttam, máskülönben egy nindzsára hasonlított, aki a sarkon áll és nézi a falat. Mivel a hasonló találkozások villámcsapásairól, meg az őket követő kóválygásokról többet tudunk, mint kellene, fölöslegesen mindezt nem ecseteljük.

Miután Tóth Irma másra várt, és miután én sem őt kerestem, csak belébotlottam, mint üregi nyúl a döglött vakondba, így a beszélgetés nyögvenyelősen indult, de nem minden dinamizmus nélkül.

– Olyan a szemed, mint a smaragd! – mondtam.

– Micsoda? – kérdezte.

– Az egy drágakő – mondtam. – A smaragd.

– Mit szeretnél? – kérdezte.

– Semmit – mondtam.

Eddig megvolnánk. Ennyi, meg egy bambi. De a valódi végzet nem hagyja magát eltéríteni, ennek szellemében az apályból föltört a dagály, kevésbé szerényen a cunami, hogy elárassza a lakott területeket, hogy virágba boruljon Tóth Irma története, és ne haljon bele a hamvaiba.

– Van egy szál cigid? – kérdezte.

– Van – mondtam.

Tóth Irma könnyei nekieredtek, nem a cigaretta miatt, hanem valami másért, valami fájdalom miatt, ami benne volt, és most jutott eszébe.

– Sőt, van egy pár söröm is – mondtam.

– Akkor ígyunk egyet – mondta.

Nem tűnik bonyolultnak mindez, és nem is bonyolult, de hozzá kell fűzni, hogy a zsigeri áthidalások mögött komoly munkálatok folynak, évek, akár évtizedek áldozatos munkássága a pillanatért, ami áthidal majdan ezt vagy azt, és átérsz az egyik partról a másik partra.

Hogy világos legyen, elmesélek egy történetet azokból az időkből, amikor Quentin Tarantino mellett dolgoztam a Kill Bill című film forgatásán mint statiszta.

- Karaj! – üvöltötte Quentin, aki folyton üvöltött.
- Készen állok! – ez voltam én.

Csapó!

Uma Thurman szembefordult velem, sárga motorosdzsekiben és kibontott hajjal lovagolt a pillanaton, amikor lecsaphatja a fél lábamat. Japán jakuza voltam, és mindenképpen meg kellett állítanom Uma tombolását. A fél világot átutazta, hogy bosszút álljon valami sérelemért, és nekem kellett megállítanom.

– Büdös ribanc! – így szóltam serényen, és nekirontottam, hogy átadjam a kukacoknak.

– Érzéssel Karaj, érzéssel! – üvöltötte Quentin, aki magánkívül volt.

Nem értettem, hogyan lehet érzéssel megsemmisíteni valakit.

Quentin elnyomott egy csikket az órája számlapján, és nem tudta, hogyan tovább. Uma ellenben tudta jól, és lesújtott rám a Hattori Hanzo kardjával. Éppen csak elsiklottam előle, ahogy a tekintet siklik a tárgyakon. Majd visszasiklottam, és orrba vágtam a műkardom tokjával. Umának eleredt az orra vére, és Quentin leállította a jelenetet.

Quentin elmagyarázta nekem, hogy Umának kezd elege lenni, bánjak vele kedvesebben, és tartsam magam a koreográfiához. Elnézést kértem Umától, megemlítettem neki, hogy ő a kedvenc színésznőm az összes közül, aki a földön él. Megpuszítottam az arcát. Kértem tőle autogramot. A következő felvétel alkalmával ugyanott találtam el, csak kicsit erősebben. Quentin tajtékozott, Uma viszont megnyugtatta és mosolygott rám. Akkor értettem meg, hogy a nőket bármikor orrnyergen vághatod, ha kellőképpen szereted őket. A forgatás végén utánanézttem, mit jelent Uma keresztnéve. Uma egy hindu istenség, az áldások adományozója. Ezek után mindent tudni véltem.

Évekkel később Tóth Irma is az áldások adományozója szerepében tündökölt. Megittuk az összes sörömet, aztán megkérdezte, mihez van kedvem. Nem ellenkezett, így hát szerelembe estem, ami sötét verem, földszagú gyökerekkel és napban bolyongással. Hiába tudtam ilyen okosságokat, a tudás nem mentett meg a szerelemtől. Végül annyira átvárt a szerelem, hogy magamhoz vettem egy ezrest és kíséltam a nonstopba sörért. Tóth Irma szerelmes egyetértésével. Tóth Irma berakott egy számot a Demjén Rózsától, amíg visszaérek.

Szinte röptem, így a meglepetés erejével hatott a hiányzó névsora a lakásban:

- a pénztárcám,
- a mobiltelefonom,
- egy rúd Pick szalámi,
- Tóth Irma.

Leginkább Tóth Irmát hiányoltam. Hagyott egy levelet, hűtőmágnessel a hűtőre tapasztotta.

„Köszönök mindent Karaj! Jól éreztem magam! Lazíts, drága! Hallgass zenét, vagy nézd meg a Kill Billt!” (alíírás: Irma)

Megnéztem a Kill Billt, és próbáltam lazítani. Beállítottam Uma Thurmant háttérképnek. Aztán Tóth Irmára gondoltam napokig. Elkeserített, hogy nem szerettem eléggé.

Bene Zoltán

Viszonyok

Zé minden reggel lement a Szaladi kocsmába, napi második kávéját meginni. Kedvelte a Szaladi kocsmát, még a lófogú pultos irányában is rokonszenvet táplált. Szerette a Herkules presszót is, a buszállomás mellett, a piac szélén, mindig kedvesen mosolyogtak rá a kiszolgáló lányok, s kérdés nélkül készítették a kávéját meg a fröccsét. Zét ez gyöngye pillanataiban az otthonossághoz hasonló érzéssel töltötte el. Hitte, ezeken a helyeken ismerik. Holott azonkívül, hogy az ábrázatát megkülönböztették más ábrázatoktól, s tisztában voltak azzal, a kávé kis cukorral issza, egyéb nélkül, a fröccsöt meg nagy kortyokban, ezeken kívül mit sem tudtak felőle. Egy alkalommal a Herkulesben fölolvastott néhány szakaszt abból a versből, amit éppen fordított. A pincérlány csak idétlenül vihogott, nyilván azt hitte, most jól kikezdték vele, noha Zé szándékai tiszták voltak és ártatlanok. Máskor a Szaladi kocsmában a lófogú pultost örvendeztette meg egy argentin boksznovella magyarra ültetett verziójával. Semmiféle hatást nem ért el. Mintha a falnak beszélt volna, pedig a pultosnak. Eszébe jutott a falra hányt borsó esete, ettől azonban erősen elszégyellte magát, hiszen a faltok még mindig ott éktelenkednek a hálószobája falán. Végképp elkenődött.

Zé időről időre fölkereste Gét, gyerekkori pajtását, mellesleg többgyerekes családját, hogy neki olvasson órák hosszát, miközben a nő főz, vasal, mereng, gyereket tesz tisztába.

– Olyan vagyok neked, mint a rádió – jegyezte meg egy alkalommal Zé.

– Legalább nem énekelsz fülsértő nótákat – felelt Gé, egyébiránt magyar-ének szakos tanár.

– Az már igaz – bólintott Zé.

Folytatta a fölolvast.

Valahányszor hazaért Vé, Gé férje, Zé már rekedtre beszélte a hangszálait. Pálinkával öblítették, mielőtt elbúcsúztak. Különös módon Zé mégsem érezte azt az otthonosságot Génél, amit mind mohóbban kutatott.

Amikor elérkezett a nyár, Zé buszozni és villamosozni kezdett. Szúrós izzadság- és mosdatlanságszag uralkodott a tömegközlekedés járművein. Mivel a megszokottnál is nagyobb forrósággal köszöntött be a nyár, ragacsossá vált a világ. Ez Zét kifejezetten zavarta, de uralkodott magán. A város szélére, a fellengzősen kertvárosi övezeteknek nevezett, falusias hangulatú településrészekre utazott reggelenként, délben meg vissza a lakótelepekre, vagy a belvárosba. A délelőttöket végiglódörögte, tengett-lengett, barátkozott a kóbor kutyákkal,

az ég madaraival, hőségtől kába lepkékkel, kerítések tövébe ájult macskákkal. Bekukkantott az udvarokba, a kapualjakba, az ereszek alá, az alélt kandúrok füle mögé, a tikkadt tyúkok tollai közé. Sehhol semmit nem lelt. Minden délután csalódottan és kedvetlenül tért haza.

Mint nyár elején rendszerint, abban az esztendőben is megkapta a meghívókat. Zé négy fordítóegyesületnek volt tagja, ezek közül kettő a műfordítókat, kettő a szakfordítókat tömörítette. Júliusban és augusztusban valamennyi szervezet táborokat és konferenciákat szervezett, hogy a tagok fejlődjenek szakmailag, ismerkedjenek egymással, cseréljenek eszmét és névjegyet és építsenek hasznos kapcsolatokat. Zé soha nem ment el ezekbe a táborokba. Életében egyetlen egyszer vett részt egy kétnapos műfordító találkozón, s olyan idegenül érezte magát, hogy még hosszú évekig kísértette rémálmaiban az a szorongó érzés. Többé feléje se nézett az ilyesféle rendezvényeknek.

Mindennek ellenére nem szigetelődött el teljesen: elsősorban a világháló révén tartotta a kapcsolatot jó néhány fordítóval és egy-két műhellyel; nagy ritkán pedig a fővárosba is el kellett (ahogyan a fővárosiak mondják: fel kellett) vonatoznia szakmai ügyekben. Olyankor reggel ment, délután vagy este jött.

A szakmai táborokban, szimpóziumokon már csak azért sem vett részt, mert mindannyiszor megbetegedett, valahányszor el kellett hagynia a várost, amelyben él. Meggyőződése szerint ez annak lehet csalhatatlan jele, hogy ő szereti ezt a várost. Arról elképzelése sem volt, a város vajon szereti-e őt – nem mintha ez nem lett volna fontos, persze. Az volt. Nagyon is. Ám egyértelmű válasz híján is ragaszkodott élete teréhez, amit olykor valódi élettérnek érzett, olykor egészen másnak. Egyszer heteket, hónapokat töltött azzal, hogy számára kedves irodalmi alkotásokat válogatott össze, csupa olyat, ami kapcsolható „szűkebb pátriájához”, majd műfordító ismerőseit, kollégáit arra kérte, fordítsák le ezeket a műveket. Noha egy fillért sem tudott fizetni, mégis négy nyelvre (franciára, angolra, németre és olaszra) sikerült lefordíttatnia az anyagot, ő maga pedig spanyolra ültette át a szövegeket. A hatnyelvű válogatással kilincselni kezdett a városi hivataloknál, potentátoknál, hátha támogatnák a megjelentetését egy jóképű kötet formájában. Nem támogatták. Próbálkozott ezzel-azzal. Sikertelenül. Már rég feladta a tervét, mikor egy este az egyik utcasarkon beleszaladt Pébe, hajdani osztálytársába. Egészen pontosan nem is Pébe ütközött, hanem az Audijába. Pé először megjijedt, hogy elütött valakit, ám amikor látta, hogy csak Zé az, megnyugodott, megkönnyebbült. Cserébe kiadatta Zé hatnyelvű válogatását igényes, szép formában az egyik helyi kiadóval, amelyik (nem) melleleg a zsebében volt.

A város, amelyben Zé él, hivatalosan észre sem vette a kiadványt. A városban élők túlnyomó többsége úgyszintén nem. Mikor más városok néhány írástudója elismerően nyilatkozott a kötetről, Zé földijeit jobb esetben megvonták a vállukat. Akadt, aki megsértődött. Olyan is, aki úgy találta, az ilyesmi fölösleges. Mások kijelentették, Zé mindezt pusztán azért tette, mert saját magát akarja reklámozni a kiadvány által. Zé tehát *nyomul*. Mikor ez a vélemény a fülébe jutott, Zének azonnal eszébe ötlöttek a nyár eleji menetrendszerű meghívók. S rögtön utána a nagynevű műfordító, akit évekkel azelőtt lektorának rendelt a kiadó, amelyiknek éppen dolgozott. Tisztán emlékezett, ahogy azon a régmúlt estén az idős mester

fanyar hangon meséli, hogy a műfordító táborokban, konferenciákon hemzsegnek a feltörekvő fordítók, *nyomulnak*, tülekednek. Odapofátlankodnak a befutottakhoz haverkodni; simulnak azokhoz, akiktől ilyen-olyan előnyöket remélnék; hízelegnek a potenciális megrendelőkhöz – borzasztó az egész... Zé kifejezte szívbeli örömét, amiért nem jár az ilyen „bulik”-ba. Mentora jóízűen göcögött és vérszemet kapott. Arról regélt hosszasan, hányan hívták már őt ebédre, vacsorára úgynevezett kollégák, hogy aztán közbenjárását kérik ügyeikben. Földézte az időket, amikor a kizárólag műfordításokat közlő lap redakciójában dolgozott. Akkortájt olyan népszerűvé vált bizonyos körökben, mint soha életében azelőtt vagy azután. Tanulmányok születtek klasszis fordítói stílusáról, emberi nagyságát dicsérték lépten-nyomon, hogy aztán a tanulmányok szerzői, nemkülönben a dicsőítők, műfordításaikkal bombázzák a szerkesztőségben és megbízásokért zaklassák telefonon, pártfogását kérik ösztöndíjak ügyében, ilyesmi. – Zé kitűnő memóriájában az öreg minden szava megéledt abban a pillanatban, amikor saját magával kapcsolatban hallotta a szánalmas szót: *nyomulás*. Keserű lett a szája íze nyomban, napokra elkedvetlenedett. Lám, nem csak a kocsmákban és a presszóban nem tudnak felőle semmit...

Idővel elmúlt a kedvetlensége, s csak a megszokott hiány maradt. Naphosszat ült a Szaladi kocsmában és figyelte, ahogy növekednek a pókhálók a sarkokban. A Herkules presszóban a Rigó Jancsik mértanát vizsgálta hosszán-hosszan. Bóklászott a piacon, lángost evett sült kolbással, hurkát túros lepénnyel. Hallgatta a kínai árusok karattyolását, a kofák harsány vicceit és az öregasszonyok sopánkodását. Kutatott valamit. Nem találta.

Egy reggel arra ébredt, hogy a madarak hangosan csivitelnek az ablakpárkányán. Kávét főzött, ivott, rágyújtott egy cigarettára. Élvezettel fújta ki a tüdejében megjárattott füstöt. Azon kapta magát, vigyorog, akár a tejbetők. És magasról tesz arra, mit talál és mit nem. Tojik arra is, hogy mit keres. (Mit is?) Magasról leszarja, ki ismeri és ki nem, ki jól és ki félre. Ami pedig igazából le van szarva, egészen a felismerhetetlenségig, az az otthonosság mibenléte, ha van olyan neki egyáltalán. Ha egyszer nem találja, hát nincs, és kész. Bele kell törődni, hogy ez a fogalom is egy a meg nem ragadható, pontosan meg nem magyarázható ideák közül. Legyen elég annyi, summázta Zé, hogy szeretem a várost, amiben élek, s erre bizonyítékkal is tudok szolgálni: akármilyen rövid időre kell elmennem innen, beteg leszek. Ez egy egyoldalú szerelem. Slussz, passz!

– És, szögezzük le – szavalta fennhangon Zé, elnyomva a csikket az üres kávéscsészében –, hogy a viszonzatlan szerelem semmivel sem alábbvaló, mint a viszonzott!

Újabb cigarettára gyújtott, hagyta a gyufát a körmére égni.

– Viszonyom a városomhoz viszonzatlan – dörmögte.

Majdnem elmosolyodott. A hiány azonban az ajkára forrasztotta a mosolyt.

Így, ajkára forrasztott mosollyal vette föl a telefont, mikor az agyába csörrent. Ef hívta: rohanni kell a kórházba, ha még életben akarják találni ősrégi cimborájukat, Tét. Zé életben akarta. Rohant.

Té az Új Klinika baleseti osztályán feküdt. Karjába infúziót kötöttek, a takarója alól vékony műanyag csövek nyújtóztak elő, akár valami nyápic polip cingár

karjai. Té fején turbán – amit az arcából látni lehetett, az szederjes. Zé és Ef szobroztak az ágy mellett, bámulták a hullaszínű arcszeletet szótlánul.

– Elütötte egy autó – világosította föl Ef Zét, megtörve a hosszú hallgatást.

– Nem volt akkora szerencséje, mint nekem Pével – sóhajtott Zé.

– Mert neked szerencséd volt Pével? – érdeklődött Ef.

Zé legyintett. Hosszú, hagyjuk. Álltak tovább mocsanatlanul.

A Té melletti öregember egyszerre felriadt a gyógyszeres szenderegésből. Ugyanolyan ágyban feküdt, amilyenben Té, annyi különbséggel, hogy az ő ágynak mindkét oldalára fehérre mázolt vasrácsokat szereltek. Nyilván, hogy ne tudjon fölkelni – Zé nyomban átlátta a helyzetet. Nem volt nehéz: amint fölérte, a bácsi azonnal megkísérelt kivergődni a vackából. Nem sikerült. Percekig kínlódott hiába. Kétségbeesetten emelte a tekintetét Zére:

– Segítsen már, kérem, ki kell mennem vizelni.

– Mi nem tudunk segíteni – jelentette ki Ef.

– De hát bepisilek! – csattant föl az öreg.

Ef a vállát vonogatta.

– Szólni kéne a nővérnek – javasolta Zé bátortalanul.

– Inkább te szólj – mondta Ef. – Én ismerem.

– Ezt nem értem – akadékoskodott Zé.

– Be fo-gok hu-gyoz-ni!

Ef halkán, már-már sűgva árulta el Zének:

– Láttam a nővért, mikor jöttem. A folyosón beszélgetett egy palival. Nem vett észre, szerencséje... Kúrogattam hajdan. Érted? Már a nővért...

Zé sosem csodálkozott Ef nőügyein, ezúttal sem tette.

– És nem ő dobott ki téged, hanem te őt? – tudakolta.

– Nem értenek maguk? Sűketek maguk? Összehugyozom magam, hát senki se segít?

– Hát, ő adta ki az utamat, az mondjuk igaz – vallotta be Ef. – De azt nem mondhatom, hogy barátsággal váltunk el...

Zé tudomásul vette, amit hallott, megkereste a nővért. Meg is lelte, ecsetelte neki a helyzetet. Az öregét.

– Pelenka van rajta – közölte a fehér köpenyes, vörös hajú, erősen festett nő szenvtelen arccal.

– Vagyis? – kérdezte Zé tanácstalanul.

– Vagyis? Ne törődjenek velem! – biggyesztette le vérvörösre pingált alsó ajkát a nővér. – Majd este cseréljük a pelenkáját neki is, a többinek is. Nagy öröm, elhíheti...

Zé elhitte. Visszabotorkált a kórterembe.

– Nem tud segíteni.

– Hát emberek maguk? Hagyják, hogy összehugyozzam magam? Istenem! Milyen emberek vagytok ti, he? Milyen emberek?!

– No, nekem ebből elég! – kapta föl a vizet Ef, azzal se szó, se beszéd, elviharzott. Köszönni is elfelejtett.

Zé álldigált még pár percig, a haverjába csöpögő oldatot figyelte meg a távozó csöveket. Mindegyikben gyanús színű áramlás.

– Ilyen idős fiam van – szólalt meg újra a szomszéd öregember.
– Sajnálom – motyogta Zé.
– A kurva életbe, hát még rendesen hügyálni se engedik az embert!
– Basszák meg – szögezte le Zé. Sarkon fordult. Szinte menekült a kórteremből, a kórházból.

Egyenesen a Herkules presszóba ügetett. Szüksége volt az illúzióira. A kávéra kis cukorral, egyéb nélkül. Arra az ismeretre, amivel a pincérlány rendelkezik a kávézási szokásaira vonatkozóan. Ám a Herkules presszóban éppen egy új lány szolgálta ki a vendégeket. Zé ettől még inkább elszontyolodott. Elkeseredésében mi telhetett tőle? Bár aranyárban mérték, rendelt egy nagyfröccsöt (olyat többnyire a Szaladi kocsmában ivott, ezen a helyen soha). Leült az egyik fémlábú asztalhoz, búnak eresztette a fejét. Örült volna, ha legalább Ef nem lép le. Ha együtt sajnálkoznak szegény Té fölött. Az olyan emberi lett volna. Csakhogy Ef kíméletlenül odébállt. Ráadásul Zé még csak nem is Té balsorsa, hanem a pisálni vágyó öregember miatt érezte csehül magát. Furcsa egy viszonyulás, mi tagadás: ősrégi cimborá helyett egy vadidegen vénség szomorítja el, aki előbb-utóbb kénytelen lesz pelenkába brunyálni...

– A viszonyok veszedelmesek – avatta be Zé az új felszolgáló lányt, mikor előzékenyen visszavitte a poharat. – Veszedelmes viszonyok címen írt is erről hajdan egy francia úriember.

– Tudom – mosolygott a lány. – Abból írtam a szakdolgozatomat.

Zé arca kínos vgyorrá torzult.

– Én meg játszom itt az entellektüelt – motyogta.

– Fél óra múlva végzek, beszélgethetünk Choderlos de Laclos-ról! – ajánlotta a lány.

Zé nem válaszolt, csak a fejét csóválta, miközben kilépett a presszó ajtaján. Mellbe vágta a meleg. Zé városában mindig megrekedt a hőség, így volt ez most is. Érezte, hogy a fejét égeti a nap, a torka kiszárad és csurogni kezd a gerince mellett a verejték. Ismerte ezt, átélte sokszor. Nem szerette. Ez is egy viszony, legalábbis viszonyulás. És ha őszinte akart lenni, be kellett látnia: még ebben sem lehet biztos. Adódhat helyzet, mikor örül annak, hogy a meleg mellbe vágja, a fejét égeti a nap, a torka kiszárad és csurogni kezd a gerince mellett a verejték.

– Hülyeségeken morfondírozok – mondta Zé a hajléktalannak, aki lelejmolta.

– Amiatt ne bánkódj, tesó!

Zé mégis bánkódott.

Másnap úgy döntött, hógutát kapott. Orvoshoz nem ment. Fölhívta Efet, beszélni próbált vele Téről. Ef a nővérig jutott csupán, róla visztan bővében ontotta a szót. Zé fülelt, de nem jegyezte meg a nő nevét, mást se. Egész nap heverészett, a plafont bámulta a lakásában, amely voltaképpen nem is az ő, sokkal inkább egy nagy, multinacionális bank tulajdonát képezte. Így múlt az idő. Egyszer arra riadt, hogy a kórházbéli öreg áll a kanapéja mellett, kigombolja a nadrágját, előveszi a szerszámát és vizelni kezd, míg mögötte föl nem tűnik az időközben elhízott és megvénült nővér, kezében egy hatalmas túvel, amit az öregember nyakába döf. A bácsi összecsuklik, a nővér fejhangon vihog. Zé ruhája nedves, mintha mézbe ragadt volna.

Zihálva riadt föl. A telefonja ébresztette. Az idős mester hívta, akit egykor lektorául rendeltek. Gratulált a hatnyelvű válogatáshoz. Csak emiatt kereste Zét, néhány udvarias mondat még, végül meleg hangú búcsúzás.

– És ez is egy viszony, legalábbis viszonyulás – dűnnyögte Zé kávéfőzés közben. Kis cukorral, egyéb nélkül itta, mint mindig. Jólesett. Mint mindig.

Szürkült az ég, Zé a Szaladi kocsmába tért, fröccsöt inni. Mikor fizetni akart, a lófogú pultos elhárította a pénzt.

– Erre a vendégem voltál.

Zé kérdően vonta föl a szemöldökét.

– Csak úgy – legyintett a lófogú pultos. – Semmi különös...

– Köszönöm – biccentett Zé, elvonult az egyik félreeső asztalhoz. Figyelni, ahogy növekednek a pókhálók a sarkokban.

Sembery Gábor

Szomszédok

I.

Füredi Imre ötvennyolc éves, százhetvenöt centi magas és hetvennyolc kiló. Feje tetején már kopasz, ezért mindig kalapot visel, kedveli a barna és a szürke különböző árnyalatait. Tizenöt éve elvált, gyereke nincs, egyedül él. Régi, még a háború előtt épült téglaházban lakik, egy csendes mellékutcában. Lakása K–Ny-i fekvésű, kicsi, de kényelmes, a szoba parkra néz, előtte egy akácfa, aminek gyér lombja nyáron épp annyi árnyékot vet, hogy az ember nem fő meg a forráságban, ha kiül a teraszra. A konyha ablaka belső udvarra nyílik, ahova csak reggel süt be a nap, kissé jobbról, így a helyiség, különösen őszi késő délutánokon, sejtelmesen homályos.

Mínthogy Füredi egyedül él, szerény háztartást vezet, nincsenek fölösleges tárgyak körülötte. A lakás egyetlen lakajos szobából, fürdőből és konyhából áll, a helyiségeket kicsiny előszoba kapcsolja össze, aminek nincs ablaka, mindig lámpát kell gyújtani, ha belép az ember. A szoba szerényen, egyszerűen berendezett, a nyolcvanas évek férfiúzlésének megfelelően: barna szekrénysor, ami teljesen elfedi az egyik falat, ennek polcán kap helyet a televíziókészülék, szembe a sarokban az ágy, dohánybarna huzattal, középen dohányzóasztal két fotellal, a maradék falfelületen egy fiókos szekreter és egy könyvespolc. A szőnyeg sötétbordó, virágmintás. A fürdőszobában borotválkozótükör, előtte falipolc, rajta pohárban egy fogkefe, fogrémcs tubus, mellette másik pohárban borotva, amellet borotvahab. A falon akasztó kéztörölővel. Az ajtón további két akasztó, fürdőlepedő és köntös lóg rajtuk. A konyha legénylakáshoz hasonló, kétrózsás gáztűzhely, két szekrény van a falra szerelve, az egyikben poharak, kancsók, csészék (mindenből egy készlet, hat darab), ez alatt van a mosogató, a másikban fűszerek, kávé, cukor, só, liszt, száraztészta, alatta egy pultos, ajtós, fiókos konyhaszekrény, ami-ben a tányérok, fazekak és az evőeszköz kapnak helyet, mellette a hűtőszekrény, szemben az asztal. Az előszobában fogas kalaptartóval és egy cipőszekrény. A fürdőszobát csempe és kő, a konyhát és az előszobát linóleum borítja.

Füredi a régi rendszerben a társadalom középső szintjén kapott helyett, munkahelyén titkárnő segítette munkáját, és néhány embernek ő parancsolt. Elfogadható szinten beszélt és írt németül. Sajnos a változás után megszorítások következtek és megszűnt a részleg, így kénytelen volt munkát vállalni egy modern világban, ahol senki sem tiszteli életkorát, korábbi rangját. Nyelvtudásának köszönhetően sikerült munkát kapnia, de mindennap le kell küzdenie gyűlöletét fiatal, agilis

főnökével szemben, aki ellentmondást nem tűrő hangon, közömbösen, de határozottan szabja meg Füredinek, mit tegyen és hogyan.

– Imre, ezeket a leveleket még a mai nap fordítsa le!

– Igenis, természetesen, meglesz.

Mindezek ellenére, nem panaszkodhat, munkakörülményei nem mostohák, fizetése kielégítő, így sohasem kell elvennie megtakarított pénzéből mindennapi megélhetésére. Reggel nyolctól, délután négyig dolgozik a belvárosban, ezután rendszerint villamosra, majd buszra száll, és mikor megérkezik a csendes külvárosi nyugalomba, betér egy kiskocsmába, ahol egy-három fröccsöt fogyaszt el, miközben elolvassa a napi újságot, olykor beszédbe elegyedik egy-egy ismerőssel, de többnyire csöndesen ülve mereng.

A fröccsök után, ha szükséges, bevásárol, majd hazatér, olvas vagy a televíziót nézi, aztán tíz és tizenegy között megágyaz, tisztálkodik és lefekszik. Reggel hatkor kel, hideg vízzel arcot mos, zuhanyozik, borotválkozik, felöltözik, fekete-kávét iszik tejszínnel és két cukorral, és elindul munkahelyére. Mondhatjuk, élete nyugodt, kiszámítható, kellemes.

II.

Molnárné negyvennyolc éves, elvált, van egy pszichésen zavart lánya, akivel egy szobában él. Az asszony kövér, visszataszító, undok. Szeme apró disznószem, tekintete ostoba és gyanakvó. Járás közben úgy dülöngél, mint egy tengerész vagy pingvin, lábfejei kifelé állnak, sarkait erősen odavágja a földhöz. Lánya vézna, csúnya, télen-nyáron fekete, hosszú bőrkabátban és magas szárú bakancsban jár. Nagyon erősen festi magát, arcán, mint egy maszk, vastag réteget képez az alapozó, haját feketére festeti és mindig fekete kendőt köt rá. Köszönés közben túlzottan artikulál, mintha sükethez beszélne.

A vallási szekta, amelynek mindketten tagjai, este tartja „istentiszteleteit”, ezért későn járnak haza. Leggyakrabban tizenegy óra után valamivel dobognak végig a lépcsőházon, és ettől az időponttól kezdve egy, másfél órán át dübörögnek föl-alá a lakásban. Az asszony irdatlan súlya és lánya ormótlan bakancsa alatt nyikorogva szűköl a parketta, és félő, hogy a plafon átszakad. (Rejtély, hogy miért mennek a szoba egyik feléből a másikba egy este alatt ötvenszer.) Előfordul, hogy csak egy óra tájban ráncigálják le a redőnyt (krrriccshh) és nyugszanak végre el. Későn ébrednek, tizenegy és dél között, amikor is kezdődik minden előlről.

Rengeteget veszekszenek. A pszichésen zavart lány gyakran ordít ostoba anyjával, minden érthető ok nélkül. Előfordul, hogy felébrednek (halljuk a redőnyt), járkálnak (dumm-dumm-dumm), majd hirtelen elkezd őrjöngeni a pszichésen zavart lány. Nem csak délelőtt veszekszenek, hanem az éjjel közepén és az egyébként nyugodt hétféteken is, de látták őket az utcán is ordítózni. Senkire nincsenek tekintettel, sem a házban, sem az utcán. Természetesen mindez nem lenne baj, de sajnos Molnárné Füredi felső szomszédjai, ami több esetben okozott már némi feszültséget az eltérő életritmus miatt. Füredi alapvetően csendes, nyugodt ember, kedveli a magányt, érthető módon zavarja hát a fölötte élő két ember zajosabb életvitele. De talán még a hangoskodásnál is jobban zavarja, hogy

hallja, ahogy ürítkeznek – undorítja a csuborgó hang, amit a fajansz felerősít és a falak visszhangoznak.

Egy szombat délutánon Füredi egy polcot szerelt fel a falra, fúrt és kalapált. Az egész aktus előkészületekkel együtt sem tartott tovább egy óránál, de Molnárnét megzavarhatta valamiben, mert becsöngetett Füredihez.

– Jó napot, legyen szíves, most már fejezze be ezt a lármát, mert nagyon zavar! – pörölte a súlyos asszony pökhendin. Füredi annyira meglepődött, hogy meg sem tudott szólalni. Aztán végül csak annyit tudott kinyögni, hogy: – Elnézést, már befejeztem, tovább nem zajongok. – Molnárné bólintott és elégedetten távozott. Füredi a rövid látogatás után sokkoltan állt még egy darabig az előszobában. – Hát, ez elképesztő! Hogy van képe pont neki becsöngetni a zaj miatt! Ha még egyszer lejön, majd megmondom én a magamét! – gondolta. Egy ideig még dühöngött magában, de aztán minden visszatért a szokásos hétfégi, tompa nyugalomba. Ez megisméltődött még párszor, egyszer Füredi feltett vasárnap délután egy Bach-lemezt („Hogy képzeli, hogy hétfégén így üvölteti a zenét?”), egy másik alkalommal pedig elektromos darálójával ledarálta két kiló dióbelet („Hát maga igazán pofátlan alak, ilyen hangos gépeket használni!”). Egyik esetben sem feleselt vissza a testes asszonynak, csak magában füstölgött.

Mindez már régen történt, de Füredi azóta is tehetetlenül viseli a „hájas disznó és idióta lánya” dübörgését maga fölött, míg ő maga még egy pudingot sem mer elkészíteni, nehogy lejöjjön „az a némbér”. Olykor fennhangon méltatlankodik, azt remélve, hátha meghallják, de közben tudja, a hang könnyebben terjed lefelé egy házban, mint fölfelé. Molnárék Füredi után hat évvel költöztek a házba, és ő sokszor ábrándozik a „rég, csöndes időkről”, amikor nem „mászált egy elefánt a feje fölött”.

III.

Egy huzatos őszi napon Füredi, szokása szerint, reggel hatkor felkel, megmossa hideg vízzel az arcát, megtisztítja fogát, borotválkozik, megissza a feketét tejszínnel és két cukorral és dolgozni indul. Munkahelyén különös a hangulat, semmi szokatlan nem történik, de Füredi úgy érzi, mintha mindenki őt figyelné, érzi a tekinteteket a hátában, mintha össze-összesúgnának, mikor elfordul, mégsem történik semmi érdemleges egészen délig, amikor egy fiatal lány jelenik meg az irodában. Füredi először ügyfélnek véli, aztán gyanakodni kezd, mert a lányt körülvezeti egy kollégája az irodában, ezt-azt megmutogatva neki.

Ebéd után aztán Füredit főnöke személyesen hívja be irodájába.

– Üljön le, Imre!

– Köszönöm.

– Kedves Imre, úgy döntöttem, hogy tovább nem tartok igényt az ön munkájára, nagyon sajnálom. Felvettünk egy új kolléganőt, aki holnap kezd az ön helyén. A felmondási időtől természetesen eltekintünk. A papírmunkát Editke elintézi magával. – Füredi csak bámul, értetlenül. – De hát, miért? – gondolja, de nem tud

szólni, csak néz, nézi főnökét, aki huszonhét évvel fiatalabb nála. Nézi szabályos, borotvált arcélét, szemüvege aranykeretét, hideg, kék szemébe bámul, és végül csak annyit tud kinyögni: – Értem... – Az ifjú üzletember, dolga tömérdek, már emelkedik is székéből, nyújtja aranygyűrűs kezét (ujjai szőrösök) Füredi felé, és valamit mond, de Füredi már nem hallja, képtelen figyelni, felfogni a szavak jelentését. Ő is feláll, automatikusan nyújtja a kezét, és megalázottan elhagyja a helyiséget.

Bemegy az irodába, az asztalához lép, ahol már ott ül az új kolléganő. Füredi végigméri, kedves arca van és csinos. – Igen, fiatal, jól képzett – összegzi magában. Mindketten zavarban vannak, a lány feláll, Füredi zavarában kezét nyújt és bemutatkozik, de abban a pillanatban, hogy kimondja a nevét, rájön, mennyire felesleges, hiszen soha többet nem látják majd egymást. Sok szerencsét kíván a fiatal lánynak, aztán elhagyja az irodát, lassan lesétál a lépcsőn és kilép az épületből.

Időközben a szél elállt és kisütött a nap, kellemes idő van. Füredi megszo-kottan lépdél a villamosmegálló felé, aztán eszébe jut, hogy milyen korán van, és inkább gyalog sétál végig a körúton a buszig. A buszmeállóban egy férfi rápöccinti kabátjára a cigarettahamut, Füredi ingerülten szól rá, amaz foghegyről odavet egy „bocs”-ot.

Nem megy a kocsmába, inkább vásárol egy üveg bort magának a közértben és hazamegy. A konyhában kihúzza a dugót a palackból, poharat vesz elő, bemegy a szobába, leül a fotelba. Tölt, iszik egy kortyot és némán bámul maga elé. Megszólal a telefon, élesen hasít csengése a csöndbe. Füredi összerezzen, értetlenül bámul a készülékre, aztán feláll, odalép a szekreterhez, amin a telefon áll és felemeli a kagylót.

– Halló tessék, Füredi.

...

– Nem kérem, ez Füredi-lakás.

...

– Értse meg kérem, itt nincs semmilyen Feri!

...

– Viszonthallásra.

Visszaül a bor mellé. – Most mihez kezdjek? – hangosan teszi föl magának a kérdést. – Pár év lett volna a nyugdíjig... Most mehetek kedvezményel... Így kevesebbet kapok majd, hozzá kell nyúlnom a betéthez... – ezeket már csak gondolatban teszi hozzá. Újra tölt, bekapcsolja a televíziót és váltogatja a csatornákat.

Molnárné és lánya valamivel tíz óra után érkezik meg. Elkezdődik a szokásos járkálás, zuhogás. Füredi kivételesen még nem feküdt le, „holnap már úgysem kell korán kelnem”, filmet néz a tévében. Ahogy elkezdődik a dübörgés, kelletlen fintort vág, arcán megráng egy ideg. Próbál a filmre figyelni, de egyre jobban idegesíti a fölötte állandósult zaj.

Molnárné lánya egy széket vág a földhöz teljes erejéből és elkezd kiabálni. Füredit előnti a méreg, tekintetét a plafonra emeli és hangosan felkiált: – Hagyják

már abba, az ember a tévét sem hallja! – Természetesen a hangoskodás nem szűnik meg, tisztán ki lehet venni egyes szavakat anyja és lánya vitájából. A nő próbálja félőrrült lányát csitítani, aki fúriaként fröcsög rá. Füredi kimegy a konyhába a partvisért, és nyelével többször felkopog a plafonon. A veszekedés hallhatóan a tetőfokára hág, a lány azt üvölti: – Elmegyek! – És valóban, pár perc múlva ajtócsapódás rázza meg a házat, a lépcsőház felerősítve terjeszti szét a hangot, majd valaki rohan le a lépcsőn nagy döngéssel. Füredi felismeri a fekete bakancsok tompa, döngő robaját.

Úgy dönt, eljött a pillanat, kísétál a konyhába, kihúzza a fiókot és elővesz egy hosszú pengéjű szeletelőkést. Mikor kilép a lépcsőházba, megborzong a hidegtől, összebb húzza magán a köntöst, felkattintja villanyt és lassan elindul az emeletre. Megnyomja a csengőt, de nem szól, csak a műanyag pattan, bekopog, karjait háta mögé teszi, bal kézzel átkulcsolva a jobbat, amiben a kést tartja. Először csak résnyire nyílik az ajtó. Molnárné gyanakvó disznószeme összeszűkül, mikor meglátja, ki az.

– Mit akar? – kérdezi gorombán.

– Kérem, amit ön és a lánya művelnek az túlmege minden határon – válaszolja Füredi, hangja remeg az elfojtott indulattól. Az asszony, most már teljesen kitarja az ajtót, és az ostoba emberek bátorságával és dölyfösségével áll szemben Füredivel.

– Még maga jön fel nekem szólni, hát nem maga fér állandóan, meg hallgat hangosan zenét? – Szeme diadalmasan csillan, állát felveti.

Fürediben ekkor pattan valami, mintha kiégne egy biztosíték vagy elpattanna egy tartókötel. Jobb kezével erősen megmarkolja a szeletelőkést, és olyan hirtelen lendíti előre, hogy fel sem fogja, mi történik, csak mikor másodszorra lesújt. Molnárné torkából döbrent hörgés tör elő, de annyira erőtlen, hogy Füredi fel sem fogja, csak érzékeli a hangot. Vér fröccsen arcára és köntösére, amitől egy kicsit meglepődik, de keze, mintha gép mozzogtatná, újra és újra lecsap, egészen addig, míg már nincs mibe belemerítenie a kést, mert a nő holtan vágódik el a padlón, hatalmas döngéssel.

Füredi ekkor, mintha révületből eszmélne, ránéz kést tartó kezére, csodálkozva nézi a lecsorgó vért, majd letekint a mozdulatlan testre, nézi, hogyan áztatja a mellkasból folyó vér lassan a szőnyeget. Ebben a pillanatban kiálszik a villany. Füredi megnyomja a gombot, és ahogy felvillan a fény, újra szeme elé tárul borzalmas műve. Bólint és lesiet a lépcsőn. Belép a szobájába, gyorsan tölt egy pohár bort és felhajtja, aztán a szekreterből szivart vesz elő és rágyújt. Higgadt, elméje kristálytisztán működik. A telefonhoz lép, tárcsáz.

– Halló! Rendőrség?

...

– Megöltem egy embert.

...

– Nem kérem, nem tréfálok, mondom a címet...

Füredi a lépcsőházban ül az emelet legfelső fokán és szivarozik, mellette az üveg bor és a pohár. Arcán semmi nyoma félelemnek vagy megbánásnak, egyáltalán bármi érzelemnek. A lépcsőház ablakában kék fény kezd villogni, és Füredi

hallja, hogy nyílik a kapu. Feláll, még mindig a véres köntösben van, beleszív a szivarba, felemeli a földről az üveget és a poharat és tölt. Ekkor érnek a lépcsőfordulóba a rendőrök. Füredi beleszív a szivarba, kifújja a füstöt és iszik egy kortyot. – Fent az emeleten – mondja a felfelé, felé tartó rendőröknek, felhajtja a bort, a poharat egyszerűen elengedi, hangos, csilingelő hanggal török darabokra a hideg kövön, nagyot szív a szivarból, eldobja, rátapos, és előretartva kezét hagyja, hogy rátegyék a bilincset.

Kávai Katalin

Átkelés

Az öregember egy centivel az élet elviselhetetlensége fölött lebegett. Felült a kórházi vaságyon, és körülnézett. Mellette vele egykorú férfi feküdt az oldalán, kifejezéstelen arccal, karján infúzióval, lila csíkos pizsamában. Az öregember gondolatainak rácsait, váltakozó ritmusban, madárvijjogás tépte szét. Nézte az eget a szakadozott szúnyoghálón át, de csak a temperával elnagyoltan szétkent báránnyfelhők oszladoztak bávatagon az erős júniusi verdesésben.

– Tél van – gondolta az öregember.

Okvetlenül haza kell mennie, mert nincs elég tüzelő a gyerekeknek, biztosan fáznak. Nem tudja az asszony rendesen megrakni a cserépkályhát, pedig hány-szor mutatta neki. A kis vályogház, amit még az apja épített, már csak emlék volt. Fala mindig salétromos a víztől, kivéve télen, amikor jól felfűtik. Szerencsére nem viszi ki a meleget a cűg, pedig hatalmas, boltíves, rézkilincses, előkelő ablakai vannak. Emiatt az út felől kicsit nevétségesen hat, mintha egy cselédlány a nagysága keppjében kurizálna. Nem kevésbé mulatságos az sem, hogy az alacsony mennyezet ellenére hatalmas kétszárnyas ajtó választja el a szobát a konyhá-nak használt előszobától. A spájz nyaranta jó hűvös. Nem romlik meg a rúdra akasztott szárazkolbász, disznósajt, mázas cserépbögrébe tett tej. Nem élt már az öreg diófa az udvaron, amit még a fia születésére ültetett, sem a kis, fehér szirmos almafák, amiket meg a lányáéra. Az egyik félig elsovadt, amikor a kislány hároméves korában tüdőgyulladást kapott, de nem volt szíve kivágni. A hosszú kert végét maga ácsolta deszkakapu választja el a szomszédos telektől, ami az apja öccsée. Oda járnak át vízért, mert az ő kútjuk csak locsolásra jó. A nagybátyja csak ül egy ugyanolyan diófa alatt, mint az övéké, a térdére ejtett kézzel, és egész nap nem szól semmit. Mellette egy kalitkában fogoly mókus futkosott körbe-körbe egy mókuserékben évekig, amíg csak el nem pusztult szegényke. Utána a kalitka üresen árválkodott, mígnem egyik télen teljesen szét nem ette a rozsdá.

Az öregember a fürdőköntösébe csomagolta kórházi motyóját. Nagy út állt előtte. Keresztül kellett törnie a sötétségen, a vak homályon, hogy az övéihez jusson. Pizsamában, karjában az infúziós túvel kióvakodott a folyosóra. A zoknit biztonság kedvéért magán hagyta. Félt, hogy fázni fog a lába. Kórházi dolgozók, látogatók sietnek el mellette, de senkinek nem tűnik fel a zokniban csámborgó idős férfi. Délben a nővér ráteszi az ágya melletti kisszekrényre az ebédjét, majd miután teljesen kihűlt és bőrösödni kezdett a krumplifőzelék a benne úszkáló fasírttal, és a levesestányérban is kiütközött a kanál körül a paprikás zsír, vissza-

vitte anélkül, hogy érdeklődött volna a beteg felől. Összeszedi minden erejét és lebotorkál a tűző napban a kórház főlépcsőjén, végigvászorog a parkon, majd kilép a látogatók számára fenntartott kapun. Seholy szellő. Az öregember szabad kezét, amivel nem fogja kis csomagját, a homloka fölé ernyőzi. Az égen színes léggömbök úsznak. Pirosak, zöldek, sárgák, lilák. Ignác nem tudja, honnan repülhettek a park fölé.

– 43 léggömb – közli a kórház előtti átjárónál egy rendőrrel.

A rendőr nem válaszol, csak legyint, és továbbengedi a kereszteződésnél. Ignác pizsamája megtévesztő. Nem csikos, se sakkfigurás vagy patentmintás. Semmi ilyesmi. Az utca végén, a kocsmánál egy kicsit megpihen. Először csak kezével támaszkodik a falnak, majd egészen nekidől a hátával, végül lassan lecsúszik a fal mellett guggolásba. Szeles, vidám fiatalember, aktatáskával a kezében, nagy lendülettel kanyarodik, véletlenül összeütközik a tegnap látott csinos lánnyal. Sötétbarna haj kontyba tűzve. Divatos, piros sál a nyakban. A lány magas sarkú cipőjében az ütközéstől meginog, de a fiatalember elkapja a karját. Az aktatáskában jóformán nincs semmi, csak egy szürke kockás sál meg két szelet zsíros kenyér összeborítva, újságpapírba csomagolva. Róza nagyot kacag, majd javasolja, hogy menjenek el moziba, ha már így összehozta a véletlen őket.

– A szépasszony – mondta ki hangosan Ignác.

Az úton autók rohannak, majd megállnak, amikor a lámpa pirosra vált. Ignác átbotorkál a gyalogátkelőhelyen sok más izzadt, arcát zsebkendőjével törölgető ember között. Onnan már csak egy sarokra laknak egy bérház hatodik emeletén. Közben Róza megérkezik taxival a kórházba, a fia kíséretében. Kikérik a zárójelentést, bemennek a betegszobába. Egy pillanatig meredten bámulják az üres, frissen vetett ágyat. Az asszony riadtan keresi az ágy előtt a kicsit rongyos, kockás papucsokat, a törülközőt. Nincs senki, akitől megkérdezhetnék, voltak-e fájdalmai az öregembernek.

– Nővérke! – szól ki a folyosóra.

Kiderül, hogy a kórházi dolgozóknak, takarítónőtől a főorvosig, fogalmuk sincs, mi történhetett a beteggel. Úgy emlékeznek, hogy még nem halt meg. A patológián fél óráig keresik, de szerencsére nem találják. A főorvos flegmán csak annyit mond, ha estig nem kerül elő az öregember, hívják a rendőrséget. Fia az összes WC-t végignézi, nem lett-e rosszul valamelyikben. Ignác végre hazatér, de zárva találja az ajtót. Nem ilyennek képzelte az otthoni fogadtatást. Szomorúan leül kis batyujával a lépcsőre. A szomszédasszony talál rá. Széket hoz, pohár vizet. Aztán csak üldögél. Vár. A felesége fürdeni készül. Lavórban vizet melegít a sparhelten. Kis hideget csorgat a forró vízhez a zománcos kánából. A könyökét beleérinti a fürdővízbe. Biztos az anyjától látta ezt a gesztust gyerekfürösztésnél. Ignác szappanozza mindenhol, meg csókolja is. Beleiszik a mosdóvízbe. Róza rászól, hogy ne csináljon ilyen bolondságokat.

– Rózsavíz – mondja nevetve, és boldog, hogy ott térdelhet a kert végében a kövezett, tisztára meszelt kiskonyhában, a meztelen felesége lába előtt. Együtt hallgatják az asszony hasában domborodó pici életet. Az elsőt, az övékét. Megjön a fia, szó nélkül beengedi végre a lakásba. Minden nagyon ismerős. A tükrös szekrényke az előszobában, a konyhaasztalon felejtett reggeli kávéscsészék, a

félig leeresztett redőny. Rádól az ágyára, szigorúan jobb felől, mert ott szeret aludni, mélyen beszívja a párna kicsit állott szagát, aztán magára húzza a takarót. Újra hallja a szaggatott vijjogást. Buszon utazik. Az eső pászmákban veri a tájat. Az ablaktörlő kellemetlenül csikorog. Fázósan húzza össze magán a kopott lódenkabátot. Előveszi a szürke, kockás sálat és az újságpapírba csomagolt zsíros kenyeret az aktatáskából. A faluból kiérve, a nagy tölgyfánál héják tépik, szaggatják egymást táncolva. Összekapaszkodva buknak alá az ömlő esőben. Este átjön a szomszéd házból egy ismerős doktornő, és kiveszi az infúziós tűt. Addigra minden nagyon jól van, csak nem találja a bekecsét, hogy kimenjen a fészerbe fát vágni.

Pólik József

Az én utcám

1.

A tetőn hasalok, amikor belép Imre bácsi a kapun. Távolról úgy néz ki, mint egy megduzzadt, kásás paradicsom: nem láttam még ilyen kövér embert. Jön, hogy felszerelje a könyvespolcot a szobámban. Imre bácsi ezermester, mindig van nála szög és kalapács, harapófogó is, mert soha nem lehet tudni, mikor kell valamit valahol megjavítani. Tiszteli mindenki az utcában. Senki nem lenne olyan becstelen, hogy mérget adjon a macskáinak, pedig legalább húsz macska sündörög a kerítés másik oldalán, a nyáron is karácsonyi égőkkel díszített ház előtt. Imre bácsi nagyon szereti a karácsonyt. December hatodikán felkapcsol minden égőt, a ház elé pedig kitolja a fészerből a rénszarvast. A rénszarvast fából, farostlemezből, hullámpalából meg mindenféle hulladékból eszkábálta, legalább három méter magas, az agancsokkal együtt négy méter is lehet. Imre bácsi nagyon büszke rá, úgy hívja, hogy *az én trójai falóm*. A belsejében rejt el szenteste az ajándékokat. Emma néni, a felesége sokat bosszankodik a rénszarvas miatt, mert az emberek megállnak az utcán, és a kerítésre felkapaszkodva nézik a kivilágított állatot. Vannak, akik fényképet készítenek. Egyszer kijött a televízió is. A riportert, egy kirúzsozott szájú nő arról faggatta Imre bácsit, hogy miért építette ezt az állatot, van-e rá egyáltalán engedélye? Imre bácsi dühös lett, elzavarta a nőt az operatőrével együtt, az ajtóra pedig kiírta: magánterület, belépni szigorúan tilos. Ez a gyerekekre is érvényes, akik lármáznak, mutogatnak, ide-oda taszigálják egymást a kerítésnél, csak akkor némulnak el, amikor Imre bácsi bekapcsolja a házban a kazettás magnót, s a tákolmány szájában elrejtett hangszóró megszólal. Mindenki megbabonázva hallgatja a *Csendes éjt*. Utána pedig kezdődik a vidám dobálózás: a nagyok lábujjhegyre állva, a kicsik szüleik nyakában ülve hajigálják a diót és az almát, be az udvarra, a rénszarvas elé. Néha ügyetlenek, s ilyenkor a ház falát is eltalálják. Imre bácsi azonban nem haragszik rájuk, csak mosolyog s lengeti a kalapját. Megfigyeltem, hogy másnap reggel mindig összegyűjti a sok finomságot a földről egy vesszőkosárba. Aztán a kosarat elcipeli a közeli gyermekotthonba, az árvákhoz, akik már várják őt a kapuban. Mire hazaér, alig bír lépni; panaszodik, hogy fáj a háta, szaggat a dereka, a legjobb lenne, mondja, meghalni itt helyben. Emma néni vigasztalja: te, vén bolond, hát miért nem a kocsival szállítod azt a sok gyümölcsöt? *Azt hiszed, hogy így mindent jóvátehetsz?* Na, gyere, bedörzsöllek. És Emma néni megmasszírozza, majd egy csípős kenőccsel alaposan bedörzsöli Imre bácsi hátát, aki boldogan jajgat az ágyon, miközben potyognak a könnyei.

2.

Emma néni egyébként tanítónő, de őt ritkán látom, mert folyton a könyveit bújja a házban. Vagy: kiabál. Ez főleg nyáron zavaró, mert akkor nyitva minden ajtó és ablak, s a megfigyelőnek olyan érzése van, mintha a ház csak díszlet lenne egy színpadon. Nem tudom, miért kell kiabálás közben a falhoz vágni a könyvet, s miért ingatja Imre bácsi ilyenkor szomorúan a fejét. Imre bácsi szelíd ember, de néha nem tudja megállni, és kiereszti ő is a hangját. Nagyon szépek és félelmetesek ilyenkor: úgy állnak egymással szemben a házban vagy az udvaron, mintha dörgedelmes, dagadó nyakú operaénekesek lennének; széles, teátrális mozdulatokat tesznek, mutogatnak minden irányba. Imre bácsi üvölt, de Emma néni, bár sovány, mint a kóró, nem hagyja magát. Rikácsolva szidja a férjét, s ha Imre bácsi ráerősít, ő még magasabbra tornássza a hangját, közben lengeti a kezét vagy ősz haját szétrázva toporzékol. Mindig Imre bácsi adja fel először: egyszer csak hátralép, kijózanodva leül vagy megszeppenve a fal felé fordul. De Emma néni nem törődik ezzel: most kiabál csak igazán. Úgy bömböl, mint egy versenyautó a rajtvonalon. Valamilyen gyerekről kiáltoznak, akit nagyon szeretnek mindketten, pedig meg sem született valójában. Nem tudom, miért kell egy meg sem született gyerek miatt hajba kapni, sértésekkel dobálózni, önző szajhának, hájas gyilkosnak nevezni egymást. Emma néni nagyon odaadó teremtés, Imre bácsi pedig olyan, mint egy talpraesett, öntudatos úttörő: ahol tud, segít. Nem értem, miért állítja Emma néni, hogy *ez a mocskos vénember a felelős azért, ami meg se történt.*

3.

Nem értem: aki nem született meg, hogyan tud meghalni?

4.

Megfigyeltem a tetőről, hogy amikor Emma néni a kiabálás után másnap reggel megjelenik a ház előtt, és csoszogva elindul a postaládához, olyan karikás a szeme, mintha nem aludt volna egész éjszaka. Talán tényleg nem alszik. Imre bácsi ilyenkor soványabbnak tűnik távolról. Ül a kertben a paradicsompalánták között, és morzsolgatja a földet. A macskák ott sündörögnek az x lábú kempingszék mellett, törleszkednek Imre bácsi lábához, nyávognak és dorombolnak, a legbátrabb a vállára ugrik és az arcát nyalogatja. De ő úgy viselkedik, mintha ott se lenne, talán még arra sem kapná fel a fejét, ha valaki eldurantana a háta mögött egy felfújót papírzacskót. Ha én egy meg sem született gyermek lennék, biztosan ezt tenném. Odamennék, durrantanék, s amikor lomhán rám nézne, megborzolnám a haját, hogy mosolyogjon. Emma néni erre valamiért nem képes: ott áll karikás szemmel az udvaron, meredten nézi a kapirgáló tyúkokat, rohángáló kiscsibéket, már attól félek, többé nem állnak szóba egymással. Emma néni sóhajtozik, igazgatja a kontyát, Imre bácsi csüggedten ráncolja a homlokát: szeretnék lekiáltani nekik a tetőről, hogy fejezzék be rögvést ezt a gyerekes duzzogást. Az utolsó pillanatban mindig történik valami: átfut az udvaron egy

árnyék, csaholni kezd a szomszédban egy kutya, meglebbenti a száradó ruhákat a szél – és ők hirtelen egymásra néznek. Emma néni még a szemüveget is felrakja csontos kezével az orrára, hogy jobban lássa Imre bácsi vörösén égő arcát, lázas, barna szemét. Az öreg felemeli a kezét, megsimogat vele egy paradicsomot, aztán feláll, tétován előrelép, majd mintha dróton húznák: elindul Emma néni felé. Erre Emma néni is megindul, igaz, lassabban, mint Imre bácsi, aki az utolsó métereket már futva teszi meg, s közben hangosan szuszog. Úgy borulnak egymás nyakába az eperfa alatt, mint a szerelmesek a moziban. Megfigyeltem a tetőről, hogy amíg ölelik egymást, Emma néni súg valamit Imre bácsi fülébe, aki erre sírni kezd, és még szorosabban szorítja magához a feleségét. Ilyenkor én is szeretném megölelni őket, de hát erre csak az a gyerek lenne *igazán* képes. Ezért hát nem mozdulok. Fekszem a kémény alatt a tetőn, mozdulatlanul, mint egy légpuskával lelőtt galamb. Lerakom a látcsövet, most a kátrányon növvő apró buborékokat nézem. Mikor felállok, fekete folt terpeszkedik az ingemen, a tenyeremen és a térdemen, mintha megsebesültem volna, s csak most látám: a vérem nem piros, hanem, jaj, istenem, fekete. Látom, hogy a kerítés másik oldalán végre béke van. Imre bácsi festi a tyúkólat, Emma néni kapál – egy ideig gyöngéden, mosolyogva figyelik egymást. Aztán néhány hét múlva kezdődik minden előlről. Kezdődik a kiabálás, a duzzogás, az összeborulás. Az én utcámban így mennek a dolgok.

5.

Egy meg sem született gyereknek sok előnye van: nem borítja ki a kakaót a frissen vasalt terítőre, nem rúgja át a labdát harmadszor is a szomszédba, nem piszkálja az orrát, a testvérét, a komód alá elrejtett csehsllovak légpuskát, nem kakál a padlóra, amely olyan tiszta, hogy enni lehetne róla, nem ugrál páros láb-bal az ágyon, ahol beteg nagymamája éppen az utolsókat rúgja, nem köpködi a vizet, a meggyagot, a diós kalácsban talált mazsolát, nem borítja fel a parti vége előtt néhány perccel a sakktáblán a figurákat, a visszaváltható üvegeket a garázsban, nem pancsolja ki a fürdőkádból a vizet, nem fél lámpaoltás után a sötétben, nem akar egész délután televíziót, ráadásul verekedős filmet nézni, nem kéri el az utolsó lapot az íróasztalról, hogy firkáljon rá valamit, és aztán családottan összegyűrje... És egyáltalán: nem akar semmi olyasmit, amit a felnőttek szerint jobb nem látni, nem hallani, nem érezni, érinteni, szagolni, kóstolni, amire a legjobb nem is gondolni. Egy meg sem született gyereknek csak egy hátránya van: nem tudja nevetségesen kis kezével megrángatni az ember pizsamáját hajnali ötkor, amikor a pizsama rossz illatú lakója éppen rémeket álmodik fogvacogva. Éppen arról álmodik, nem először, és nem utoljára, hogy az utca leghidegebb pontján áll egy üres telken, eldobált, sáros játékok között, miközben szakad a hó. Ott áll, és tudja: itt azok a gyerekek élnek, akik nem születtek meg ebben az elátkozott utcában. Itt élnek a bedőlt kerítés mögött, a nyakig érő sárga fűben, hullámzó gazban, de mivel abban nem látják egymást, többnyire a telek közepén álló kopasz diófa ágain üldögélnek, némán, rongyos ruhában, mindig kócosan és dideregve. Onnan bámulják az utcán elmenő embereket. Némelyiknek a nyomába erednek, persze láthatatlanul, s mindig lehajtott fejjel, mintha szomorú dolog

lenne követni ezeket a meggyötört, merengő, folyton baktató lényeket, mindig azokat, akik enni és inni adhattak volna nekik *odaát*, abban a másik álmvilágban. Sajnálnak, és mégis szeretnek minket ezek a gyerekek. Tudom, mert egyszer megálltam és óvatlanul hátranztem, és az árnyékom mélyén megláttam valamit. Egy kisfiú parázsló szeme volt. Azóta nem nézek hátra, s olyan lassan megyek, mintha az árnyékom nehéz, már-már mozdíthatatlan palást lenne, egy száműzött királyé, akinek a trónusát is láttam egyszer: ott állt a diófa alatt a fűben, üresen, *hívogatóan*, befutva indázó vadvirággal.

6.

Egy kis méreg a macskának, és kész – az én utcámban így intézik el vitás ügyeket azok, akik haragszanak egymásra. Emlékszem, egyszer az enyémet is megmérgezték. Nagy, fekete kandúr volt, a pincében találtam rá. Azt hittem, alszik, de amikor megérintettem, felsírt, mint egy kisbaba. Betakartam, megsimogattam, tejet raktam elé egy tálkában: szegény Macsek, hozzá se nyúlt. Fehér hab szivárgott a szájából. A szeme könny helyett megtelt sárga csipával. Sűrű volt és ragacsos, mint a méz. Alig győztem törölgetni. Egész nap meséltem neki, még énekeltem is, ott ültem a farakáson, egy olajos lepedőn, vele töltöttem az egész napot. Este anyám lejött a pincébe, könnyöngött, menjek vacsorázni. Nem volt étvágyam. Csak turkáltam a túrós csuszában. Rá sem bírtam nézni az öcsémre, akinek kilógott a tézsta a szájából s folyton röhögött. Elalvás előtt, már a sötétben, összekulcsoltam a kezemet a takaró alatt és halkan imádkoztam. Életemben először. Istenem, mondtam, gyógyuljon meg szegény Macsek, tégy csodát a kedvemért. Lehunytam a szemem, és magamban arra gondoltam, hogy a csoda már meg is történt: reggel van, iszom a mézes teát, rágom a vajjas kiflit, Macsek pedig ott áll a hullámpalával fedett teraszon, a pedálos autó mellett, lesve, hogy mikor lépek ki az ajtón, hónom alatt a pöttös labdával. Másnap reggel kiugrottam az ágyból, s már futottam is lefelé a lépcsőn. Pucéran, mert a pizsamát útközben valahogy legyűrtem magamról. Köszönöm, Istenem, mondtam magamban, köszönöm, hogy csodát tettél. Biztos voltam benne, hogy Macsek meggyógyult. Hé, mondta anyám, amikor elviharzottam mellette, majdnem felborítottam szegényt az előszobában. Átnyargaltam a kerten, a virágzó fák alatt, a pöszöröm vidáman fickándozott a napfényben. Aztán kivágtam a pinceajtót, s nekiiramodtam a lépcsőknék. Odalent balra fordultam, megálltam, felkattintottam a pókhálós üregbe szerelt villanykapcsolót. Szegény Macsek, mint egy agyonlőtt jugoszláv partizán, ott feküdt a farakás tetején mozdulatlanul. Puffadt hasán kövér legyek mászkáltak. Átkozott Veréb, szakadt ki belőlem, ezért meglakolsz. Néhány napig a szomszédban lakó nyugdíjas tűzoltót gyanúsítottam a mérgezéssel, akit, furcsa módon, Verébnek hívtak. Nem értettem, hogyan lehetséges ilyen névvel tűzoltónak lenni. Ez a név, okoskodtam, inkább egy házmesterhez illik, vagy egy gonosz buszsofőrhez, aki úgy veszi be a kanyart, hogy az emberek sikoltva egymásra zuhanjanak. Veréb egyedül élt egy nagy, tornácos házban, s nem szerette a macskákat, kutyákat, keritésen átrúgott labdákat. Azokat különösen nem. Ha átlóttam a kertjébe a lasztit, megkereste, néhány napig a tornácán tárolta egy

vödör alatt, majd komótosan széthasította egy késsel. Lehetőleg úgy, hogy én is lássam. Játszott az idegeimmel. Az apámnak persze mindent tagadott, hogy így meg úgy, ő nem tud semmilyen labdáról, ha látja, majd visszadobja, különben is, miért gondolja bárki, hogy ő nem szereti a gyerekeket? Dehogynem szereti. Neki is volt egy fia, csak ötéves korában elgázolta egy figyelmetlen autós, amikor kitolatott a garázsból; remélem, mondta, rajta is átmegy egy autó, amikor pokolra kerül. Hiába mondtam apámnak, hogy Veréb bácsi hazudik, az ilyen embernek nincsen fia, apám csak hallgatott, s közben csillogtak a szemei. Nem hitte el, hogy az a *véreb* – mert inkább így kellett volna hívni, megcserélve az „e” és az „é” betűt – gyilkolássza a labdáimat. Pedig megcselekedte néhányszor, esküszöm. Az egyik esetre különösen jól emlékszem. Leült a tornácon a hintaszékbe, ölébe vette a labdát, megsimogatta, majd nyomott rá egy csókot. Utána ájtatosan mosolygott, mint a tiszteletes a templomban. Ott lapultam az illatozó orgonabokor mögött, tudta, hogy ott vagyok. S mert tudta, beleszúrta a kést a hintaszék karfájába, s egy fél óráig csendesen pipázgatott. Nem mozdultam, vártam, mi történik. Már éppen kezdtem ráunni a dologra, amikor hirtelen kiugrott a hintaszékből, térdre ereszkedett, és a combjai közé szorítva addig szurkálta a labdámat, amíg volt benne levegő. Amikor végzett, felállt, hunyorítva rám nézett, s egy nagy, hímzett zsebkendővel megtörölte izzadt homlokát. Úgy láttam az orgonabokorból, hogy nagyon elégedett magával. Ám váratlanul iszonyatos szomorúság áradt szét az arcán. Könnyek jelentek meg a szemében, s én láttam, hogy ezek egy idegen ember, talán az *elgázolt gyermek* könnyei. Futottam be a házba, s elrejtöztem az ágyneműtartóban. Ez jutott eszembe a pincében, amikor megláttam, hogy mi történt szegény Macsekkel. Már csak egy dolgot tehettem: beraktam a macskámat egy dobozba, s a veteményeskertben elástam. Közben arra gondoltam, hogy a következő nyáron, amikor paradicsomot, paprikát vagy fürtös uborkát eszem, abban Macsekből is lesz egy kevés. Örültem ennek, mert Macsek mindig nagyon hűséges volt hozzám.

7.

A burjánzó veteményeskert tele van csontokkal: vizsla, kuvasz, tacsó, németjuhász, öt macska, még egy mocsári teknős is el van ott ásva valahol. A veteményeskert földje púpos a sok megmérgezett állattól. Ezek az állatok ha egyszer feltámadnának és az utcában megmérgezett többi állattal együtt kiözönlénének sírjaikból, bambán megállnának az emberek. Ha pedig minden állat feltámadna, amit ebben az elátkozott városban megmérgeztek, agyonverték, felakasztottak, kibeleztek, kútba dobtak, fához kötöztek és éhen halni hagytak, akkor hangos jajveszékelés kezdődne és rémült imádkozás. Mindenki futna és menekülne. A döbrent emberek azt gondolnák, hogy itt van a világvége. És nem is gondolnák talán rosszul.

8.

A csontokról jut eszembe. Amikor épült a házunk, apám talált egy emberi koponyát az oltott mész tárolására ásott gödörben. Kifordította az ásóval a föld

alól. Nem semmi, mondta, kikászálódva a gödörből. Lemosta, megtörölte, kirakta maga elé az árnyékos kerti asztalra. Kibontott egy hideg sört, és végiggörgette a homlokán. Aztán megmarkolta és minden oldalról alaposan megnézte a sárgás csontdarabot. Ezt az embert, mondta, meggyilkolták. Látod a homlokán az apró lyukat? Ez egy golyó nyoma, fiam. Az a véleményem, hogy ez a szerencsétlen katona lehetett. Német, orosz, talán magyar. Nagy harcok voltak annak idején erre felé. Eltöprengett, majd így folytatta. Nem hiszem, hogy amíg élt, eszébe jutott, hogy ennyi év múlva, ezen a szép nyári napon, itt tartom majd a kezemben létezésének talán utolsó bizonyítékát. Az ember nem gondolhat mindenre. Erre csak Isten képes, mondta apám, és a koponyához koccintotta a sörösüveget. Neki azonban, épp ezért, azt hiszem, nincs koponyája. Vagy ha van, folytatta, hát akkor az a koponya olyan nagy – körülnézett, mintha keresne valamit –, hogy én most azon belül iszogatom ezt a sört. Egészségére. Ott álltam az asztal előtt, és nem értettem, hogy apám miről beszél. Úgy tűnik, gondoltam, hogy az én koponyám sajnos kisebb az átlagosnál, mert nem megy a fejembe *ez az egész*. Nagyon szomorú voltam. Eszembe jutott ugyanis, hogy még azt sem tudom megmondani tulajdonképpen, miért lenne jó, ha ez az egész, amit nem értek, a fejembe menne. Talán nem is odavaló. Ha tudnám, folytattam magamban, a fele már lehet, hogy benne lenne. Később, már este, sokáig álltam a tükör előtt, megpróbáltam elképzelni az arcom mögött a koponyát, az *enyémet*, amelyet valaki a kezében tart majd egyszer. Nem sikerült. Jó, gondoltam, akkor elképelem a másikat, amelyikről apám beszélt. Azt a nagyobbat. Istenét. Lehunytam a szemem, és gondolatban megpróbáltam felfújni a fejemet, mint egy léggömböt, hogy elférjen benne minden: apám, anyám, az öcsém, Imre bácsi és Emma néni, még annak az átkozott Verébnek is szorítottam helyet. Ott volt minden: az épülő ház, az utca végén a vegyesbolt, a vegyesbolt mögött a templom, azon túl az iskola, még távolabb a vasúti megálló és a roncstelep. A roncstelepnél megálltam: sajgott a fejem. Éjszaka, a kudarc miatt, nem ment az alvás: forgolódtam, hánykolódtam, alig kaptam levegőt. Nehéznek tűnt a takaró. Utólag elmondhatom: soha többé nem volt olyan édes az álmom, mint a koponya megtalálása előtt. Talán ezért lázadoztam később annyit apám ellen. A koponya miatt, amely az én koponyám is lehetett volna, de nem bírtam elképzelni. Elmondom a történet végét. Apám nem dobta vissza a koponyát a gödörbe, hanem bemasírozott vele a házba, egyenesen a hálószobába, s ott berakta a franciaágy előtt álló vitrines szekrénybe. Amikor este anyám meglátta, felsikoltott. Pongyolában állt, éppen a haját fésülte. Anyyira megrémült, hogy amikor kiszaladt a szobából, megfélemedezett a fésűről, amely ott lógott a hajában, mint valami szokatlan ékszer. Apám nyugtatgatta: ez csak egy koponya, Irén, nem kell tőle félni. De anyám sírt, jajveszékelt, fenyegetőzött és rimánkodott – rossz ómennek vette a koponyát, s ezért rá se bírt nézni. Apám hajthatatlan volt: hallgatott, makacszkodott, nem lehetett az eszére hatni. Ritkán láttam kiabálni, de most kiabált: megtiltotta, hogy anyám kidobja azt a *szörnyűséget*. Később, emlékszem, mindig azt mondta: Irén, te azt a koponyát nem is látod. Ha látnád, hidd el, nem akarnád kidobni. Hát így történt, hogy a családi fényképek és festett porcelánok közé beköltözött egy ismeretlen ember koponyája, s ott vgyorgott az üveg mögött éveken keresztül. Amíg ott állt, én elvégeztem az álta-

lános iskolát, a gimnáziumot, befejeztem az egyetemet. Egyszer még álmodtam is róla. Álomban bekopogtatott hozzám egy sovány, szőke nő, fekete ruhában, lefátyolozva, s a koponyát kereste. Azt mondta: egy fiatalemberé volt, aki elrabolt tőle valamit. Mit, kérdeztem. Erre elmesélte, hogy amikor a tükörbe néz, mindig a fiatalember arcát látja, egy dacos, gúnyosan mosolygó arcot – a sajátjára már nem is emlékszik. Ha felemelném a fátylamat, mondta, nem engem látnál, hanem egy párás tükröt, amelyre egy ügyetlen, ostoba gyerek idéetlen fejet pingált. Néha a legszívesebben összetörném. Hátrább léptem, mire a nő megnőtt, közelebb nyomakodott, és kinyújtotta felém hosszú, viaszsárga kezét. Szeretném, mondta, ha az utolsó darab is a helyére kerülne. Az utolsó? – kérdeztem dadogva. Válasz helyett egy fekete dobozra mutatott a háta mögött: abban zörögtek a fiatalember keserves munkával összegyűjtött csontjai.

9.

Akkor tűnt el a koponya a szekrényből, amikor apám megtudta, hogy rákos. Egy napon hazajött a kórházból, sápadtan és elesetten, majd vacsora közben hirtelen közölte, hogy fél év múlva meg fog halni. Ez van, mondta, úgy látszik, én következem. Anyámra néztem, de ő a terítőt bámulta, olyan makacsul, hogy azt hittem, lyukat éget rá a tekintetével, mint valami bűvész. Apám mosolygott. Aztán felállt és halkán megköszönte a vacsorát. Erre anyám is felállt, de olyan ügyetlenül, hogy felborította a széket. Zavartan hátranézett, majd apámra, aki ott állt a lámpa alatt, s a felborult széket nézte. Anyám valószínűleg rájött, hogy mire gondolhat apám, mert hirtelen megpördült, és átszaladt a konyhán, be egyenesen a kamrába. Hangos zokogását mozdulatlanul hallgattuk egy ideig. Nők, mondta végül apám, amikor anyám elhallgatott. Aztán bement a hálószobába, s magára zárta ő is az ajtót. Ott ültem a két ajtó között, s azon gondolkodtam, hogy most mit tegyek. Anyámat nem akartam zavarni; jobb, ha kisírja magát, lehetőleg egyedül, így sokkal könnyebben megnyugszik. De mi legyen apámmal? Elhatároztam, hogy bemegyek hozzá, s tapintatosan elbeszélgetek vele. Megkérem, mondja el részletesen, mit mondtak neki az orvosok. Még most is felkavar, amit a hálószobában láttam. Apám a széles franciaágyon hevert, szemben a vitrines szekrényvel, a kockás takaró alatt. Olyan fegyelmezetten feküdt a sötétben, a vasalásra váró ruhák tornyai között, hogy egy pillanatig azt hittem: nem is lélegzik. Közelebb léptem, s akkor egyszer csak feltűnt, hogy az üveg mögött fénylő koponyát nézi. Kíváncsiságom hamarosan szorongássá keményedett: láttam ugyanis, hogy apám beszél, pontosabban *beszélget*, nem magával, hanem a koponyával. Azt hittem, ha meglát, abba hagyja, rám néz, mond valamit, esetleg kizavar, de nem törődött velem. Zavartalanul folytatta a motyogást. Rövid ácsorgás után eredménytelenül távoztam. Leültem megint a konyhában, s amikor anyám megduzzadt, vörös szemekkel megjelent, azt javasoltam neki, egy ideig most inkább ne zavarja apámat. Másnap reggel a kávémat kavargattam, amikor anyám leült mellém, és némi töprengés után elmondta, mi történt éjszaka. Elmondta, hogy apám egész éjszaka nyüszített, olyan halkán, hogy először arra gondolt, valaki véresre vert a szomszédban egy kutyát, s most annak a hangját

hallja. Amikor rádöbbsent, hogy apám préseli ki magából azt az iszonyú, *leírhatatlan* hangot, úgy megrémült, hogy pisszenni sem mert. Nem mert megfordulni, ránézni, pedig ébren volt, le se hunyta attól kezdve a szemét. Csak reggel fordult meg nagyon lassan az ágyban, rettegett, hogy apám helyett tényleg egy vértől ázó kutyát talál a lepedőn. Apám ekkor már aludt, szinte édesdeden, s neki nem volt bátorsága megrázni őt; nem akarta egy ilyen éjszaka után kérdésekkel zaklatni. Már az asztalon gőzölgött az ebéd, amikor apám még mindig az ágyat nyomta. Ez, más körülmények között, rendhagyó esemény lett volna; most azonban nem vélekedtem így. Ennek ellenére elhatároztam, hogy pontot teszek az ügy végére, és ebéd után végre beszélek vele. De anyám megállított az ajtóban. Megfogta a kezemet, s halkán azt mondta: ne zavarjuk őt, kislíam, erős ember, tudja, mit akar. Azt hiszem, a *megoldáson* gondolkodik. Nem értettem, mire céloz ezzel az anyám; nem tudtam ugyanis úgy elképzelni az életet, apám életét különösen, mint valami rejtvényt. Aminek megoldása is van. Mindenesetre megfogadtam anyám tanácsát, s elkerültem egész nap a hálósobát. Estefelé azonban már nem bírtam türtőztetni magam: odamentem az ajtóhoz és bekopogtam. Nem jött válasz. Bekopogtam még egyszer. Aztán nagy lendülettel benyitottam, s közben már fújtam is: figyelj, apa, én csak azt szeretném mondani... Nem folytattam. Rögton láttam, hogy üres az ágy. Már éppen kiáltani akartam anyámnak, aki borsót fejtett a konyhában, amikor a szekrényre néztem: a koponya is eltűnt. Rosszat sejtve futottam az ablakhoz. Félrerántottam a függőnyt. Az apám éppen abban a pillanatban lépett ki az utcára egy bevásárlószatyorral a kezében. Tudtam, hogy nem vásárolni megy, mert már alkonyodott; így hát fürgén cipőt húztam, s távolról követtem. Sokáig gyalogoltunk, apám egyszer sem nézett hátra. A város határában, ott, ahol elkezdődnek a szántóföldek, átmászott a vasúti töltésen, s elindult egy romos ház felé, amelynek már csak a falai álltak. Ott megállt, letérdelt, s a bevásárlószatyorból elővette a koponyát. Távolról is láttam, mit művel. Egy fadarabbal gödröt ásott, a koponyát pedig a gödörbe rakta. Amikor elment, odalopakodtam a földhányáshoz, s a lábammal megnyomkodtam. Besüppedt a cipőm talpa alatt.

10.

Fél évvel apám halála után meglátogattam anyámat, aki elmondta nekem, hogy meghirdette a házat, mert máshol szeretne élni, egy kisebb és komfortosabb lakásban. Jó, mondtam, majd segíték költözködni. Erre megölelt, én pedig zavartan álltam, mert utoljára a temetésen borultunk egymásra, s nekem rögton eszembe jutottak a részletek: a hideg ravatalozó, a koszorúk émelyítő illata, a nyitott koporsó körül ácsorgó, rezzenéstelen arcú családtagok, s az egyik sírásó is, aki a barátom volt az általános iskolában. Amikor anyám elengedett, sálat csavartam a nyakam köré, s kimentem sétálni a kertbe. Aztán bementem a hálósobába, hogy körülnézzek. A fényképeket akartam látni a falon, azokat, amelyek apámról készültek. Nem tudom, miért, de hirtelen iszonyú kábaság tört rám. Odatámolyogtam az ágyhoz, s végigdőltem rajta. Mielőtt álomba merültem, párnát gyömöszöltem a fejem alá, s magamra húztam a kockás takarót. Sokáig

aludhattam, mert amikor kinyitottam a szemem, a nap utolsó fényei súrolták a háztetőket. Az egyre tömörebb sötétben ott állt előttem a vitrines diófa szekrény, mint egy robusztus kérdőjel. Hirtelen felültem. Te jó ég, gondoltam rémulten, nem tudok semmit az apámról. Ki volt ez az ember egyáltalán? Aztán egyszer csak mindent megértettem: az apám nem szeretett olvasni, kirándulni, televíziót nézni, ellenben imádott ebben az ágyban heverészni, órákon keresztül; este, amíg anyám olvasott vagy az oldalára fordulva horkolt, apám maga elé bámult, révedezett, s ami még valószínűbb: bámulta a koponyát a szekrényben. A koponya volt az ő tévéje, olvasmánya, *mindene*. Miért hazudott nekem? Miért nem mondta el, hogy...? Elvörösödtem; éreztem, hogy előnt a verejték. Te jó ég, gondoltam, hogy lehettem ilyen ostoba: el kell mennem azonnal ahhoz a romos házhoz.

Kötter Tamás

Give me summer

*„Mindennek rendelt ideje van
és ideje van az ég alatt minden akaratnak.
Ideje van a születésnek és ideje a meghalásnak;
ideje az ültetésnek, ideje annak kiszaggatásának, a mi
ültettetett.”*

(Prédikátor Könyve)

Csütörtök este van, december havában. Egyedül üldögélek a Baldaszi's-ban, az Andrássy úton, hogy egy kis bátorságot gyűjtsék, mielőtt találkozom a feleségemmel. Habár az elmúlt fél órában megittam két pohár whiskyt és bekaptam két szem Xanaxot, mégis kínoz az idegesség.

Ma egyébként egész jól indult a napom: a Liszt Ferenc téren reggeliztem, aztán a konditeremben folytattam, mielőtt bementem az irodámba. Egy értekezlet és egy konferenciabeszélgetés után a Menzán ebédeltem Tamással, az ügyvédemmel. Az ebéd alatt a gázai eseményekről beszélgettünk, a Kantinról az Andrássy úton, amely újra megnyílt, a pangó ingatlanpiacról, Földesi Szabóról, aki jogerősen hat év börtönt kapott. Végül, sűrű röhögések közepette, egy papírszalvétára összeírtuk Bajnai gúnyneveit, szám szerint tízet, úgymint: Libajnai, Ludmilla, Libariális, Bajnau és így tovább.

Este, csütörtök lévén, Ágival, a barátnőmmel volt találkozóm. Ámde öt körül, amikor indultam volna, Ági felhívott, és zaklatott hangon közölte, hogy befejezte, kész, vége. Aztán hozzátette, hogy nem bírja tovább, de azért nagyon szeret.

Ennek ellenére megkérdeztem tőle, hogy felmenjek-e hozzá. Még azt is megkérdeztem, bár valójában nem is akartam, csak kicsúszott a számon, hogy ez most a szokásos karácsonyi cirkusz-e.

Sírt, és azt válaszolta, hogy nem. Aztán mégis elkezdett hisztériázni. Végül ultimátumot adott: ha ma este tizenegyig nem mondom meg Kingának, a feleségemnek, hogy elhagyom, és utána nem megyek fel hozzá, felhívja Kingát, és mindent elmond neki. Ezután, mintegy bizonyítandó, hogy mennyire komolyan gondolja a fenyegetését, elhadarta Kinga telefonszámát, ami első hallásra talán stimmel is. Amikor megkértem, hogy egy kicsit lassabban ismétlje el a számot, lecsapta a telefont.

Azóta nem veszi fel, folyton kinyom. Vissza sem hív. Hagytam üzenetet is, de arra sem reagál. Már a lakásánál is jártam, de nem nyitott ajtót. Vagy tényleg nem volt otthon, vagy nem akart beengedni.

Ági telefonhívása – spekulálok magamban, miközben a bárpult feletti tükörben az arcomat vizsgálom, amely kellőképpen barna a rendszeres szoláriumtól – a következő kellemetlen következményekkel járhat: egy, a feleségem elhagy. Kettő, habár a közös vagyon egy részét biztosan megkapnám, a jól fizető állásomtól búcsút kellene vennem, hiszen Kinga apjának az egyik cégét vezetem. Csakúgy, mint az A8-as céges luxuskocsimnak is. Kénytelen lennék elhelyezkedni valamelyik multinál, feleannyi fizetésért. A multinál, és ebben biztos vagyok, valószínűleg egy vacak Opel Astrát kapnék. Három, mivel a feleségem családja gazdag és befolyásos, a karrierem biztosan megsínylené a válást.

Válságmenedzsment, egyenlő pozitív gondolkodás, eredménycentrikusság, a probléma gyökerének a megragadása, sorolom magamban a business schoolban tanultakat. Aztán rendelek még egy whiskyt, és tovább spekulálok.

Ha igazán őszinte leszek, és mindent bevallok Kingának, akkor lehet, hogy megbocsájt, és mégsem hagy el. És akkor járhatnánk párterápiára vagy csinálhatnánk egy gyereket, vagy elutazhatnánk valahová, mondjuk egy egzotikus útra, hogy helyrehozzuk a házasságunkat.

Nemrég a Playboyban olvastam erről egy cikket, amit egy szőke pszichológusnő írt, akit egyébként szívesen meg is dűgnék. A pszichológusnő szerint a hasonló helyzetekben a nyíltság, a probléma kibeszélése, a tolerancia, és persze egy méregdrága távol-keleti utazás a megoldás. Azt hiszem, miután beszéltem Kingával, meg fogom mutatni neki ezt a cikket.

Újabb gyors pillantást vetek magamra a bárpult fölé akasztott tükörben, aztán megigazítom a hajamat, és közben átvillan az agyamon, hogy akár meg is ölelhetném Ágit. Az ötletet rögtön el is vetem, legfőképp azért, mert tizenegyig bajosan tudnék bérgyilkost keríteni.

Bent az étteremben meleg van. A festetlen, durván vakolt mennyezetről, sűrűn egymás mellett, csupasz villanykörték lógnak drótokon. Mindent eláraszt a sápadt fény, és a terem végéből halk, álmosító zene árad felém. A bárpult két végén tömött, magas fenyőfák állnak, ágaikon illatosított gyertyák lobognak. A fák alatt masnikkal átkötött, színes dobozok és arannyal befújt pezsgőspalacskok hevernek.

A pincérekon mikulássapka, az asztalokon a szokásos fehér abroszt arany-színűre cserélték, fagyöngyökkel díszített, fehér törtkristály tartókban piros színű gyertyák sorakoznak rajtuk. A falakat tölgyfa rekeszekben, fajtájuk szerint csoportosítva, borosüvegek borítják, a kandallóban látványtűz ég, két régi boroshordón mézeskalács szívek állnak halomban. A hordók felett régi óra ketyeg, és abban a pillanatban, ahogy belépek, odakint hullani kezd a hó.

Késve érkezem, elmúlt kilenc. Az étterem már zsúfolásig tele van. A feleségem háttal ül nekem, csak a tarkóját látom, hátul csattal összefogott, lezselézt haját, és amikor kissé oldalra fordul, hogy szemügyre vegyen egy házaspárt, akik éppen most ülnek le a szomszéd asztalhoz, akkor is csak a profilját mutatja: hideg és céltudatos.

Fekete lovaglónadrágban van, fehér, álló nyakú selyemblúzban, fekete melényben. Ugyancsak fekete Gucci csizmáján az aranyszínű márkajelzés vakítóan

ragyog. Louis Vuitton táska hever előtte az asztalon, egy pohár bor és a mobilja mellett.

A pincér a szomszédos asztalnál ülő pár elé egy-egy pohár pezsgőt tesz le. Hátulról finoman megérintem a meglepett feleségem vállát, és odaszólok a pincérnek, hogy hozzon nekem is egy pohárral.

– Késtél – ez az első szava hozzám.

– Fontos tárgyalásról jövök – hazudom, s közben mély lélegzetet veszek, megfeszítem az izmimat. – A IBM-mel tárgyaltam egy nehéz üzleti ügyben, de már sínen van – mondom, de képtelen vagyok a tekintetemet levenni a mobiljáról. – Te el sem tudod képzelni, hogy micsoda alakok vannak ott, az egész Google egy nagy káosz, akarom mondani az IBM – javítom ki rögtön magam, aztán felnevetek. – Nahát, hol van már az a pincér! – Fújatok idegesen.

Elnézően mosolyog rajtam, de a tekintete közben engem vizslat. Észreveszem, hogy reszket a kezem. Lassan lecsúsztatom az asztal alá. – Igazán? – kérdi, és némi gúnyt érzek a hangjában, ami akár azt is jelentheti, hogy Ági már felhívta.

– Nos, igen. – Képtelen vagyok a szemébe nézni, az a rohadt mobil még mindig mágnesként vonzza a tekintetemet, s az is óriási erőfeszítéseembe kerül, hogy magam elé vegyem az étlapot, kinyissam, lapozzak benne, s közben imádkozom, hogy jöjjön már az a pincér.

– Hogy telt a napod? – teszem fel végül ezt a hülye és érdektelen kérdést, csakhogy megtörjem a csendet. A választ nagyjából sejtem, meg nem is nagyon érdekel, mégis jólesik hallani a hangomat.

– Az Oxigénben voltam, összefutottam Kláriveral, aztán elmentünk ebédelni a Dérynébe... – sorolja, de aztán egyszerűen nem hallom, amit mond. Látom, hogy mozog a szája, és még fel is nevet valamin. Biztosan valamilyen vicces dolog történt vele, vagy ilyesmi, de nem hallom, ami akár attól is lehet, hogy megsüketültem az idegességtől, legalábbis ezt gondolom magamban. Percek telnek el így, végül előkerül a pincér, leteszi elé a pezsgőt, s ezzel kiránt a benuultságból.

Borjűfilét rendelék galambmellel és spenóttal, Kinga gyöngytyúkmellel szarvasgombával és salátával. Desszertet nem kérünk. Mindketten diétázunk. A vacsorához Chardonnay-t iszunk.

– Nagyszerű, nagyszerű – csapom össze a tenyeremet, miután a pincér felveszi a rendelést, és mi magunkra maradunk. – Na és milyen volt?

– Micsoda? – kérdi némileg meglepetten.

– A Déryné – vágom rá rövid habozás után, mivel magam sem tudom, hogy mit akartam kérdezni.

Megvonja a vállát. – Semmi különös.

– Aha – bólintok, és rápillantok az órámra. Kilenc óra harminc.

Ági huszonegy. Marketingasszisztens a Coránál, vagy hol a csudában. Ezeket az áruházakat mindig összekeverem. Egyébként meg modell. Na, nem olyan igazi modell, mint amilyeneket a Fashion TV-ben Kinga szokott nézni. A Quelle katalógusban szerepelt háromszor vagy négyszer, meg Dubaiban is járt, de ott csak ékszermodellként. Állítólag. Szereti a vámpiros filmeket. Vegetáriánus. Hetente egyszer-kétszer találkozom vele a lakásán.

– János! – Kinga egészen közel hajol hozzám. Összerezdülök. – Jól vagy? Olyan vagy – keresi a szavakat, de az arckifejezése semmit sem változik –, mint egy úzótt vad.

Kingának még mindig feszes a teste, és a melle hegyesen mered előre, igaz, hogy a szilikontól. A bőre is feszes, pedig már harmincéves. Rendszeresen tornázik meg minden.

– Jól vagyok – nevetek fel, aztán megszorítom az orrnyergemet, és úgy teszek, mint aki nagyon koncentrálni valamire –, teljesen jól vagyok – felelem. – Csak ez a rohadt Google..., na tessék – megcsóválom a fejemet –, szóval ez a rohadt IBM-es ügy, akarom mondani – újabb nevetés –, meg a tőzsde – fejezem be egy kissé belegabalyodva a mondanivalómba.

– Nyugodj meg, kérlek – bújja mosolyogva, aztán átnyúlva az asztalon a kezét a kezemre teszi.

– Én nyugodt vagyok – felelem. – Teljesen nyugodt. Hátradőlök, kihúszom a kezem a kezéből, mélyeket lélegzem, és egy hirtelen ötlettől vezérelve megkérdem tőle: – Be van kapcsolva a mobilod?

– Persze – feleli, de azért felveszi, és elkezd nyomkodni rajta a gombokat. – Igen – mondja végül, miután visszateszi az asztalra a telefont.

Hosszú szünet, amit végül Kinga tör meg. – Egyébként mi ez a váratlan meghívás? Nem úgy volt – elmosolyodik, amitől rögtön feléled az éberségem, és a szívem is gyorsabban ver –, hogy üzleti vacsorád lesz?

– Hát... – gyorsan iszom egy korty pezsgőt –, elmaradt.

– Aha – bólint, amit nem tudok mire vélni, de mindenesetre a pulzusom stabilizálódik.

Újabb szünet. Rendelek még két pohár bort.

– Nos – töröm meg ezúttal én a csendet –, beszélünk kellene – hülyén felnevetek – egyről s másról.

– Igen, és... – elakad, látszik, hogy nem tudja, hogyan is folytassa, végül váratlanul hozzám hajol, és szinte suttogva kérdezi: – Te, az ott – a fejével óvatosan a terem egyik sarka felé int – véletlenül nem a Valóvilágból...

– Hol? – kérdem a szavába vágva, s már fordulok is abba az irányba, amerre Kinga néz.

– Lehet – vonom meg a vállam, miután rendesen végigmérem a kopasz ürgét, aki egy fiatal, de ugyanakkor mégis olyan semmilyen arcú lánnyal ül az egyik sarokban. – De az is lehet, hogy nem – teszem hozzá unottan.

Ebben a pillanatban valahol megszólal egy mobil. Még azt sem mondhatnám, hogy a közelünkben, de a csengőhangtól, ami alkalmasint valami Ákos-szám dallama, mégis mintha hangbombák robbannának a fülemben. Összerázkódom. A film egyre gyorsabban pörög. Valamit mondani akarok, de csak egy szármalmas nyöszörgésre futja. Aztán rápillantok a telefonjára. A kijelzője sötét. Megnyugszom.

A pincér megérkezik az étellel. A falon az óra tízet mutat.

A vacsora alatt a következő gondolatok kavarnak a fejemben: akár Kingát is megölelhetném. Ezt azonnal el is vetem, mert a filmekben mindig a férj az első számú gyanúsított.

Aztán: fel kéne hívnom Tamást, az ügyvédemet, hogy megbeszéljem vele a válás részleteit. Tamásról meg az jut eszembe, hogy a „mandzsúriai jelölt” is lehetne Bajnai új gúnyneve. Ezt a nevet ebéd után az irodámban találtam ki, és még fel is írtam egy cetlire. A papírdarab a zakóm zsebében van. Gyorsan kitapogatom. A „mandzsúriai jelölt” annyira tetszik, hogy magamban jót nevetek rajta, sőt még hangosan fel is horkanok, mert nem bírom magamba fojtani a röhögést, de szerencsére Kinga nem veszi észre. Miután kinevettem magam, elküldöm az ötletemet sms-ben Tamásnak. „König”, válaszolja, szinte azonnal.

Aztán az az őrült ötletem támad, hogy Kingával akár üres lapokat is aláíratathatnék, de rögtön belátom, hogy ezt önszántából valószínűleg most nem fogja megtenni nekem. Ettől aztán rossz kedvem lesz, és nyomban arra gondolok, hogy hülye ötlet volt ez az étterem. Ha most otthon lennénk, játszom el a gondolattal, akkor valószínűleg kényszeríteni tudnám Kingát, hogy aláírja azokat az üres papírlapokat.

Másrésztől, nyugtatom magam, az is igaz, hogy Kinga az étteremben nem csinál majd jelenetet.

Aztán, mivel már negyed tizenegy is elmúlt, gyors fejszámolást végzek, hogy ha most megmondom – bár ebben még egyáltalán nem vagyok biztos – a feleségemnek, hogy vége, akkor mennyi időbe telik, amíg megérkezik a taxi, és az út Ágihoz, aki szerencsére nem messze, a Margit híd pesti hídfőjénél lakik. Aztán az villan az eszembe, hogy Áginál kényelmetlen az ágy. Amikor nagy ritkán nála töltöttem az éjszakát, alig bírtam elaludni. Egyébként Ági lakása zajos is, legalábbis zajosabb, mint a Szabadság-hegy.

Végül azon kezdem el törni a fejem, hogy miért tizenegyig adott időt Ági. Miért nem éjfélig? Holnap korán kel, ez a szerencseszáma, hirtelen ez jutott eszébe, babonás, eddig tart az X-faktor adása, sorolom magamban a lehetőségeket. Esetleg egy jós vagy guru (egyszer említette, hogy járt egy Frabató nevű mágusnál, százezerért valami rontást vett le róla) ezt a napot és órát jelölte ki, ami ugyancsak valószínű magyarázatnak tűnik.

– Nos – kezd bele Kinga, miután a pincér leszedi az asztalt, én pedig újabb két pohár bort rendelek –, miről akartál velem beszélni?

– Valamiről, ami mindkettőnket érint – mondom óvatosan.

– És mi lenne az, kedvesem? – kérdi nyájas hangon, és felpillant az étlapból, amit megállás nélkül, oda-vissza lapoz, mint egy magazint.

Csönd.

– Kérsz kávé? – kérdem.

– Tudod, hogy nem kávézom – feleli.

Újabb csönd.

– Nos – mondja vagy kérdezi. Fogalmam sincs, mert közben felemeli a telefonját, noha meg sem szólalt, vagy az is lehet, hogy igen, csak a zajban nem hallottam, vagy éppen rezgőre van állítva. Alig néhány másodperc alatt négyszeresére gyorsul a pulzusom.

– Állítólag egészséges – motyogom.

– Mi? – kérdez vissza, de még mindig a telefonját babrálja, mintha nem tudná eldönteni, hogy felvegye-e.

– A kávé. Lefekvés előtt – hadarom szinte gépiesen – jót tesz az emésztésnek. – Rémes, miket hordok itt össze, mindenesetre felemelem a kezem, és odaintek egy magas férfinak, aki két asztallal arrébb, egyedül ül. Hasonlít Tamásra, de persze nem ő az. Öregebb, és nincs is annyira leburnulva, mint Tamás. Mindazonáltal felemeli a poharát, mosolyog, valamit mond is, de nem értem, hogy mit. Az étterem zaja elnyomja a hangját, de azért hangosan odaköszönök neki: „szevasz”, és visszamosolygok rá.

– Ki az? – kérdi Kinga, és visszateszi a telefont az asztalra. Aztán szépen elrendezi, hogy elvágólag legyen az asztal lapjával, s még arra is ügyel, hogy az abroszt kisimítsa alatta.

– Egy pasas – vakkantom a túlságosan is hosszúra nyúlt csend után.

Minden összekeveredik. Merész vágyak ébrednek bennem: mégsem költözöm Ágihoz. Veszek egy lakást a Naphegyen. Nem, inkább a Szép Ilonka utcában, gondolom meg magam. Egy hatvan négyzetméteres, ugyanekkora terasszal, pont jó lesz. Nyáron a terasz lenne a nappalim. Lány hajnalokat, érzéki naplementéket, csillagfényben úszó éjszakákat képzelek magam elé. Olyan az egész, mint egy film.

Napvitorlákat feszítek majd ki a teraszon szétszórt nyugágyak, dohányzóasztalok, heverők és a bárpult fölé. Éjjelente lámpásokat gyűjtök. Rövid gondolkodás után arra jutok, hogy goa vagy marokkói stílusban rendezem be a lakást.

Szükségem lesz még egy kocsi. Mondjuk, egy Porsche 911-es megteszi. Sajnos csak használt. Úgy hat-hétéves.

A csütörtök, péntek, szombat estéimet klubokban meg bárókban töltöm, és ha akarom – és miért ne akarnám –, minden este más nőt viszek haza. Borzongató a pillanat.

Aztán a gondolataim visszatérnek az új lakásra, de olyan erősen, hogy önkéntelenül is tollat veszek elő, s a szalvétámra felrajzolom a lakás meg a terasz alaprajzát. Itt lesz a tévé, ott a heverő, emitt könyvespolc, olvasósarokkal. Kényelmes fotel, hozzá lábtartó, állólámpa, mellette lerakó a kávézáshoz. A teraszra néző üvegfal elé teszem az íróasztalomat. Kell egy távcső is, az a fajta, ami lábakon áll. A konyhát és a nappalit összenyitom. A hálókban minden fehér lesz, kivéve talán egy Dalí-képet. A teraszra két beépített hangfalat teszek, és esténként, miközben már-már szertartásszerűen megiszom egy pohárral a válogatott boraimból, jazzt hallgatok.

– Mit rajzolgatsz? – kérdi Kinga.

Lassan ébredek.

– Semmit – mormogom. – Semmit. – A szalvétával megtörlöm a számat, aztán összegyűröm és félredobom. Megint ránézek arra a pasasra, aki hasonlít Tamásra.

Mindent elönt a valóság áradata.

A multinál korán kell kelni, és sokszor estig bent kell maradni. És gyakran hétvégén is dolgoznak, meg ott vannak a tréningek is. – A kétely egyre mélyebbre rága magát bennem. – A cégünknel eddig egyre sem mentem el. Megtehettem, az apósom a tulajdonos.

Azt hallottam, hogy a stressztől öv- és pikkelysömöre lesz az embernek. Már a szerencsésebbeknek. A többiek gyomorfekélyt, az igazán peches fajta rákot kap

tőle. Erről is olvastam egy cikket a Playboyban. Még az is lehet, hogy ugyanaz a szőke pszichológusnő írta, mint a másikat.

A rák állítólag szétrágja belülről az embert, legalábbis az áttételes, hergelem tovább magam.

Mondjuk az is igaz, hogy a titkárnókkal, asszisztensekkel és gyakornokokkal – ez utóbbiak egyébként mind fiatal egyetemista lányok – könnyen le lehet feküdni, latolgatom tovább a lehetőségeket. Meg ott vannak a céges bulik. „A buli a bulik, a bulik”, énekelgetem magamban, már majdnem hangosan.

Aztán elfog a kétség: nem tudok se főzni, se vasalni. Mennyibe kerülhet egy házvezetőnő? A miénk mennyit keres? Egymás után teszem fel magamnak a kérdéseket. Fogalmam sincs. Biztos sokat. Annyit persze nem kereshet, mint amennyit én fogok a multinál, de azért sokat. El tudom képzelni, hogy akár két-százezret is. Basszus!

Lenézek magam elé az üres tányérra meg az összegyűrt szalvétára. A hangfalak csatlakozásának külön kimenetet, vagy valami ilyesmit kell biztosítani. A teraszon a bútorok lehetnének tikfából, és kell néhány Buddha-szobor is. Kavarognak a gondolataim. Aztán csönd.

Jaj, istenem! Mindjárt elsírom magam. Kéne egy kávé, nyöszörgöm magamban.

Végül újra eszembe jut az a rohadt Opel Astra (biztosan fehér lenne), a céges telefon meg a beléptetőkártya, amelyeket az alkalmazottak a nyakukban hordanak, és kiver a víz.

– János, ki ez a pasas? – zavarja meg a gondolataimat újra Kinga.

Nem felelek. Egy foltot bámulok a terítón, amit a borospoharam talpa hagyott, és közben egészen más dolgok járnak a fejemben. Például az, hogy szomorú vagyok, és nem értem, miért. Az Audi A8-asom, amelyet újra kellene cserélnem. Mindenféle hírek. Egy karácsonyi ének dallama. A szétbombázott Gáza. Bajnai. A mandzsúriai jelölt eredeti verziója. Denzel Washington. Megint Bajnai. Képek a Quelle katalógusból. Egy Opel Astra. Milyen színű legyen az új A8-asom bőrülése. Bajnai és Buddha. (Majdnem felröhögök.) Egy terasz bárpulttal. Áginak a teste, Kingának a melle szebb. Tamás A6-osa. Egy Porsche 911-es. Meginnék egy pohár pezsgőt. Dalí. Hogy nézhet ki egy igazi bérgyilkos? Mit értett Tamás azon, hogy az élet egy folytatásos szappanopera?

– Istenem – sóhajtok fel nagy sokára, és a tekintetem az órára téved a falon. Tizenegyet mutat.

Várom, hogy történjen valami. A feleségem mobilját bámulom meredten, de nem történik semmi.

– Tizenegy óra van – szólalok meg baljós hangon, és még fel is állok, mintegy ünnepélyes külsőt kölcsönözve az előbbi bejelentésemnek.

Kinga előbb rám, aztán az órájára pillant. Végül elfintorodik.

– Már el is múlt tíz perccel – mondja. – Az az óra késik. – A fejével a falióra felé bök.

– Aha – mondom gépiesen, aztán én is rápillantok az órára. Az is tizenegy óra tízet mutat.

– Ha visszaülneél, akkor talán beszélhetnénk is – mondja.

Mint egy zsák, úgy huppanok vissza a székemre.

– Mit is akartál mondani? – kérdi fáradtan.

Mit is? Még egyszer rápillantok az órára, aztán Kinga mobilját bámulom. Érzem, ahogy a pulzusom, amely az előbb még az egekben járt, lassan megnyugszik. A szívem egyenletesen ver.

Megfogom a kezét, az asztalon átnyúlva, és nem eresztém el. – Mit is, mit is, mit is – ismételve szinte már ritmusra, és közben különféle lehetőségek merülnek fel és válnak köddé bennem. Megrázom a fejem. – Semmi lényegeset – pillantok fel rá mosolyogva, ám ekkor megint az eszembe ötlik a szőke pszichológusnő, a cikk a Playboyból meg minden.

Megszorítom Kinga kezét. – A téli vakációnkról – nevetve rántom ki magam ebből a szörnyű rémálomból, aztán így folytatom: – Elmehetnénk Thaiföldre nyaralni. – Kinga rosszállóan felhúzza a szemöldökét. – Tudom, tudom, sielést beszéltük meg Franciaországban – mondom nyugtatóan –, de Thaiföldön nyár van, meleg van, lehet utazgatni, hajózni, fürödni a tengerben, meg vannak mindenféle vadasparkok, paloták, és elefántokon lehet lovagolni – mesélem neki, mint egy gyereknek. – Meg vannak plázák is – teszem hozzá, és felkacagok.

Miután Kinga megemészti a szavaimat, bólint, és tárgyilagos hangon ezt mondja: – Tényleg sok érv szól Thaiföld mellett. – Ásít, és hozzáteszi: – Most szólok előre – emeli fel kissé a hangját –, csak tengerparti szállodába vagyok hajlandó menni.

Az utcáról zene szűrődik be, a vendéglő kiürül, éjfél felé jár az idő. A havazás már elállt. Kint minden tompa és fehér.

Hívok egy taxit.

Kilépünk az Andrassy útra, partilimuzinok zümmögnek rajta, ki van világítva, és tökéletes, mint egy képeslap.

Éppen elindul velünk a taxi, amikor a zsebemben megremeg a mobilom. Üzenetem érkezett. „Ludmilla”, írja Tamás. Visszaírok neki: „Már volt.”

A taxi rádiójából monoton zene szól. Kinga, mint egy pók, gubbaszt mellettem. A Margit híd körül járunk, amikor megszólal. – Jövő héten vacsora?

– Pénteket mondtál? – kérdem.

– Csütörtököt – feleli kissé habozva.

– Nem jó – mondom rövid, említésre sem méltó hallgatás után, és felpillantok a házra, ahol Ági lakik. – Üzleti vacsorám lesz.

– Hát, tulajdonképpen nekem sem jó – mondja tompán. Aztán még valamit motyog hozzá, de nem figyelek rá. Már rég kikapcsoltam.

Hibátlanok

*„Ez egy zárt világ, ahol mindenkinek vaj van a fején,
ezért az egyetlen bűn az, ha elkapnak.
Rablók közt csak a hülyére jár rá a rúd.”*

(Hunter S. Thompson, Félelem és reszketés Las Vegasban)

– Végül mindenkinek vállalnia kell a következményeket.

Péter miközben ezt mondja, cinkosan rám mosolyog.

Az iroda folyosóján állunk. Mindketten ügyvédek vagyunk. A cégnek, ahol dolgozunk, London mellett New Yorkban, Dublinban, Oslóban, Koppenhágában, Párizsban, Brüsszelben, Madridban, Rómában és a világ további tizenöt fővárosában van irodája. Most Budapesten dolgozom. Péter a helyettesem. Már három éve dolgozik velem. Általában ő csinál mindent, amit valójában nekem kellene. Mindenféle érdektelen és haszontalan riportokat, jelentéseket, feljegyzéseket és beszámolókat ír, majd továbbítja őket egy másik irodába. Néha választ is kapunk ezekre az üzenetekre, vagy más városból küldenek riportokat, jelentéseket, feljegyzéseket és beszámolókat nekünk.

Ezt csak Pétertől tudom, mert mióta kineveztek az osztály élére, nem írok és nem küldök üzeneteket, sőt a legtöbbet el sem olvasom. Péter ellenőrzi az osztály munkáját is, amelyet állítólag én vezetek. Igaz, rajta kívül senkinek sem tudom a nevét. Elfelejtettem vagy összekeverem őket.

De nem is fontos. Általában úgysem vagyok az irodámban. Egész nap a cég számlájára fontos és kevésbé fontos ügyfelekkel reggelizem, ebédelek, vacsorázom. Sokszor unalmamban alkalmi ismerősöket hívok meg különféle drága, felkapott éttermekbe vagy klubok VIP-szobáiba, vagy mindenféle beach-partikra. Szintén a cég számlájára.

Ha mégis az irodámban vagyok, bezárkózom, a titkárnőknek pedig meghagyom, hogy senkit se kapcsoljanak be. Ilyenkor ülök az íróasztalom mögött, és nem csinállok semmit. Vagy pornófilmeket nézek az interneten, vagy áttelefonálok Péternek Darth Vadert utánozva, vagy játszom a számítógépen, vagy üzeneteket küldök mindenféle nőknek, akikkel előző este ismerkedtem meg, vagy az ablakon át a többi irodaházat bámulom, és mögöttük a hegyeket.

Kint felhő takarja el a napot. A folyosót a dolgozószobáktól elválasztó üvegfal ettől tükörré változik, és megjelenik benne az alakunk. Két megbízható külsejű férfi, mindkettő jól szabott grafitszürke öltönyben, ránézésre is drága cipőben. Fehér ing, hozzá a stílusos, de visszafogott nyakkendő. Az idei trendnek megfelelően rövidre nyírt, kicsit kócosra zselézett frizuránk kizárólag színében különbözik. Az enyém világosbarna, Péteré fekete.

Megvárom, amíg Péter újra rám néz, csak akkor válaszolok.

– Hát igen. Ha menni kell, akkor menni kell.

Mihelyt ezt kimondom, kicsit el is szégyellem magam. Éppen most rúgják ki az egyik emberemet, akinek a neve hirtelen nem jut eszembe, tőlem meg csak erre a szárnalmas közhelyre futja.

Közben a felhő mögül újra előbukkan a nap. A folyosót éles, bántó fény önti el. Az üvegfalon semmivé foszlik a tükörcépünk. Most a fal túloldalát bámuljuk mindketten. A kicsi, de ízlésesen berendezett helyiségben öten zsúfolódtak össze. Velünk majdnem szemben a kicsit oldalvást fordított fa és acél íróasztal mögött az ügyvéd ül. A neve még mindig nem jut eszembe.

Az ügyvéd az enyémhez hasonló öltönyt visel. Arisztokratikus, csontos, angol-szász arcvonásai nyugodtak.

Irigylésre méltó önuralom. Én biztosan nem venném ilyen könnyen a dolgot, állapítom meg magamban.

Az ügyvéddel szemben, a himlőhelyes, szürke arcú, jellegzetesen fejtetőn kopaszodó, számomra kifejezetten unalmas ember benyomását keltő HR-menedzser ül. Miközben magyaráz, szélesesen gesztikulál.

Megjegyzem, soha egyetlen klubban sem futottunk össze, egyetlen VIP-szobában sem láttam, egy pillanatra sem. Soha nem reggeliztem, ebédeltem vagy vacsoráztam vele. Ott van aztán az ilyen alkalmakkor elmaradhatatlan, márkátlan farmert, valamilyen borzalmas edzőcipőt, és a változatosság kedvéért ugyancsak márkátlan pólót viselő informatikus is. Lefogadom, még sohasem hallott azokról a beach-partikról, klubokról és VIP-szobákról meg éttermekről, ahová munkaidőben és azon kívül járok.

Miközben a HR-menedzser az ügyvédnek magyaráz, és közben mindenféle okiratokat írat alá vele, az informatikus az ügyvéd számítógépén matat.

Az ajtóval szemben, a sarokban két félig elhízott, unottan toporgó egyenruhás biztonsági őr beszélget. Valami vicces dologról lehet szó, mert állandóan felnevetnek. Farkasszemet nézek velük, de eltelik egy perc, mire az egyik, aki éppen nem nevet, észrevesz bennünket. Megböki a másikat, valamit odaszól neki, de csak úgy finoman, a szája sarkából, mire a másik is abbahagyja a nevetést, és a cipőjét bámulja.

Az ügyvéd most rám néz, szinte vidáman int. Talán üdvözölni akar. Visszaintek. Végül is ebben a pillanatban még kollégák vagyunk, és be kell vallanom, hogy miattam rúgják ki. (Elnézést, megválnak tőle.)

Tulajdonképpen nem én vagyok a hibás. Ha történt is hiba, azt nem csak én követtem el.

Az igazság az, hogy a múlt héten nem írtam alá valami beadványt. Nem, nem felejtettem el. Egyszerűen nem írtam alá. Hiába tette az asztalomra, kért meg rá, majd figyelmeztetett több alkalommal is a titkárnőm. Megkért rá, ugyancsak személyesen, és rendkívül udvariasan ez az ügyvéd is, sőt emlékeztetőket is küldött. Legalábbis úgy rémlik, hogy az emlékeztetők erre az aláírásra vonatkoztak.

Azt hiszem, a múlt héten túl sokszor voltam vacsorázni. Minden este, még hétfőn is. Túl sokat ittam. Minden este, még hozzá jelentős mennyiséget. A vacsorák után, amelyeket rendre üzleti vacsoraként számoltam el, túl gyakran szálltam

taxiba, hogy különböző klubok nevét mondjam be a sofőrnek. A klubokból aztán túl későn – rendszerint reggel – értem haza.

Majdnem mindennap délben vagy kettőkor, vagy valamilyen lehetetlen délutáni időpontban ébredtem fel. Azon a héten túl sok volt az alkalmi ismerős, akikkel a VIP-szobák meg klubok bárpultjainál, a vécében – két vagy három esetben a női vécében – ismerkedtem meg, ittam koktélt, az év borát, vagy csak egyszerűen túl sok sört.

Túl sok sms-t küldtem éjjelente nőknek. Azt hiszem, egyikre sem kaptam választ. Emiatt túl gyakran voltam elkeseredett, bánatos és depressziós, ami aztán keveredett a már állandóvá váló másnapossággal.

Azon a héten túl sok pornófilmet néztem meg, így az alvással töltött rövid időszakok is rémálommá váltak, izzadt hempergéssé, déli keléssel és szörnyű büntudattal. Azon a héten majdnem minden este legalább tíz névjegykártyát osztottam szét kizárólag szoláriumbarna, topot viselő lányoknak, és olyan építési vállalkozóknak, akikről nem tudtam eldönteni, van-e pénzük vagy nincs. Azon a héten, ha éppen nem egy fontos vagy kevésbé fontos ügyféllel reggeliztem, vagy inkább ebédeltem, és nem az irodámban bujkáltam másnaposan, akkor délutánonként a konditeremben lógtam, ahol Csaba, az edzőm, a legújabb izomnövekedést serkentő tablettákat tömte belém. Szerinte legálisak. Szerintem nem.

Ezeknek a tablettáknak meg a töménytelen mennyiségű koktélnak, az év ilyen meg olyan borának, vagy egyszerűen a sörnek a keveredésétől aztán a klubok VIP-szobáiban iszonyatos látomásaim támadtak.

Péter elmesélte, hogy azon a héten, kedden vagy szerdán (szerintem szerdán), miután órákon át némán bámultam az egyik beach-partin a táncoló tömeget, minden átmenet nélkül elkezdtem üvölni: „Mentsétek ki őket, könyörgöm, mentsetek ki őket! El fognak tűnni, így el fognak tűnni!” És azután megint: „Mentsétek ki őket, könyörgöm, mentsetek ki őket!”

Máskor, lehetett akár ugyanez a szerda vagy csütörtök, egyszerűen elsírtam magam és női neveket kiabáltam, meg azt: „Nagyon kérek, segíts!”

Egy taxiban nem voltam hajlandó elárulni, hogy hová akarok menni, állítólag csak azt kiabáltam: „Csak el innen, csak el innen!” Kínos jelenet volt, bár én másnap, amikor már a harmadik szemtanú mesélte el a dolgot, azt mondtam, hogy ez félreérthetetlen jele az újrakezdésnek.

Azon a héten, ha éppen el tudtam aludni, és nem valamelyik túlélőshow adásait vagy ismétléseit néztem a tévében, rosszakat álmodtam, hogy aztán kétszeresére gyorsult pulzussal ébredjek.

Végül, ha késve is, de aláírtam a beadványt. Szóval én megtettem a kötelességemet, de állítólag elkéstünk, és ezért bizonyos engedélyek, hozzájárulások és egyéb, az ügy szempontjából fontos dolgok késedelmet szenvedtek, ami miatt meg ideges lett az ügyfél, és kártérítést követelt az irodától.

Végül találtak a megbízási szerződésünkben valami apró betűs részt, amely szerint az iroda felelősége erre az esetre nem terjed ki. Legalábbis ezt hitték el az ügyféllel.

Most meg itt ez az ügyvéd az üvegfal mögött, biztonsági őrökkel, HR-menedzserrel, informatikussal, belépőkártya, mobil, mindenféle kódok és számítógép nélkül.

Az ügyvéd újra rám néz. Az arca nyugodt, érzelemnek nyoma sincs rajta. Tudja ő, hát persze, hogy tudja, hogy nem hibázott. Ő mindent megtett annak érdekében, hogy aláírassa velem azt a beadványt, és mindent megtett az ügy meg az iroda sikere érdekében. De hát mit lehet tenni. Hiába nem írtam alá időben azt a beadványt, engem nem lehet kirúgni. Partner vagyok. Azután igazgatóhelyettes leszek, és ha nagyon igyekszem, úgy negyvenöt éves koromra már én vezetem valahol az egyik irodát.

Elmosolyodom, amikor a jövőmre gondolok. Továbbra is reggelikre, ebédekre, vacsorákra fogok járni. Továbbra is a cég fizeti a számlákat, ahogy a taxik számláit is, amelyekkel ezekre a mindig fontos üzleti ügyben megtartott reggelikre, ebédekre és vacsorákra járok. Gyakran részegen távozom, és még akkor sem haza.

Nincs lelkiismeret-furdalásom, hiszen csak azt teszem, amit minden partner megtesz az összes hozzánk hasonló az irodában, akik rendületlenül eljárnak ezekre a reggelikre, ebédekre és vacsorákra. Persze, ha éppen jobb programunk nem akad, hát beülünk az értekezletre, ahol ilyesmiket mondunk: „Jobban át kellene gondolni a konstrukciót!”, vagy „Mutassák meg a pénzügynek is!”, vagy „Csak a szakvélemény birtokában tudunk nyilatkozni!”, vagy „Egyelőre húzzuk az időt, azután majd meglátjuk!”, vagy „Egyeztessenek más osztályokkal!”, vagy „A megbízónk érdeke nem ezt diktálja!”, a leggyakrabban meg ezt: „Nem koherens!”

Az ügyvéd persze ismeri már a rendszert. Biztos vagyok benne, hogy ezért nem is tiltakozik, és nem fenyegeti perrel az irodát. Amit egyébként meggyerne. Nem nevezi meg a felelősöket, nem mutat rá a hibámra meg többi partnerére meg még mit tudom én, hogy kiére. Nem kezd el zsarolni a végkielégítésével kapcsolatban.

Megint integetek neki. Visszaint. Elmosolyodik. Az unatkozó biztonsági őrök erre megelevenednek, és látom, hogy gyanúsán méregetnek.

– Nem semmi, hogy milyen jól viseli – töri meg a csendet Péter.

– Tényleg nem semmi – helyeselek, és közben megigazítom a nyakkendőmet.

– A helyében én nem lennék ilyen nyugodt. – Bólintok, mielőtt folytatnám. – Teljesen kilennék, az biztos.

– Én is – mormogja Péter –, teljesen.

Amikor az ügyvéd a két biztonsági őr és a HR-menedzser kíséretében kilép az irodából, még mindig ott állunk Péterrel. A HR-menedzser idegesen köhög, látszik rajta, mennyire zavarban van, ezért csak annyi telik tőle: – Minden rendben ment. – Megint köhög és otthagyt bennünket az ügyvéddel meg a két biztonsági őrrel, akiken látszik, hogy már nagyon unják az egészet. Lazán intek nekik, hogy elmehetnek, mert egyedül akarok maradni az ügyvéddel.

Szeretnék mondani neki valamit, valamit, amitől jobban érzem magam. Az is lehet, hogy el akarom magyarázni neki, hogy nem történhetett másként, vagy elmesélni neki azt az elkefélt hetet, vagy egyszerűen bocsánatot kérni. Felajánlani, hogy segítem a családját, hiszen most, hogy őt kirúgták, éhezni fognak. És szeretném átvállalni a hiteleit, mert állás és kereset hiányában nem tudja törleszteni őket, és a fia vagy lánya (közben eszembe jut, hogy azt sem tudom, van-e egyáltalán gyereke) taníttatását finanszírozni.

Az örök nem mozdulnak. Az egyikük a szabályzatról magyaráz és a biztonsági előírásokról. Az ügyvéd közben úgy tesz, mint aki nem akar velem jönni, mint aki már nagyon várja, hogy kívül legyen az irodán, lezárva ezt a kínos helyzetet. Aztán végül mégis bólint, és én biztos vagyok benne, hogy boldog, mert maradhat még egy kicsit.

Megérttem. A helyében én is így éreznék. Ez volt az otthona már azelőtt is, hogy én idejöttem, és persze az előtt, hogy az a végzetes beadvány elkészült volna. A beadvány, amelyről annyi kérés, szóbeli és írásbeli figyelmeztetés ellenére valamelyik VIP-szobában, étteremben vagy taxiban eldöntöttem, hogy nem írom alá. És persze azelőtt, hogy a konditeremben a személyi edzőm teletömött mindenféle növekedést serkentő hormonnal, amelyektől – meg persze az alkoholtól, amit egész héten sűrűn ráítottam – elkezdtem vizionálni és hülyeségeket beszélni, a névjegykártyáimat osztogatni, és hajnalban, hazafelé az úton taxikkal barátkozni.

Végül alkut kötök az örökkel. Megegyezünk, hogy nem kell elmenniük, az irodám előtt megvárják az ügyvédet, nekem pedig nem kell felhívnom a biztonsági főnököt.

– De csak tíz percre – mondja a nagyobb darab, és közben szúrós tekintettel a szemembe néz. Azt hiszem, túl sok filmet látott a tévében, és ezek a filmek rossz hatással voltak rá, de jobbnak látom, ha ezt a felfedezésemet nem osztom meg vele. Bólintok. Mikor becsukom az irodám ajtaját, látom, ahogy a folyosó két oldalán, szemben az ajtóval, a két ór tüntetőleg elhelyezkedik.

Amíg az ügyvéd helyet foglal az egyik kényelmes fotelban, gondolatban felkészülök, hogy elmondjam neki; mennyire sajnálom, hogy elveszíti az állását. Igazán nem tehetek róla, mindannyian a körülmények áldozatai vagyunk. Higgye el, az egész egy végzetes félreértés. Én megtettem mindent, hogy mentsem a helyzetet, de a lehetőségeim végesek. Fogja fel ezt az egészet úgy, mint egy jó lehetőséget a megújulásra. Minden vég egyben valami újnak is a kezdete. Irigylem az új kihívások miatt. És végül, végtelenül sajnálom, ha bármiben segíteni tudok, forduljon nyugodtan hozzám.

Az ügyvéd még le sem ül, de már széles mosollyal az arcán elkezd mesélni az állítólagos közös élményeinket. Hirtelen úgy rémlik, Jánosnak hívják. De nem vagyok biztos benne, így csak hallgatom. Ott volt velem két hete az egyik étterem megnyitóján. Nem emlékszem az estére, de ez nálam nem jelent semmit.

Egy másik alkalommal állítólag együtt érkeztünk az egyik klubba, és együtt is mentünk tovább. Megkérdezem tőle, hogy közben mit csináltunk. Azt mondja, hogy semmit, mert mihelyt megérkeztünk, elsodródott tőlem a tömegben, de később találkozott két asszisztenssel az irodából, az egyikkel csókolózott, azután a két asszisztens is csókolózott egymással, amiről fényképet is csinált a mobiljával, de azt most vette el tőle a HR-menedzser, pedig szívesen megmutatná a képeket. Hát ez érdekes, gondolom magamban, mert közben nekem is eszembe jut a két asszisztens, de érdekes módon egyikük sem akart velem csókolózni. Micsoda szemétség volt tőlük, bosszankodom magamban.

Az ügyvéd ártatlan képpel megkérdezi, hogy vissza tudnám-e szerezni a mobilt, mert egy csomó közös képünk van, mindenféle bulikon koccintunk, és mindenféle klassz dolgot csinálunk együtt. Ezt nehezen tudom elképzelni, mert

ezt az alakot egyébként sosem bírtam. És most már tisztán emlékszem arra az estére, és arra is, hogy szándékosan vesztettem el, mert fárasztott. Semmi másról nem tudott beszélni, csak az ügyekről meg az irodáról. Gyorsan megígérem, hogy utánanézek a mobiljának, és felhívom. Nem hiszem, hogy megteszem.

Közben egyre jobban belelendül a mesélésbe, én meg egyre jobban bánom, hogy behívtam az irodámba. Arra gondolok, ha már úgylis kirúgták, hagynom kellett volna a francba, hadd menjen.

Ma még egy rakás dolgom van, figyelmeztetem magam. Meg kell néznem néhány vicces filmet, amelyeket a kollégák küldtek át e-mailen, sms-eket kell küldenem nőeknek, akiket a múlt héten ismertem meg, meghatározott időközönként proteinturmixokat kell innom, és be kell vennem azokat a tablettákat, amelyeket a személyi edzőmtől kaptam. Ezenkívül meg kell beszélnem Péterrel és még két lánnyal, vagy akárkivel és még két lánnyal egy vacsorát ma, esetleg holnap estére, valamint fel kell hívnom az edzőmet az új edzéstervemmel kapcsolatban.

A vacsorához még asztalt is kell foglaltatnom a titkárnőmmel valamelyik menő étterembe, jut eszembe.

Az ügyvéd nevetve mondja tovább a történeteket. Ott volt úgy egy hónapja az egyik klubban a Pongó show-n. Én is? A VIP-szobában? Nahát, ez nem semmi. Beszárás. Hogy kerültem oda? Ja, én mindig ott vagyok? Irigyel, de tényleg. Holnap is megyek? Akkor ő is ott lesz.

– Azt hiszem, én nem – felelem neki motyogva, de ő, mintha meg sem hallaná, mint egy gép mondja tovább.

Pongó után egy közös vacsoránkról hablatyol. Halványan dereng a dolog. A vacsorán állítólag rendeltem egy különleges évjáratú bort. Ott volt még velünk két vagy három lány is, és az egyikük, egy Life is poison feliratú topot viselő szőke, bejött neki. Eddig nem merte elkérni a számát tőlem. Nekem megvan, ugye? Nincs?! Nagyon sajnálja, mert szerinte tetszett annak a lánynak. (Szerintem nem.) Ugye? Örül neki, hogy én is így látom. Ja, hogy házas? Istenem, belefér. Nem, nem fél a jövőtől. Biztos, hogy lesz állása. Hogy hol? Hát egy másik ügyvédi irodánál. Állásinterjú? Már volt, úgy két hete, csak nem akart róla beszélni. Kínos lett volna. Persze. Már van szerződése, egy hete írták alá. Nem, még nem kezd azonnal, előbb elutazik egy kicsit pihenni. Hogy hová? Még nem tudja. Talán a Karib-szigetekre. Voltam ott? Tényleg nem?! Pedig klassz hely.

Nem bírok magammal, megkérdezem, milyen céges autót kap majd a másik ügyvédi irodában.

– Szerintem Audit, A6-ost – válaszolja. – De lehet, hogy A8-ast.

Ettől annyira ideges leszek, hogy csak egy mosolyra és egy gratulációra futja.

Amikor az ajtóban elbúcsúzunk egymástól, már eszemben sincs bocsánatot kérni és felajánlani, hogy segítek a családján. Most már tudom, hogy biztosan nem fognak éhezni, és eszemben sincs átvállalni a hiteleit, és egyáltalán nem érdekelnek a gyerekei. Már ha vannak.

– Aztán el ne veszítsék! – mondom búcsúzóul a biztonsági őröknek, akik azonnal két oldalról közrefogják az ügyvédet, és a lifthez kísérik.

Egyedül maradok. Egy ideig kibámulok az ablakon, nézem a többi irodaházat és mögöttük a hegyeket. Olyan az egész, mintha segítséget várnék. Valahol egy

kipufogó durran. Galambraj száll fel az utcáról, az irodám ablaka előtt repülnek el. Követem őket a tekintetemmel. A hibátlanul kék égen repülőgép húz fehér habos csíkot.

Visszaülök az íróasztalom mögé. Pár perc múlva Péter hív.

– Elment? – kérdi.

– Igen admirális – válaszolom neki, Darth Vader hangját utánozva a telefonba.

E számunkat nyomta és kötötte a Print 2000 Nyomda Kft.

print 2000

NYOMDA KFT. KECSKEMÉT

6000 Kecskemét, Nyomda u. 8.

Tel.: +36 76 501 240; Fax: +36 76 501 249

E-mail: info@print2000.hu

www.print2000.hu

Folyóiratunk megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap

Nemzeti Kulturális Alap

támogatja.